

10. V. 1975 – ŠT. 17 – L. XXXII

9. maja 1945 leta so slednjič popokale bodeče žice, ki so polne štiri leta stiskale srce slovenskega naroda. Tega pomladnega jutra, ko se je sonce le prebilo skozi dim vojne vihre, ko so se med roso še vedno mešale kaplje krvi, je srce vnovič svobodno utripalo. **SVOBODA!**

Boris Kidrič, predsednik prve slovenske vlade, je tega dne govoril... "V Ljubljani je bilo spočeto tisto ponosno gibanje slovenskega naroda, ki danes svojo polno zmago. Spočetje je bilo neposredno po zlomu stare Jugoslavije, neposredno po prihodu prekletih okupatorjev. Spočela ga je Ljubljana, Ljubljana ga je razvila do tako visoke stopnje, da se je že leta 1941 dogajalo, o čemer je bila prejšnje čase večina ljudi prepričana, da slovenski narod tega ne zmore. Mestu Ljubljani gre danes zahvala za nastanek in razvoj Osvobodilne fronte, Ljubljani gre zahvala za nastanek in razvoj partizanstva na slovenskih tleh in zahvala za to, da se je slovenski narod hkrati z drugimi jugoslovanskimi narodi uvrstil v našo ponosno, najslavnejšo, nepremagljivo, zmagovito jugoslovansko armado. Vse slovenske pokrajine, vse ljudske plasti slovenskega naroda so žrtvovale. Toda prepričan sem, da se sleherni Slovenec zaveda, da te žrtve, naj so prišle od koderkoli, ne bi rodile takih sadov, če ne bi zastave osvobodilne borbe tako ponosno nosila tudi v času najhujšega terorja naša bela Ljubljana..."

Dan ustanovitve OF, 1. maj in 30. obletnico osvoboditve, so tako kot v mnogih krajih naše ožje in širše domovine počastili tudi v partizanskem Cerknem. Njihovo praznovanje je bilo še posebej slovesno, saj so ga združili s pomembno delovno zmago najmočnejšega delovnega kolektiva – Ete Cerkno. Svečano so odprli novo tovarno cevnih grelcev in položili temeljni kamen za nov otroški vrtec, ki ga bodo gradili v glavnem s samopriskom občanov. Na slovesnosti je o pomenu letošnjih praznikov ter o plodnem razvoju cerkniške Ete, predvsem pa o bodočih nalogah pri uveljavljanju nove ustave na proslavi govoril tudi Igor Uršič, član centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije. – Foto: A. Agnič

Občinski sindikalni svet Kamnik je za praznik dela 1. maj in v počastitev 30. obletnice osvoboditve tudi letos organiziral v Kamniški Bistrici tradicionalno **SREČANJE DELAVCEV KAMNIŠKE OBČINE**. Na istem prostoru kot letos je bilo prvo delavsko srečanje oziroma praznovanje 1. maja že leta 1919 in od takrat vsako leto, seveda z izjemo vojnih let. Lepo vreme je letos v prijazno dolinico za koč v Kamniški Bistrici privabilo skoraj 2000 ljudi. V kulturnem programu so sodelovali moški pevski zbor „Solidarnost“ iz Kamnika, recitatorji, mladinska godba na pihala DKPD „Solidarnost“ ter instrumentalni ansambel „Veseli kovinarji“. Na srečanju so letos podelili tudi 30 srebrnih znakov posameznikom in 3 osnovnim organizacijam sindikata za njihovo požrtvovalno delo v Zvezi sindikatov kamniške občine. – Foto: A. Agnič

**40 let
živih
spominov
na
Zlet Svobod
v Celju
leta 1935**

Član Sveta federacije tovariš **MIHA MARINKO** je meseca marca obiskal slušatelje političnega tečaja v Jasnici. Zelo obširno in slikovito jim je opisoval politične razmere in razvoj dogodkov, ki so pripeljali do tega, da je postal Zlet Svobod v Celju 1935. leta veličastna delavska manifestacija in da se je od tedaj naprej Komunistična partija v Sloveniji vedno bolj povezovala z revolucionarnimi delavskimi množicami.

Danes začenjamo na 3. strani objavljati pod naslovom „Veličastna delavska manifestacija“ nekaj povzetkov iz zanimivega pripovedovanja tovariša Marinka.

Z istega mesta na Titovem trgu v Ajdovščini, kjer je pred tremi desetletji Boris Kidrič spregovoril o vojaški in politični zmagi nad okupatorji ter o nalogah v novi, povojni etapi revolucije, je na veličastnem ljudskem zborovanju minulo nedeljo predsednik IS Andrej Marinc več tisočem prebivalcem Vipavske doline spregovoril o razvoju slovenske državnosti, ki je našla svoj izraz v oblikovanju ljudske oblasti za časa vojne, in o razvoju samoupravnih socialističnih družbenih odnosov v povojnem obdobju. Pri tem je zlasti poudaril naloge pri uresničevanju nove ustave, s katero začenjamo novo revolucionarno etapo, ki delovnega človeka dejansko uveljavlja kot neposrednega nosilca družbenega

razvoja. Zborovanju v Ajdovščini so prisostvovali najvidnejši predstavniki našega družbenopolitičnega in javnega življenja, člani predsedstva SNOS, prve slovenske vlade, številni ugledni revolucionarji in še delegacije bratskih republik in obeh socialističnih pokrajin, JLA, zamejskih Slovencev in z Ajdovščino pobratene italijanske občine Quiliano. Že pred začetkom tega veličastnega slavlja pa se je v avli dvorane, kjer je predsedstvo SNOS 5. maja 1945. leta sprejelo zgodovinski zakon o ustanovitvi slovenske narodne vlade, zbralo slovensko politično, oblastveno in vojaško vodstvo. Tudi s tem je bila simbolično poudarjena kontinuiteta revolucije, Ajdovščina pa se je še enkrat uvrstila med mejnike utrditve naše državnosti.

JANEZ BARBORIČ

Zgradili smo in gradimo popolnoma novo družbo

Predsednik republiškega sveta ZSS na zborovanju delovnega kolektiva Elektromehanike v okviru tedna Iskre – industrije za telekomunikacije, elektroniko in elektromehaniko Kranj, ki je posvečen 30. obletnici osvoboditve in 25. obletnici delavskega samoupravljanja

Ko danes svečano proslavljamo 30-letnico osvoboditve in 25-letnico samoupravljanja, je prav, da se ozremo na prehojeno pot, na številne bitke, zmage in uspehe, ki so bili na tej poti, da smo ustvarili to, kar imamo in na kar smo lahko ponosni.

Trideset let je minilo, kar smo Slovenci in Jugoslovani skupaj z vsem naprednim svetom slavili zmago nad fašizmom v vojni, v kateri je delavski razred naše domovine izbojeval s svojim junaštvom in številnimi žrtvami svojo svobodo in si odprl pot v ustvarjanje novega življenja. Ta zmaga pomeni dokončno zmago v tisočletnem boju slovenskega naroda za svojo osvoboditev, za svobodno odločanje o svojem bitju.

OBOROŽENI Z REVOLUCIONARNIMI IZKUŠNJAMI NADALJUJEMO BOJ ZA OSVOBODITEV DELAVCA

Zmaga in svoboda sta nam pred tridesetimi leti pomenila temelje, na katerih smo začeli, ali bolje rečeno nadaljevali oboroženi z revolucionarnimi izkušnjami, boj za osvoboditev delavca. Za nas zmaga ni samo nacionalna osvoboditev, razlastitev kapitalistov in agrarna reforma – to ni bil konec revolucionarnega boja, prevzem oblasti pa ne zadnje dejanje oboroženega ljudstva – temveč le najpomembnejše osnove za nov, nič manj zahteven boj za polno in resnično svobodo delavca, človeka ustvarjalca vseh dobrin. Proletarec je od nekdaj razpolagal le z močjo in spretnostjo svojih rok. Pred četrto stoletje začnemo boj, ki naj delavcu omogoči, da bo razpolagal tudi z rezultati svojega dela, s proizvodni in njihovo celotno vrednostjo – začnemo ero, ki jo imenujemo samoupravni socializem. „Bili smo nič“, z golimi rokami in razlaščenimi, „postanimo vse“, upravljavci in oblikovalci svojega življenja, je geslo naših revolucionarnih tridesetih let.

Nemogoče je v takem priložnostnem govoru popisati vse, kar smo dosegli v zadnjih tridesetih letih pod vodstvom Zveze komunistov in njenega predsednika tovariša Tita. Ne bom govoril o uspehih, dosežkih v kilograh, metrih in kilovatih. Materialno osnovo novega samoupravnega socializma smo podeseterili. Zgradili smo nove tovarne, elektrarne, mesta, vasi. Izdelujemo množico novih proizvodov. Toda kar je najbolj bistveno: zgradili smo in gradimo popolnoma novo družbo, ki sloni na najbolj humanih medčloveških odnosih, v katerih ima delo in delavec oblast nad vsem.

Na tej poti in pri rezultatih, ki jih je naša družba dosegla, imate nemajhne zasluge tudi vi, delavci ISKRE.

Razvoj ISKRE v zadnjih treh desetletjih krije v sebi še spomine na čas izpred vojnih let, ko se je začela v Kranju razvijati, s pomočjo tujega kapitala, tekstilna industrija. Takrat se je pojavil tudi delavski razred s svojo razredno zavestjo, ki je zaradi težkih in izkoriščevalskih delovnih pogojev pripeljala do velike tekstilne stavke leta 1936. Ta je zajela tekstilno industrijo po Sloveniji; znak za to stavko pa so dale prav sirene vaše tovarne, v kateri je bilo že takrat napredno delavstvo, organizirano in vodeno s strani komunistične partije. Tekstilna stavka je okrepila zaupanje delavstva v lastne vrste, komunistična partija pa si je pridobivala izkušnje, kako voditi delavstvo v neposredni bitki za delavske pravice in za boljši jutrišnji dan.

To je danes že zgodovina. Vendar, gledano z današnjega zornega kota na tisti čas, lahko poredimo, da se je v tistih bojih in revolucionarnem vrenju delavstva v Kranju in drugod rojevala kal upora, ki je v letu 1941 vzplamtel v oboroženo vstajo slovenskega naroda.

Po zmagovitem štiriletnem narodnoosvobodilnem boju, v katerem je sodelovalo tudi mnogo takratnih in današnjih Iskrašev, smo lahko kot svobodni narod zasnovali našo samostojno pot v prihodnost. Pred nami so bile takrat velike naloge. Stara Jugoslavija nam je zapustila zaostalo, vojna pa opustošenje. Lotili smo se obnove in industrializacije države z vsemi silami in poletom.

ISKRA je v pravem pomenu besede otrok te dobe. Zanj je bil značilen čudovit delovni polet naših ljudi in brezmejna požrtvovalnost delavcev, ki niso varčevali s svojimi močmi pri tako velikem ustvarjalnem delu. To je bila doba, ko smo poleg dela iskali tudi nova spoznanja in nove poti, ki so vodile k enemu samemu cilju – k osvoboditvi človeka in osvoboditvi dela.

Ze junija 1945. leta je začela v Kranju obratovati Strojna tovarna, ki je 8. marca 1946 preimenovana v ISKRO – tovarno za elektrotehniko in finomehaniko,

prvenca naše elektroindustrije, ki je odločilno prispeval k naši industrializaciji in krepitvi vloge delavskega razreda v našem nadaljnjem razvoju.

V teh zgodovinskih tridesetih letih razvoja, napornega dela in ustvarjalnega snovanja, je ISKRA – Elektromehanika zrastle od prvotnih 800 delavcev v 10.000-članski kolektiv, ki ustvarja 2 milijardi vrednosti proizvodnje in izvažja za 25 milijonov dolarjev blaga in storitev v vse dele sveta. Se pravi, da dosega kolektiv poprečno 30-odstotno dinamiko rasti proizvodnje, kar ga uvršča v sam vrh.

Ni majhna zasluga kolektiva za ugled, ki si ga je ustvarila jugoslovanska industrija v svetu s kakovostjo in zanesljivostjo svojih izdelkov in storitev. Spoštovanje vpliva dosežena tehnološka raven, ki je v pretežni meri rezultat lastnega razvoja in raziskav in vzornega sodelovanja z domačimi znanstvenimi institucijami v duhu ustavnih načel o povezovanju med proizvodnjo in znanostjo. Takšna usmerjenost mora nenehno porajati sadove in zagotavljati napredek tako kolektivu kot vsej skupnosti. S ponosom smo zvedeli za novico, da ste prav za 30-letnico izdelali prve lastne procesne računalnike in vam k tej odlični delovni zmagi od srca čestitamo.

To je pomemben prispevek k utrjevanju naše neodvisnosti in k zagotavljanju našega enakopravnega položaja v mednarodni delitvi dela in v mednarodnih odnosih sploh.

IMAMO SOLIDNE PROIZVODNE IN KADROVSKE ZMOGLJIVOSTI, NA KATERIH LAHKO GRADIMO PRIHODNOST

Pri utrjevanju naše ekonomske nacionalnosti, ki je lahko edini trajni temelj našega enakopravnega mednarodnega položaja, velja prav razvoju elektronike pomembno mesto. Zaradi njene vsestranske uporabnosti se že danes govori o njej kot o tehnični infrastrukturi moderne civilizacije ali pa kot o novi bazični industriji, od ktere je odvisen nadaljnji razvoj ne le drugih industrijskih dejavnosti, temveč tudi telekomunikacijskih, prometnih in energetskih sistemov pa tudi številnih družbenih dejavnosti, kajti elektronika revolucionira proizvodna orodja in opremo na vseh področjih dela ter pogojuje razvoj informatike in s tem racionalizacije družbene nadgradnje.

Dosedanji razvoj naše elektronske industrije, vključno z izrednim razvojem vaše delovne organizacije, nas prepričuje, da imamo solidne proizvodne in kadrovske zmogljivosti, na katerih lahko gradimo prihodnost. Pri tem ni nič manj pomembno, da je elektronska industrija izrazito izvozno usmerjena, da je majhen porabnik energije, da terja relativno nizke investicije po delovnem mestu in da imamo bogate domače vire potrebnega reprodukcijskega materiala. Vse te komparativne prednosti so zagotovilo, da lahko elektronska industrija odigra pomembno vlogo v stabilizaciji in pospeševanju nadaljnjega razvoja našega gospodarstva.

Razveseljivo je tudi dejstvo, da se vaš kolektiv vse bolj uveljavlja kot izvoznik tehnologije in znanja in da je v zadnjem času začel ustanavljati mešana proizvodna podjetja v deželah v razvoju. Na ta način dajete kvaliteten prispevek k pozabljanju naših odnosov z našimi prirodnimi sodelavci, k premoščenju prepada, ki danes deli svet na bogate in revne in s tem k odpravljanju temeljnih vzrokov neenakopravnosti in nestabilnosti v svetu.

Ne bi bilo prav, če ob pregledu dosedanjega razvoja naše elektroindustrije ne bi omenili, da gre prav vašemu kolektivu zasluga za prva pomembnejša integracijska združevanja v slovenski industriji. Proces, ki ste ga začeli že v zgodnjih petdesetih letih in ki je temeljil na smotni delitvi dela, racionalizaciji in specializaciji proizvodnih zmogljivosti, je postopoma pripeljal do združitve skoraj 80 % slovenske elektroindustrije v sestavljeno organizacijo združenega dela – Združena podjetja ISKRA, ki danes združuje več kot 27.000 samoupravljalcev.

ČAKAJO NAS ŠE OGROMNI NAPORI, DOKLER NE BOMO POSEKALI ZADNJIH KORENIN ODTUJENOSTI IN PODREJENOSTI ČLOVEKA

To je ena od desetih največjih industrijskih združb v Jugoslaviji, ki mora biti po obsegu združenih umskih in fizičnih kapacitet kos tudi najtežavnejšim zahtevam mednarodnega trga. Nova ustava vam je zagotovila vse pogoje in na vas je sedaj odgovorna naloga, da na načelih samoupravnega združevanja dela in sredstev izpolnjujete in razvijate svoje odnose, da na samoupravni podlagi dograjujete moderen poslovni sistem, ki bo nenehno izkazoval vse svoje prednosti.

To našo zgodovinsko nalogo – nenehno razvijati in utrjevati samoupravne socialistične družbene odnose – moramo imeti vedno pred očmi, in še prav danes, ko vaš kolektiv praznuje 25-letnico samoupravljanja. Prehodili smo veličastno pot od prvih začetkov samoupravljanja; presnovali smo našo družbo in samoupravljanje uveljavili kot temeljni družbenoekonomski odnos. Vendar nas čakajo še ogromni napori, dokler ne bomo posekali zadnjih korenin odtujenosti in podrejenosti človeka, dokler ne zgradimo družbe svobodnih asociacij proizvajalcev.

Ne nazadnje bi želel omeniti tudi impresivne uspehe, ki ste jih dosegli na področju družbenega standarda in izboljševanja delovnih pogojev. Pohvale vredna je vaša dolgoletna usmeritev na izgrajevanje dislociranih proizvodnih kapacitet v skladu s policentričnim konceptom razvoja Slovenije. Vaše dislocirane temeljne organizacije združenega dela so v mnogih primerih gonilna sila, nosilec celotnega razvoja svojega okolja, zlasti na nerazvitih področjih. Tako se v praksi potrjuje življenjskost ustavnih določil o svobodni menjavi dela, o delavčevem nadzoru nad celotno reprodukcijo, o delavskem razredu kot gospodarju svoje usode.

POLOVIČARSTVU SMO SE UPRLI!

Ko slavimo 25-letnico samoupravljanja, bi bilo krivično, če se ne bi s ponosom in priznanjem ozrli nazaj na prve borce – samoupravljalce, ko so delavci prevzemali tovarne v svoje roke, ko so prvič in v skromnem obsegu prevzemali gospodarjenje, ko se je država postopno in ne vselej ter povsem zadovoljno umikala delavcu, ki naj odloča o vsem. Materialni napredek, ki smo ga dosegli v tem obdobju, je otipljiv in ga vidimo. Samoupravni odnosi niso tako otipljivi, zato napredek tu včasih prezremo, še več, tu in tam ustvarjamo mnenje, da cepljamo na mestu.

Boj za upravljanje z rezultati dela je bil hkrati spreminjanje odnosov v pogojih ustvarjanja, upravljanja in delitve dohodka. Prvi delavski sveti so odločali o skromnih sredstvih; osebni dohodki, pravzaprav plače, so bili razdeljeni s tarifnimi postavkami in pravilniki že vnaprej; največji del novko ustvarjene vrednosti je bil koncentriran v državnih skladih na vseh ravneh. Z amortizacijo, pomembnim delom sredstev, niso upravljali tisti, ki naj zagotovo dobro delo in zamenjavo strojev, to so neposredni proizvajalci. Šele od 1962. leta naprej tudi ta del sredstev ostaja v podjetjih. Delovna razmerja in veliko večino odnosov pri delu do podrobnosti urejajo predpisi. Delavci se niso neposredni in samostojni oblikovalci teh norm, so le uresničevalci dogovorjenega.

Ob spoznanju, da je uveljavljanje novih samoupravnih odnosov proces, da gre za nove odnose, ki jih je možno uveljavljati le postopno, bi nas prav lahko prevzelo samozadovoljstvo. Zakaj ne bi rekli – in bili so tudi taki, ki so tako mislili: „Le počemu nenehno spreminjanje sistemov, vedno nekaj novega, saj tudi s tako zbranimi sredstvi gospodarijo več ali manj dobro, v skladu z interesi delavcev in v skladu z interesi socialistične družbe in države.“ Kritična presoja in kritična misel naše zveze komunistov se s temi že doseženimi stopnjami v uveljavljanju samoupravljanja ni zadovoljila. To še ni osvobodeno delo, svobodni delavec, to je še vedno odločanje v imenu delavcev – pa čeprav je modro, racionalno, družbeno upravičeno! Za vsako revolucionarno preobrazbo in zato tudi za naše samoupravljanje pa bi bilo najbolj nevarno, če bi obstali na pol poti, češ saj delavci kljub temu v marsičem odločajo, češ saj lahko sodelujejo in tako naprej. Polovičarstvu smo se uprli, za nas je samoupravljanje celovit odnos, v katerem je delavec, vsak delovni človek, v položaju, da odloča o vsem in je tudi odgovoren za vse.

TUDI PRAVICE IN DOLŽNOSTI DELAVCEV SAMOUPRAVLJALCEV SO SE VEČ KOT PODESETERILE

Ne bi trdil, da je bil zadnji, zagotovo pa je bil naj-revolucionarnejši poseg v boj, poseg v samoupravne odnose, sprejem nove ustave. Tu so zagotovljene vse najpomembnejše osnove in postavljena načela, ki omogočajo, da storimo nov izredno pomemben korak v prizadevanjih za uresničitev odnosov, v katerih bo

delavec gospodar nad rezultati svojega dela. Z ustavo spodbijamo osnove za kakršnokoli odtujevanje dohodka delavcem v temeljnih organizacijah združenega dela. Ustava ne ukinja le „razlaščenja“ ali odtujevanja odločanja v državnih institucijah. Ukinitve tako imenovanega državnega kapitala smo dosegli že pred novo ustavo. Ustava dobesedno in pravno-formalno vzeto preprečuje tudi vsak nov poizkus takega odtujevanja. Ustava terja nove odnose med bankami in denarnimi zavodi na eni strani ter delavci v organizacijah združenega dela na drugi strani. Poizkusov odtujevanja in vsega birokratizma se nismo preprečili, toda vsak poskus bo poslej protustaven. Dohodek in vse rezultate dela, odločanje, pravice in dolžnosti torej, ustava v celoti vrača tistim, katerih so – to so resnične materialne osnove osvoboditve.

Ce to, za kar se borimo prav zdaj, primerjamo z začetki, potem je več kot očiten ogromen napredek. Od odločanja, če navedem za primer, o manjšem delu dohodka za zadovoljitev nekaterih skupnih potreb, do odločanja o celotnih osebnih dohodkih, odločanja o zamenjavi in obnovi strojev, torej gospodarjenja z zbrano amortizacijo, do odločanja o vseh novih investicijah, o združevanju sredstev za skupno porabo in nadaljnji gospodarski razvoj, o svoji perspektivi in bodočnosti torej, je velik korak. Ne le proizvodnja, ne le količina dobrin, ki jih proizvajamo, tudi pravice in dolžnosti delavcev – samoupravljalcev so se več kot podeseterile. Prav to, ta medsebojni odnos pa je spremenil tudi zavest samoupravljalcev. Dovolite, da vas spomnim na sejo vašega kot tudi seje vseh drugih delavskih svetov pred 25 leti. Kako skromna je bila vsebina tedaj in kako skromen je bil obseg pravic, ki so jih imeli delavci v primerjavi s tem, kar je danes že doseženo in uresničeno. Torej je in ne šele bo.

S kolikšno odgovornostjo in vse pogostejše tudi zahtevnostjo do predlagateljev razpravljajo in odločajo delavci o novih naložbah in vsem drugem. Ne le demantirali, tudi osmešili so tiste, ki in v ponekod še vedno opozarjajo, da delavci niso usposobljeni za tako pomembno odločanje in se jim hočejo za vsako ceno vsiliti za vodnike, ki naj bi z demagoško obarvanim očetovstvom skrbeli za nje, za njihovo ekzistenco in bodočnost. Včasih, toda nikoli za dolgo dobo, delavci še sprejemajo tako skrbništvo, toda kmalu spoznajo, da to očetovsko skrb spremlja praviloma odtujitev vseh njihovih pravic in odtujitev upravljanja z rezultati vsega njihovega dela.

MIMO UVELJAVLJANJA TOZD JE SAMOUPRAVNO POVEZOVANJE DRUGA NALOGA PRI URESNIČEVANJU CELOVITEGA SAMOUPRAVLJANJA

Ob vsem napredku in uveljavitvi samoupravljanja, ki bi ga lahko dokazovali, ne moremo mimo tistih nalog, ki so prav zdaj pred delavci, če hočejo sami preseči „tudi to, kar je“, pomeni uresničiti vse tisto, kar je zapisano v ustavi. Zdi se mi, da je naša skupna in najpomembnejša naloga uveljavitev temeljnih organizacij združenega dela v njihovem polnem, ustavnem smislu. Delavci ne morejo in ne smejo pristati na življenje in delo v taki temeljni organizaciji, ki ne bo imela svojega dohodka, ki ne bo upravljala z rezultati živega in minulega dela, ki ne bo odločala o celotnem dohodku, o njegovem združevanju, prelivanju kot o vseh tistih vprašanjih, ki zadevajo njen razvoj. Tu delo, po več ali manj zaključenem konstituiranju temeljnih organizacij, se šele začena. Preprečiti bomo morali odnose oziroma poskuse, s katerimi si zdaj namesto posameznika kar skupne službe laste patronat nad temeljnimi organizacijami. Zgodi se in dogaja, da službe naročajo delavcem v temeljnih organizacijah, kaj in kako bo, namesto da bi bilo prav obratno. Delavci se takim poskusom že upirajo in v tem bodo imeli vso podporo zveze komunistov in sindikatov. Zavedati se moramo, da tisto pravo temeljno organizacijo združenega dela šele gradimo in da bi bili nedopustni formalisti, če bi se zadovoljili že z aktom o konstituiranju in registracijo pri sodišču.

Delavci v temeljnih organizacijah združenega dela pa bodo morali spoznati in dobro vedeti, da se življenje in delo ne začneta in končujeta v tej samoupravni celici. Ne bo dovolj, da delavci združujejo svoja sredstva in delo v organizacijah združenega dela, to je v delovnih organizacijah, tudi delovne organizacije bodo morale svoja sredstva in delo povezovati. Mimo uveljavljene temeljne organizacije združenega dela je samoupravno povezovanje delovnih organizacij druga pomembna naloga, ki pomeni uresničevanje celovitega samoupravljanja. Povezovanje dela in sredstev je zakon napredka in temu se delavci zaradi svojih interesov ne morejo odreči. Zato je njihova naloga, da premagajo v sebi, še posebej pa pri nekaterih posameznikih tisto kolektivno lastniško vedenje, ki bi mu lahko rekli tudi „moja tovarna“, „moja sredstva“, „moj dohodek“ in ki preprečuje družbeno in gospodarsko utemeljeno povezovanje. To velja tako za vse naše gospodarstvo in dovolite, da omenim, da velja to tudi za povezovanje Iskre in Gorenja. Dvomim, da bi bilo treba delavcem pri strojih v Iskri in Gorenju še posebej dokazovati, da bo koristno, da se povežejo tisti, ki delajo približno enake proizvode, da se dogovore o sodelovanju in medsebojni delitvi dela, o združevanju denarja, skratka o vsem tistem, kar lahko na koncu koristi delavcem v eni in drugi organizaciji. Odpore proti takemu povezovanju bodo morali razkriti delavci sami, ker je več kot očitno, da moramo nanje pokazati s prstom, če naj jih premagamo. Vi sami veste, da so taki odpori tudi v vaših povezovanjih.

Tovarišice in tovariši, dovolite mi, da vam ob zaključku čestitam za vse uspehe, ki jih je vaš kolektiv dosegel v tem 30-letnem obdobju, ter za praznik dneva zmage in 25-letnico samoupravljanja.

OB TRIDESETLETNICI OSVOBODITVE

Iz sporočila, ki sta ga 7. novembra 1944 podpisala politkomisar glavnega štaba Boris Kidrič in namestnik komandanta Jaka Avšič:

„Glavni štab NOV in PO Slovenije naznanja vsem edinicam NOB in POS in vsemu slovenskemu narodu, da se je pri preizkušanju učinkovitosti novega minometa smrtno ponesrečil generallajtnant Franc Rozman, komandant glavnega štaba... ter njegova zvesta spremljevalca: starejši vodnik Jug in vodnik Tonček. Večna jim bodi slava!“

Nepodpisani partizanski novinar je nekaj dni kasneje v „Naši vojski“, glasilu NOV in POS napisal:

„Na katafalku v veliki sokol-

„Ko je Italija napadla Etiopijo, je sklenil, da bo odšel na pomoč Etiopcem. Njegov načrt je bil dokaj preprost. Hotel se je javiti kot prostovoljec v italijansko armado, kot italijanski vojak priti na etiopsko fronto in tamkaj pobegniti k četam Haile Selasija. Načrt mu ni uspel: iz Italije so ga vrnili domov. Ko pa so fašisti v Španiji začeli svojo revolto proti ljudski fronti, se je odločil, da bo šel braniti demokracijo na to fronto. Tako se je marca 1937 znašel v Španiji. Najprej je bil vojak; njegova vojaška nadarjenost pa ga je gnala neprestano naprej. Postal je inštruktor v oficirski šoli in kasneje komandir čete. Osnovna značilnost njegovega vojaškega udejstvovanja v Španiji je bila njegova ljudskost, pri ljubljenost med borci. Ko je zaradi proslule politike nevmešavanja lahko ves reakcionarni svet na čelu s fašistično Nemčijo in Italijo pomagal generalu Francu, je bila repu-

nastala prva štajerska brigada, iz nje pa II. grupa odredov. Z njo sta odšla Rozman in Kveder poleti prek Gorenjske na Štajersko. Leta 1943 je bila tamkaj ustanovljena četrta operativna cona in Rozman je postal njen komandant. Poleti istega leta so ga imenovali za komandanta slovenskih partizanov, kar je ostal do smrti. Dne 1. maja 1943. leta je dobil čin generalmajorja, 1. septembra 1944 pa je bil imenovan za generallajtnanta.

Dne 13. novembra 1944. leta je Tanjug sporočil:

„S sklepom predsedstva AVNOJ in na predlog vrhovnega poveljnika NOV in POJ maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita, je odlikoval z redom narodnega heroja generallajtnant Franc Rozman-Stane, poveljnik glavnega štaba Slovenije za zasluge pri organiziranju in utrjevanju narodnoosvobodilne vojske in partizanskih odredov Jugoslavije, za sposobnost v poveljevanju in za osebno junaštvo, ki ga je dokazal v vsej narodnoosvobodilni borbi.“

„ZASTAVE BOJNE, POČASTITE MU SPOMIN“

Boris Kidrič, politkomisar glavnega štaba, se je ob odprtem grobu Franca Rozmana takole poslovil od našega komandanta:

nja; da se razvijemo v zmagovito regularno vojsko. Ni bilo naključje, ko te je vrhovni komandant in tvoj osebni vzor, maršal Tito, na soglasen predlog vsega političnega in vojaškega vodstva slovenske narodnoosvobodilne borbe imenoval za komandanta slovenskih enot NOVJ. Vsa ta partizanska rast na slovenskih tleh, vsa tvoja osebna rast, vse perspektive našega vojaškega razvoja so to zahtevale; in ti si docela izpolnil zaupanje vrhovnega komandanta, vsega naroda. Pod tvojo komando so naše enote izbojevale naslavnejše zmage, pod tvojo komando so prerasle v regularno vojsko... Zrasel si iz svojega ljudstva, vojaško in politično skovan v osvobodilnem boju si postal poosebljen simbol vojaške zmogljivosti našega naroda. Postal si resnični in veliki — KOMANDANT“.

Franco Rozman-Stane je padel v tistih dneh, ko so se združeni narodi antifašistične koalicije pripravljali, da dokončno uničijo fašizem v njegovem lastnem brlogu in ko je naše osvobodilno gibanje urejalo svoje vrste za poslednji in odločilni boj.

Dobrih trideset let je minilo od tedaj, spomin na komandanta Staneta pa še živi, in bo vedno živel v vseh naših socialističnih in samoupravnih hotelih.

Spomin na komandanta Staneta še živi

ski dvorani v Črnomlju leži truplo našega komandanta, zraven njega sta na mrtvaškem odru krsti njegovih spremljevalcev — starejšega vodnika Juga in vodnika Tončka. Dvorana je odeta v črno, ob odru stoji šest oficirjev kot častna straža, v ozadju je častni vod...“

„... Generallajtnant Franc Rozman ni bil le dober strateg in taktik, ni bil samo neustrašen borec. Staneta je odlikovala posebna lastnost, ki bi morala krasiti slehernega našega oficirja: globoka ukoreninjenost v ljudstvu, trdna povezanost z borci, neuklonljiva odločnost, prežeta z najboljšim tovarištvom. Bil je, kar v zgodovini ni vsak, bil je vseskozi — človek“.

„Pogreb komandanta Staneta je izpričal globoko ljubezen, ki jo je bil deležen v svoji vojski in v svojem narodu. Vojska in narod sta ga spremljala na zadnji poti, toda ta vojska in narod sta tudi tu pokazala svojo neomajno voljo, da zmagata. Vojska in narod sta dušila solze in stiskala pesti v sklepu: podvojiti napore, z delom nadomestiti izgubo, z neusmiljenimi udarci po fašistih masčevati svojega komandanta.“

„BIL JE TAK FANT, DA BI GORE PREMIKAL“

V enciklopediji Jugoslavije, v vojni enciklopediji, v zborniku herojev in v drugih pisanih virih je rečeno, da je Franc Rozman privedel na svet v Spodnjih Pirničah pri Medvodah leta 1912. Dve leti kasneje je izbruhnila prva svetovna vojna in smrt je kosila na frontah in v zaledju. Njegov oče je padel na fronti kot avstroogrski vojak. Otroci, dve starejši sestri, Franc in mlajši brat Martin so morali kmalu po vojni s trebihom za kruhom. Zadnji varuh, ki so ga imeli, je bil železničar Rožanc, ki je bil kot talec ustreljen po likvidaciji Natlačena. Najprej si je Franc služil kruh kot pastirček, potem se je šel učiti za peka v Ljubljano. Njegov brat Martin, partizanski radiotelegrafist, je leta 1944 pripovedoval, da je Stane že trkrat, torej v otroških letih, želel postati vojak.“

V „Naši vojski“ so 14. novembra 1944. leta takole popisali njegovo življenjsko pot:

blika Španija poražena. Pod Pireneji se je javil kot prostovoljec za obrambo umika republikanske armade in španskega prebivalstva. Tako je kot komandant bataljona pripomogel k temu, da so se mnogi begunci umaknili v Francijo.“

„NA ČELU VSEH, JE V BOJ HITEL TOVARIŠ STANE“

V Franciji je bil najprej v taborišču St. Cyprienne, po treh mesecih pa je prišel z drugimi Jugoslovani v taborišče Gurs. V taborišču španskih borcev je bil leta 1939 sprejet v Komunistično partijo Jugoslavije — že leta 1936 pa je bil sprejet v Komunistično partijo Španije. Prizadeval si je, da bi pritegnil kar največ novih ljudi v komunistične organizacije, stal je na čelu boja proti agentom gestapa in Ovre, ki so od znotraj demoralizirali skupnost teh borcev. Odkar je bil član komunistične partije, si je prizadeval, da bi odstranili frakcije, da bi onemogočili izdajalce v vrstah delavskega gibanja. Ko je francoska policija napadla taborišče, se je kot najožji sodelavec Koste Nagyija postavil na čelo internacionalnih brigad. Takrat so ga zaprli, toda resnica o razmerah v francoskih taboriščih je prodrila v svet. Ko je padel Liege, so španske borce premestili v kazensko taborišče Vernet, kjer je Franc Rozman postal eden izmed najpomembnejših voditeljev taboriščnikov. Nemčija je takrat zasedla našo domovino in Jugoslovane so poslali na prisilno delo v Nemčijo. Stane je bil med prvimi, ki so pobegnili iz Nemčije in se je takoj priključil narodnoosvobodilnemu boju v domovini.

Ob prihodu v Ljubljano se je javil glavnemu poveljstvu slovenskih partizanskih čet, ki ga je poslalo za inštruktorja kamniškega bataljona. Ko je prišel prek Pirnič na Rašico, je bila tamkajšnja četa že razpršena. Kmalu se je Rozman vrnil v Ljubljano, nato pa je z novo nalogo odšel tja, kjer je bilo najtežje, na Štajersko. Tam je postal komandant prvega štajerskega bataljona. Na zimo se je znova vrnil v Ljubljano, potem ko se je bataljon moral razdeliti na manjše skupine. Decembra 1941. leta sta z Dušanom Kvedrom odšla v mokronoško četo. Začela sta zbirati čete bodočega drugega partizanskega bataljona, kasneje imenovanega tudi štajerski bataljon. Iz njega je na pomlad 1942. leta

„Ni ti bilo dano, da doživiš velike trenutke našega končnega osvobodjenja. Ni ti bilo dano, da povedeš v končno, v najbolj sijajno zmago enote, ki si jih vodil v nadčloveške preizkušnje in v slavne zmage teh napornih let, enote, nad katerimi je nenehno bdelo tvoje oko in v katerih si bil tudi osebno prisoten, enote, ki so rasle pod tvojo komando in s katerimi si rasel tudi ti sam — včeraj preprost, droban, nepoznan ljudski sin, danes generallajtnant zmagoslavne NOVJ, odlikovanec naše mogočne zaveznice Sovjetske zveze, zgodovinski komandant prve narodne vojske na slovenskih tleh. Težko je govoriti ob tvojem grobu. Pretresla nas je tvoja smrt. Spregovoriti bom poskusil o potezah tvojega lika, ki so nam zlasti danes ob izgubi, še prav posebno drage in dragocene.“

Bil si človek iz delavskega razreda, sin naših ljudskih množic... S tem je povedano mnogo in tudi vse. Tvoja povezanost z narodom, tvoje neuničljive korenine, ki so poglale globoko iz ljudstva — vse to ti je omogočilo, da razvijaš in oblikuješ svoje bogate prirodne darove, da razvijaš in oblikuješ svoj sijajni vojaški talent.

Že pred leti, ko se je začel v Španiji prvi veliki spopad med silami fašistične teme in silami ljudske, proletarske svobode, si se zavedal, kaj je tvoja dolžnost, kje je tvoje mesto, kje je začetek tvoje slavne in velike poti. Odšel si na španska bojnopolja... v tisto protifašistično Španijo, ki je pojila kri naših sinov, in v tej protifašistični Španiji, ki nam je dala toliko dragocenih izkušenj za našo lastno osvobodilno borbo, si se skoval v borca, ki sta mu naša partija in vodstvo OF že 1941. leta zaupala težje naloge kot drugim. Poslali smo te na Štajersko, v zimo in mraz, poslali smo te v najpogostejšo mrežo sovražnikov teror, poslali smo te, da okupatorju in nam dokažeš neuničljivost in nepremagljivost oborožene partizanske borbe. Takrat si odkril vso svojo ljudsko in osebno žilavost, svojo sposobnost, da tvoji ljudje pod tvojim vodstvom vzdrže nadčloveške preizkušnje. Zmagal si nad snegom in mrazom v štajerskih hribih, ne tebe in ne tvojih ni mogel uničiti stokrat močnejši sovražnik... Tvoj prvi štajerski pohod je bil morda najtežja borba v tvojem življenju. Zmagal si v njej, ker te je navdajalo neomajno zaupanje v vodstvo našega osvobodilnega gibanja. Zaupanje, ki je izviralo iz tvoje zvestobe partiji in osvobodilni fronti in te odlikovalo v vsem tvojem razvoju. Leta 1942 si ustvaril slavno II. grupo odredov. Njena vojaška podoba, disciplina, njena udarnost — je postala simbol tvojega in vsega partizanskega hote-

Generalni polkovnik Franc Tavčar, poveljnik ljubljanskega armadnega področja, je včeraj, na zborovanju ob odkritju spomenika komandantu Stanetu, dejal:

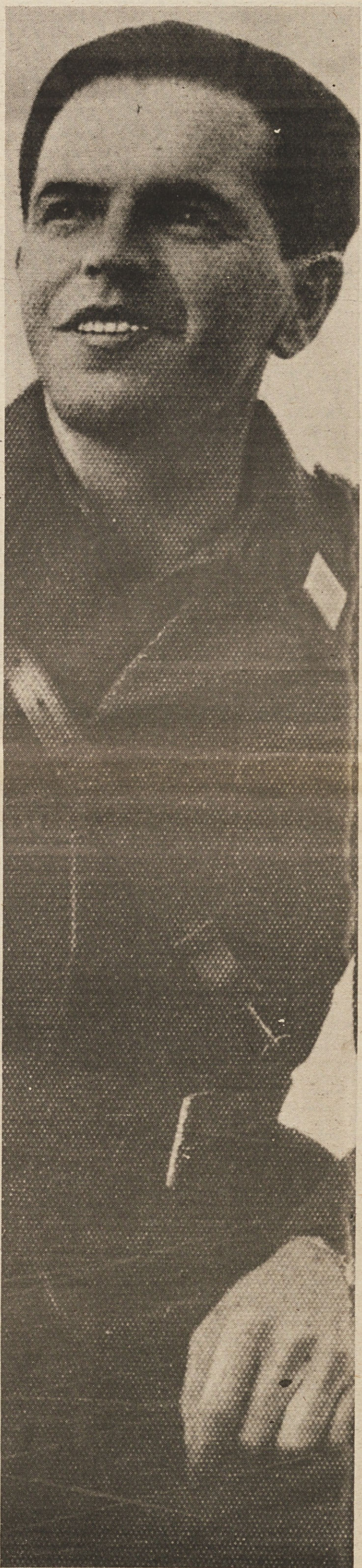
„Kot revolucionar se je zavedal, da so naši narodi in delavski razred nepremagljivi, če bo njihova vojska izkoristila prednosti, ki jih daje pravičen narodnoosvobodilni boj in socialistična revolucija ne glede na pomoč sovražnikovih formacij in petokolonašev in orožju.“

Stane je bil mojster v partizanskem vojskovanju in v revolucionarnem boju. Po osebni hrabrosti in vojaškem talentu je bil Franc Rozman-Stane pravi partizanski komandant: po skrbi za ljudi, tovarištvu in neposrednosti pri delu z njimi, po skromnosti in drugih človeških vrlinah — zgleden komunist. Borci so ga občudovali kot človeka, med ljudmi je užival velik ugled in ljubezen. Zaradi tega so se povsod tam, kjer je bil on, borili proti sovražniku še tolikanj bolj organizirano in hrabro.

Na čelu glavnega štaba je razvijal — v duhu Titovih navodil — partizansko strategijo in taktiko narodnoosvobodilnega boja in partizanskih odredov Slovenije, katere bistvo je bila ofenzivnost in nenehna borbena dejavnost, uspešna borba z okupatorjevimi silami, navajenih zmag na drugih evropskih bojiščih. Vendar je v spopadu z njim in z drugimi partizanskimi komandanti, v spopadu z revolucionarno strategijo in taktiko partije in Tita, blede mit o njihovi nepremagljivosti. Zmagovale so naše enote, zmagala je koncepcija splošnega ljudskega odpora, ki se je rodila in nastala med nadarnoosvobodilnim bojem.

Zal, življenjska pot Franca Rozmana-Staneta je bila pretrgana prav tedaj, ko se je jugoslovanska armada skupaj z armadami antihitlerjeve koalicije pripravljala na dokončen obračun s fašizmom. Padel je v novembrskih dneh leta 1944, v dvaintridesetem letu življenja, enako kot je živel in se boril — skupaj z borci, narodni heroj, delavec in komunist. Ideali, za katere se je bojeval, pa so zmagali!“

JANEZ VOLJČ

V Essnu, središču Porurja, se je 4. maja zbralo v veliki dvorani sejmišča Gruga blizu 3.000 Slovencev. Pravcata oaza slovenstva v srcu Nemčije. Prišli so iz najrazličnejših predelov Zvezne republike Nemčije, iz Francije pa Belgije, Nizozemske, Švice, Avstrije in Švedske. Vabile so jih Cankarjeve besede „Jaz, bratje, pa vem za domovino!“ Prišli so, da bi zapeli domačo pesem, zaplesali v domačem ritmu, da bi se spet naklepotali v materinem jeziku. Prišli so rudarji pa industrijski delavci, težaki in inženirji pa gospodinjje, matere in otroci.

Ob štirih popoldne se je tudi uradno začelo 4. srečanje slovenskih društev v zahodni Evropi. In tja do jutranjih ur je bila velika dvorana Gruga košek domovine. Gostitelj in domačin letošnje tradicionalne prireditve vseh naših zdomcev iz zahodne Evrope je bilo kulturno in športno društvo „Bled“ iz Essna. In to svoje poslanstvo je opravilo več kot odlično.

Potem ko je predsednik društva „Bled“ Heinz Ziegler, po krvi Nemec, ki pa mu očitno srce bije tudi za Slovenijo, zaželel dobrodoščilo vsem, ki so prišli v essensko Grugo, je v imenu pokrovitelja srečanja – republiške konference SZDL – spregovoril član predsedstva Viktor Repič. V krajšem nagovoru je izrekel priznanje vsem slovenskim zdomskim in izseljenskim društvom, ki daleč od domovine gojijo kulturo, izročilo domovine, svojega naroda in tkejo z društvu in klubi drugih jugoslovanskih narodov in narodnosti bratsko sodelovanje. Veleposlanik SFRJ v Zvezni republiki Nemčiji pa je izrekel vse priznanje našim rojakom, da kot narod in posamezniki sodijo med tiste narode v svetu, ki jim domovina ni prazna beseda.

Po krajši uvodni slovesnosti je otroški pevski zbor slovenskega delavskega društva iz Aumetza v Franciji začel kulturni spored. Tja do sedme so se nato zvrstili nastopi pionirske folklorne skupine slovenske šole iz Reutlingena pri Stuttgartu, otroškega instrumentalnega seksteta Bambinos in muchenskega „Triglava“, folklorne skupine slovenskih šolarjev Sindelfingen, zbora rudarjev iz francoskega Aumetza. Slovensko društvo „Zvon“ iz Nizozemske sta zastopala mešani in moški zbor, med instrumentalnimi skupinami naših društev pa so nastopili „Veseli vrabci“ iz belgijskega Charleroija, „Veseli Prekmurci“ iz frankfurtske „Save“, „Zdomci“ iz Münchna in kvintet „Statenberg“ iz essenskega „Bleda“. Društvo „Bled“ se je predstavilo tudi s folklorno skupino, prav tako tudi „Jugoslavija“ iz Hackinga, pozabiti pa ne smemo tudi na nastop skupine iz jugoslovanskega kulturnega centra v Kreseldu.

Štirinajst instrumentalnih skupin, pevskih zborov in folklornih ansamblov se je zvrstilo na odru velike dvorane Gruga v Essnu. Njihovi nastopi so v dvorani burkali valove navdušenja, nežnih čustev pa tudi skaljenih pogledov. Za gostitelje in domačine „Blejce“ pa je bilo očitno največje doživetje, ko jim je radovljiški župan Polde Pernuš izročil prvi društveni prapor. Tako se je sklenil uradni del četrtega srečanja slovenskih društev zahodne Evrope. Za dobro razpoloženje pa je še kasno v noč skrbel kvintet Slavka Avsenika.

NAŠI PRIJATELJI

V dneh pred letošnjim prvim majem, praznikom mednarodnega proletariata, so nam naši prijatelji in soborci poslali nekaj nepozabnih daril in čestitk.

Naj omenim tri:

„Južnovietnamska osvobodilna armada je v šesttedenski ofenzivi osvobodila Saigon in ves Južni Vietnam ter uničila ali zajela več kot milijonsko armado marionetnega režima.“ „Danes,“ je 1. maja zapisal „Svobodni Saigon“, „ko se armadi naše revolucije predajo zadnji ostanki vojske režima, ki ni nikogar predstavljala in je živel le od ameriških dolarjev, pošiljamo svoj prvomajski pozdrav vsem našim borcem in tudi prijateljem v vseh deželah sveta, ki so nam v tej tridesetletni bitki pomagali.“

V osvobodilni vojni je padlo več kot štiri milijone Vietnamcev. Nekaj dni poprej je khmerska osvobodilna armada osvobodila Phnom Penh, še zadnjo trdnjavo Lon Nolove soldateske in glavno mesto Kambodže.

V petletni osvobodilni vojni je padlo kakih milijon kmetov.

In še nekaj dni poprej je portugalska revolucija, ki je zmagala pred dobrim letom dni, omogočila Portugalcem, da na prvih svobodnih volitvah po petdesetih letih fašistične vladavine svobodno odločajo o svoji bodoči družbeni ureditvi. Več kot 82 % vseh volivcev se je odločilo za socializem.

Zmaga narodnoosvobodilnih in naprednih gibanj v Vietnamu, Kambodži in na Portugalskem potrjuje pravilnost naše prehojene poti v minulih treh desetletjih, odkar je utihnilo orožje na naših mejah, se pravi obdobja, v katerem smo storili vse, kar je bilo v naši moči, da bi učinkovito pomagali osvobodilnemu boju in socialnim revolucijam v vseh deželah sveta.

V teh dneh proslavljamo v naši deželi obletnico zmage, ki nam omogoča hiter gospodarski vzpon, razvoj družbenega in osebnega standarda, bogatenje družbe in posameznikov pa tudi, čeprav ne tolikanj kot bi želeli, urejanje odnosov med ljudmi, v uveljavljanju vsega tistega, kar smo nekoč, v razrednih spopadih in revoluciji imenovali tovarištvo in solidarnost, poštenost, pravičnost in skromnost.

KAKO JE BOREC NHO POSTAL KOMUNIST

(Reuter, 30. aprila. — Danes so enote osvobodilne armade brez bojev osvobodile Saigon.)

Dvajset tankov osvobodilne armade se je ustavilo pred predsedniško palačo v Saigonu.

Borca Diem in Nho sta nekaj minut kasneje razobesila na pročelju palače zastavo južnovietnamske osvobodilne fronte.

Veliki Minh in njegovi ministri so se zbrali v sejni dvorani; vsi so sneli ure in prstane, dali so jih na sejno mizo, tjakaj so dali tudi denarnice in svoje izkaznice, in ko so v dvorano prišli borci osvobodilne vojske, so dvignili roke.

Lai Van Ngoc, vodja predhodnice osvobodilnih sil, sprva ni mogel razumeti, kaj počno, kaj bi radi s tem svojim dejanjem povedali. Gledal je ure in prstane in vso njihovo bogatstvo, zbrano na sejni mizi pa njihove dvignjene roke, ki naj bi pričale, da se je nekajdnevna prehodna vlada vdala. Šele tedaj se mu je posvetilo, kaj so gospodje ministri s tem svojim dejanjem storili. Pa se je začel smejati in dejal: „Spravite vso to svojo ropotijo, revolucija je ne potrebuje.“

Medtem so prebivalci Saigona privreli na ulice in pozdravili osvoboditelje.

V parku pred predsedniško palačo se je tedaj sestala celica vietnamske delavske partije v tankovski enoti osvobodilne armade, da bi tankista Nhoja sprejela v partijo.

Sekretar ga je vprašal:

„Kaj sodiš, tovariš Nho, si dovolj zrel, da boš odločno odklonil vse materialne dobrine, ki bi ti jih morebiti ponujali, si dovolj trden, da boš vedno stal

zadnji v vrsti, kjer delijo človekove dobrine?“

Nho je pred dnevi zapisal v svoj anketni list:

„Oče, padel pri Dien Fuju, mama, za lakoto umrla v Thieujevem koncentracijskem taborišču; sestra, Američani so jo tolikanj mučili, da je zblaznela, potlej so jo pa vrgli v „panterjevo kletko“, brat — padel v juriših na Da Nang. In so ga vprašali, Kakšen je tvoj odnos do razrednega sovražnika, pa je Nho dejal:

„Rodil sem se v Hueju, ko so Francozi spet prodirali v našo deželo. Otroška leta sem preživel v Hošiminhovih šolah, pod zemljo, mladost pa v partizanih, vsakdo, ki je streljal name, je bil moj razredni sovražnik.“

Tedaj so tankista Nhoja, ki je po poklicu vojak, borec osvobodilne armade, na sestanku celice soglasno sprejeli v partijo. In sekretar mu je rekel:

„Vojak si in vsi tvoji so bili vojaki, toda že jutri bomo morali postati dobri delavci.“

Nho je molčal. Zavriskal bi in zapel, vsem ljudem tega sveta bi povedal, da je tega dne vojak Nho, tankist tretje čete 73. bataljona osvobodilne armade, postal komunista. Pa ni rekel ničesar, le smehljal se je, tako nekako, kot je z nasmeškom sprejemal vse dotedanje ukaze njegovih štabov.“

REVOLUCIJA TERJA REVOLUCIONARNO AKCIJO

(Tanjug, 29. aprila: „Portugalski delavci so ob letošnjem prvem maju na ulicah proslavili volivno zmago svojih socialistično usmerjenih strank.“)

„Petdeset let fašistične vladavine“, je rekel ata Juan svojem sinu Pedru, „je v nas spodbu-

Njihov boj za nacionalno in razredno svobodo je bil torej tudi naš boj za socialistične odnose, za samoupravo delavcev in storili smo vse, kar je bilo v naši moči, da bi podpirali naše prijatelje.

Nikoli niso bili sami: Vietnamci leta 1946, ko je Francija, kot star kolonialni imperij poslala tjakaj svoje čete, da bi ponovno zasedle tedaj že neodvisni Vietnam, pa do takrat, ko so Ho Ši Minhove enote zmagale v bitki pri Dien Bien Fuju, in dvajset let kasneje, ko so v Saigonu, glavnem mestu Južnega Vietnama, marionetni tvorbi ameriškega imperializma, borci narodnoosvobodilne vojske razobesili na predsedniški palači svojo zastavo.

O tej zmagi pa tudi o zmagovalnem koncu boja „rdečih Khmerov“ in socialistično usmerjenih Portugalcev smo že marsikaj zapisali. Pa vendar bi radi opozorili še na nekaj zelo pomembnih značilnosti tega boja, o katerih doslej nismo še dovolj odločno spregovorili:

V Vietnamu, Kambodži in na Portugalskem so osvobodilna in napredna gibanja zmagala predvsem zato, ker so se zavzela za socialno osvoboditev ljudi, saj je socialna pravičnost osnovni pogoj za resnično nacionalno svobodo.

V Vietnamu, Kambodži in na Portugalskem je ameriška imperialistična gospoda z milijardami dolarjev podpirala svoje fašistične ali polfašistične marionetne režime, a vseeno so osvobodilna gibanja v teh deželah zmagala. Izdajalski režimi so se pod udarci osvobodilnih armad in revolucionarnih sil zrušili kot hiše iz kart. Ponovno se je izkazalo, da proti rastoči plimi volje, želja in sanj, načrtov, upanja in prizadevanja dobro organiziranih narodov v osvobodilnih gibanjih ni moč zmagati in da na koncu celo najmočnejšo silo na svetu čaka poraz.

Kdo bi vedel, ali se bodo ZDA kaj naučile iz vseh teh porazov. To je stvar njihove vlade in njihovega Pentagona. Mi pa zdaj še bolj kot poprej vemo, da je moč zmagati. Da sleherna revolucija ali osvobodilna vojna lahko premaga še tako močno imperialistično silo, če se večina zatiranega naroda zavestno vključi v boj in če torej vedo, za kaj se borijo.

STRAŽAR

(AFP, 16. aprila: „Napovedi vlade ZDA in njenih zaveznikov, da bodo „rdeči Khmeri“ ob zasedbi Pnom Penha „obračunalni“ s svojimi političnimi nasprotniki, se niso uresničile. Glavno mesto Kambodže je pozdravilo osvoboditelje, kot da bi šlo za ljudsko veselico in „rdeči Khmeri“ so razglasili splošno amnestijo, ki zadeva vse Kambodžane razen sedmih članov Lon Nolovega režima.“)

Med njimi je tudi Sirik Matak, predsednik marionetne vlade in „arhitekt“ državnega udara, s katerim je korumpirana khmerska gospoda odstranila Sihanukovo vladu. Ob osvoboditvi Pnom Penha je Sirik Matak poprosil za azil francosko veleposlaništvo; tri dni kasneje pa se je predal osvobodilnim silam.

Zdaj je Sirik Matak v „ljudski ječi“, kot pravijo v ilam ministrov nekdanje vlade, in tam, zelo rad, pripoveduje stražarju partizanske vojske, ki je nedavno tega osvobodila Pnom Penh, med drugimi tudi naslednje:

„Res je, da smo se ušeli, pa če smo se že ušeli mi, potlej so se še toliko bolj Američani...“

Stražar molči. Kaj naj mu bi dejal. Naj bi mu pripovedoval, zakaj so vsi napredni Khmeri v minulih petih letih, odkar so Lon Nolovi ljudje s pomočjo CIA in zavoljo njenih zahtev odstranili Sihanuka, šli v boj in postali „rdeči Khmeri“. Naj mu skuša razložiti, da boja, ki je terjal milijon in še več žrtev, ni moč overednotiti z nekaj besedami, zlasti še, če v tem besedovanju sodeluje človek, ki je izdal svojo domovino.

In tako se je zgodilo, da Sirik Matak in njegov stražar molčita. O njunih odnosih in o vsem tistem, zavoljo česar je kamboško ljudstvo začelo svojo vstajo in v njej zmagalo, pa zdaj že govori zgodovina.

dilo željo po svobodi, ne vemo pa še, kaj bi s to svobodo počeli.“

Bilo je v tistih predvolilnih dneh nekje na jugu Portugalske, ko so se vsi volivci v tej deželi morali opredeliti za socializem ali proti njemu.

Ata Juan je govoril o socializmu, Pedro pa ga je skušal uveljaviti tudi v vsakdanjem življenju. In tako se je začela naša zgodba.

Don Silvester, veleposestnik in lastnik klavnic ter mesnic je imel več kot 6.000 hektarov zemlje, 80.000 glav goveje živine in skoraj 2.000 delavcev, ki so delali zanj. Na dan so dobivali le toliko, da so si lahko kupili borno kosilo, hkrati pa so jih gospodje župniki vsak dan požegnali, da bi kar najbolj pridno in prizadevno delali za svojo gospodo.

Pred letošnjim prvim majem pa se je ta idilična podoba „razrednega sodelovanja“ povsem spremenila.

Pedro je organiziral vaško revščino, kmete brez zemlje, ki so se polastili njih dona Silvestra in so jih začeli obdelovati kot svojo lastnino. Takrat je ata Juan, prepričani socialni demokrat, dejal: „Preveč ste neučakani, fantje, pozabljate, da naš kmet ne zna sam odločati. Smo pač šele na začetku in še dolgo bomo potrebovali gospodo. Kmetijski inženirji in tehniki, plačanci dona Silvestra, so kmečkim revežem pripovedovali: „Ne nasedajte govorjenju prevratnikov.“ Župniki pa so s prižnic oznanjali: „Antikrist se je naselil med vami, skuša vas zvabiti s krščanske poti; zemlja je gosposka in od gospoda dana.“

Pedrovi ljudje pa so ne glede na te grožnje in očitke obdelali zemljo dona Silvestra kot njeni lastniki, vanjo so prvič v vsem življenju posejali lastno seme in zdaj čakajo, da bo obrodilo stoteran sad.

40 LET ŽIVIH SPOMINOV NA ZLET SVOBOD V CELJU LETA 1935

Veličastna delavska manifestacija

Po pripovedi tovariša Miha Marinka o tej prvi javni politični manifestaciji Komunistične partije v Sloveniji

Član Sveta federacije tovariš MIHA MARINKO je meseca marca obiskal slušatelje političnega tečaja v Jasnici. Zelo obširno in slikovito jim je opisoval politične razmere in razvoj dogodkov, ki so pripeljali do tega, da je postal Zlet Svobod v Celju 1935. leta veličastna delavska minifestacija in da se je od tedaj naprej Komunistična partija v Sloveniji vedno bolj povezovala z revolucionarnimi delavskimi množicami.

V nadaljevanjih bomo objavili nekaj povzetkov iz zanimivega pripovedovanja tovariša Marinka.

V ZGODOVINI KP IZREDNO POMEMBEN DOGODEK

Pobuda, da letos proslavimo 40-letnico Zleta Svobod v Celju, je za nas starejše komuniste velikega pomena, kajti ta dogodek je v predvojni zgodovini KP in delavskega gibanja v Sloveniji, zapisan kot pomemben mejnik.

Kljub temu, da je od takrat minilo že štirideset let, je še vedno živih precej tistih, ki se kot udeleženci celjskega Zleta spominjajo tega dogodka.

Med organizatorji te politične manifestacije nas je še nekaj živih – takratnih članov Pokrajinskega komiteja partije za Slovenijo – Ivan Maček, Jože Brilej, jaz in takratni naš glavni govornik Franc Leskošek–Luka. Maček je na Zletu še prisostvoval, takoj zatem pa je odšel v politično šolo v Moskvo. Je pa sam kot sekretar Pokrajinskega komiteja vodil predhodne priprave in organiziral komuniste v društvih Svoboda za ta Zlet v Celju. Ivan Maček je izhajal iz zadobrovske-vevske Svobode, v kateri so bili najvidnejši dejavniki – Jože Moškrič, bratje Mazovec, Miha Berčič, Tone Trtnik in drugi, kasneje znani komunisti. Zato je to društvo imelo najpomembnejšo kulturno in politično vlogo v celotni Zvezi Svobod v Sloveniji in s tem tudi pomemben delež pri uspehu prve javne politične manifestacije, Zleta v Celju.

Bila je to resnično veličastna manifestacija revolucionarnega delavskega razreda. Pomenila je mejnik – izhod iz dolgoletne zaprtosti, iz podzemlja, v katerega je komuniste dolga leta tiščal teror režima. Zlet Svobod v Celju je predstavljal moralno hrabritev ne le za komuniste, marveč tudi obuditev razredne samozvesti širokih delavskih slojev. Ta moralna opora je bila zelo potrebna proti nadaljnjemu pritisku reakcije, ki je sledil z razpustom društev Svoboda.

A da bi razumeli, kakšen pomen je imel celjski Zlet kot prva javna politična manifestacija komunistov, moram poseči nazaj in povedati nekaj več tudi o okoliščinah tedanjega časa, o političnih razmerah in razmerah v Komunistični partiji.

V POGOJIH ŠESTOJANUARSKE DIKTATURE

S šestojanuarsko diktaturo je nastopilo obdobje, ko je teror skoraj povsem zadušil naše revolucionarno gibanje. Kljub temu, da Komunistična partija že od leta 1921, se pravi od Obznane dalje, ni imela poslancev in je bila v ilegali, je leta 1929 režim šestojanuarske diktature udaril še hujše po komunistih. Režim se je upravičeno bal izbruha revolucionarnega vrenja zaradi težke gospodarske krizne situacije.

To so bila leta, ko so bili zapor kot Glavnjača, Mitrovica, Maribor, Požarevac, Lepoglava in drugi napolnjeni s komunisti, ki so bili obsojeni na dolgoletne ječe. Veliko komunistov je policija tudi pobila. Temu je sledila seveda zelo huda demoralizacija in mnogi, ki so preživeli, dalj časa niso upali javno delovati. Pa tudi ilegalnih zvez se je marsikdo izogibal. Ko smo leta 1932 začeli obnavljati komunistično gibanje na Slovenskem, smo zaradi vsega tega imeli zelo težko nalogo.

Vsa oblast je v tistem času slonela na političnih organizacijah liberalne stranke, kasneje JNS. Takoj so poskušili unificirati vso državo. Ukinili so prejšnje lokalne upravne organe. Kralj Aleksander je razpustil parlament, razpustil vse stranke. Socialdemokratom so sicer ostale delavske zbornice in tudi njihovi sindikati, toda vse to pod pogojem, da bodo socialdemokrati dušili revolucionarno delavsko gibanje. In to so po svojih močeh tudi opravljali.

Iz Sokola, telovadnih društev Sokol, je kralj skušal narediti neko svojevrstno režimsko organizacijo. Temu pa se je upr en del Sokola, ki ni hotel služiti centralističnemu režimu.

Kmalu zatem je režim skušal organizirati še druga unitaristična gibanja. Tako imenovani bojovníki so začeli z napihnenjo socialno demagogijo. Pri pregledovanju arhiviranih dokumentov sem zasledil poročila obveščevalcev Trboveljske premogokopne družbe, ki opisujejo, kako burno so v Trbovljah potekala zborovanja teh bojovníkov. V tem gibanju, ki ga je financirala vlada, so se, razumljivo, znašli poleg režimovcev in kupljivih prisklednikov režima tudi iz prejšnjih let znani renegati komunistov. Med njimi je bil tudi znani bivši poslanec Komunistične partije

Fabjančič, ki je zatrobil v rog režima. Osnovna množica pa je vendarle hotela predvsem uresničitev tistega, kar je režim ob nastopu tako demagoško obljubljal. Tako se je tudi to društvo kmalu začelo razkrajati. Reakcionarni del gibanja se je ustrašil nastanka nekakšne leve znotraj bojovníškega gibanja, ki ji je bil na čelu Stane Vidmar. Levice tega gibanja, ki pa je bilo v svojem bistvu le meščansko, se je pridružil kasneje del

Zlet Svobod v Celju je predstavljal moralno hrabritev ne le za komuniste, marveč tudi obuditev razredne samozvesti širokih delavskih plasti...

Sokola, a je kljub temu kmalu zaspalo. Prav tako kakor ni uspel poizkus, da bi iz Sokola napravili neko množično oporo režimu, čeravno so tudi društvom Svoboda takrat prepovedali telovadne odseke, ker so hoteli na ta način nagnati članstvo teh telovadnih odsekov v režimsko organizacijo Sokol.

DELA SAMO ZA TRI DNI V TEDNU

S šestojanuarsko diktaturo je sovpadala težka gospodarska kriza. Sledila je zlomu velikih finančnih centrov v Ameriki in se je od tam razširila po vseh kapitalističnih deželah. Njene družbeno-ekonomske posledice so bile težke. V Nemčiji je strahotno narasla brezposelnost, prav tako v vseh drugih deželah. Brezposelnost je bila toliko večja, kolikor bolj so bile posamezne dežele odvisne od ameriškega kapitala. Kriza je hudo prizadela Francijo in druge zahodne dežele in mnogi naši izseljenci – rudarji, so se morali vračati in doma množili število brezposelnih. Posebno hudo je kriza prizadela Jugoslavijo, že takoj od začetka, saj je bil v tedanji Jugoslaviji pretežni del kapitala v inozemskih rokah (Trboveljska premogokopna družba, Trepča, Bor).

Za ilustracijo naj povem, da so zaradi posledic gospodarske krize leta 1934 rudarji v zasavskih revirjih delali samo tri dni na teden. Bila je velika lakota. Še danes se mnogi v Trbovljah z mešanimi občutki spominjajo iz tistega časa lakote nekega župnika Pavliča, ki ga je režim postavil za poslanca v revirjih ob prvih volitvah leta 1931. Ta župnik je bil namreč tak človekoljub, da je ob tisti veliki lakoti izkoristil svojo poslansko legitimacijo in po vsej Jugoslaviji nabiral krompir, koruzo, zelje in drugo hrano in jo z vagoni dovažal knapom v Trbovlje.

Skratka, bili so to težki časi. Tudi kmetje so ta čas živeli zelo težko. Statistike govore o tem, da so bili kmetje v tistih letih mnogo bolj zadolženi, kot pa je sploh bila vrednost njihove posesti. Zato so morali odrediti moratorij, ustaviti izterjavo dolgov.

NI BILO REALNO RAČUNATI NA SPONTANOST

V tistem času je bila tudi Sovjetska zveza močno zaposlena s svojimi notranjimi problemi. Stalin je podprl mešane gospodarske družbe, ki jih je Lenin začel ustanavljati poleg državnih podjetij že leta 1923, da bi pritegnil tudi nekaj inozemskega kapitala. To je bil prelom z Leninovo novo ekonomsko politiko (NEP) in začetek velike Stalinove kampanje za kolektivizacijo kmetijstva.

Kolektivizacija, ki so ji rekli revolucija v kmetijstvu, je z murko uspevala s pomočjo močne

partijske organizacije. Na vasi so poslali 40.000 delavcev – komunistov, ki naj bi izvedli kolektivizacijo. Seveda so le-ti naleteli na močne odpore. Bili so tudi spopadi. Kmetje pa so masovno klali živino, ker je niso hoteli dati v kolhoz. Temu je sledila seveda težka kriza, lakota. Kasneje so večkrat rekli, da so v Sovjetski zvezi dve petletki gradili na „siljotki“. Siljotka je rečna riba, ki je bila edino meso, ki so ga v Sovjetski zvezi takrat premogli.

Bilo je to obdobje, ko so se začele v Sovjetski zvezi težke notranje krize, razna obračunavanja. V Sibirijo so transportirali na stotine kmetov, tako imenovanih kulakov, ukinili so nemško nacionalno republiko in tudi Nemce preseljevali v Sibirijo, izgnali so Trockega. Nato pa so začeli radikalno obračunavati z vsemi tistimi, ki so hoteli demokratično razpravo o razvoju sovjetske družbe in sodelovanje v upravljanju.

Tako zaposlena sama s seboj, Sovjetska zveza ni mogla, niti Kominterni, globlje spremljati dogajanja v kapitalističnem svetu. Tista leta sem bil v šoli v Moskvi in spominjam se, kako so samozadovoljno razlagali gospodarsko krizo v kapitalističnih deželah. Razlagali so, da je to splošna kriza kapitalizma, ki bo porajala spontane revolucije. To so bile seveda velike iluzije in zelo nerealno je bilo računati na spontanost.

RDEČA SINDIKALNA OPOZICIJA

Že uvodoma sem dejal, da po šestojanuarski diktaturi komunističnega gibanja pri nas praktično ni bilo. V strahu pred aretacijami, mučenjem in ubijanjem, so komunisti bežali v tujino. Zunaj pa so se začeli medsebojno obtoževati, kdo je kriv za tak težak poraz.

Kominterni, ki je z našo Partijo imela že prej veliko opraviti, je takrat postavila pri nas novo vodstvo, tako imenovano Martinovićevo vodstvo. To vodstvo se je žalostno proslavilo z nesmiselnimi pozivi od zunaj na oboroženo vstajo in s kvazi-revolucionarnimi gesli, kot „Dol krvavi kralj!“ Taki pozivi pa so režimu prišli prav za preganjanje komunistov in za opravičilo pred meščanstvom, češ, glejte, kaj ti komunisti hočejo, to so protidržavni elementi.

To zmotno sektaško partijsko linijo naj bi popravilo novo začasno partijsko vodstvo, ki je

Mnogi naši izseljenci – rudarji so se morali vračati in doma množili število brezposelnih...

bilo postavljeno leta 1932. Tvorili so ga Sommer-Winter-Schwarz. Sommer je bil Gorkič, Winter je bil Čopić, Schwarz pa Parović. To vodstvo je postavljalo v ospredje nacionalno vprašanje. Ker pa se je tudi to vodstvo večinoma zadrževalo na Dunaju, je bilo preveč navezano na Moskvo, zato je bolj upoštevalo direktive od tam, kot pa poznalo in se ravnalo po naših domačih razmerah.

Ko sta prišla iz zapora Kidrič in Kardelj, sta samoiniciativno osnovala iz mladih ljudi Pokrajinski komite KP in poskušala ustvarjati zveze s slovenskimi industrijskimi središči. Ta obnova se je začela že pred prvimi stiki z novim vodstvom na Dunaju.

Mene so koncem leta 1932 poslali iz Moskve najprej v Berlin, odkoder so me poslali na Dunaj, tu pa me je vodstvo določilo za partijsko delo v deželi. Imel sem to prednost, da sem se lahko vrnil v državo legalno, ker sem tudi legalno pred leti odšel v Francijo, kjer sem sedem let delal kot rudar, predno sem odšel na šolanje v Moskvo. Na Dunaju so me dva meseca „muštrali“ za naloge partije v deželi, med drugim tudi za novo snovanje „gibanja slovenskih nacionalnih revolucionarjev“. Po povratku v deželo sem kmalu spoznal, da Kardelj ne vidi smiselnosti za tako pobudo in da je pri nas nemogoče začeti gibanje slovenskih nacionalnih revolucionarjev v času, ko

so vsi, ki so se čutili nacionalno zatirane, pripadali meščanstvu in niso kazali smisla za nacionalno revolucionarstvo. Za komuniste, ki so se upali delovati, pa ni bilo umljivo, zakaj bi se delali nacionalne revolucionarje, saj je bistvo nacionalnega zatiranja, proti kateremu se je treba boriti, predvsem konkretno – političnoekonomsko. Že moj prvi stik z vodstvom na Dunaju in s komunisti doma je pokazal na te razlike v nekaterih pogledih.

V Sloveniji so takrat tekle priprave za volitve v Delavsko zbornico. Naši v Ljubljani so bili pripravljeni, da sestavijo kandidatno listo skupaj s socialdemokrati. Res so bili glavni leaderji socialdemokratov zvesti oporniki režimu, toda še zdaleč ne vsi in med njimi je bilo dosti simpatizerjev komunistov. Vodstvo Partije na Dunaju pa je to odločno odklonilo, češ, da je to režimska ustanova, podobna italijanskemu Korporativizmu. Zahtevali so, če se volitev že udeležimo, da sestavimo samostojno kandidatno listo. Prav tako so bila zgrešena navodila, naj v sindikatih organiziramo rdečo sindikalno opozicijo, podobno tisti, ki je bila v Nemčiji. Ne vem, ali je bila to direktiva iz Moskve, ali je bil Gorkič sam prepričan, da je pametno prenesti k nam to, kar je bilo takrat primerno za Nemčijo, če je seveda bilo primerno. Različni ljudje danes to različno ocenjujejo. Meni se zdi, da bi bilo tudi za časa hude gospodarske krize v Nemčiji in ob naraščanju nevarnosti nacizma bolj primerno, da bi utrjevali enotnost delavskega razreda, ne pa rdečo sindikalno opozicijo in s tem razbijanje delavskega gibanja v dve struji. Kar pa zadeva naše razmere, so bili ekonomski pogoji še mnogo težji kot v Nemčiji in zato je bilo še manj opravičljivo, da bi organizirali sindikalno opozicijo. In vendar smo imeli celo leto opraviti s to sindikalno opozicijo, kar je našemu gibanju škodilo več kot koristilo. S tem so komunisti izgubljali simpatizerje in prišle, socialdemokrati pa so nas lahko spoznavali, odkrivali in denuncirali.

Leta 1934 pa je prišla nova direktiva, da je treba ustvarjati enotnost delavskega razreda. Pa tudi to enotnost je Gorkičevo vodstvo tolmačilo po svoje, kot enotnost razrednega delavskega gibanja, ki se nanaša le na komuniste in socialdemokrate, ne pa na primer tudi na krščanske socialiste, ki so takrat že kazali težnje, da se ločijo od klerikalcev. Krščanske socialiste je partijsko vodstvo Gorkiča imelo za „žolte“ sindikate. Izraz „žolti“ (rumeni) se je uporabljal takrat za tiste organizacije, ki so jih kapitalisti, režim in posamezne stranke ustvarjali za razvijanje enotnosti delavskega gibanja. Toda krščanski socialisti niso bili „žolti“. Na osnovi gesel iz Koroščevega avtonomističnega programa iz leta 1932, imenovanega Punktacije, zaradi katerega je bil Korošec nekaj časa tudi konfiniran na otokih, je prihajalo do določenih aktivnosti in tudi do revolucionarnih izbruhov, ki so pri kmetih takrat tudi vžgali. Takrat smo komunisti samoniklo, brez vodstva v tujini spoznali, da se je potrebno včasih priključiti tudi drugim in določeno akcijo peljati naprej v napredne tokove, ne pa, kot sta hotela Kominterni in Gorkič, čakati le na pobude iz centra in smatrati za napredne samo tiste dejavnosti, ki so jih začeli komunisti sami.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Po pripovedi zapisala:
SONJA GAŠPERŠIČ
FOTO: A. AGNIČ

Meni se zdi, da bi bilo tudi za časa hude gospodarske krize v Nemčiji in naraščanja nevarnosti nacizma bolj primerno, da bi utrjevali enotnost delavskega razreda...

MESTO ŽENSKÉ V DRUŽBI

»Ženska vprašanja« so stvar vse družbe

Delegatski odnosi so prinesli bistveno večjo udeležbo žensk v samoupravnih organih odločanja, kar je navrglo tudi večje »razumevanje za vrtnice, šole, družbeno prehrano ...

Letošnje leto smo v planetarnih razmerjih proglasili za mednarodno leto žensk. Ob tako slovesnem stavku se pravzaprav kar sama od sebe utrme misel, da bomo »praznovali mednarodno leto ...« Vsi se pa prav dobro zavedamo, da je »praznovanje« prav gotovo najmanj primerna beseda, ki nam utegne priti na misel. Saj, praznovanje vedno pomeni zaključek nekega (vsekakor uspešnega) delovanja.

Resnici na ljubo moramo priznati, da na začetku pogovora s predsednico mestne konference za družbeno aktivnost žensk v Ljubljani Majdo Markič niti približno nismo hoteli poudariti, naj bi pogovor tekel na visoki, »predsedniški ravni«. Prav nasprotno! Sklenili smo tihi dogovor, da pričakujemo na vprašanja predvsem take odgovore, ki bodo rezultat njenih osebnih izkušenj z zavoda za zaposlovanje, kjer ima svoje delovno mesto, in iz dela »njene« konference in drugih delovnih in družbenopolitičnih torišč dela.

In še na nekaj bi veljalo opozoriti: čeprav smo Majdo Markič predstavili kot predsednico, s tem niti približno nismo hoteli poudariti, naj bi pogovor tekel na visoki, »predsedniški ravni«. Prav nasprotno! Sklenili smo tihi dogovor, da pričakujemo na vprašanja predvsem take odgovore, ki bodo rezultat njenih osebnih izkušenj z zavoda za zaposlovanje, kjer ima svoje delovno mesto, in iz dela »njene« konference in drugih delovnih in družbenopolitičnih torišč dela.

Roko na srce, vse to smo morali povedati, da ne bi bralci morda pričakovali in iskali v zapisu pogovora nekakšnih resolucijskih izjav ali uradno obarvanih izjav in zahtev po emancipaciji žensk in njihovi enakopravnosti vlogi v družbi.

»Sicer pa,« je dejala tovarišica Markičeva, »najbolj pošteno do vseh članov naše družbe je, da skozi delo opredelimo njegovo vlogo v tej družbi. Ne bom govorila o tem, kar nasploh največkrat slišimo in morda celo tendenciozno peljemo v ekstreme, da namreč ženska opravlja dve službi — na delovnem mestu in še doma. Rada bi opozorila le na podatek, da je med zaposlenimi v naši republiki blizu 45 % žensk. Za Ljubljano je ta odstotek nekaj višji — 46 — da ne govorim na primer o Domžalah, kjer je delež žensk že presegel 50 %!

Vsekakor ne smemo pozabiti — če že vrednotimo težo ženskega dela in glasu v družbi — da se lahko z visoko stopnjo zaposlenosti žensk merita s Slovenijo le še Japonska in Demokratična republika Nemčija. Bodimo realni in si priznajmo, da se moramo ob tem spoznanju soočiti s spoznanjem, da se pri ocenjevanju vloge ženske in pri ukrepih, ki naj slede temu ocenjevanju, ne smemo preveč zanašati na izkušnje iz razvitega sveta, kakor to nasploh lahko počenjamo v ekonomiki, temveč si moramo vztrajno prizadevati, da bi se dokopali do lastnih izkušenj.

Lahko bi celo rekla, da zunanji svet — vsekakor poučen z realnimi dejstvi — prej pričakuje naše izkušnje, kot mi njihove. Taka vloga, prej naključna kot načrtovana, je vsekakor odgovorna, vendar nam obenem daje tudi s trdo prakso utemeljen dokaz, da razprave o ženskih vprašanjih, če se smem tako izraziti, priznavam, da tako izrazoslovje niti približno ni primerno — niso izmišljene. Niso torej nikakršen odmev svetovne mode iz razvitega sveta, temveč resničen odraz naše življenjske nuje.

»Höčete reči, da se ženske želite pogovarjati o svojih problemih predvsem kot udeleženke v združenem delu in zaradi deleža v rezultatih tega dela?«

»Prav gotovo, da je pogovor na taki osnovi lahko najbolj realen in — kar je še najbolj pomembno — lahko po najkrajši poti privede do tistega nujno potrebnega srečanja v sporazumevanju. Do spoznanja namreč, da ženske pravzaprav zahtevamo samo tisto, kar nam gre, in ne morda nekaj več, kakor se morda včasih zazdi temu ali onemu nekritičnemu opazovalcu.

Ob tem bi rada opozorila na zanimivost, ki nam jo je navrgla mednarodna dejavnost naše organizacije. Ob obisku predstavnic norveških žena pri nas smo s

presenečenjem ugotavljali — Norveška je vendar družbeno in socialno visoko razvita dežela! — da sklicevanje na mednarodno leto žensk na Norveškem nikakor ne spominja na frazarjenje, saj se morajo tamkaj boriti celo za to, da bi bilo žensko delo enakovredno plačano delu moških in da ne bi bile zapostavljene pri sprejemu v službo in pri napredovanjih.

Primer sem omenila predvsem zato, da bi opozorila, kako je za nas najbolje, da se pogovarjamo o razmerah pri nas, ker so pač specifične in so take ali drugačne primerjave z razmerami v tujem razvitem ali nerazvitem svetu lahko močno varljive.

»Nedvomno ženske pri nas ne potrebujete uradnega priznanja tega, ali delate ali ne. Vaša udeležba pri delu je dejstvo, ki ga ne morejo ovreči še tako pristranske statistike. Vendar — delo je šele začetek. Kako pa je z udeležbo pri odločanju o rezultatih dela?«

»Seveda je res, da ženske vztrajno poudarjamo in bomo po vsej verjetnosti še lep čas prisiljene to poudarjati, da naša udeležba pri odločanju o delitvi rezultatov dela še zdaleč ni v skladu z deležem pri ustvarjanju delovnih rezultatov.

Nekaj pa je le treba povedati! V zadnjem času so se stvari bistveno spremenile. Moramo le z zadoščenjem priznati, da je ta čas v delegacijah že 33 % žensk in da je ta odstotek v Ljubljani v družbenopolitičnih zborih celo 36 %, v delegacijah združenega dela pa kar 39 %. To seveda še ni docela v skladu z odstotkom udeležbe med zaposlenimi, vendar je vsekakor bistveno več kot kdajkoli poprej. Vprašanje je le, zakaj so ženske — če štejemo njihovo veljavo po številu glasov v delegacijah — odrinjene na stranski tir v krajevnih skupnostih, saj je v njih delegatski delež komaj 21 % v Sloveniji in 23 % v Ljubljani. Zakaj je tako, ne bi kazalo odgovorjati preveč na hitro, vsekakor pa je izredno značilno in vredno premisleka.

»Je še kaj specifičnega v zvezi z zaposlenostjo?«

»Je! Zamisliti se je treba nad tem, da je štiri petine žensk pri nas, ki so zaposlene, starih med 20 in 40 let. Se prav zavedamo tega? Namreč, da je za večino zaposlenih žensk prej pravilo kot izjema, da imajo doma otroke, da so po delu doma gospodinje, družinske matere ...

Morda se prav v zvezi s tem poraja bistveni del vprašanj, ki jih po navadi in z navajeno površnostjo poimenujemo kot ženska. In tudi odgovori na vprašanja se že nakazujejo ... Gre preprosto za to, da ženske s potencirano prizadetostjo zahtevamo hitrejšo urejevanje nekaterih vprašanj, ki so — zaradi tradicionalnih pogledov in podobne navlake — vežejo na delo ženske in jih zato po ustaljeni navadi imenujemo ženska, čeprav so v resnici stvar vse družbe. In še kako! V prvi vrsti gre za otroke, njihovo predšolsko in šolsko vzgojo, za varstvo otrok, za ... Otroci pa prav gotovo zadevajo vso družbo, saj so njena prihodnost ...

»Kljub vsemu sta mati in materinstvo dva najbolj nerazdružljiva pojma ...«

»V zvezi s tem je treba poudariti, da smo s podaljšanjem porodniškega dopusta napravili res veliko.«

»Nasploh se največkrat sliši, da je ženska v delovnem razmerju predvsem zato, da dopolnjuje družinski proračun.«

»To že zdaleč ni več res!«

Ne govorim na pamet, ker najnovejše študije in raziskave resno opozarjajo na to, da velika večina naših žensk hoče biti v službi, ker si to želi kot član družbe in ne zaradi nekakšnega dopolnjevanja proračunov. Vsekakor je pri tem zanimivo, da je izredno malo takih, ki bi bile rade gospodinje in — ničesar več. Sprijazniti se pač moramo s tem, da je slovenski tip žensk — ženska v službi.

»In kje ob vsem tem vidite bistvo neenakopravnosti?«

»Morda bi lahko posebej govorila o problemih neenakopravnosti pri delu. Denimo o dvojnem merilu pri sprejemanju na delovna mesta in o možnosti za napredovanje na delovnem mestu. Mimogrede: kolikšen je odstotek žensk na direktorskih in sploh vodilnih delovnih mestih?

Vendar, prva naloga družbe prav gotovo je, da zagotovi ženskam — v prvi vrsti velja to za zaposlene — enakopravne možnosti za prosti čas, za odmor, za družbeno uveljavljanje ...

»Torej?«

»Vzgojno varstvene ustanove, prizadevanja za celodnevno šolo, celovito urejanje stanovanjskih vprašanj — torej, ne gre samo za stanovanja, temveč za življenje v urejenem urbaniziranem okolju — to so vprašanja, ki nas ženske še posebej zadevajo v živo, čeprav se zavedamo, me same in tudi vsi, ki ne gledajo na življenje od danes na jutri, da nikakor ne gre za ženska vprašanja, temveč zadeve splošno družbenega pomena, ki jih morda me, žene in matere, čutimo z večjo prizadetostjo in odgovornostjo. Prosim, to sem rekla brez namena, da bi zmanjševala stopnjo odgovornosti moških, vendar ... Če smo ženske bolj glasne in zavzete za primernejše in celovitejše reševanje omenjenih vprašanj, nam vsega tega ni treba šteti v zlo niti ni treba zmanjševati pomena omenjenih problemov s poskusi, da bi se vse skupaj stlačilo v ozke ženske okvire.«

»V zvezi s tem bi bilo prav gotovo zanimivo slišati, kako ocenjujete dejstvo, da ženske nimajo svoje specializirane ženske organizacije. Kam bo šel razvoj v organiziranosti v prihodnje?«

»Prav gotovo je najbolj primerno, da konference za družbeno aktivnost žensk delujejo v strogi povezanosti z dejavnostjo socialistične zveze. Realne možnosti za razreševanje problemov so prav gotovo v konfrontaciji stališč na najširši družbeni osnovi in ne v morebitni zaprtosti v ožjih ženskih okvirih.«

»Ker delate na zavodu za zaposlovanje, imate prav gotovo dragocene izkušnje, kako je ta čas z zaposlovanjem žensk. Ali bi lahko govorili o tako imenovanih ženskih poklicih kot o negativnem pojavu?«

»Nasploh bi lahko rekla, da se ženske še vedno usmerjajo v poklice, ki so v poprečju slabše plačani od moških. Na voljo so še vedno najrazličnejši izgovori. Mimogrede, v kovinski industriji na primer trde, da kovinarstvo ni primerno za ženske — čeprav jih je precejšnje število med nekvalificiranimi! — ker je včasih treba kaj težkega dvigniti. Vprašala bi, ali ne mora tudi medicinska sestra včasih kaj težkega dvigniti?«

Na kratko, še veliko prizadevanj bo treba, da bomo stvari polagoma premaknili v okvire, ki se nam ženam zde normalne in ki jih bo tudi družba sprejela za normalne. V zvezi s tem bi posebej poudarila, da si lahko ožbetamo realne možnosti za izboljšanje samo ob pravi meri pozornosti za izobraževanje ob delu.

Vsekakor pa — ženske smo toliko na trdnih tleh, torej smo realistke, da dobro vemo, kako se na hitro ne da ničesar temeljitega opraviti. Torej, počasi se daleč pride! Če je le dovolj vztrajnosti in dobre volje.

IGO TRATNIK

Vrtci?

Bo šlo?

Odločanje?

Vrstni red?

Enakopravnost?

REKREACIJSKI TURISTIČNI CENTER NA SORIŠKI PLANINI

Slovenija nima veliko takšnega gorskega sveta, ki bi imel pogoje tako za poletni turizem kakor tudi za razvoj zimske turistične ponudbe. Idealni naravni pogoji v te namene se ponujajo le tam, kjer leže gorski kraji:

V neposredni bližini urbanih središč ter ob pomembnih in dobrih cestnih zvezah, ki vodijo iz teh naselij v bližnja zimsko turistična središča; vedno bolj prihajajo namreč do izraza ekonomski vidiki, ko se cela družina odpravlja smučati ali na izlet v prostem času, pri čemer lahko danes že z gotovostjo

Običajno so pri nas potrebne za dostop iz doline do snega dolge in drage žičnice, kot na primer za dostop na Veliko planino, Vogel, Kanin, Krvavec itd. Le malo je lokacij take vrste, kot so Kranjska gora, Stari vrh in Kobra, kjer smučiča segajo vse do parkirišč. In med zadnje sodita tudi Soriška planina in sosednji Ratitovec.

VISOKA OCENA SORIŠKE PLANINE

Oceno naše razpoložljive gorske krajine, ki bi prišla v poštev in bi jo bilo mogoče poleg poletnega turizma opremiti tudi

riško planino. Ocenjena je bila enako kot vse druge lokacije, tako glede kvalitete kot gospodarnostne stopnje in vrstnega reda graditve.

V vseh primerih je dobila Soriška planina zelo visoko oceno. Iz tega izhaja, da ima Soriška planina pomembno naravno, doslej še neizkoriščeno gospodarsko vrednost v gorskem svetu Slovenije, še posebno pa je privlačna za prebivalce iz bližnjih krajev, ki gravitirajo na Soriško planino.

Cilj: odpreti gorski svet čimširšemu krogu ljudi

trdimo, da odhajajo ljudje tja, kjer se čimprej in najceneje pride do kvalitetno opremljenih smučišč, oziroma tja, kjer je narava vabljiva in opremljena za ceneno rekreacijo ter ostaja družini tako na voljo čim več časa in denarja za oddih;

v gorskem območju od 1300 m do 1700 m, ki je najbolj pri-

za potrebe zimskega turizma, je v letih 1970/71 po naročilu Sekretariata za gospodarstvo SR Slovenije izdelal Urbanistični institut SR Slovenije. S to oceno prirodnih in drugih pogojev je bilo iz gorsko-dolinskih območij Slovenije izločenih za razvoj zimskega turizma več krajev, ki pridejo v poštev

IZJEMNA LEGA

Soriška planina pripada obsežni gorski planoti Jelovice in leži na njenem skrajnem zahodnem delu. Od bohinjskih gor loči Jelovico in z njo vred Soriško planino 1601 m visoka mejna gora Možic. Z nje je čudovit razgled na Bohinjske gore, Triglavsko pogorje, Karavanke, Kamniške planine, Pokljuko, Blejsko in Bohinjsko jezero. Ob lepem vremenu se vidi tudi Jadransko morje.

Soriško planino bi lahko imenovali pokroviteljico dvajsetih pašnih planin, ki so posejane sredi temnih obsežnih smrekovih gozdov. Jelovico z bogato cestno mrežo, s Soriško planino in z Ratitovcem lahko štejemo kot pomemben naravni rezervat Slovenije za gojenje številnih množičnih, družinskih športov za ljudi vseh starostnih stopenj, za cenene športe brez nevarnosti. Tu je priroda kot nalašč ustvarjena za sprostitve, za krepitev zdravja v vseh letnih časih.

V gorskem vencu najvzhodnejših Julijskih Alp, katerega sleme je v tem delu obrnjeno v smeri vzhod-zahod, leži med Koblo in Ratitovcem Soriška planina (1282 do 1601 m). Vsa tri gorska območja naj bi bila v prihodnosti postopoma vključena v zimsko in poletno turistično ponudbo. Omenjena premočrtna lega gorskega slemena se nad Soriško planino nekoliko vzboči, ker obkrožajo planino vrhovi Možic, Slatnik, Lajnar in Dravh. Zato so smučišča obrnjena na Soriški planini na sever in na severovzhod, kar je bistvenega pomena za obstojnost in kvaliteto snega, za trajanje

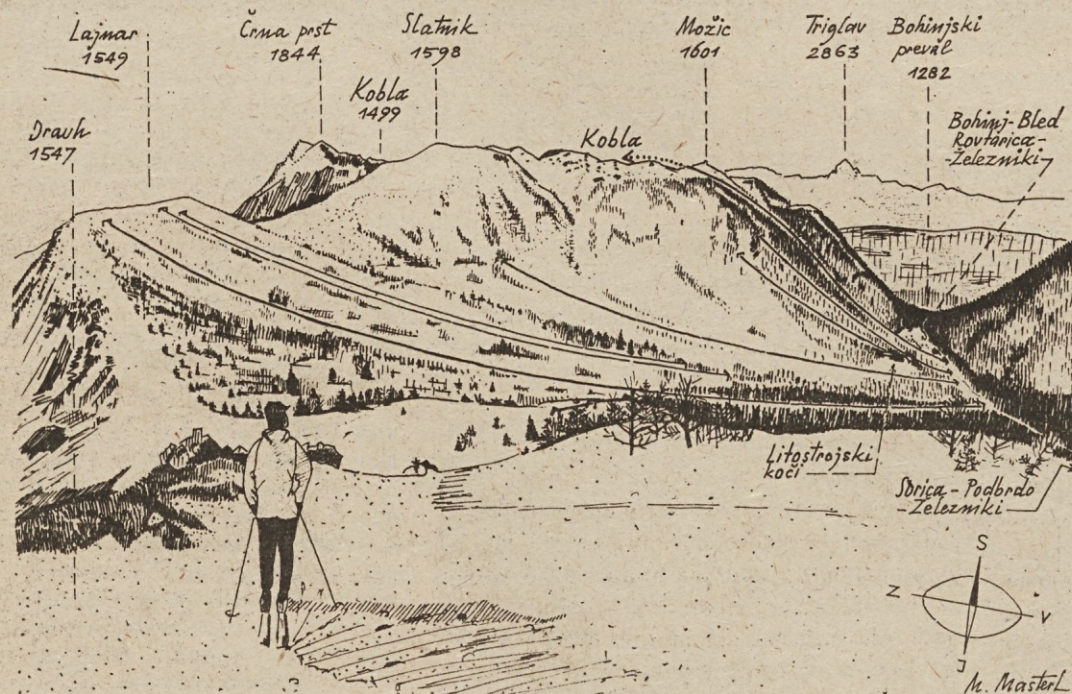

Soriška planina...

merno za množice turistov vseh starostnih stopenj in kjer so snežne razmere zanesljive in kjer imajo smučiča travnato podlago in so pobočja gorskih vrhov nagnjena proti severu ali severozahodu, kjer je sneg ena-komernejši in obstojnejši.

za postopno zgraditev zimsko športnih centrov. Odrbana območja, v katerih traja zimska sezona več kot štiri mesece, bi lahko sprejela do 120.000 smučarjev.

Studija Urbanističnega instituta Slovenije je zajela tudi So-

Panoramski pogled z Dravha (1547 m) na osrednja smučišča Soriške planine in predvideni žičniški sistem

Z opremljeno Soriško planino bomo dobili Slovenci zanesljiva in obenem lahko dostopna smučišča

ugodnih snežnih pogojev ter tako za sam obisk te postojanke v zimsko pomladanskem času, kot tudi za gospodarnost investicijskih naložb.

Prometno ima Soriška planina v odnosu do Bohinjske kotline, Baške grape in Selske doline središčno in dominantno lego, saj se dviga nad Bohinjskim in Soriškim prevalom. Iz vseh treh dolin peljejo do vznožja te gorske planote (1282 m) avtomobilske ceste, danes žal ozke in makadamske.

ZA ZIMSKO IN POLETNO REKREACIJO

V severovzhodnem delu Soriške planine stoji na višini 1306 metrov Litostrojska koča, ki je bila odprta novembra 1957. Nekoliko nižje je njena depandansa s 54 ležišči, ki so jo odprli leta 1960. Oba objekta imata 90 ležišč vodovod, električno razsvetlavo in nudita obiskovalcu osnovne gostinske usluge.

Člani športnega kluba Železniki so jeseni minulega leta opravili obsežna očiščevalna dela z odstranjevanjem nevrudne podrasti in zemeljska izravnalna dela ter pripravili odlično tekmovalno progo za slalom in

Iz podatkov je razvidno, da je na Soriški planini kar 85 odstotkov vseh prog primernih za množično smučanje. Od teh je 17 odstotkov prog in smučišč posebno primernih za družinsko smučanje in za začetnike, preostalih 15 odstotkov prog pa za športna tekmovalna smučišča.

Snežne razmere na samem območju Soriške planine so izredno zanesljive, kar dokazujejo minule tri, sicer snežno skope zime. Za smučanja ugodna snežna odeja zanesljivo traja od srede novembra pa tja do 15. maja, to je pet do šest mesecev letno. V poprečju z veliko gotovostjo lahko računamo s 150 dnevi snežne odeje. Najdlje obleži sneg na severnih smučiščih, posebno tam, kjer so zaščitena z gozdom.

Iz bodočega centra bosta potekali dve sedežnici z zmogljivostjo 1200 oseb na uro na Lajnar in na Možic, ki imata poleg smučišč še lepe razglede in sta tudi prijetni poletni izletniški točki. Preko platoja pod Možicem bi se na to sedežnico lahko kasneje povezala žičniška sistema Koble in Soriške planine.

teto poletne turistične ponudbe.

Rekreacijski turistični center Soriška planina se bo po sedanjih izkušnjah in predvidevanjih zato razvijal v mešan izletniško-stacionarni tip centra. Ocenjeno je, da bo nastavitvenih gostov blizu 1700, dnevnih gostov pa le malo manj.

V primarni coni centra na Soriški planini naj bi po zaključeni gradnji bili uprava centra, splošna turistično informativna recepcija, uprava žičnic in smučišč, reševalna postaja, restavracija, slaščičarna, mlečni bar, mini market, prodaja športne opreme, sedež smučarske šole, izposojevalnica smučarske opreme itd., itd.

Sekundarna cona pa bi imela v svoji neposredni okolici igrišče za minigolf, teniško igrišče, sprehajalno pot, počivališče in še številne druge športno rekreacijske objekte.

PO URESNIČITVI PRVE FAZE

Občina Škofja Loka in z njo Slovenija bo v opremljeni Soriški planini dobila zanesljiva in lahko dostopna smučišča. Z njo se bo tudi pričelo odpiranje množičnega celoletnega rekreacijskega območja na prostori Jelovici, ki bo zajemalo prostor od Dražgoš in Ratitovca do Soriške planine, z možnostjo gojenja različnih oblik oddiha in športnega udejstvovanja. Športniki iz ožjega gravitacijskega območja bodo dobili v opremljeni Soriški planini svoja matična priročna vežbališča in zimski stadion za smučarske prireditve, kar bo vplivalo na nadaljnji množični razvoj tega športa in na vzgojo tekmovalcev.

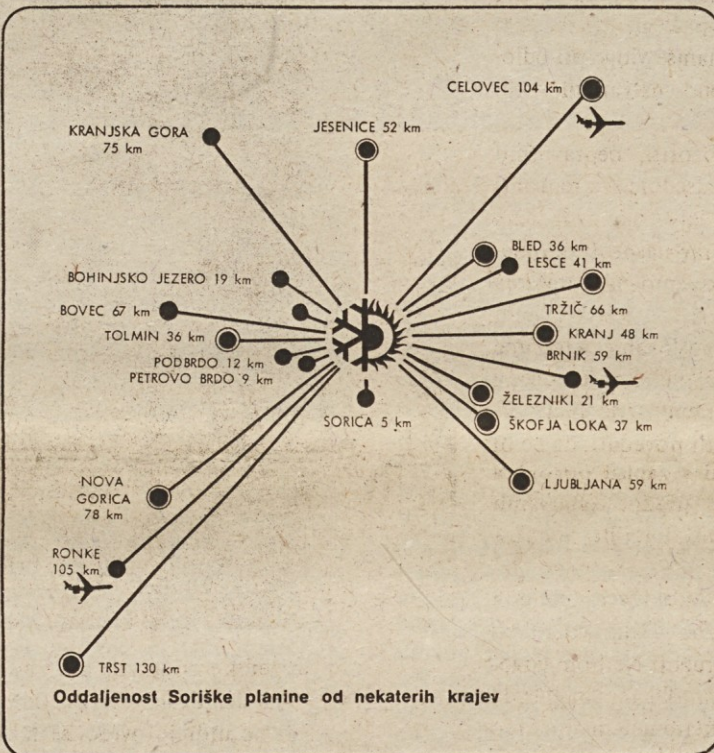
Gorsko prebivalstvo bo ob močnejših in stalnih turističnih obiskih in z novimi delovnimi mesti na Soriški planini, to je v bližini svojih domov, pridobilo nov dodatni zaslužek, ki bo v končni fazi tudi bistveno vplival na njihovo življenje in na kvaliteto okolja.

Po izgradnji prve faze bo imela Soriška planina:

- tri žičnice s skupno zmogljivostjo blizu 2400 oseb na uro, ki bodo lahko brez čakanja v vrstah služile tisoč smučarjem,

- urejena in vzdrževana bodo tri smučarska območja za blizu 1600 smučarjev, postavljene žičnice pa bodo odprle smučišča za začetnike, za družinsko smučanje in za srednje smučarje, medtem ko bi ena žičnica napajala tudi tekmovalni progi,

- izboljšane bodo cestne

Oddaljenost Soriške planine od nekaterih krajev

veleslalom na severovzhodnem pobočju Lajnarja, kjer so večletna opazovanja pokazala, da se sneg najdlje obdrži. Proga je bila uradno uvrščena v tekmovalne proge. Prelepo smučišče je tu opremljeno z dvema prenosnima vlečnicama, last športnega kluba Železniki, v kratkem pa se jim bo pridružila še tretja.

Večletna želja smučarjev iz Selske doline, Škofje Loke, ljubljanskega Litostroja ter vzhodnega dela Baške grape, da bi se na priročna in zanesljiva smučišča Soriške planine čimprej napeljale jeklene vrvi žičnic, postaja že oprijemljivejša.

Zbor združenega dela Skupščine občine Škofja Loka je 25. septembra 1974 sprejel razvojni program Soriške planine, ki jamči smotno in postopno zgraditev novega rekreacijskega središča, ki bo namenjen predvsem:

- za zimsko in poletno rekreacijo delovnih ljudi gospodarskih organizacij iz njenega ožjega in širšega gravitacijskega območja,

- za občinsko zimsko in poletno športno vežbališče smučarjev, drugih športnikov in

- za prizorišče množičnih smučarskih tekmovanj v alpskih in klasičnih disciplinah in v sankanju.

ZIMSKI PROGRAM

Po programu turističnega razvoja Soriške planine, ki ga je po naročilu občine Škofja Loka izdelal urbanistični institut SR Slovenije, izkazuje Soriška planina zares široke možnosti za razvoj dvosezonega turizma.

POLETNI PROGRAM

Predvideni center na Soriškem prevalu je glede na nadmorsko višino in ostale pogoje šteti tudi za letno klimatsko letovišče. Sama Soriška planina leži ob obsežnih, košatih in

Litostrojska koča...

zdravih smrekovih gozdovih in je tudi sama obdana z njimi. To daje planini veliko svežino in hlad.

Gorska okolica same Soriške planine in bližnji obrobni vrhovi, prostrana Jelovica z golim Ratitovcem in drugimi planinami in lahka poletna dostopnost do prostranega gorskega sveta iz vseh štirih dolin, v znatni meri razširja in zvišuje kvali-

prometne razmere od Soriških pečin do Soriške planine, predvideni letni dohodek naprav prve faze pa bo znašal blizu dva milijona dinarjev.

Skratka, z izgradnjo prve faze RTC Soriška planina se bo začelo obračati kolo gospodarskega napredka, tako v sedaj odmaknjem gorskem svetu, kot tudi v turističnem gospodarstvu občine Škofja Loka.

Predsednik republiške konference SZDL Slovenije Mitja Ribičič, sekretar IK predsedstva CK ZKS Franc Šetinc, predsednik republiške konference ZSM Slovenije Ljubo Jasnič, mnogi nekdanji borci in revolucionarji, delegacije naprednih sindikalnih gibanj iz Trsta in Grenobla, delegacija tržaških partizanov, predstavniki JLA in s Koprom pobratenih občin so s svojo udeležbo počastili proslavo letošnjega delavskega praznika in tridesetletnice osvoboditve na Socerbu nad Trstom. Na proslavi se je zbralo več deset tisoč občanov Slovenskega primorja, delavcev iz Trsta in Benečije. Po nastopu združenih pevskih zborov Primorske ter godb na pihala je zbrane pozdravil predsednik obalnega sveta zveze sindikatov Tihomil Javoršek. Član izvršnega odbora republiške konference SZDL Slovenije Tone Fajfar je v svojem govoru še zlasti obsodil podlo barantanje ljudi na Vzhodu in Zahodu, ki začenjajo poudarjati le svoje zasluge za zmago nad fašizmom, zanikajo ali občutno zmanjšujejo pa zgodovinska dejstva o pomenu jugoslovanskega narodnoosvobodilnega boja.

Na predvečer 1. maja so Velenjčani slovesno proslavili praznik dela. Ognjemet in baklada, ki so se je udeležili rudarji v prazničnih uniformah, gasilci, šoferji ter predstavniki športnih društev so dali večeru pred praznikom še posebej slovesno vzdušje. Povorko oziroma baklado so zaključili v novi hali Rudarskega šolskega centra, kjer se je proslavljanje nadaljevalo pozno v noč.

Istega dne je imel občinski sindikalni svet Velenje svečano sejo, na kateri so med drugim podelili tudi 32 srebrnih znakov posameznikom in 5 osnovnim organizacijam. Poleg osnovne organizacije Tovarne usnja Šoštanj v GIP Vegrad Velenje, Trgoveškega podjetja Vino, Splošne bolnišnice Celje – delovne enote Topolščica in Rudarskega šolskega centra Velenje so srebrni znak Zveze sindikatov Slovenije prejeli še Mihael Berložnik, Jože Bernik, Zdenka Bernot, Marija Bole, Jožica Borovsak, Edvard Centrih, Franc Cesar, Edvard Eder, Franc Fricelj, Mirko Goltnik, Ignac Hanžič, Marica Hriberšek, Martin Hudej, Teodor Jelen, Marjan Komar, Rafael Kopušar, Rudi Kortnik, Maks Kranjc, Jože Kovač, Cveta Močilnik, Lojze Napotnik, Ivan Novak, Franc Oštir, Jure Prpič, Pankrac Semečnik, Malčka Šilih, Vinko Šmajš, Ana Turk, Emo Rahten, Gustav Verdelj, Vida Žolnir in Stane Žula.

SINDIKALNA ODLIČJA NA DOLENJSKEM!

Ob praznovanju delavskega praznika 1. maja so letos na Dolenjskem prvič podeljevali tudi srebrni znak sindikatov Slovenije. V Novem mestu je predsednik občinskega sveta Zveze sindikatov Franci Borsan na posebni slovesnosti podelil srebrni znak sindikatov Slovenije 36 prizadevnim sindikalnim delavcem: odličje so prejeli:

Avgust Avbar, Milena Bobaš, Silva Buk, Franc Brank, Franc Dragman, Marjan Drenovec, Marija Durič, Štefan Fifolt, Janez Gliha, Janko Goleš, Rudi Hrvatin, Marija Jelen, Roman Jevšček, Janko Kastelic, Ludvik Kebe, Janez Koligar, Peter Košak, Albin Luzar, Brigita Maver, Ivan Metelko, Ljubo Munih, Jože Muhič, Jože Plavec,

Lojzka Potrč, Marjan Pureber, Robert Romih, Viktor Staniša, Tilka Sašek, Štefan Šimunović, Tone Špelko, Stane Štavadhar, Adolf Suštar, Stane Tavčar, Leon Verbič, Stane Zupančič, Ljubo Žagar in sindikalna organizacija lesnega kombinata „NOVOLES“ iz Straže pri Novem mestu. Med dobitniki srebrnega znaka sindikatov Slovenije so tudi predvojni borci za uresničevanje delavskih interesov in prvi povojni sindikalni delavci v Novem mestu.

Tudi v Črnomlju je predsednik občinskega sveta Zveze sindikatov Jože Kočevar pred delavskim praznikom podelil 24 prizadevnim sindikalnim delavcem srebrni znak sindikatov Slovenije. Odličje so prejeli: Vinko Babič, Pavle Gregorič, Vera Jukič, Ana Jakše, Mara Jurajevčič, Stanislav Jankovič, Jože Kolenc, Franc Kure, Janez Kramarič, Franc Knez, Lojze Laterner, Franc Moljk, Pero Malič, Rudi Novak, Tone Panjan, Adolf Planinc, Zvone Planinc, Angelca Plut, Vera Rožič, Ivan Sinkovec, Ivica Šuster, Helena Weiss, Bojan Vipavec in Rade Vrlinič.

Srebrni znak sindikatov Slovenije bodo letos prvič podelili tudi v Metliki in Trebnjem, vendar ob drugi priložnosti.

R. Š.

Baklada, mlaji in priznanja

Letošnje praznovanje delavskega praznika prvega maja je bilo v občini Radlje ob Dravi izredno slovesno. Razen redkih izjem so proslave pripravile sindikalne organizacije. Le težko bi našli kolektiv, ki ni pripravil interne proslave in te priložnosti izkoristil za priznanje najprizadevnejšim članom.

V delovnih organizacijah so praznik izkoristili tudi za otvoritev nekaterih novih pridobitev. Kolektiv tovarne montažnih stavb Marles v Podvelki je odprl nov obrat družbene prehrane, pri gozdarjih TOZD Gozdarski obrat Radlje je prvič po mnogih letih zopet nastopila kmečka godba na pihala s Pernic, delavci tovarne poljedelskega orodja in livarne na Muti pa so na predvečer praznika prire-

dili baklado, tovarniška godba pa je ob kresovanju, ki se ga je udeležilo veliko ljudi, izvedla prvomajski koncert.

Najprizadevnejšim sindikalnim delavcem so letos tudi prvič podelili srebrni znak sindikata. Ta priznanja so dobili: Pepca Kos, Andrej Šnabl, Danica Vinšek, Ivan Hajnc, Anton Kobolt, Ferdo Lajtinger, Leopoldina Rošker, Peter Praprotnik, Borut Seško, Franc Smolar, Alojz Kumer, Slavko Svetina in Mirko Rižnik. Priznanje za kolektivno sindikalno delo pa sta prejela še kolektiv tovarne Marles v Podvelki in delavci tovarne Gorenje Muta. Prav delavci tovarne Muta pa so praznovanje proslavili še z več športnimi prireditvami.

kw

Podeljena sindikalna odličja

Predsedstvo občinskega sveta Zveze sindikatov občine Nova Gorica je na podlagi določil pravilnika o podeljevanju srebrnega znaka sindikatov Slovenije ter na osnovi predlogov osnovnih organizacij sindikata, konferenc osnovnih organizacij sindikata in organizacijsko-kadrovske komisije sklenilo podeliti to priznanje petdesetim zaslužnim sindikalnim delavcem v občini. Sindikalna priznanja in znake so podelili na svečani seji občinske konference SZDL v soboto, 26. aprila. Odličja so prejeli: Marija Badjura, Ivan Bajt, Danilo Bašin, Humbert Bizjak, Leon Blažič, Silvan Faganel, Boris Ferlat, Mirko Gabrijelčič, Franc Gale, Mirko

Gašperin, Milko Gravnar, Jože Gregorič, Franc Humar, Milan Humar, Željko Humar, Vlado Jan, Mirko Jug, Matilda Klanjšček, Silva Kodermac, Zorko Kodermac, Sergej Koglot, Štefanija Komel, Stane Krek, Ivan Križaj, Ivan Lazar, Gabrijel Leban, Venčeslav Matelič, Andrej Močnik, Ciril Mozetič, Alojz Orel, Davorin Pahor, Jože Pahor, Stanko Pahor, Ivan Petermelj, Anton Pfajfar, Alojz Pušnik, Stane Rev, Ivan Špacapan, Stane Štikelj, Dušan Štrukelj, Pavlina Šuler, Jože Šušmelj, Božo Tribušon, Anzelm Uršič, Jože Vodopivec, Ivan Zelinšek, Rado Zorn, Aldo Žezlin, Ciril Žnidaršič in Savo Žnidaršič.

Praznovanje 80-letnice obstoja, 30-letnice osvoboditve, 25-letnice delavskega samoupravljanja in 1. maja so v tovarni vijakov Plamen v Kropi začeli s slavnostno sejo delavskega sveta. Na njej so podelili priznanja 23 delavcem, ki so v Plamenu več kot 30 let in 102 delavcem, ki so v tovarni že več kot 20 let. Še pred tem pa so v kovaškem muzeju odprli razstavo del domačina Jožeta Bertolclja.

Veliko slavlje se je nadaljevalo v sredo, zadnjega aprila, ko so delavci Plamena in prebivalci Kroke pozdravili med sabo predsednika slovenske skupščine dr. Marjana Breclja, Štefana Nemca, dr. Jožo Vilfana, Zorana Poliča, Toneta Boleta, Rudolfa Hribernika-Svaruna, Gregorja Klančnika in druge. Gostje so si ogledali tovarno Plamen, prisostvovali so razginitvi makete Kroke, popoldne pa so se vsi skupaj zbrali na slavnostni akademiji. (Foto: F. Prdan)

PRIZNANJA SINDIKATA

Na svečani seji občinskega sindikalnega sveta Žalec je podpredsednik sveta Alojz Ahačič spregovoril udeležencem o pomenu delavskega praznika in 30-letnice osvoboditve. Nato je predsednik ObSS Žalec Veno Satler podelil 20 srebrnih znakov Zveze sindikatov Slovenije zaslužnim sindikalnim delavcem v občini. Odličja so prejeli: Avgust Dobriha in Rozalija Kobale iz Prebolda, Srečko Kojc, Stanko Vasle iz Šempetra, Ivan Vodlan, Franc Ježovnik, Milan

Zabavnik, Tine Zakonšek, Vili Ulaga, Nežka Gočman, Anton Brilej, Maks Košenina, Tine Vučar, Tine Novak, Veno Satlar iz Žalca, Feliks Smodiš iz Polzele, Drago Horvatič iz Pirešice, Tončka Ostruh iz Petrovč, Franc Matek iz Liboj in Alojz Slemenšek iz Gomilskega.

Na sliki: podpredsednik občinskega sindikalnega sveta Žalec Alojz Ahačič podeljuje srebrni znak predsedniku sveta Venu Satlerju. — Tekst in foto: T. Tavčar

PET NAJZASLUŽNEJŠIH

„Pričenjam slavnostno sejo občinskega sveta Zveze sindikatov Maribor v počastitev nagrajenih dolgoletnih sindikalnih delavcev, tistih sindikalnih delavcev, ki so požrtvovalno z vsem svojim znanjem in hoteljem dalj časa pomagali in večinoma še pomagajo graditi našo sindikalno organizacijo, in ki so s svojimi delom bistveno vplivali na vsebinsko preobnovo sindikata ter na njegovo družbenopolitično in akcijsko učinkovitost“, je dejal Emil Tomažič,

predsednik občinskega sindikalnega sveta Maribor, na svečani seji, kjer so podelili srebrni znak sindikatov Slovenije v občini Maribor. Letos je ta znak dobilo pet osnovnih sindikalnih organizacij, in to v Metalni, Zlatorogu, PTT, Tekolu — skupne službe in v Gradisu — nizke gradnje. V Mariboru pa so podelili tudi 50 srebrnih znakov sindikatov posameznikom za dolgoletno prizadevanje v sindikatu.

J. U.

PRIZNANJE ZA POŽRTVOVALNOST

V sredo, 30. aprila, je bila slavnostna seja občinskega sindikalnega sveta Čmomej, na kateri je bilo podeljenih 24 srebrnih znakov. Ta znak naj bi bil le simbolično priznanje dolgoletnim aktivnim članom v sindikatu, ki so vložili mnogo truda v delo pri razvoju in graditvi samoupravne socialistične skupnosti in najbolj množične delavske organizacije — sindikata.

Priznanje za delo je toliko večje, saj je bilo še pred nedavnim neprimerno težje delati v sindikatu kot danes, čeprav se še vedno čutijo odpori prizade-

vanjem sindikata.

Za svoje dolgoletno delo so prejeli srebrni znak ZS Slovenije naslednji člani: Vinko Babič, Pavle Gregorič, Vera Jukič, Ana Jakše, Mara Jurajevčič, Stanislav Jankovič, Jože Kolenc, Franc Kure, Janez Kramarič, Franc Knez, Lojze Laterner, Franc Moljk, Pero Malič, Rudi Novak, Tone Panjan, Adolf Planinc, Angelca Plut, Zvone Planinc, Vera Rožič, Ivan Šinkovec, Ivica Šuštar, Helena Wajns, Bojan Vipavec in Rade Vrlinič.

JOŽE KOČEVAR

PRVOMAJSKE NAGRADE DELA

V zveznem izvršnem svetu so pred letošnjim praznikom dela na osnovi lani sprejetega zakona prvič podelili prvomajske nagrade dela (spominske listine in denarne nagrade v višini 20.000 din) tridesetim neposrednim proizvajalcem iz TOZD v vsej državi. Prvomajska nagrada dela jim je bila podeljena v znak priznanja za izjemne delovne uspehe, dosežene z lastnimi inovacijami pri izboljševanju tehnologije in delovnega procesa, hkrati pa pomenijo tudi visoko priznanje njihovega izjemnemu prispevku k razvijanju in uveljavljanju naših samoupravnih socialističnih odnosov.

„Ste najboljši med tistimi več sto tisoč delavci, ki so s svojim trudom imeli pred očmi svoje koristi in koristi svojega kolektiva, koristi vse naše skupnosti in cilje delavskega razreda; cilje, ki jih je določila zgodovina“, je svoj nagovor na slovesnosti sklenil Petar Stambolić, ko je najboljšim delavcem-neposrednim samoupravljavcem Jugoslavije v imenu odbora za podelitev nagrad izročal letošnje prvomajske nagrade dela.

Med dobitniki teh izjemnih družbenih priznanj so štirje iz Slovenije. Naj jih na kratko predstavimo!

ANICA JAGODIČ izhaja iz delavske družine, rojena je bila 1909. leta v Trzinu. Za nagrado so jo predlagale družbenopolitične organizacije Bombažne predilnice in tkalnice v Trzinu, kjer se je zaposlila kot štirinajstletno dekle. Julija 1942 leta so jo skupaj z dveletnim sinom odpeljali v koncentracijsko taborišče Windsheim. Ko se je tri leta kasneje bolehnja in do kraja izmučena vrnila v svobodno domovino, se je vseeno z vsemi močmi vključila v proizvodnjo v svojem kolektivu. Delala je na tri izmene v obratu predilnice vse do upokojitve. Tudi sedanjí generaciji zaposlenih pomeni vzor delavke-samoupravljalke, saj je bila prva udarnica v Bombažni predilnici in tkalnici Trzin, nato pa še osemnajstkrat proglašena za udarnika. V sindikalni grupi je delala nad 15 let kot poverjenica, v več obdobjih je bila izvoljena v sindikalna vodstva podjetja, bila pa je tudi članica prvega delavskega sveta v tem podjetju. Organi upravljanja so večkrat upoštevali njene spodbudne predloge. Na osnovi njenih inovacij je bila znatno povečana proizvodnja preje.

večkratnega uspešnega novatorja.

FRANC ROMIH se je rodil 1926 v 11-članski delavskokmečki družini, v Hrastju na Kozjanskem. Za nagrado ga je predlagala sindikalna konferenca Zasavskih premogovnikov Trbovlje, kjer se je po vrnitvi iz NOV in po delu pri obnovi Kozjanskega v letu 1954 zaposlil kot ne kvalificiran delavec. Zdaj je visok kvalificiran rudar-kopač in vodja ter gospodar širokega čela v jami Hrastnik. Vsa leta je deloval kot vodilni funkcionar v samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah. Kot vodilni politični aktivist je s svojo vztrajnostjo in zgledi ustvarjal med rudarji visoko stopnjo zavesti ter ustvarjal pogoje za pravilno presojo razmer v družbi. Njegovo glavno delo pa se vsekar odraža v uspehih pri številnih poskusih in uvedbah novih metod v delovnem procesu. Največje pa so njegove zasluge pri uvajanju samohodnega hidravličnega podpora, ki ga uvajajo že v vseh jamah, uporaba te metode pa bistveno olajšuje delovne pogoje rudarjev.

IVAN TUŠAR, rojen kot sin delavca leta 1924 na Koroški Bili, se je leta 1943 izučil za strojnega ključavničarja in takoj odšel v partizane. Kot aktivni udeleženec NOV je prejel več odlikovanj. Po vrnitvi iz JLA se je zaposlil v Železarni Jesenice kot ključavničar. Z vestnostjo in prizadevnostjo pri delu in z ne-nehnim izobraževanjem je postopoma napredoval v poklicu in je zdaj vodja vzdrževanja v valjarnah. Izvršni odbor sindikalne konference Železarni Jesenice, ki ga je predlagal za nagrado, v utemeljitvi navaja, da je bil tovariš Tušar vsekoli aktiven v družbenopolitičnem življenju v železarni in na terenu, med drugim predsednik sindikata podjetja in sindikata valjarn, sekretar OO ZK varljarn, član komiteja ZK Železarni. S posledki pa je bil kar 12 let nadvse aktiven član osrednjih in drugih samoupravnih organov. Za aktivno delo na terenu je prejel srebrno značko OF. Železarski kolektiv ga še posebej pozna kot

ALEKSANDER PIPAN je bil rojen leta 1932 v Mariboru. Po poklicu je visokokvalificiran orodjar in je zaposlen na delovnem mestu konstruktorja v Tovarni avtomobilov. V kolektivu je znan kot aktiven družbenopolitični delavec, ki je deloval ali še deluje zlasti v sindikatu in samoupravnih organih. Pri delu pa se je že neštokrat izkazal z izvirnimi in dognanimi rešitvami, ki se uporabljajo še danes.

Izkušnje s svojega delovnega področja je s pridom uporabil pri gradnji rekreacijskih objektov, zlasti pa letnega kopališča pri TAM, kjer je vplival na znatno pomenitev te investicije. Sicer pa je tako v kolektivu kot v Mariboru znan kot eden najbolj vnetih kreatorjev in propagandistov inventivne dejavnosti. Na tem področju je tudi sam avtor in predlagatelj številnih inventivnih predlogov, med katerimi je bilo več tudi z uspehom uresničenih in je zanje prejel ustrezna priznanja.

-m

Ne samo s številnimi delovnimi zmagami, ki nam nekako več pomenijo, če jih slavimo ob takih praznikih, kot je prvi maj, ampak tudi s srečanji in shodi, ki jih je vse več in postajajo že tradicionalna, so naši delovni ljudje in občani nadvse svečano in vedro razpoloženi praznovati letošnji praznik delavcev vsega sveta. Naša posnetka sta iz Ljubljane. Na Rožniku je veliko Ljubljancev ob kresu praznovalo vso noč pred prvim majem, da bi se potem te tradicionalne prireditve na praznični dan udeležilo več deset tisoč prebivalcev našega glavnega mesta in od drugod, ki so tudi rajali pozno v noč. Cankarjeva cesta pa je bila na dan pred praznikom „rezervirana“ za mlade Ljubljance in njihove goste in prijatelje od drugod.

Praznik dela in 30. obletnico osvoboditve je proslavila tudi delovna skupnost republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Mladinska organizacija delovne skupnosti, ki je proslavo organizirala, je pripravila bogat program. Slavnostni nagovor je imela predsednica osnovne organizacije sindikata, nastopali pa so še gojenci Zavoda za slabovidno mladino iz Ljubljane. Boris Grabnar je zbranim obudil spomine na osvoboditev Trsta in prihod v osvobojeno Ljubljano. Vrh proslave pa je prav gotovo pomenil nastop invalidskega pevskega zbora.

Pred prvomajskim praznovanjem — 24. in 25. aprila — je bil v Skopju v veliki dvorani Sejmišča ob udeležbi 561 delegatov in številnih gostov 9. kongres Zveze sindikatov Makedonije. Delo kongresa je vodil predsednik predsedstva ZSM Džemail Vejsele, ki je imel tudi uvodni referat o „Nalogah Zveze sindikatov Makedonije v nadaljnjem razvoju socialističnih samoupravnih družbenoekonomskih odnosov“.

Če odštejemo plenarni del, se je kongresno delo razpletalo predvsem v treh komisijah, in sicer za organizacijsko politično in kadrovske izgradnje ter statut, za nadaljnji materialni in družbeni razvoj in razvoj socialističnih samoupravnih odnosov ter v komisiji za življenjske in delovne razmere. Že naslov uvodnega referata predsednika in pa razporeditev tem v „komisijske bloke“ jasno izpričujejo, kaj vse je bilo v središču pozornosti na 9. kongresu ZSM.

Drugega dne je kongres ZSM pozdravil tudi predsednik Sveta ZS Jugoslavije Mika Špiljak. Naj za zaključek uvodnega dela še povemo, da je kongres na koncu sprejel novi statut ZSM in resolucijo o delovnih ciljih makedonskih sindikatov. Izvolili so tudi novi svet ZSM, za njegovega predsednika pa je bil ponovno izvoljen Džemail Vejsele.

Z 9. KONGRESA MAKEDONSKIH SINDIKATOV

Samoupravljanje in hitrejši napredek z roko v roki

Predsednik Vejsele je v svojem uvodnem referatu posebej opozoril na delovne uspehe, ki so jih v Makedoniji dosegli v obdobju med dvema kongresoma ZSM:

„Družbeni proizvod se je v tem času povečal za 50,4 %, dohodek za 75,8 %, sredstva skladov pa za 82,4 %. Produktivnost je naraščala / poprečju za 3,6 %, obseg industrijske proizvodnje se je dvignil za 38 % in kmetijske za 12,8 %. V omenjenem obdobju se je na novo zaposlilo kakih 60.000 delavcev, pri čemer velja opozoriti tudi na izboljšave v kvalifikacijski strukturi zaposlenih. Izboljšala se je tudi življenjska raven, saj je poprečni neto osebni dohodek narasel za 79 %, do precejšnjega napredka pa je prišlo tudi v stanovanjski gradnji.“

Ko je govoril o poglavitnih nalogah je predsednik makedonskih sindikatov mednje na prvo mesto uvrstil združevanje dela in sredstev družbene reprodukcije na samoupravni osnovi, kar je osnovni pogoj za dinamičen in harmoničen razvoj, povezovanje in združevanje dela in sredstev ter za urejanje medsebojnih družbenoekonomskih odnosov na ustavnih izhodiščih. Omenjene naloge zahtevajo od sindikatov, da se angažirajo predvsem v osnovnih organizacijah združenega dela, ki morajo postati osnovni subjekt politike povezovanja dela in sredstev, izhajajoč iz skupno dogovorjenih interesov ter ekonomskih in drugih pogojev v procesu družbene reprodukcije.

Kazalo bi opozoriti na to, da se je pretežna večina razprav vrtila okrog dela, rezultatov dela in koristi, ki jih ima delovni človek od svojega dela. Tako je bila večkrat poudarjena zahteva, naj dobe polno podporo predvsem taki delovni načrti, ki zagotavljajo stalno povečevanje produktivnosti dela, dohodka in življenjske ravni delavcev. V zvezi s tem je treba povedati, da bo zaposlovanje kljub vidnim uspehom še naprej izredno težka in zapletena družbenoekonomska in socialna naloga, ki daje pečat vsemu materialnemu razvoju Makedonije.

Delegati so odločno zahtevali premik od splošnih in formalnih razprav h konkretni akciji za konstituiranje združenega dela kot „obveznega“ pogoja za hitrejši materialni razvoj.

Precej je bilo razprav tudi o življenjskih razmerah delavcev in še posebej o stanovanjih. Izrečenih je bilo dokaj kritičnih besed na račun tempa stanovanjske izgradnje, čeprav ne gre prezreti, da so v Makedoniji v zadnjih letih na tem področju dosegli lepe uspehe. Tako so v obdobju med dvema kongresoma sezidali kakih 30.000 novih stanovanj, 715 stanovanj so dobili delavci z nizkimi osebnimi dohodki, do konca letošnjega leta pa bodo zagotovili še 1.467 stanovanj.

S posebno pozornostjo je kon-

gres spremljal besede predsednika Sveta ZSJ Mike Špiljaka, ki je med drugim dejal:

„Poudarili ste, da je vaš kongres — kongres akcije. To je dobra usmeritev! Sindikat se zavzema za uresničevanje in ne samo za pojasnjevanje sklepov 10. kongresa ZKJ in kongresov republiških ZK. Začeli smo govoriti v jeziku, ki ga delovni človek razume. Vsa organizacija se je zavzela za reševanje življenjskih vprašanj, ki še posebej tarejo delovnega človeka. Za primer, napravili smo sistem delitve po delu in rezultatih dela. Poudarili smo, da pri merjenju rezultatov dela ne potrebujemo limitov. Z vso odločnostjo se zavzemamo za reševanje problemov družbenega standarda in to bomo počeli tudi vnaprej, dokler ti problemi ne bodo urejeni.“

Poglejmo si, za primer, stanovanja. Kakih 60 odstotkov vseh stanovanj v Jugoslaviji smo zgradili po vojni. Brez dvoma gre za velik uspeh. Zadovoljive uspehe smo dosegli tudi v organiziranju družbene prehrane, oddiha, varstvu otrok in pri reševanju drugih pomembnih življenjskih vprašanj.

„Vendar,“ je nadaljeval Mika Špiljak, „v nekaterih dejavnostih nas čaka veliko dela. Izkoristek delovnega časa. Veliko dragocnega časa izgubljamo zaradi bolniških. Prav to nam je 1973. leta pobralo 3,7 milijarde dinarjev!“

Ko je govoril o sodobnem gospodarskem položaju, je predsednik sveta ZSJ poudaril, da se vse začenja pri nizki produktivnosti, tako da so naši proizvodi celo na domačem tržišču relativno dravi.

„Druga težava je, da trošimo mimo svoje zmogljivosti. Nepokrite investicije so se povezele previsoko. Gre za velika sredstva. Naša družba takih in podobnih pojavov ne more „dopuščati.“ Prav tako lahko opazujemo nezadržno naraščanje cen. Mislim, da nas vztrajanje na tej poti ne bo pripeljalo nikamor.“

Mika Špiljak je med drugim podrobneje govoril o nekaterih problemih zaposlovanja. Poudaril je, da ta čas išče delo blizu 450.000 Jugoslovancev, od tega 80.000 v Makedoniji.

„Treba je povedati, da nimamo natančnega pregleda nad tem, kdo vse išče delo. Med uradno „nezaposlenimi“ so prav gotovo tudi taki, ki ne potrebujejo dela za vsako ceno. V prihodnje moramo priti do natančnih podatkov, kako je s tem.“

Za zaključek svoje razprave je predsednik Mika Špiljak spregovoril o sindikalnih aktivistih, ki si morajo pridobiti potrebno politično in marksistično znanje, vendar tudi poznavanje specifičnih „sindikalnih problemov.“

„Najbolj pa so tisti aktivisti,“ je dejal, „ki si ne izmišljajo problemov v pisarnah, temveč poslušajo mnenja delavcev.“

SLOVENSKI POMORSKI DELAVCI USTANOVILI SINDIKALNO KONFERENCO

SKUPAJ BOLJ USPEŠNI

Tik pred prvomajskimi prazniki so se v Kopru sestali delegati pomorskih organizacij in ustanovili republiško konferenco sindikata pomorske dejavnosti, ki bo delovala v okviru republiškega odbora sindikata delavcev prometa in zvezi. Konferenca združuje za zdaj kakih 3000 delavcev Luke Koper, Splošne plovbe in Ribe, TOZD Delamarisa v Izoli.

Ustanovitev konference, s katero so se slovenski pomorski delavci prvič povezali v skupen sindikat, je odraz potreb in teženj, da bi določena vprašanja reševali skupno in enotno.

V delovni program so na prvo mesto uvrstili uveljavljanje in nadaljnji razvoj samoupravljanja in organiziranosti delavcev pomorske dejavnosti. V zvezi s tem bo konferenca vztrajala, da bi se ustavne spremembe čimprej uresničile in dobile svojo konkretno podobo v poglobljanju samoupravnih odnosov in notranji zakonodaji delovnih organizacij. Sindikalna konferenca si bo tudi prizadevala uskladiti neskladja na področju nagrajevanja, tako da bi pomorski delavci za enako delo dobivali približno enak osebni dohodek. Pomembno bo lahko posegla tudi na področje kadrovske politike in izobraževanja. Zavzemala se bo za pravočasno

izdelavo razvojnih načrtov posameznih organizacij združenega dela, v katerih morajo biti tudi načrti kadrovske politike. Pri izobraževanju si napredek obetajo od ustanovitve samoupravne interesne skupnosti za usmerjeno izobraževanje. Kar zadeva družbeni standard, bo naloga konference v celoti zajemati to področje in dajati pobude in predloge. Prispevati bo morala k izdelavi analize o stanju na področju stanovanjske politike, proučiti probleme družbene prehrane, štipendiranja, otroškega varstva, zdravstvenega varstva in rekreacije pomorskih delavcev.

Posebno področje dela konference sindikata delavcev pomorske dejavnosti bodo tudi ekonomski pogoji poslovanja pomorskih organizacij združenega dela. Prav na tem področju nameravajo s skupnimi prizadevanji doseči več, kot so lahko doslej. Konferenca naj bi pripomogla, da dobi pomorstvo ustreznejše mesto v družbenoekonomskem sistemu. Pri vseh teh vprašanjih bo konferenca tesno sodelovala s sindikatom pomorstva Hrvaške in s sindikalnim pododborom za pomorstvo pri zveznem odboru sindikata delavcev prometa in zvez.

K. S.

S SEJE IO RO SINDIKATA DELAVCEV LESNE INDUSTRIJE IN GOZDARSTVA

Beneficija za sekače

Izvršni odbor republiškega odbora sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije je na svoji zadnji seji obravnaval predlog sklepa o beneficiranju delovne dobe gozdnim delavcem — sekačem in ga je po živahni ter vsebinsko bogati razpravi sprejel. Strinjal se ni le z določilom, da morajo sekači najmanj polovico delovnega časa delati z motorno žago. To določilo je bilo namreč vključeno v predlog sklepa kasneje in izvršni odbor je sklenil, da bo zavoljo tega „vloška“ v sklep o določitvi delovnih mest v eksploataciji gozdov, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, protestiral in svoje nestrinjanje dodobra podprl z argumenti.

Iz razprave, ki se ni omejila le na težavno delo gozdnih delavcev sekačev, se je tudi izkristaliziralo mnenje, da bi bilo treba v naši republiki, kjer profila sekača pravzaprav ni več, pač pa je v gozdarstvu poklicni profil gozdni delavec, strokovno analizo o škodljivem vplivu dela v gozdovih na zdravje delavcev razširite tudi na druge delavce v gozdarstvu. Ni namreč le motorna žaga tisti dejavnik, ki škodljivo vpliva na zdravje gozdnih delavcev, da so v glavnem po 55 letu starosti že nesposobni za opravljanje svojega dela.

Razprava se je dotaknila tudi tistega dela sklepa, ki zadeva benefikacijo delovne dobe šoferjev v tistih OZD, ki so registrirane za javni cestni promet, kajti to določilo, kot kaže, nedvoumno izključuje šoferje težkih tovornih vozil v drugih delovnih organizacijah, čeprav imajo ti šoferji enake delovne razmere. Izvršni odbor je soglasno sodil, da bi morali priznati povečano delovno dobo vsem šoferjem, ki vozijo tovornjake z nosilnostjo več kot pet ton.

rb

PTUJ

PRVIČ PO SAMOUPRAVNI POTI

V petek, 9. maja, so v domu Franca Krambergerja v Ptujju podpisali samoupravni sporazum o združitvi sedanje Bolnišnice Ptuj in Zdravstvenega doma Ptuj v organizacijo združenega dela Zdravstveni center Ptuj. Nova zdravstvena organizacija združenega dela bo imela dve temeljni organizaciji združenega dela — TOZD bolnišnica in TOZD združeni zdravstveni dom.

Združitve Bolnišnice Ptuj in Zdravstvenega doma Ptuj je prva integracija v zdravstvu na Slovenskem. Delavci obeh delovnih organizacij, ki delajo v enotah, kot so laboratoriji, fizioterapija, oskrba z zdravili ter vsa področja zdravstvenega varstva, so se samoupravno odločili za racionalizacijo svojega dela. V takšnih prizadevanjih so v veliki meri prispevali svoj delež tudi sindikati, saj so bili pobudniki integracije.

SINDIKAT O POVEZOVANJU ZDRAVSTVA NA DOLENJSKEM

POSPEŠITI PRIPRAVE

Medobčinski odbor sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva Novo mesto je pred kratkim obravnaval informacijo posebnega odbora o povezovanju zdravstvenega varstva na Dolenjskem. Gre za povezovanje Zdravstvenega doma Novo mesto z vsemi TOZD, Splošne bolnišnice Novo mesto, Zavoda za socialno medicino higiena Novo mesto, Združenih lekarn s svojimi TOZD in dela stokovne službe novomeške regionalne zdravstvene skupnosti, ki se neposredno povezuje s poslovanjem zdravstvenih delovnih organizacij. Upošteva je sedanjo samoupravno organiziranost posameznih zdravstvenih delovnih organizacij, sindikati predlagajo združitve v sestavljeno organizacijo združenega dela „Zdravstveni center“ Novo mesto.

V sindikatih ugotavljajo, da bi s takim povezovanjem lahko izboljšali kakovost dela in sodelovanje med strokovnimi službami osnovnega ter specialističnega in bolniškega zdrav-

stvenega varstva občanov. Bistveni ekonomski aspekt povezovanja pa je v združevanju sredstev za naložbe v zdravstvene objekte, medicinsko opremo in kadre. Skupni cilji predvidenega povezovanja so torej v enotnejši in bolj povezani zdravstveni službi na tem območju; v učinkovitejšem zdravstvenem varstvu občanov in to v pogledu strokovnosti, organizacije službe in uvajanja enotne medicinske doktrine; enotnem programu zdravstvenega varstva na Dolenjskem in enakem družbeno-ekonomskem položaju posameznih vej zdravstvene dejavnosti; racionalnejšem poslovanju in delitvi dela pri uresničevanju nalog na področju zdravstvenega varstva; v skupnem investiranju, enotnejši kadrovski politiki in večji socialni varnosti zdravstvenih delavcev.

Medobčinski odbor sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva v Novem mestu je ob tem ugotovil, da so priprave dobro stekle, da pa je treba zdaj pospešiti izdelavo osnutka

samoupravnega sporazuma o povezovanju zdravstvenih delovnih organizacij na Dolenjskem v SOZD. Hkrati so sklenili, da je treba čimprej razčistiti še nekatere nejasnosti glede organiziranosti zdravstvenega varstva v Posavju, povezovanju lekarn na Dolenjskem in vključevanja strokovne službe regionalne zdravstvene skupnosti v to povezovanje. Osnovne organizacije sindikata pa morajo zdravstvene delavce čimprej seznaniti s cilji in prednostmi povezovanja zdravstvenega varstva na Dolenjskem.

Na seji so dali v razpravo občinskim organizacijam sindikata tudi predlog delovnega programa medobčinskega odbora, ki ga bodo sprejeli na prihodnji seji odbora. Program daje največji poudarek nadaljnjemu razvoju samoupravljanja, življenjskim in delovnim razmeram zaposlenih v zdravstvu, razvijanju integracijskih procesov v zdravstvu in načrtovanju srednjeročnega razvoja zdravstvenega varstva na Dolenjskem do 1980. leta. R. Š

Zaostajanje

Sindikati ugotavljajo, da je uveljavljanje določil nove ustave v gradbeništvu zastalo. Bore malo se je premaknilo od prvega koraka, samoupravnega reorganiziranja in še vedno odločajo vodilne strukture, vse preveč je tehnokratske miselnosti; TOZD so še vedno obrnjene predvsem vase, posledica tega pa je razdrobljenost slovenskega gradbenišstva in preveč šibka organiziranost po načelih industrijske proizvodnje. Gradbeništvo čaka še veliko truda pri povezovanju TOZD in podjetij v višje oblike združenega dela, saj so danes povezana predvsem sorodna podjetja, ni pa vertikalnih povezav, niti ni opaziti teženj po povezovanju z gradbeništvom v drugih republikah. Slabo je organizirana tudi delavska kontrola — v nekaterih podjetjih niso niti opredelili nje-nega delovnega področja.

Posebno vprašanje so družbenopolitične organizacije — čeprav so sindikalne organizacije svojo obliko že prilagodile samoupravni organiziranosti podjetij, se vendarle v večini primerov niso dovolj zavzeto lotile svojih nalog, ki jih je, kot kažejo podatki o razvoju samoupravljanja v gradbeništvu, več kot dovolj.

Eden od vzrokov, zakaj je gradbeništvo tako neodločno pri vsebinskem uveljavljanju samoupravnih sprememb, zlasti mislimo pri tem na povezovanje, je bržčas v tem, da trenutno na slovenskem trgu ni težko dobiti dela in da bo še nekaj časa tako. Vsekakor pa je takšno gledanje kratkovidno — gradbeništvo bo moralo krepkeje zakorakati po poti uveljavljanja ustavnih načel in poglobljanja samoupravljanja.

rb

NOVA PRAKSA DELOVANJA PREDSEDSTVA OBČINSKEGA SVETA ZS NOVO MESTO

Bolj poglabljeno sindikalno delo!

Z zadnjo sejo predsedstva je občinski svet Zveze sindikatov v Novem mestu uvedel v svoje delo novo prakso. Odločil se je namreč za široko odprto sestanke predsedstva občinskega sveta s člani izvršnih odborov osnovnih organizacij sindikata ter samoupravnih organov in predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij v posameznih delovnih organizacijah. Prva taka seja, ki je bila zelo uspešna, je bila pred nedavnim v novomeški tekstilni tovarni „Novoteks“.

Za sejo je bila značilna zelo odkrita in sproščena razprava precejšnjega števila navzočih o gospodarskih razmerah, stabilizacijskih prizadevanjih, uresničevanju ustave, organiziranosti podjetja, delovanju sindikata in drugih vprašanj. Skupna ugotovitev je bila, da so se v „Novoteksu“ resno lotili organiziranja po načelih nove ustave, urejevanja notranje zakonodaje delovne organizacije, reševanja gospodarskih težav, odpravljanja nočnega dela žensk, reševanja nekaterih vprašanj družbenega standarda delavcev, boljše obveščanja delavcev o delu in življenju kolektiva itn.

Delavci Novoteksa so zdaj organizirani v 5 TOZD. Ker ima TOZD Konfekcija delovne enote razen v Novem mestu še v Vinici ob Kolpi in v Trebinju v Hercegovini, se v podjetju zdaj dogovarjajo o ustanovitvi več TOZD. Tako naj bi vsak od omenjenih obratov postal samostojna TOZD, vse temeljne organizacije pa bi povezovali v

skupnost OZD Konfekcija. Vse TOZD imajo pri poslovanju veliko samostojnosti, saj so na ravni podjetja skupne le še investicije in enotno vodeno knjigovodstvo. Razmišljajo pa o tem, da bi tudi v tem primeru zagotovili več vpliva temeljnimi organizacijam združenega dela. Gre za samostojne žiro račune in ločeno knjigovodstvo.

Čeprav je lani spremljalo poslovanje Novoteksa več težav — od visoke stopnje inflacije, do podražitve surovin in na splošno slabše likvidnosti jugoslovanskega gospodarstva — je podjetje kot celota uspešno sklenilo minulo poslovno leto. Poslovanje pa bi bilo še uspešnejše, če v dveh TOZD — Konfekcija in Strešnik — ne bi poslovali z izgubo, ki so jo solidarno pokrile vse tri dobro stoječe TOZD v podjetju. Da bi vzroke za izgubo v letošnjem letu odpravili, so sprejeli poseben sanacijski program, za njegovo uresničitev pa bodo skrbeli posebne komisije. Poslovanje prvega trimesečja letos kaže, da so v glavnem vse TOZD presegle proizvodni načrt od 6 do 12 odstotkov, z izjemo TOZD Strešnik, kjer bodo proizvodnjo močneje povečali v maju in v prihodnjih mesecih. Letos si še posebej prizadevajo za izboljšanje kakovosti izdelkov in za ustreznejše prilagajanje tržišču. Imajo pa tudi letne precejšnje težave z nelikvidnostjo in s prodajo izdelkov na tujem tržišču. Dejstvo je namreč, da dosegajo na tujem tržišču za 20 do 30 odstotkov nižjo ceno kot na domačem

trgu, ker je izvoz premalo stimuliran kljub sprejetim načelom, da moramo izvoz bolj spodbujati tudi z ekonomskimi ukrepi.

Glede organiziranosti sindikatov so se v Novoteksu prilagodili organizaciji podjetja. Tako ima vsaka TOZD svojo osnovno organizacijo sindikata, v TOZD Tkanina pa sta dve osnovni organizaciji. Delujejo tudi sindikalne skupine, vendar ugotavljajo, da so še prevelike. Zato bodo skušali sindikat v podjetju še bolj operativno organizirati, da bi se lažje vključeval v reševanje vseh problemov in nalog.

Ob koncu velja zapisati, da je tak način dela predsedstva

občinskega sveta prav gotovo lahko uspešnejši, kot če teče razprava o gospodarskih in drugih problemih bodisi posamezne delovne organizacije bodisi občine kot celote le na podlagi številčnih podatkov o poslovanju. Neposreden stik predsedstva s samoupravljalci in sindikalnimi delavci lahko nedvomno veliko pripomore k boljšemu spoznavanju prizadevanj in težav delovnih ljudi v posamezni delovni organizaciji. Zato bo predsedstvo občinskega sveta zveze sindikatov v novomeški občini tak način delovanja razvijalo tudi v prihodnje.

R. Š.

SPREJET PREDLOG ZA REORGANIZACIJO MEDOBČINSKEGA SVETA ZVEZE SINDIKATOV CELJSKEGA OBMOČJA

SOGLASJE K PREDLOGU

Na zadnji seji je predsedstvo občinskega sveta Zveze sindikatov Slovenije Velenje obravnavalo tudi predlog za reorganizacijo medobčinskega sveta zveze sindikatov celjskega območja. Predlagane spremembe so v celoti sprejeli.

V razpravi so bili predlog poslovnika, zasnove programa, finančni načrt ter oblikovanje

koordinacijskih odborov pri medobčinskem svetu. Med drugim so sklenili, da bodo stalni delegati občinskega sveta Zveze sindikatov Velenje v medobčinskem svetu zveze sindikatov celjskega območja Marcel Medved, Ivan Pukl in Malčka Šilih.

Soglašali so z ustanovitvijo koordinacijskih odborov pri medobčinskem svetu, in sicer za nadaljnji razvoj samoupravljanja, načrtovanje in družbenoekonomski sistem, družbenoekonomske odnose, socialno politiko, kulturo in izobraževanje, oddih in rekreacijo, obveščanje in politično propagando, ljudsko obrambo in družbeno samozastito, organizacijo in kadrovske politiko ter za dohodek in osebne dohodke. Imenovali so tudi velenjske delegate v te koordinacijske odbore.

Sprejet pa je bil tudi predlog, da bi pri medobčinskem svetu zveze sindikatov celjskega območja za zdaj delovala dva strokovna odbora, in sicer strokovni odbor za vzgojo in izobraževanje ter strokovni odbor za zdravstvo.

(vš)

TREBNJE

SKRIB ZA KADRE!

Občinski odbor sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja v Trebnjem je pred dnevi sprejel letošnji delovni načrt. V njem še zlasti podrobno razčlenjuje naloge na področju nadaljnje razvoja samoupravljanja, pridobivanja ter razporejanja dohodkov in delitve osebnih dohodkov, reforme sistema vzgoje

in izobraževanja, strokovno-pedagoškega in družbenopolitičnega izpopolnjevanja prosvetnih delavcev, izboljševanja življenjskih razmer delavcev ter povezovanja in organiziranosti sindikatov.

Med drugim bo odbor sodeloval pri proučevanju možnosti za samopravno povezovalne šole v občini; zavzel se bo za uveljavljanje samoupravne delavske kontrole in v ta namen pripravil predavanja za vse odbore delavskega nadzora v trebanjskih osnovnih šolah; da bi se kar najbolje uveljavili delegatski odnosi na vseh ravneh in zlasti še v samoupravnih interesnih skupnostih, bodo organizirali seminar za delegate in sindikalne delavce o temeljnih vprašanjih delegatskega odločanja.

Še posebno skrb bo občinski odbor posvetil uvajanju celodnevne šole. Prizadeval si bo, da

bi hitreje zagotavljali možnosti — materialne in kadrovske — za prehod na celodnevno osnovno šolo. Odbor se bo vključil tudi v strokovno obravnavo programov za celodnevno šolo, da bi jih tako dopolnili še s stališča prakse. Na področju usmerjenega izobraževanja pa si bo sindikat prizadeval, da bi v medobčinskem merilu čimprej dobili več strokovnih šol z ustreznimi domskimi zmogljivostmi.

Občinski odbor bo obravnaval tudi kadrovske problematiko na področju vzgoje in izobraževanja v občini ter oblikoval predloge za izboljšanje razmer. Med drugim bo odločno zahteval, da bodo stanovanja, zgrajena s sredstvi solidarnostnega sklada, dobili tudi prosvetni delavci. Le tako, menijo, bodo lahko hitreje reševali kadrovske težave v šolstvu trebanjske občine.

R. Š.

RO SINDIKATA DELAVCEV GOSPODARSTVA IN TURIZMA O RAZVIJANJU SAMOUPRAVLJANJA NA PODROČJU SVOJEGA DELOVANJA

PREMALO POUČARJENA VSEBINA

Oktobra lani je republiški odbor Sindikata delavcev gostinstva in turizma Slovenije sprejel program svojega dela. Na osnovi tega delovnega dogovora so bili delegati osnovnih organizacij sindikata v tej dejavnosti dolžni, da se v občinskih organizacijah dogovorijo za konkretne akcije v zvezi z organiziranjem temeljnih organizacij združenega dela na področju gostinstva in turizma, delovanjem samoupravne delavske kontrole ter povezovanjem OZD in TOZD na področju gostinstva in turizma.

Na zadnji seji je RO ugotovil, da sicer delo občinskih odborov v zadnjih šestih mesecih še ni zaznelo tako, kot bi moralo, vendar so lahko delegati kljub temu kritično ocenili procese razvijanja samoupravljanja v OZD in TOZD v slovenskem gostinstvu in turizmu. Pri tem je zlasti pomembno spoznanje, da je bil v zadnjih mesecih napravljen velik premik pri konstituiranju temeljnih organizacij združenega dela v dejavnosti, saj se je znotraj OZD formalno precejšnje število TOZD. Seveda pa ne gre prezreti, da se v nekaterih SOZD, ki imajo organizirano gostinstvo oziroma turistično dejavnost, delavci še niso ali pa se niso mogli predvsem zaradi subjektivnih razlogov organizirati kot TOZD. Kjer pa je že prišlo do združevanja istih dejavnosti v enotno

OZD, se le-te v glavnem niso organizirale kot TOZD v okviru novih OZD, marveč so prejšnja gostinska ali turistična podjetja postala TOZD (hoteli Portorož, Gostinstvo Ljubljana, Bled itd.)

Za reševanje teh problemov je RO tega sindikata skupno s sindikatom delavcev prometa in zvez dal pobudo, da se delavci delovne organizacije TTG Ljubljana kot ene največjih gostinsko-turističnih podjetij v Sloveniji organizirajo na področju gostinstva in turizma kot TOZD oziroma kot skupnost temeljnih organizacij združenega dela. Hkrati s tem se je RO obvezal, da bo v sodelovanju s svojimi občinskimi odbori in osnovnimi organizacijami v bližnji prihodnosti proučil razmere predvsem v tistih TOZD (prejšnjih OZD), ki so se združile v enotne TOZD in SOZD. Republiški

odbor želi predvsem ugotoviti, v čem se kaže utemeljenost takega samoupravnega organiziranja oziroma, kaj takšno organiziranje pomeni za nadaljnji razvoj samoupravnih in ekonomskih odnosov na področju slovenskega gostinstva in turizma.

Republiški odbor je v zvezi z razreševanjem vsebinskih vprašanj razvoja samoupravljanja v nekaterih OZD gostinstva in turizma sklenil, da je treba skupaj z občinskimi odbori na sejah izvršilnih odborov osnovnih organizacij sindikata čimprej analizirati metode dela in samoupravnega odločanja predvsem v manjših obratih in OZD (Tržič, Slovenska Bistrica itd.). Samo tako bo mogoče opredeliti vsebino samoupravljanja v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v slovenskem gostinstvu in turizmu, ki kljub nekaterim pozitivnim premikom v zadnjih mesecih še krepko zaostaja za uveljavljanjem novih samoupravnih odnosov v drugih gospodarskih panogah.

-iv

VPRAŠANJE:

Končal sem državno rudarsko in fužinarsko šolo v Ljubljani v letu 1950. Spričevalo te šole mi je oziroma mi daje ob dokazu ustrezne praktične usposobljenosti pravico opravljanja nadzorniške službe v rudnikih. Zanima me, ali ima ta šola status srednje strokovne izobrazbe in če ne, kaj bi še moral opraviti, da bi stopnjo dosegel.

L. V., Idrija

ODGOVOR:

Žal vam odgovora na vprašanje ne moremo dati, ker nam ni znano, ali je to bila res srednja ali nižja šola. Svetujemo pa vam, da se za odgovor obrnete na republiški sekretariat za

prosveto in kulturo, ki vam bo gotovo znal na vprašanje odgovoriti in vam tudi svetovati morebitno dopolnilno šolanje za pridobitev srednje izobrazbe, če vam je ta šola ni dala.

M. LIPUŽIČ

DE pravna posvetovalnica kupon

Zaloge pohištva rastejo

Veliki jugoslovanski proizvajalci pohištva, kot denimo „Simp“ iz Vranja, „Treska“ iz Skopja, „Crvena zastava“ iz Kruševca ter drugi bodo zahtevali v skupščini SFRJ spremembo najnovejše uredbe o potrošniških kreditih, s katero je povečana udeležba kupcev od 20 do 30 %. Proizvajalci

pohištva poudarjajo, da so poostreni pogoji kreditiranja praktično zaustavili prodajo pohištva, zaloge rastejo, ponekod pa delavci že odhajajo na prisilni letni dopust. Nekateri tovarne ukinjajo drugo izmeno, kar je najzanesljivejši znak, da se prodaja pohištva zmanjšuje.

V nasprotju z delitvijo po delu

Na predlog občinskega odbora zveze borcev v Maglaju v Bosni in Hercegovini so v tovarni „Natronka“ sprejeli odločitev, da dobijo borci iz leta 1941 poleg osebnega dohodka še 1000 din dodatka, borci iz 1942 – 800 din, borci iz 1943. leta 600 din, borci iz leta 1944 in 1945 pa 400 oziroma 200 din. Temu zgledu so sledile tudi mnoge OZD v Srbiji, kjer so občinski odbori zveze borcev priporočili delovnim organizacijam, naj borcem ob osebnem dohodku izplačajo še stalno mesečno pomoč.

Predsedstvo in republiški odbor ZZB Srbije sta v zvezi s to akcijo občinskih odborov zveze borcev sprejela stališče, da ima ta sicer dobronamerna akcija lahko škodljive posledice. Akcijo je namreč mogoče razumeti kot neposredno vmešavanje v samoupravne pravice OZD; takšna priporočila in sklepi pomenijo, da še del osebnega dohodka odtujuje delavcem in izvzema iz načela delitve po delu. Za tako dodatno pomoč mnoge OZD nimajo sredstev, in tudi če bi jih imele, za to ni nobene zakonite osnove. Republiški odbor ZZB Srbije je zato odločil, da bo s tem seznanil zvezni odbor ZZB, CK ZK Srbije, zvezo sindikatov in SZDL, ker meni, da ta pojav ni popolnoma v skladu s sklepi 10. kongresa ZKJ, priporočili skupščine SR Srbije in s sklepi 7. kongresa ZB Jugoslavije. Materialno varstvo borcev je treba uveljavljati v mejah veljavnega sistema varstva borcev in dopolnilne zaščite pri občinskih skupščinah, ne pa v OZD s povečevanjem osebnih dohodkov.

SRBIJA

Vprašanje posebnega družbenega pomena

Predstavniki sindikata, turističnih organizacij in skupnosti za organizacijo počitka delavcev Beograda so se na skupnem sestanku dogovorili, da je treba še naprej ustanavljati samoupravne interesne skupnosti za počitek in rekreacijo delavcev. To področje bo verjetno urejeno kot vprašanje posebnega družbenega pomena in bo morala zanj čim bolj resno skrbeti vsa skupnost. Po predvidevanjih naj bi v okviru srednjeročnega plana razvoja delavskega turizma republika Srbija vložila kakih 6 milijonov dinarjev, kolikor naj bi vložile tudi delovne organizacije za 10.000 novih ležišč.

NOVO ZDRUŽENJE

Predstavniki 24 delovnih organizacij iz ladjedelniške industrije Črne gore, Hrvaške, Slovenije, Srbije in Vojvodine so pred dnevi v Gospodarski zbornici Hrvaške podpisali samoupravni sporazum o združitvi v sestavljeno organizacijo združenega dela Jadranbrod. Gre za skupino ladjedelnic v Puli, za remont v Reki, za proizvodnjo ladijskih motorjev v Reki, za rečne ladje-

delnice, za tovarno opreme Split, za projektivni biro in še za nekatere druge delovne organizacije. Jadranbrod je omogočil enotno nastopanje naših ladjedelnic v Sovjetski zvezi in Kitajski, prav tako pa organizirano deluje v sekcijah SEV. Prav tako so članice Jadranbroda skupno kreditirale ladijske linije v Skandinaviji, ZRN in v Veliki Britaniji.

Koliko stanovanj gradimo za delavce

V razpravah o stanovanjski problematiki postaja vse bolj očitno, da stanovanjskih problemov ne bo možno razrešiti samo z obsežnejšo stanovanjsko gradnjo, ampak predvsem z bolj doslednim razredno-socialnim pšluhom pri delitvi in uporabi stanovanj. Gradnja 820.000 stanovanj v obdobju od 1976. do 1980. leta zahteva organizirano sodelovanje vseh družbenih dejavnikov pri usmerjanju celotne stanovanjske gradnje, tako družbene kot zasebne. Poglejmo, kakšne rezultate naj bi to prizadevanje obrodilo v posameznih področjih države letos in v prihodnjih letih.

V Bosni in Hercegovini so za solidarnostno stanovanjsko gradnjo zbrali 380 milijonov dinarjev. Skoraj vse organizacije združenega dela so povečale prispevke za stanovanjsko gradnjo s 4 na 6 do 8,5 %, ponekod pa celo na 12 %. Nekateri OZD pa so poleg tega proste sobote spremenile v delovne, dohodek pa namenile za solidarnostno stanovanjsko gradnjo. Lani so tako v BiH zgradili 1100 solidarnostnih stanovanj, v prihodnjih petih letih pa bodo samo v Sarajevu zgradili še 5000 stanovanj.

Značilno za stanovanjsko gradnjo v Črni gori je upadanje družbene in povečanje zasebne gradnje. Polovica družin brez stanovanj v Titogradu je neposrednih proizvajalcev. Celo v najuspešnejši delovni organizaciji je več kot polovica delavcev brez stanovanja. Sicer pa so v Titogradu zgradili doslej 130 delavskih stanovanj, gradijo jih 143, pripravljajo pa še gradnjo 270 stanovanj.

Na Hrvaškem sodijo, da bodo do leta 1976 zgradili 15.000 solidarnostnih stanovanj. Doslej so jih zgradili 1182, do konca leta pa bo dograjenih še nadaljnjih 4622. V mnogih OZD izločajo za stanovanjsko gradnjo precej več kot 5 %, na Reki na primer po 10 % od bruto osebnih dohodkov, v Rafineriji Sisak pa celo 20 %.

V Makedoniji odštevajo za solidarnostno gradnjo stanovanj ponekod 25 %, v Prilepu pa celo 80 % sredstev, namenjenih za stanovanjsko gradnjo. Do začetka leta so zgradili 715 stanovanj, do konca leta 1975 pa bo vseljivih še 146 stanovanj.

V naši republiki smo lani zgradili 2136 solidar-

nostnih stanovanj, letos pa imamo v načrtu gradnjo še 2556 takšnih stanovanj. Neposredni proizvajalci so se vselili v 65 % družbenih stanovanj ter porabili 60 % razpoložljivih kreditov za zasebno gradnjo. Na podlagi samoupravnega spoštovanja, ki so ga podpisale vse TOZD v republiki, združujemo za solidarnostno gradnjo 25 % sredstev prispevka za stanovanjsko gradnjo. Lani smo tako zbrali 644 milijonov dinarjev.

V Srbiji so solidarnostna stanovanja poprečno za 20 % cenejša od tistih za tržišče, čeprav je cena gradbenega zemljišča enaka. Mimo tega ta stanovanja dograđijo v enem letu, to je poprečno trikrat hitreje kot za tržišče. Doslej so v Srbiji zgradili več kot 9000 solidarnostnih stanovanj. V Beogradu so se že leta 1968 odločili za gradnjo 9500 solidarnostnih stanovanj; od tega je bilo do marca letos dograjenih 7175 stanovanj.

Na Kosovu so zbrali lani za solidarnostno gradnjo stanovanj 14 milijonov din, letos pa bodo sredstva precej večja. Največ gradijo v Prištini, kjer so lani začeli graditi 400 stanovanj, v naslednjih treh letih pa se bo v nova stanovanja vselilo 600 družin.

V Vojvodini je solidarnostna gradnja organizirana že od 1972. leta. V občinske sklade solidarnosti se steka poprečno le 0,63 % od bruto osebnega dohodka, to je 120 milijonov din na leto, kar zadošča za 500 dvosobnih stanovanj. Da bi lahko zgradili letno planiranih 1500 stanovanj za delavce z najnižjimi dohodki, bodo od vseh 44 vojvodinskih občin zahtevali, da v prihodnje namenijo za solidarno gradnjo stanovanj najmanj 1 % bruto osebnega dohodka.

Pregled gradnje stanovanj za delavce v državi torej kaže, da gradijo več stanovanj za delavce v tistih republikah, kjer namensko zbirajo sredstva za takšno gradnjo. Razlike pri zbiranju denarja in neenotni kriteriji financiranja stanovanjske gradnje pa nedvomno spodkopujejo enotni trg. Zato bi bilo prav, če bi tudi to akcijo poenotili z družbenim dogovorom na ravni federacije.

V. B.

KOSOVO

Čudno ravnanje

V času, ko postaja pri nas boj za hrano strateška naloga, nekatere kmetijske organizacije na Kosovu ravna zelo čudno – ne planirajo obdelovanja 6 tisoč hektarov površin in zmanjšujejo tudi obdelovalne površine za sladkorno peso, sojo in sončnice. IS Kosova je obravnaval to vprašanje, vendar pravih pojasnil, zakaj družbeni sektor ni zainteresiran za setev večjih površin omenjenih kmetijskih proizvodov – ni. Ni pa tudi odgovora na vprašanje, zakaj puščajo neobdelan tako velik kompleks zemlje, ko družbeni sektor kmetijstva razpolaga skoraj z 2000 traktorji!

Zaradi slabe organizacije dela izkoriščajo 40 % površin v pokrajini za setev domačih vrst

pšenice, hibridne vrste koruze pa so zastopane samo na 15 % površin. V pokrajini letno zagotavljajo manj kot 50 % potrebnih količin sladkorne pese in sončnic, tovarne olja in sladkorja pa ne izkoriščajo niti približno svojih zmogljivosti izaradi pomankanja lastnih surovin. Kosovu prav tako letno primanjkuje 28 tisoč ton mesa in več kot 27 milijonov litrov mleka.

Zaradi nepripravljenosti kmetijskih proizvajalcev in nenačrtnega razvoja kmetijstva, predvsem na družbenem sektorju, je kosovska banka znatna sredstva, predvidena za uresničitev tako imenovanega zelenega plana, preusmerila v druge gospodarske panoge.

Izid žrebanja prvomajske nagradne križanke

1. NAGRADA V MARIBOR

Prejeli smo 2.325 rešitev.

Prvo nagrado 200 din prejme Zora PEN, Goriška 7, 62000 Maribor.

2. nagrado 100 din prejme Jože FRECE, M. Tita 89, 64270 Jesenice.

3. nagrada 50 din pripada Jožetu ŠULIGOJU, Bača pri Modreju 4, 65216 Most na Soči.

4. nagrado 30 din prejme Zoran BEZLAJ, Na otoku 8, 63000 Celje.

Po 10 din pa prejmejo:

– Marija Cvijič, Brunov drevored 19, 65220 Tolmin

– Andrej Lovrec, Framska 4, 62000 Maribor

– Erika Šergan, Novi dom 33 b, 61420 Trbovlje

– Roman Bučinel, Nazorjeva 6, 64000 Kranj

– Janez Zalar, Golnik 34, 64204 Golnik

– Marija Stanek, Grajska 5, 68340 Črnomelj

Vsem nagradencem iskreno čestitamo. Zasluzene nagrade boste prejeli po pošti.

PRAVILNA REŠITEV:

VODORAVNO: praznik dela, moped, živel prvi maj, onega, bob, stan, raslina, anali, nsu, naročilo, ar, oleati, krah, cis, film, pogorje, ham, mati, arabija, nosila, aida, er, fanatik, tnala, pek, oran, eravan, cvrček, telesna straža, lateran, os, cet, mindanao, alida, ato, kača, tips, italec, palatal, iv, omo, srk, edam, animato, tematika, krtina, rtv, karel, petelin, ua, rko, akita, atom, toko, kartonar, tango, takt, irak, oktober.

te dni so rekli

EDVARD KARDELJ, član predsedstva CK ZKJ, v razpravi na seji predsedstva:

Nujno je potrebno, da naši državni organi, vodilni organi v organizacijah združenega dela in vsi drugi odgovorno opravljajo svoje funkcije pri zagotavljanju zakonitosti. Vsi tisti, ki so v skušnjavi ali ki poskušajo nezakonito delati, se morajo zavedati, da je kar največja verjetnost, da jih bodo odkrili in preganjali. Če bo prišlo do hujšega kršenja zakonitosti na posameznih področjih, je treba pristojne organe državne uprave zaradi tega poklicati na odgovornost.

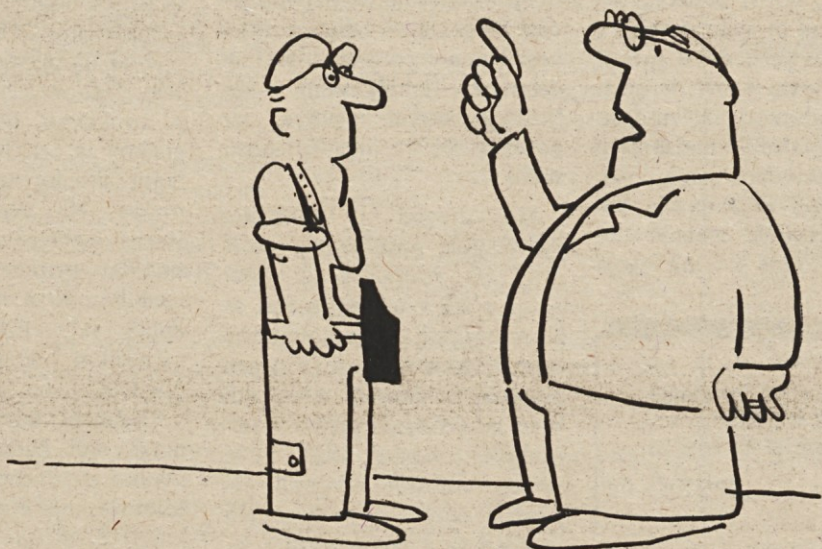
Toda naša državna uprava v celoti je zdaj oslabiljena, tako da ni sposobna povsem opravljati tiste funkcije, ki jih v našem ustavnem sistemu ima. Poleg tega upravni organi pri svojem delu tudi niso samostojni. Neredko nanje negativno vplivajo tudi nekateri lokalni, republiški in zvezni dejavniki. Prav tako imajo nanje velik vpliv močne gospodarske grupacije. Organi državne uprave dostikrat tudi ne morejo intervenirati, kadar bi hoteli, ker jim naši predpisi za to ne dajejo dovolj osnov. Zaradi tega je treba izpolniti in dopolniti predpise, ki se nanašajo na te dejavnosti upravnih organov.

DR. MILOJE NIKOLIČ, namestnik generalnega sekretarja direktorja SDK, na tiskovni konferenci:

SDK meni, da je čas za odkrivanje tistih organizacij, ki so stalno žarišče izgub. Opredeliti se moramo, kaj z njimi, da ne bi te organizacije privedle v težave druge organizacije. Nelikvidnost je problem, ki terja posebno preučevanje. Vsi podatki kažejo, da se vse bolj veča in je bila letos ob koncu februarja za 63 odstotkov večja kot lani v enakem času. Neporavnane obveznosti so v februarju dosegle že 3 milijarde dinarjev. To že povzroča ponovno nesposobnost organizacij združenega dela za izplačevanje osebnih dohodkov. V 20 organizacijah neredno izplačujejo osebne dohodke, v 29 organizacijah samo minimalne osebne dohodke, v 156 organizacijah pa zmanjšane osebne dohodke. Čeprav so to manjše organizacije, ki skupno štejejo 22.000 zaposlenih, je to vendarle resno opozorilo.

BRANKO ČOLANOVIĆ, guverner Narodne banke Jugoslavije, v odgovoru na vprašanja delegatov – članov odbora zbora republik in pokrajinskih skupščin SFRJ za kreditno-monetarno politiko:

Zvezni izvršni svet se je boril za dosledno uresničevanje smernic resolucije za leto 1975. Za zdaj ni predvidena revizija resolucije, razen plačilne bilance – to pa je tudi razumljivo, če upoštevamo izvozne rezultate. S tem seveda še ni rečeno, da do konca leta ne bomo izdali še nekaterih drugih ukrepov, predvsem na področju porabe, ki zaradi svojih razsežnosti v vsakem primeru zbujajo skrb. Zvezni izvršni svet računa, da bodo družbenopolitične skupnosti, in to vse, dosledno upoštevale smernice resolucije, saj je to eden od pogojev, da bomo pri stabilizaciji gospodarstva tudi nekaj dosegli. Ni dovolj, da to delajo le zvezni in republiški organi. Vse družbenopolitične skupnosti morajo prenesti svojo dejavnost v prvih mesecih letošnjega leta in samokritično pregledati, kaj je bilo doslej storjenega in na kaj so pri uresničevanju resolucije za leto 1975 „pozabili“.

Praviš, da ti ni lahko! Zapomni si, ko ti je težko, vzemi kakšno tableto.
A. Novak

LETO 1974

SLABA LETINA

Gospodarske spremembe v južni Evropi so bile po podatkih ekonomske komisije OZN v splošnem zadovoljive, čeprav so inflacijski pritiski ostali močni in so se še okrepili zlasti pod vplivom uvožene inflacije, ki je bila odločilen element pospešene rasti cen. Samo v dveh sredozemskih državah, to je v Jugoslaviji in Turčiji, je bila stopnja rasti proizvodnje lani večja kot predlani.

V državah iberskega polotoka se je faza ekspanzije polegla že ob koncu leta 1973. Trgovinske bilance so se poslabšale in to hkrati s plačilnimi bilancami, ki jih je prizadel nazadujoči turistični promet. Zmanjšala so se tudi denarna nakazila delavcev, zaposlenih v tujini.

Grčija je lani prešla v obdobje „urejanja razmer“. Narodni bruto proizvod je rasel s stopnjo 2 % v primerjavi z 9,4 % v letu 1973. Kmetijska proizvodnja se je povečala za 9 %. V lanskem devetmesečnem obdobju je proizvodnja v predelovalni industriji nazadovala za 1,8 %, medtem ko je leto poprej njena rast še znašala 18,2 %. V grškem gospodarstvu se je lani v prvih sedmih mesecih povečala nezaposlenost za 12,4 %.

V Španiji se je ekspanzijski cikel zaključil ob koncu leta 1973. Proizvodnja je narasla za 6 %, življenjski stroški pa so se zvišali za 16 %. Rast zasebne porabe se je v primerjavi z letom 1973, ko je znašala 6,7 %, znižala lani za 5,6 %. Nezaposlenost narašča in je dosegla 2 % aktivnega prebivalstva. Dotok turistov se je zmanjšal za 2 %. Trgovinski primanjkljaj je dosegel 8,3 milijarde dolarjev.

Na Portugalskem se je nova vlada posvetila izvajanju programa globokih in težavnih strukturnih reform. Temeljni problem je za vsako ceno obrzdate visoko stopnjo inflacije in hkrati uveljaviti politiko drugačne

razdelitve v prid kategorijam prebivalstva z nižjimi dohodki. Lani je narodni bruto proizvod narasel s stopnjo 4 %, maloprodajne cene so v letošnjem marcu v primerjavi z istim lanskim mesecem narasle za 30 %, zaslužki so se zvišali za 35 %, primanjkljaj plačilne bilance pa se je povzpela na 600 milijonov dolarjev.

Inflacija je tudi trdovraten nasprotnik Turčije, kjer so maloprodajne cene lani narasle za 18,5 %. Pri tem je podražitev surovin očitno odigrala odločilno vlogo poleg neučinkovite monetarne in davčne politike, slabega nadzora nad cenami. Trgovinski primanjkljaj je narasel na 1800 milijonov dolarjev.

Za Jugoslavijo poročilo gospodarske komisije OZN omenja, da je ZIS v letu 1974 uveljavil ekspanzivno namesto prejšnje restriktivne politike, ki se očitno ni obnesla in je v letu 1973 skoraj ustavila rast proizvodnje, ne da bi omejila inflacijo. Rezultati nove politike so rast proizvodnje, ponovni inflacijski vzpon in poslabšanje plačilne bilance predvsem zaradi zunanjih vzrokov.

Proizvodnja se je v primerjavi s letom 1973 povečala za 7,3 %, nezaposlenost za 4 %, osebna poraba je narasla za 10 %, primanjkljaj plačilne bilance se je povzpela na 3,4 milijarde dolarjev in se je tako glede na leto 1973 povečala za 1,85 milijarde dolarjev.

N. Ž.

Koroški Slovenci zapostavljeni

Pred kratkim je Družba za pospeševanje nerazvitih območij Koroške ob 15-letnici svojega obstoja objavila dokumentacijo, ki vsebuje poročilo o njenih prizadevanjih v letih 1960-1972, osredotočenih na močnejšo industrializacijo dežele. Iz pregleda je razvidno, da dvojezično ozemlje Koroške od vala industrializacije Koroške v obdobju 1960 do 1972 skoraj da ni imelo koristi. Medtem ko je mesto Celovec v tem času pridobilo blizu 2.500 novih industrijskih delovnih mest, mesto Beljak pa kakih 1.000, jih je okraj Velikovec pridobil blizu 700, okraj Celovec 500 in okraj Beljak 300, okraj Šmohor pa le 200.

Pretežni del dvojezičnega ozemlja Koroške, ki je bil kot obmejni pas od leta 1920 najprej gospodarsko vedno zapostavljen, se tudi ob dejavnosti omenjene družbe ni mogel izkupati iz svoje zaostalosti. Velikovski okraj ima le 1.850 industrijskih delavcev, medtem ko jih ima mesto Celovec 27.000, dvojezično ozemlje v okraju Celovec pa komaj 1.300.

Tako je dokumentacija o razvoju koroške industrije v zadnjem času najbolj očitno razkrila, da se gospodarsko socialna politika v tej deželi še vedno giblje na ravni germanizacije koroških Slovencev po socialni poti.

N. Ž.

GOSPODARSKO SODELOVANJE Z LJUDSKO REPUBLIKO MADŽARSKO

ČEPRAV SMO SOSEDI, SE ŠE ZMERAJ SLABO POZNAMO

BUDIMPEŠTA, v aprilu — Naša gospodarska prizadevanja so v veliki meri usmerjena tudi v povečanje izvoza. Očitno je gospodarska menjava zanimiva tudi s sosednjimi državami, zlasti, ko gre za dolgoročne možnosti in višje oblike sodelovanja, kakor je, denimo, poslovnotehnično sodelovanje, različne oblike kooperacije in podobno. Med državami, s katerimi sodelujemo, je tudi Ljudska republika Madžarska, vendar ugotavljamo, da zavoljo različnih vzrokov navzlic geografski bližini naše možnosti niso izkoriščene v zadostni meri.

Preden razgremo naše konkretne oblike sodelovanja, si oglejmo nekaj podatkov o razvisti Madžarske. S 1200 dolarji narodnega dohodka se LR Madžarska uvršča med industrijsko razvite države. Naslednji zanimiv podatek je, da Madžarska polovico svojih izdelkov izvozi — to pa je vsekakor mnogo! Sicer pa znaša celotna izvoznouvozna menjava Madžarske letno 8 milijard 370 milijonov dolarjev, od česar odpade na socialistične države 62 odstotkov, od tega pa na Sovjetsko zvezo 30 odstotkov. Ti suhoparni podatki so, po mnenju poznavalcev razmer, vsekakor dovolj zgornji in povedo, da se madžarsko gospodarstvo hitro razvija. Ker se izteka zadnje leto tekoče petletke, si oglejmo tudi nekaj podatkov, ki jih načrtujejo na Madžarskem do leta 1980: tako predvidevajo, da se bo narodni dohodek povečal za 30 odstotkov, industrijska proizvodnja naj bi se povečala od 33 do 35 %, gradbeništvo od 35 % do 37 % in kmetijstvo od 16 % do 18 %.

Navzlic vsem tem podatkom pa je tudi madžarska zunanjetrgovinska bilanca lani zabeležila negativno razliko, in sicer kakih 170 do 200 milijonov dolarjev. Po uradnih trditvah je vzrok za to predvsem v zmanjšanju izvoza mesa v zahodne države, zlasti v Italijo, k temu pa dodajajo še visok porast cen na svetovnem trgu. Storitvi pa nameravajo na Madžarskem vse, da bi bilanco v letošnjem letu izravnali oziroma nadomestili razliko.

KAKŠNI SO ODNOSI MED MADŽARSKO IN JUGOSLAVIJO OZIROMA SLOVENIJO

Lani je znašal jugoslovanski promet z Madžarsko 3 milijarde

651 milijonov dinarjev ali 15 odstotkov. Takoj zapišimo, da se je blagovna menjava med Madžarsko in Slovenijo lani precej povečala, vendar pa bi bil lahko ta promet še večji, saj imamo vse možnosti za to. Tako pravijo tudi na madžarski strani, kjer so zlasti zainteresirani za poslovno tehnično sodelovanje, za različne oblike kooperacije in drugo.

Zapisali smo, da organizacije združenega dela iz naše republike še zmeraj niso izkoristile vseh možnosti za povečanje gospodarskega sodelovanja z LR Madžarsko, hkrati pa moramo ugotoviti, da se zanimanje za sodelovanje povečuje. Zato si pogledjmo nekaj konkretnih, pomembnejših dogovorov o takem sodelovanju. Tako sta tovarna celuloze Djuro Salaj iz Krškega in madžarsko podjetje Ligniimpex sklenila pogodbo o poslovno-tehničnem sodelovanju. Madžarska je dala 15 milijonov dolarjev kredita za 20 let, obojestranski promet pa bo znašal kakih 26 milijonov dolarjev. Delež z madžarske strani je že nakazan, investicija v Krškem teče, s proizvodnjo pa bodo začeli prihodnje leto. Naslednji primer, o katerem še potekajo razgovori, je skupen nastop Iskre in nekaterih madžarskih podjetij pri gradnji naftovoda Jugoslavija-Madžarska-Češkoslovaška. Razgovori o tem sodelovanju so bili v Budimpešti in v Ljubljani, z njimi pa bodo še nadaljevali. Iskra pa se dogovarja tudi o drugih možnostih za sodelovanje, toda ti dogovori so šele v začetni fazi, zato o njih kdaj drugič.

NAŠE NADALJNJE MOŽNOSTI

Če smo zapisali, da je madžarska industrija hitro napredovala, lahko dodamo, da to ne velja za vsa področja oziroma dejavnosti. Tako lahko ugotovimo, da smo v imenovani beli tehniki precej pred Madžari, zato lahko pričakujemo od pogovorov med Gorenjem in nekaterimi madžarskimi podjetji ugodne rezultate. Na začetku so pogovori med Slovenijalesom in Ligniimpexom o možnostih sodelovanja pri izkoriščanju lesa v centralni Afriki. Gre za očitno zelo zanimive posle, ki so v skladu z našo gospodarsko usmeritvijo: sodelovanje v nerazvitih državah skupaj s tujimi partnerji. Upamo lahko, poudarjajo v gospodarskih krogih, ki zastopajo v Budimpešti naše bančne in gospodarske organizacije, da bodo pogovori ugodni za našo organizacijo združenega dela.

Čeprav uradnih pogovorov še ni bilo, lahko zapišemo, da so možnosti za skupno gradnjo veleblagovnice v Szombathelyju, in sicer med slovenskim partnerjem, ki naj bi bil Potrošnik iz Murske Sobote, ali pa za združen nastop gospodarstva soboške občine in szombathelyskega trgovskega podjetja. Pogovori o tem se bodo začeli še v tem ali v prihodnjem mesecu in v javnosti vlada prepričanje, da bi gradnja te trgovske hiše v glavnem mestu Železne županije, v kateri živi tudi naša narodnostna skupnost, ugodno vplivala na stike med državama.

NEKATERE TEŽAVE IN TRANSPORT

Seveda pa je bilo tudi nekaj neuspešnih pogovorov o sodelovanju. Tako se je organizacija združenega dela Konstruktor iz Maribora dogovarjala o možnostih za gradnjo veleblagovnice v Budimpešti, dve drugi gradbeni podjetji pa sta želeli graditi hotela ob Blatnem jezeru. Zaenkrat so Madžari naše ponudbe zavrnili z utemeljitvijo, da so naše cene previsoke. Konkretnih razgovorov o tem, ali so cene res previsoke in kako je s kalkulacijami, ni bilo, zato je težko sprejeti za čisto zlato obrazložitev, da je osnovni razlog previsoka cena.

Ko pišemo o gospodarskem sodelovanju med madžarskim in našim gospodarstvom, moramo omeniti tudi transport, tako po železnici kakor po cesti. Gre za pomembno vprašanje tudi zato, ker se madžarsko gospodarstvo zelo zanima za Luko Koper. O tem so se na državni ravni že začeli pogovori. V zaključni fazi pa so pogovori o gradnji hladilnic in skladišč v Kopru. Predvideno je, da bo madžarsko podjetje Terinpex skupaj z Luko Koper zgradilo hladilnice večjih kapacitet, ki bi jih madžarska podjetja uporabljala za skladiščenje in poznejši transport živilskih izdelkov v afriške in azijske države. Dokončne odločitve še ni, kaže pa, da bo kmalu padla!

Zapisali smo že, da je Slovenija zastopana v blagovni menjavi z LR Madžarsko s 539 milijoni dinarjev, zdaj pa dodajamo k temu, da imajo največji promet z Madžarsko: Železarna Štore, Slovenijales Ljubljana, Emona, Avtomontaža in Kmetijsko industrijski kombinat Pomurka; največ pa na Madžarsko izvozijo: Metalka, Slovenijales, Tehnoimpex in Iskra.

ZASTARELE OBLIKE PLAČEVANJA

Da pa bi povečali promet med Madžarsko in Jugoslavijo in s tem seveda tudi s Slovenijo, bi morali spremeniti tudi tehniko plačilnega prometa. Niti naša niti madžarska podjetja namreč niso zadovoljna s sedanji razmerami, saj se zgodi, da morajo na obeh straneh čakati na poravnavo računov tudi po pet mesecev. Vedeti namreč moramo, da sta državi prešli na plačevanje v konvertibilni valuti, v dolarjih, medtem ko je celotna tehnika plačilnega prometa ostala še vedno taka, kot je bila v času klirinškega plačevanja. Zato bi veljalo prislusniti predlogom, da bi se morali sestati predstavniki madžarske in jugoslovanske banke ter rešiti ta problem, ki ga predvsem čutijo naše organizacije združenega dela.

In ko smo tako pregledali vsaj osnovne značilnosti in možnosti gospodarskega sodelovanja med Madžarsko in Jugoslavijo, pri čemer smo dali poudarek naši republiki, lahko sklenemo z mislijo, da je gospodarska menjava zanimiva in seveda obojestransko koristna, zato moramo izkoristiti vse možnosti, da bi jo poživili. Tako je tudi prepričanje v odgovornih krogih Ljudske republike Madžarske, o čemer so zelo konkretno spregovorili tudi na zadnjem XI. kongresu madžarske socialistične delavske partije v Budimpešti. Stopnja razvoja, ki so jo dosegli na Madžarskem, namreč terja tudi dobro gospodarsko sodelovanje s svetom.

ERNEST RUŽIČ

ŠPANJA

Zamrznitev zaslužkov

Španska vlada je sklenila povsem ustaviti rast zaslužkov, uvesti po možnosti nadzor nad cenami in omejiti kapitalne rente. Te ukrepe utemeljujejo s poslabšanim položajem španskega gospodarstva.

Kot je izjavil finančni minister Cabello de Alba, je španska plačilna bilanca lani izkazovala primanjkljaj 3,1 milijarde dolarjev, medtem ko je predlani še beležila presežek 535 milijonov dolarjev. Samo uvoz nafte je bil dražji za 3 milijarde dolarjev, vrh tega pa je morala Španija uvoziti tudi živila, da bi zavrla naraščanje cen. Inflacija še nadalje raste in je dosegla v marcu letno stopnjo 21 %.

Delavski zaslužki se bodo letos realno zvišali le za prečno 3 %. Vse bančne obresti

bodo po novem obdavčevali s 15 %, zvišali bodo davke delniškim družbam, poosttrili pa bodo tudi izterjavo davkov. Obeta se, kot rečeno, tudi strožji nadzor nad cenami, medtem ko so za april predvideno zvišanje izdatkov socialnega varovanja preložili za dobo enega leta.

Ni prvič, da se Španske oblasti, soočene z gospodarskimi težavami, odločajo za zamrznitev plač. Delavski zastopniki ne pozabijo ob različnih priložnostih poudariti, da hkratne zamrznitve rent ni moč primerjati z zamrznitvijo zaslužkov, ker se rente kopičijo v podjetjih in so na koncu omejitvenega obdobja v tej ali oni obliki na voljo za delitev. Delavci pa za zaslužke, ki so jih izgubili zaradi za-

mrznitve, ne dobe nikakršnih nadomestil. Veliko pritožb je tudi zastran uradnega izražanja življenjskih stroškov, ker so ti dejansko višji, kot pa jih skuša prikazovati uradna statistika, medtem ko realne zaslužke delavcem obračunavajo na osnovi uradnih indeksnih podatkov. Vse to obeta ponovna trenja znotraj državnih družb med predstojniki sindikatov, ki jih imenujejo oblasti, in med njim podrejenimi zastopniki, ki so jih izvolili delavci sami.

N. Ž.

Pet zahtev Slovencev v Italiji

Predsednik republike Leone je sprejel petčlansko delegacijo predstavnikov slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Delegacija je predsedniku izročila pismo, v katerem je med drugim rečeno: „Pripadniki slovenske narodnostne skupnosti hočemo in imamo pravico postati enakopravni državljani na vseh področjih. Zaradi tega smo podpisani predstavniki prepričani, da izražamo želje vse naše narodnostne manjšine v deželi Furlaniji-Juljski krajini, ko terjamo: takojšnjo ukinitve vseh, predvsem fašističnih zakonov, ki kršijo pravice italijanskih državljanov slovenske narodnostne ali slovenske narodnostne skupnosti kot celote; sprejetje vseh tistih pozitivnih norm, s katerimi se mora vsestransko urediti položaj slovenske narodnostne skupnosti in s tem omogočiti njen nemoten razvoj; država, avtonomna dežela v soglasju z državo in lokalne uprave naj skrbijo za uresničevanje vseh zahtev, ki se nanašajo na slovensko manjšino; v vseh fazah priprav in uresničevanja navedenih zahtev mora slovenska manjšina aktivno sodelovati, potrebna je takojšnja razprava o zakonskih osnutkih, ki so bili predloženi parlamentu za razrešitev vprašanj slovenske narodnostne skupnosti.“

Ob koncu pisma izraža delegacija trdno prepričanje, da bo predsednik predložil izražene zahteve v razpravo pristojnim državnim organom.

ZR NEMČIJA

Več nezaposlenih inozemskih delavcev

Po mnenju predsednika zveznega urada za delo v Nuernbergu, Josefa Stingla še ni mogoče ugotoviti zadovoljivejih sprememb na trgu delovne sile v ZR Nemčiji. Število nezaposlenih se je v marcu sicer zmanjšalo za 69.500 ali za 5,9 %, tako da je brez dela v zvezni republiki trenutno 1.114.000 oseb. To nazadovanje pa je večidel le posledica sezonskih vplivov in je hkrati tudi šibkejši kot v prejšnjih letih.

Tudi porast števila prostih delovnih mest za 14.300 oziroma za 5,8 % na skupno 260.000 delovnih mest, je po sodbi Stingla za ta čas nenavadno nizek.

Število nezaposlenih delavcev in prostih delovnih mest v različnih gospodarskih dejavnostih po informacijah zveznega urada

za delo nikakor ne dopušča ocene, da gre morebiti za kakršnokoli izboljšanje konjunktura. Predvsem v elektroindustriji, v kovinski predelovalni industriji in v proizvodnji osnovnih surovin se je popraševanje po delovni sili v letošnjem prvem četrtletju zmanjšalo. Občutnejše pa je nazadovanje števila oseb, ki so zaposlene s skrajšanim delovnikom: zmanjšalo se je za 143.000 oseb, tako da ima zdaj skrajšani delovnik še 813.000 delavcev. Nasprotno pa je še vedno nezadovoljiv položaj tujih delavcev v ZR Nemčiji. Število registriranih nezaposlenih inozemskih delavcev se je glede na celotno število nezaposlenih povečalo, in to za 4,8 % ali na skupno 179.000 ob koncu letošnjega marca.

nž.

komentatorjev stolpec

NEZAPOSLENOST
IN EKSTENZIVNO
ZAPOSLOVANJE

Letošnje leto bi lahko bilo ugodnejše za uveljavitev nove politike zaposlovanja, ki bi bolje ustrezala rastočim družbenim potrebam. Po republikah in pokrajinah so v glavnem že pripravili besedila bodočih dogovorov o zaposlovanju. Po občinah pa ustanavljajo interesne skupnosti zaposlovanja. V teku so tudi dogovori o kriterijih za prednost pri zaposlovanju, pri čemer je komisija za zaposlovanje pri Zvezi sindikatov Jugoslavije pred nedavnim za predsedstvo sveta pripravila gradivo, predlog sklepov in načrt nalog za sindikate v okviru družbenopolitičnih aktivnosti, ki se nanašajo na oblikovanje politike in reševanje celotne problematike zaposlovanja v državi in inozemstvu.

Prvotna zamisel, da se sprejme družbeni dogovor o med-republiškem zaposlovanju, je bila nekoliko razširjena. Prevladalo je stališče, da bi bilo treba z njim zajeti in urediti zaposlovanje v celoti. Nato je zvezni komite za delo in zaposlovanje pripravil delovno gradivo za izdelavo družbenega dogovora republik in pokrajin o osnovah dejavne politike zaposlovanja, ki je zdaj v razpravi, v kateri se usklajujejo stališča o posameznih spornih vprašanjih še nerazčističenih dilemah.

Ob koncu letošnjega februarja je bilo v Jugoslaviji 4.630.000 zaposlenih, kar je za 1.050.000 več kot leta 1968. Samo od začetka leta 1971 pa do konca lanskega leta se je v državi na novo zaposlilo več kot 700 tisoč delavcev, tako da je bil petletni srednjeročni plan zaposlovanja izpolnjen v štirih letih. S stopnjo zaposlovanja 4,5 do 5 % so bila presežena planska predvidevanja. Lani je število zaposlenih naraslo za 210.000 oziroma za 5 %, kar je za okrog 80.000 več kot je bilo za to leto predvideno.

Kljub temu je treba poudariti, da je v Jugoslaviji v družbenem sektorju in pri zasebnikih zaposlenih vsega 21,4 % prebivalstva (od 24,6 % v razvitejših regijah do 10 % na Kosovu), medtem ko navzlic visoki stopnji zaposlovanja (žal še vedno močno ekstenzivnega) v državi že več let raste tudi nezaposlenost. Število nezaposlenih, ki je v letu 1971 znašalo 291.000 oseb in v letu 1972 okrog 311.000, je v letu 1973 naraslo na 382.000 ter v minulem letu na 446.000. V začetku tega leta je prek zavodov za zaposlovanje iskalo delo nad 500.000 oseb.

Kar zadeva izobrazbeno oziroma poklicno strukturo lani na novo zaposlenih, je treba ugotoviti, da je v večji meri izraz zunanjih pritiskov, tako imenovane sociale, le v manjši meri pa je posledica dejanskih dodatnih potreb gospodarstva. Takšne domneve namreč vsiljuje tudi kvalifikacijska struktura zaposlenih, ki se skoraj nebitveno spreminja in v kateri je kar 22 % nekvalificiranih ter nad 20 % polkvalificiranih ter delavcev z nižjo izobrazbo. Okrog 7 % zaposlenih nima nobene strokovnosti, kar 32 % delavcev pa ni končalo osemletnega šolanja.

Zdaleč slabša pa je kvalifikacijska struktura nezaposlenih, med katerimi kar okrog 62 % nima nobene kvalifikacije ali pa imajo le nižjo izobrazbo. Nekaj nad 57 % nezaposlenih išče zaposlitev prvikrat. Tako visok delež oseb, ki iščejo prvo zaposlitev, je sploh značilnost gibanja zaposlenosti v Jugoslaviji, kjer so prisotne izrazite težnje, da bi se v družinah zaposlila najmanj dva člana, obenem pa je prisoten tudi pojav odseljevanja zlasti mladih prebivalcev s podeželja, ki se najraje zaposlujejo v tujini. Odkar je zahodne države na čelu z ZR Nemčijo zajela recesija, se ti mladi ljudje vračajo kot industrijski delavci in se kot taki tudi prijavljajo pri zavodih za zaposlovanje, če v domačih podjetjih pač ne dobe zaposlitve.

Pri tem velja poudariti, da kljub rastočemu številu nezaposlenih ostaja v državi letno nezasedenih 150.000 do 200.000 delovnih mest, kar kaže, da izobrazbena oziroma poklicna struktura kadrov, ki končajo šolanje in pogosto zaman iščejo zaposlitev, ni v skladu s potrebami gospodarstva. Druga pomanjkljivost, ki naj bi jo pomagali učinkoviteje odstranjevati medrepubliški dogovori o zaposlovanju, je neustrezna mobilnost delovne sile. Z notranjo migracijo delavcev bi namreč lahko vsaj omilili zdaj izrazite razlike med območji, kjer obstajajo presežki delovne sile in območji, kjer delavcev že več kot primanjkuje. Sprotno informiranje o potrebah in možnostih zaposlovanja delavcev posameznih kvalifikacijskih struktur med republikami in pokrajinami bi bilo brez dvoma tudi v prid tem zaželenim spremembam.

NANDE ŽUŽEK

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE PREGLEDAL SVOJE LANSKO DELO

ŽIV STIK Z OBČANI

Lani je republiški odbor RKS z vrsto akcij na vseh področjih svojega delovanja, v katerih je sodelovalo nekaj deset tisoč občanov, počastil 30-letnico svojega obstoja – Poseben poudarek zdravstveno-vzgojnemu prosvetljevanju prebivalstva, krvodajalstvu, pomoči ostarelim ljudem in varstvu ob naravnih nesrečah

Republiški odbor Rdečega križa Slovenije je na zadnji razširjeni seji pregledal svoje lansko delo in ugotovil, da je RKS kot ena najbolj množičnih družbenih organizacij v republiki dosegla vrsto zavidljivih uspehov. Pri tem je treba posebej opozoriti na tiste dejavnosti slovenskega RK, ki so v zadnjem letu pritegnile največ naših občanov. Med njimi velja zlasti opozoriti na zdravstveno-vzgojno dejavnost, dolgoletno stalno obliko delovanja RK, ki privablja največ naših občanov in delovnih organizacij. Na tem področju svojega delovanja je RO RKS v sodelovanju s svojimi občinskimi organizacijami lani nadaljeval številne akcije za dvig higijene, ki so se začele v tednu Rdečega križa 1973. leta.

Tako je za zdravstveno-vzgojno prosvetljevanje prebivalstva organiziral nič manj kot 538 predavanj o osebnih in splošni higieni, ki se jih je udeležilo skoraj 46.000 otrok, mladine in odraslih. Na tem področju je bilo organiziranih tudi 325 delovnih akcij za ureditev okolja stanovanjskih naselij, hiš, otroških igrišč, vzgojnovarstvenih ustanov, šol, parkov in odlagališč smeti. Na njih je 23.000 občanov različnih starosti opravilo nekaj deset tisoč prostovoljnih delovnih ur. Zlasti pa je

razveseljivo spoznanje, da so delovne akcije za dvig higijene organizirali kar v 50 slovenskih občinah.

Organizacije RK so lansko leto s posebno pozornostjo spremljale priprave na sprejem novega republiškega zakona o zdravstvenem varstvu, posebej še zato, ker jim bo posledje omogočil organizirano delovanje na področju zdravstvene vzgoje in izobraževanja občanov. Velikega pomena je prav tako sodelovanje RO RKS z njegovimi občinskimi organizacijami pri tvornem vključevanju v delo samoupravnih interesnih skupnosti zdravstvenega varstva z namenom, da zdravstveno-vzgojna dejavnost, ki jo opravljajo organizacije RK, najde svoje mesto tudi v programih zdravstvenega varstva teh skupnosti.

VSAKO LETO
VEČ KRVODAJALCEV

Podobno kot za vsa zadnja leta, velja tudi za lansko leto ugotovitev, da so akcije krvodajalstva na Slovenskem, razen nekaterih manjših izjem, že tako dobro utečene, da dosegajo z njimi organizacije RK izredno dobre rezultate. Čeprav RO RKS še ni izdelal dokončne analize o vseh krvodajalskih

akcijah, je že znano, da je bilo lani v naši republiki prijavljenih 94.430 krvodajalcev. Med njimi jih je bilo sicer nekaj odklonjenih, vendar smo kljub temu zabeležili več kot 85.000 odvzemov krvi. Če torej primerjamo to število s številom prebivalstva, dobimo podatek, da smo tudi lani v Sloveniji krepko presegli načrtovano število krvodajalcev.

Ob nadvse uspešnih lanskih akcijah na področju zdravstvene vzgoje in izobraževanja ljudi ter krvodajalstva, ne kaže prezreti tudi socialne dejavnosti organizacij RKS. Lani so posvetili največ skrbi organiziranju in razširjanju dejavnosti za varstvo ostarelih občanov. V 12 občinah je bilo organiziranih več uveljavljenih seminarjev, tako da je v sosedsko pomoč starim ljudem vključeno sedaj že 41 občinskih odborov RK, ki s svojimi 2000 aktivisti skrbijo za več kot 5000 starih občanov.

Čeprav uspevajo aktivisti RK nuditi ostarelim že boljše in načrtnejšo pomoč kot pred leti, pa v organizacijah RK kljub temu sodijo, da bi bilo treba vzporedno s sosedsko pomočjo organizirati tudi nego bolnika na domu. Šele ob dobro organizirani negi bolnika na domu bi prišla prav do izraza sosedska

pomoč, ki bi potem predstavljala lepo obliko dopolnjevanja skrbi za starejše ljudi.

Slednjič naj omenimo, da je RKS posvetil lani precejšnjo skrb tudi varstvu ob naravnih nesrečah. RO RKS si je zastavil nalogo, da do konca 1976. leta organizira v vsaki občini po eno ekipo za prvo pomoč in eno ekipo za socialno dejavnost. Doslej so te ekipe ustanovili v večini naših občin, zadnje čase pa si RO RKS prizadeva, da bi v Ljubljani, Mariboru, Celju, Kopru in v Novi Gorici ustanovil, opremil in usposobil za varstvo v naravnih nesrečah še pet posebnih odredov RKS. Odredi naj bi bili opremljeni s sanitetnimi šotori in večjimi količinami sanitetnega materiala za nego in oskrbo ranjencev v primeru morebitnih večjih naravnih katastrof. Hitra in učinkovita pomoč prebivalcem na potresnem območju Kozjanskega in poplavljenim krajem v sosednjih republikah je namreč pokazala, da so organizacije RK sposobne takoj pomagati prizadetim. Prav zaradi tega bi morale družbenopolitične in delovne organizacije podpreti akcijo RKS, da bi sleherna slovenska občina dobila ekipe za prvo pomoč in socialno dejavnost, pripravljene za posredovanje ob naravnih nesrečah. —iv

OTROŠKO VARČEVANJE IN PRVI KORAKI V SAMOUPRAVLJANJE

Janez bo znal, kar se je naučil

Mladinsko varčevanje oziroma navajanje mladih, da dinarje mečejo v hranilnik namesto za sladole ali žvečilni gumi, pri nas ni nič novega. Pregovor, da kar se Janezek nauči, Janez zna, uporabljamo tudi pri varčevanju. Kdo od nas v mladih letih ni imel hranilnika? Prav tako ga imajo otroci danes. Že ob rojstvu v marsikateri občini dobi dojenček hranilno knjižico z začetno vlogo, kamor vlagajo najprej seveda starši, potem pa otrok sam. Varčevati se je treba privaditi in naučiti.

Tega se dobro zavedajo tudi naše banke in še posebej Ljubljanska banka, ki ima že vrsto let organizirano varčevanje po šolah, kjer njihovi uslužbenci občasno praznijo hranilnike in vpisujejo prihranke v hranilne knjižice. Tako sedaj samo v ljubljanskem bazenu „obdelujejo“ 130 šol.

Pred leti pa so v Ljubljanski banki sprejeli idejo, pravzaprav so jo povzeli po celjski banki, da po posameznih šolah organizirajo pionirske hranilnice.

Učenci „odvečni“ denar oziroma nepredvidene dohodke vlagajo v svojo šolsko oziroma pionirsko hranilnico. Namen varčevanja otrok je do neke mere različen. Vsi pa več ali manj hranijo za šolske izlete, za nakup kolesa, obleke, šolskih potrebščin, darila materi ob 8. marcu in še za druge podobne izdatke, za katere je potreben večji znesek.

Po starem načinu varčevanja učencev se jim vloženi znesek seveda obrestuje in tako vloženi denar množi. Z njim razpolagajo sami. V novi obliki, to je v pionirski hranilnici, pa učenci privarčevani zne-

sek dobijo, kadar seveda želijo in to v istem znesku kot so ga vložili. S tem ni rečeno, da se vloga pionirske hranilnice na hranilno knjižico Ljubljanske banke ne obrestuje. Z obrestmi – pomnoženim zneskom vložnega denarja pionirske hranilnice – pa je po novem razpolagajo delegati, skratka skupščina pionirske hranilnice na šoli. Tako otroci sami gospodarijo oziroma razdeljujejo z obrestmi pridobljena sredstva. Za pomoč revnejšim učencem ob šolskih izletih, morda za nabavo šolskih knjig, ali pa celo za nakup opreme šolskemu športnemu društvu. To je njihov denar. Z njim sami razpolagajo in ga razporejajo. S tem se seznanjajo oziroma navajajo na pravice in dolžnosti, ki jim jih bo, ko bodo odrasli, dajala nova ustava.

Takrat bo, vsaj po nekaterih šolah, Janez znal, kar se je naučil.

Ljubljanska banka oziroma Mestna hranilnica in njen oddelek za mladinsko varčevanje, ima na svojem področju doslej 11 pionirskih hranilnic po osnovnih šolah. Skupaj s klasičnim varčevanjem trenutno varčuje pri Mestni hranilnici preko 100 tisoč otrok, katerih skupna vloga znaša 960 milijonov dinarjev. Čeprav je to v primerjavi z zne-

skom, ki ga imajo vložene starejši varčevalci, le majhen delež, je pa vseeno zelo pomemben, predvsem še, če presojamo njegov vzgojni pomen.

V zadnjih dneh prejšnjega meseca – so na šoli Sentvid pri Stični ustanovili že 11. pionirsko hranilnico Mestne hranilnice ljubljanske. Že doslej so imeli na tej šoli 180 varčevalcev in so glede na število vlagateljev ter vložene zneske že leta nazaj prejemali pokale in priznanja za prizadevnost v obliki varčevanja. Sedaj pa, ko imajo lastno pionirsko hranilnico, v kateri bodo „uslužbenci“ učenci sami in kjer bodo s pomnoženimi vlogami gospodarili vlagatelji, računajo, da se bo število otrok, ki bodo vlagali svoje prihranke, povečalo najmanj na 250, vsaj tako je zaželela Kristina Kurnik, ki je bila izvoljena za prvo predsednico pionirske hranilnice na šoli v Sentvidu.

Ustanovitev pionirske hranilnice so v Sentvidu pri Stični izredno priščno in svečano proslavili. Podelitev pristopne izjave in začetne vloge, ki jo je dala Ljubljanska banka, so dopolnili s kulturnim programom, recitacijami, nastopom pevskega zbora in navdušenim ploskanjem. A. A.

Med prvimi, ki so zbirali denar za osnovne vloge v novo pionirsko hranilnico, je bila tudi Tatjana Petan, ki je malo prej odločno in korajžno kot predsednica delovnega predsedstva vodila ustanovno skupščino.

Slavka Kastelica, člana odbora šolskega društva, je na ustanovnem obecnem zboru zanimalo predvsem to, če lahko tudi šolsko športno društvo enakopravno varčuje v novoustanovljeni pionirski hranilnici. Seveda! Le z obrestmi bodo razpolagali delegati vlagateljev.

Poleg izvoljenih delegatov vlagateljev iz posameznih razredov so ustanovnemu zboru pionirske hranilnice na šoli v Sentvidu pri Stični prisostvovali praktično vsi učenci in tudi sami glasovali o sprejemu statuta in pravilnika svoje hranilnice.

BANKE V LUČI NOVE USTAVE ALI POSKUS KRITIKE PRVEGA OSNUTKA NOVEGA ZAKONA O BANKAH

VEČ KOT JEZ PROTI ZLORABAM

Odpravljanje anonimnosti celotnih bančnih zmogljivosti naj zagotovi, da ne bo popustila zainteresiranost TOZD za usodo lastnega denarja

Znano je, da imajo banke še vedno v rokah velik del denarja, ki ga je ustvarilo gospodarstvo in da s tem denarjem ne gospodarijo vedno v korist gospodarstva. Zato si organizacije združenega dela vztrajno prizadevajo, da bi povečale svoj vpliv na denarno politiko – vendar še brez pravega uspeha. Tudi prvi osnutek novega zakona o bankah, ki je zdaj v razpravi, ne daje veliko možnosti za to, da bi se banke že v kratkem prilagodile novi ustavi.

V dosedanjih razpravah o denarno-kreditni politiki je prevladalo stališče, da bi morale interne banke postati zameetek celotnega bančnega sistema in mehanizem, s pomočjo katerega naj bi odpravili administrativno ter centralizirano upravljanje denarnih tokov v finančnih in računovodskih službah OZD. Interne banke naj bi bile varen okop proti odtujevanju dohodka iz TOZD. Takšna interna banka bi tako postala zdrav temelj vsega bančnega sistema. V osnutku zakona o bankah pa interna banka ni tako opredeljena. Osnutek predvideva, da lahko TOZD s samoupravnim sporazumom ustanovijo interno banko za notranje bančne in podobno poslovanje, hkrati pa navede njene naloge. Predlagatelji

osnutka so samo s tem opredelili interno banko. Vprašanje pa je, če takšna opredelitev zadošča v trenutku, ko je nujen odločilen korak v nadaljnji samoupravni preobrazbi bank. Vemo, da moramo tak korak iskati v popolnem nadzorstvu združenega dela nad pretokom vseh bančnih sredstev. To pa med drugim terjata tudi razčlenitev ali vsaj računsko razdelitev sredstev do TOZD.

Ta ideja pa je naletela na ovire s strani OZD, ki bančno deponiranih sredstev v večini nimajo „razporejenih“ na TOZD. Precej je namreč takšnih OZD, ki so se registrirale, ne da bi hkrati razdelile sredstva na TOZD, ali pa so to storile šele pod močnimi političnimi pritiski. Tudi v OZD, kjer je to urejeno, še niso mogli zagotoviti vseh pogojev, da za sicer nujno skupnost ne bi plačali previsoke cene. Prav v takšnem težavnem procesu vzpostavljanja čistih računov v OZD ima zelo pomembno vlogo interna banka, opredeljena kot jez proti zlorabam. Na koncu takšnega in dosledno izvedenega procesa bo interna banka lahko tudi odveč. Njena pomoč takrat verjetno ne bo nujna poslovnih bank – ko bo le-ta samoupravno popolno organizirana. Dotlej pa je

lahko samo tako zasnovana interna banka zdrava opora za logični zunanji podaljšek organizacije združenega dela v poslovno banko.

Banka, ki naj bi zrasla na takšnih temeljih, bi ne bila več le blagajna, v katero se steka denar na anonimni kup in okrog katerega poteka nenehni boj, kdo, kdaj in komu ga razdeliti. Odpravljanje anonimnosti celotnih bančnih zmogljivosti naj bi zagotovilo, da ne bo popustila zainteresiranost TOZD za usodo lastnega denarja. Na osnovi te zainteresiranosti bo kaj lahko izoblikovati odločitev TOZD, da neposredno ali prek svojih OZD predlagajo poslovnim bankam, naj „njihov“ del sredstev usmerijo v to ali drugo naložbo. To bi pomenilo tudi večjo zainteresiranost za uspešnejšo naložbo kakor tudi za odpravo neugodnosti, da bi drugi ustanovitelji banke, ki jih te naložbe ne zanimajo, odgovarjali za morebitni neuspeh naložbe z vsemi svojimi sredstvi. Razumljivo pa je, da bi morali s samoupravnimi akti določiti tudi primere, v katerih morajo vsi ustanovitelji banke solidarno sprejemati odgovornost. Takšno delovanje bank bi hkrati pomenilo tudi odpravljanje poseganja po tujem dohodku s preglašovanjem.

Nevarnost, da bi v takšnem sistemu OZD zanemarile splošne interese, je zaradi njihove medsebojne povezanosti in odvisnosti le navidezna. Najbolj resna ovira za tako opisano preobrazbo bank je sedanji materialni položaj gospodarstva, ki ga opredeljujejo preobsežni krediti, oziroma dokajšnja obdavčitev gospodarstva, s pomočjo katere popravljamo grehe polpretekla, slabo premišljene gospodarske politike.

V. O.

Kako posodobiti našo industrijo

Analize kažejo, da proces modernizacije in avtomatizacije našega gospodarstva ni potekal tako, kot smo želeli in si predstavljali. Za obnovo zastarelih strojev in naprav smo sicer odštevali veliko denarja. Tako smo skoraj v celoti obnovili nekatere gospodarske panoge. Slovensko gospodarstvo je zaradi modernizacije ohranilo ali celo povečalo konkurenčno sposobnost na domačem in tujem trgu. Vendar pa je v strukturi nove opreme v industriji v 1968–1973 delež avtomatiziranih sredstev za delo običajen na isti ravni ali celo upadal, namesto da bi stalno naraščal. Tako je upadala tudi stopnja avtomatiziranosti industrije. To se je zgodilo zato, ker smo z novo opremo, ki je sicer bila sodobna, v glavnem zamenjavali dotrajana delovna sredstva, nišmo pa z njo povečali proizvodnih zmogljivosti.

Stopnja avtomatizacije (delež avtomatiziranih sredstev za delo) slovenske industrije je tako zdaj najnižja v Jugoslaviji. Podobna ugotovitev velja tudi za železniško infrastrukturo in železniški promet v Sloveniji. Naši stopnji razvoja nikakor ne ustreza takšna struktura industrije, v kateri okrog 42 % delovnih sredstev (podatek za leto 1972) predstavljajo stroji na ročni pogon, mehanizirano ročno orodje in stroji z ročnim oskrbovanjem. Najslabše razmere so v industriji nekovin, barvasti metalurgiji, industriji gradbenega materiala ter industriji usnja in obutve. Te panoge so daleč pod slovenskim povprečjem in pod ravnijo podobnih panog v državi (razen industrije usnja in obutve). Tudi kemična, živilska in grafična industrija, so precej pod ravniijo istih panog v Jugoslaviji. Izjema je tobačna industrija, ki je skoraj povsem avtomatizirana. Vsekakor pa je treba povedati, da je stopnja avtomatiziranosti slovenske industrije nižja delno tudi zaradi njenega pretežno predelo-

valnega značaja in da sama stopnja avtomatiziranosti še ne pomeni ravni tehnologije. Raven tehnologije je namreč bolj kompleksen pojem, ki poleg sredstev za delo in proizvodnega procesa obsega tudi druge dejavnike, kot so sposobnost lastnega razvoja, organizacija dela in poslovanja, delovna tradicija itd. Vendar pa je stopnja avtomatiziranosti zelo pomemben dejavnik proizvodnosti in kazalec intenzivnosti razvoja.

Glavna posledica neugodnega razvoja modernizacije in avtomatizacije industrije in celotnega gospodarstva je ekstenzivno zaposlovanje in počasnejša rast proizvodnosti dela. Glede na to, da gre predvsem za priliv ne kvalificiranih delavcev, se kadrovska struktura zaposlenih stalno slabša, po drugi strani pa intenziven dotok novih delavcev poraja tudi številne in obsežne socialne probleme, katerih reševanje zahteva veliko sredstev, ki bi jih sicer lahko porabili za modernizacijo in avtomatizacijo proizvodnje.

Modernizacija in avtomatizacija industrije postajata nujna pogoja za intenzivnejši razvoj slovenskega gospodarstva. Znano je, da bolj avtomatiziran proizvodni proces prispeva k racionalnejšemu zaposlovanju, višji ravni tehnologije, večji produktivnosti, boljši in standardni kakovosti izdelkov in uslug ter večji konkurenčni sposobnosti. Vprašanje modernizacije in avtomatizacije pa je treba reševati celovito, ker ne gre le za nakup novih strojev, novih avtomatov, temveč v prvi vrsti za nove, sodobne koncepte razvoja, za sodobnejšo organizacijo poslovanja in za delitev dela. V združenem in bolj povezanim gospodarstvu bo ta naloga lažje rešljiva kot v sedanjem, razdrobljenem. Tudi zato je treba pospešiti združevanje organizacij združene dela v večje delovne in proizvodne celote.

V. B.

● IZBERITE PRIMERNO KNJIŽNO DARILLO

Vinko Trinkaus

VELIKA STAVKA

V založbi ČZP Delavska enotnost lahko takoj dobite knjigo — delavski roman Vinka Trinkausa **VELIKA STAVKA**. Roman zajema značilne dogodke prve velike stavke zasavskih knapov leta 1889. Še pred to stavko leta 1883 so stavkali samo ojsrški knapje, a samo tri dni, ker je oblast in uprava rudnika ta osamljeni upor približno 300 knapov v treh dneh zatrla. Blizu 100 knapov je bilo takrat odpuščenih...

Ti dogodki so piscu le okvir, v katerem razpleta usode veseljaških, trmastih knapov, na videz grobih, a ponosnih, tovariških. Pisec slika njihovo bedo, veselje, kljubovanje gospodi, v kateri vidijo svojega nasprotnika.

Knjiga je vezana v platno in opremljena s ščitnim ovitkom. Format je 15 × 22 cm, obsega pa 372 strani.

Cena za izvod knjige je 150 din.

Naročila pošljite na naslov: ČZP Delavska enotnost, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana.

ŠE ZMERAJ »NA SPLOŠNO«

Pota do tuje tehnologije

Gospodarska zbornica Slovenije si prizadeva najti odgovor na vprašanje, kaj bi napravili, da bi naše gospodarstvo pod boljšimi pogoji prišlo do tujega znanja, tehnologije in tehničnih postopkov. Zbornica se je začela ukvarjati s tem vprašanjem zaradi zastarelih licenc in zaradi prevelike odvisnosti naše tehnologije od tuje. Namen zbornice je, da bi sklenili samoupravni sporazum, v katerem bi se podpisniki obvezali, da bodo spoštovali pogoje, na osnovi katerih bi uvažali tujo tehnologijo. Ta mora biti za delovno organizacijo koristna. V zbornici prav tako trdijo, da ne gre za to, da bi popolnoma zaustavili priliv nove tehnologije iz tujine, saj je jugoslovansko gospodarstvo delno navezano na to tehnologijo, vendar pa je pri uvozu tehnologije treba ustvariti boljše pogoje in pre-

prečiti vsakršno stihijsko nakupovanje tuje tehnologije. O teh vprašanjih je razpravljalo tudi predsedstvo Gospodarske zbornice Slovenije, vendar pa niso prišli do končnih za-

ključkov o tem, kakšno je trenutno stanje v slovenskem gospodarstvu. V glavnem so govorili o negativnih primerih in to na splošno, brez konkretnih podatkov.

V vseh dosedanjih razpravah o gospodarskem sodelovanju Slovenije z deželami v razvoju je bila kot vodilo uspešnega prodora na te trge izražena naslednja trditev: brez podpore bank je naše prodiranje na trge dežel v razvoju „obsojeno“ na pobiranje drobtin z drugimi, bolj usposobljenimi in predvsem finančno bolj podprtimi gospodarstvi. Odločilno vlogo ima pri nas kajpak Ljubljanska banka kot največja slovenska poslovna banka in po enoletnih pripravah in delu za vključitev LB v pospešena prizadevanja gospodarstva imamo priložnost, da o vrednotimo prizadevanje LB, da pospešuje sodelovanje slovenskega gospodarstva z deželami v razvoju.

Treba je poudariti, da je pomoč podjetjem, ki poslujejo z deželami tako imenovanega tretjega sveta, začrtana tudi v poslovni politiki banke. Takoj tudi lahko poudarimo, da dosedanja delovanja banke v teh smeri ni moč oceniti drugače kot dobro in uspešno, čeprav je seveda odprtih še vrsta možnosti in poti, da se banka pojavi neposredno v deželah v razvoju ali pa posredno — tako kot ima naše gospodarstvo pač še vedno odprtih veliko možnosti za razvoj sodelovanja. Banka je bila, tudi to je treba poudariti, med pobudniki sporazuma za ustanovitev posebnega republiškega sklada gospodarstva, v katerega naj bi gospodarske organizacije prispevale sredstva za pomoč in pospeševanje sodelovanja z deželami v razvoju. Ta sklad, čeprav še skromen, je že odobril nekaterim podjetjem potrebna posojila.

Pravzaprav je bilo težko naštevati vse stike banke z deželami v razvoju, bodisi da gre za povezavo s tamkajšnjimi finančnimi institucijami, za dajanje posojil našemu gospodarstvu za realizacijo sklenjenih pogodb, za sodelovanje banke z drugimi našimi institucijami, katerih skrb je pospeševanje sodelovanja s tretjim svetom. Ob tem povejmo, brez navajanja podrobnih podatkov, da se je delovanje banke na tem področju v zadnjem letu dni močno povečalo: precej več je tujih bank, s katerimi je LB navezala nepo-

sredne stike. Povečal se je promet z deželami v razvoju preko Ljubljanske banke, in sicer za več kot enkrat. Ta promet je zlasti pomemben za zagradel, ker so tuje banke ob večjem obsegu tega prometa bolj pripravljene sklepati razne aranžmaje za plačilne olajšave, prevzemajo garancijske odgovornosti itd. Večje je sodelovanje banke pri sklepanju dolgoročnih povezav, kot so trgovinske pogodbe in skupna vlaganja: večje je število poslov in tudi njihova vrednost, za katere je banka lani izdala garancije. Omeniti velja predstavništva banke v posameznih deželah v razvoju, ki spremljajo dejavnost našega gospodarstva na posameznih področjih. Predstavništve so vse več. Prav tako pa se Ljubljanska banka vse močneje vključuje kot partner s kapitalom v nekaterih bankah v deželah v razvoju. Ljubljanska banka sodeluje z drugimi jugoslovanskimi poslovnimi bankami pri ustanavljanju mešanih bank; skupaj z nekaterimi jugoslovanskimi bankami je LB partner v Banki za razvoj Zambije; LB sodeluje tudi pri pobudah za ustanovitev arabsko jugoslovanske banke.

Skratka: ob vse večjem zanimanju slovenskega gospodarstva za sodelovanje z gospodarstvi dežel v razvoju, se povečuje tudi usmeritev kapitala Ljubljanske banke v pospeševanje tega sodelovanja. Vendar pa je obseg gospodarskega sodelovanja Slovenije z deželami v razvoju kljub močnemu povečanju obsega poslov v zadnjem letu dni še hudo skromen, zlasti obseg dolgoročnega sodelovanja. Prav zagradel čakajo Ljubljansko banko še težavne naloge.

Za trajno zagotovitev našega izvoza bo treba pospeševati in razvijati predvsem skupna vlaganja, industrijsko in kmetijsko kooperacijo, pa tehnično pomoč. Vključiti je treba, bolj kot doslej, tudi gradbeno operativno. Povečano zanimanje naših podjetij lesne, tekstilne, farmacevtske, elektronske in telekomunikacijske industrije zahteva tudi veliko podporo bančnega kapitala: prav tako naši načrtovani in že začeti inženiring posli.

Poseben problem so naši proizvajalci individualne investicijske opreme pa tudi serijske investicijske opreme. Plasma takšnih izdelkov na trg dežel v razvoju, zlasti individualne opreme, je navedno povezan tudi z drugimi kompleksnimi posli. Dežele v razvoju večinoma zahtevajo pri tem celoten inženiring: od načrtov prek finančne konstrukcije do izgradnje objektov in opreme do dolgoročnih trgovinskih aranžmajev. Pri tem pa zahtevajo tudi ugodne kreditne pogoje za investicijsko opremo, kar je še vedno eden najtrših orehov, kar jih morajo naša podjetja streti pri sklepanju poslov v teh deželah. Razdrobljen nastop naših organizacij na tujem trgu je tudi eden od vzrokov za naš relativno neuspešen nastop in je tesno prepleten s pomanjkanjem sredstev, ki bi podprla ta prizadevanja. Interese našega gospodarstva na trgih nerazvitih dežel je Ljubljanska banka deloma že uspešno povezati — kot pobudnik in podpisnik prej omenjenega sporazuma o ustanovitvi sklada za pospeševanje sodelovanja s temi deželami. Vsekakor pa je to prešibak ukrep, da bi odločneje pomagal premagovati težave.

Znane so možnosti za vključevanje tujega in mednarodnega kapitala v financiranje naših inženiring in drugih dolgoročnih poslov v deželah v razvoju. Ta sredstva za kreditiranje naših poslov bi lahko deloma pridobili tudi v zahodnoevropskih finančnih institucijah, deloma pa tudi v deželah v razvoju — predvsem pri proizvajalkah nafte. Pomoč lastne banke bi bila kajpak odločilnega pomena pri iskanju in pridobivanju tujih virov kreditnih sredstev. Izjemnega pomena za uspešnejši nastop pri prevzemanju večjih projektov — oziroma inženiring poslov pa bi bilo, če bi Ljubljanska banka uresničila svoj načrt: vse poslovne banke, ki poslujejo na področju Slovenije, naj bi uskladile politiko kreditiranja dejavnosti gospodarstva v deželah v razvoju, tako da bi le-to bilo čimbolj stimulirano za usmeritev na trge teh dežel.

R. B.

Aktiv komunistov iz dijaških domov

Delavci — komunisti iz dijaških domov za učence srednjih in poklicnih šol celjske regije so prejšnji mesec ustanovili aktiv komunistov v dijaških domovih. Združuje komuniste 9 dijaških domov iz Celja, Štor, Šentjurja, Rogaske Slatine in Velenja, v katerih biva 1.270 učencev.

Za tak aktiv komunistov so se zavzeli na aktivu vseh vzgojiteljev celjske regije in ta aktiv zdaj komunisti — delavci v dijaških domovih tudi seznanjajo s svojimi stališči.

Na kaj danes člani aktiva komunistov iz dijaških domov še posebej opozarjajo? Poleg drugega seveda tudi oni opozarjajo na to, da sanacijo dijaških domov prelagamo iz leta v leto. Opozarjajo pa tudi na premajhno skrb srednjih šol za pridobitev domačega prostora. Zato imamo opravka tudi s privatnimi dijaškimi domovi in privatnimi „vzgojitelji“, ki v njih delujejo. Govorili pa so tudi o

potrebni idejno-politični in delovni diferenciaciji med delavci v dijaških domovih, ki so družbene institucije. Ugotavljajo tudi svojo nemoč, da bi vplivali na to, da bi izenačili merila za financiranje dejavnosti dijaških domov in srednjih šol. Zaradi številnih nerešenih problemov je zelo močan odziv vzgojiteljev iz domov v druge poklice, slab pa je tudi odziv na razpisana delovna mesta. Zaradi prepočasnega uveljavljanja nove študentske politike je prišlo na škodo mladih iz socialno šibkih družin do osipa v domu, kar socialno diferenciacijo mladih samo še pogloblja.

Potrebujemo center marksistične literature

Delavska univerza v Ilirski Bistrici je predlagala, da bi ustanovili center za marksistično literaturo, da bi tako imeli vsi, za katere ta ustanova organizira družbenopolitično izobraževanje, na razpolago vso potrebno marksistično literaturo, vse nove izdaje knjig, brošur, biltene in časopise.

Ocenjujejo, da imajo njihovi programi družbenopolitičnega izobraževanja v občini vso moralno in materialno podporo, prav posebej se s strani družbenopolitičnih organizacij. Tudi v delovnih organizacijah vse bolj prihajajo do spoznanja, da je to izobraževanje potrebno in prvotni pomisleki o koristnosti in kvaliteti različnih političnih šol in seminarjev niso več tisti, ki bi zapirali vrata tovrstnemu izobraževanju.

Sluhatelji, ki prihajajo k predavanjem, so zadovoljni. Pri organiziranju družbenopolitičnega izobraževanja pa bodo delavske univerze morala bolj pomagati vodstva OZD.

Delavska univerza si ustvarja aktiv predavateljev iz domačega kadra, saj lahko prav ti mnogo prispevajo k razreševanju lokalnih in tudi širših problemov. Delo predavateljev je zelo zahtevno, resno in seveda tudi družbeno odgovorno, saj je večina izmed njih včlanjena v Zvezo komunistov.

Delavska univerza ima za letos dokaj obsežen načrt političnega izobraževanja: politično šolo za članek ŽK, seminar za novosprejele komuniste in kandidate, seminar za delegate pri OZD in krajevnih skupnostih in seminar za usposabljanje sindikalnih poverjenikov in članov izvršnih odborov osnovnih sindikalnih organizacij.

ČE SE ODLOČAŠ ZA ŠTUDIJ

Vpis na arhitekturo je prevelik

Na vseh fakultetah v Ljubljani pripravljajo razpise za vpis v novem šolskem letu, ki bodo v skladu z ustavo in novim zakonom o visokem šolstvu. O tem, kakšni so pogoji za vpis na Fakulteto za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo, smo se pozanimali pri tajniku te fakultete, tovaršu Dolinšku.

KDO SE LAHKO VPIŠE NA FAKULTETO?

Fakulteta za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo ima tri oddelke.

Na oddelku za arhitekturo, kjer študij traja 9 semestrov, se novinec lahko vpiše šele po opravljenem sprejemnem izpitu. Kandidati, ki so uspešno končali šolanje na gimnaziji ali na katerikoli drugi popolni srednji šoli, morajo opraviti sprejemni izpit iz matematike in fizike v obsegu gimnazijske tvarine. Izpit zajema še risanje, likovni test, preverjanje znanja tujega jezika in razgovor.

Nadalje se lahko vpišejo kandidati, ki so končali poklicno šolo in naredili pomočniški izpit ter imajo štiri leta prakse. Šola, ki so jo obiskovali prej, mora imeti zvezo z arhitekturo (n.pr. mizar, zidar). Ti kandidati morajo opraviti enak sprejemni izpit kot absolventi gimnazij in drugih srednjih šol.

Na oddelku za gradbeništvo se lahko vpišejo kandidati, ki so uspešno končali šolanje na gimnaziji. Tisti pa, ki so opravili srednješolski študij na tehničnih šolah, morajo opraviti preizkusni izpit iz matematike in fizike v obsegu gimnazijske tvarine.

Oddelku za geodezijo sprejme kandidate, ki so končali šolanje na gimnaziji ali na štiriletni tehniški šoli. Kandidati, predvsem tisti s srednjo strokovno izobrazbo, se lahko vpišejo tudi na višješolski študij geodezije.

OD TU IN TAM

SLIKARSKA KOLONIJA ZAVRH

Udeleženci lanske slikarske kolonije Zavrh bodo letos razstavljali v lenarški občini, Domžalah in Radencih. Nekaj razstav je že bilo v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah. Do začetka junija naj bi se zvrstilo kar 18 razstav te slikarske kolonije, ki v prirejanju razstav že nekaj let prednjači med vsemi slikarskimi kolonijami.

T. Š.

LIKOVNO DRUŠTVO „PETER LOBODA“

Več kot 30 članov likovnega društva „Peter Loboda“ iz Domžal je v aprilu razstavljalo v paviljonu arhitekta Novaka v Murski Soboti, v pitni dvorani zdravilišča Radenci in na lendavskem gradu. Razstavljati pa nameravajo v kratkem še v Kamniku in bližnjih krajih.

T. Š.

NOV DOM KULTURE V ŠOŠTANJU

V množici raznih prirediteljev pred prvomajskimi prazniki je gotovo med pomembnejšimi bila tudi otvoritev novega in lepega doma kulture v Šoštanju, kjer že mnogo let deluje delavsko-prosvetno društvo „Svoboda“. Kmalu pa bodo adaptirali tudi dvorano sedanjega prosvetnega doma v Šmartnem ob Paki.

V občini Velenje snujejo nov kulturni center, ki bo združeval delo kulturnih domov v Velenju, Šoštanju in Šmartnem ob Paki. Pred kratkim je izšel razpis za dva kulturalna organizatorja, ki naj bi opravljala delo v tem novem kulturnem centru.

NA GOSTOVANJU V DOLINI PRI TRSTU

Na povabilo Slovenske prosvetne zveze iz Doline pri Trstu je Šaleška folklorna skupina gostovala na njihovem največjem spomladanskem prazniku — „Gmajnica“. To je bilo že četrto zaporedno gostovanje te skupine na tej spomladanski prireditvi.

Ob praznovanju se zbere tudi do deset tisoč gledalcev iz okolice Trsta, pa tudi iz samega mesta je dosti obiskovalcev. Letos je bilo slavlje 4. maja. Nastopili so: pevski zbor iz Križa pri Trstu, domača godba na pihala in folklorna skupina iz Velenja, ki so jo zamejski Slovenci in drugo občinstvo toplo sprejeli.

H. J.

Muzej delavskega gibanja za Gorenjsko

Na Jesenicah se že več let pripravljajo na ustanovitev Muzeja delavskega gibanja za Gorenjsko. Do dokončnega sklepa o uresničitvi te zamisli pa je prišlo letos, ko so tudi imeno-

vali posebno komisijo, ki je že pričela s svojim delom. Za muzej delavskega gibanja so predvideli več sto let staro poslopje, nekdanjo Kosovo graščino (na sliki zgoraj). Poleg stalne zbirke

eksponatov, ki naj bi dobila prostor v tej preurejeni stavbi, bodo v tem muzeju prirejali tudi občasne razstave iz delavskega gibanja drugod in druge tematsko podobne razstave.

BRANKO BLENKUŠ

IZOBRAŽEVANJE VOZNIKOV VILIČARJEV NA JESENICAH

Na Jesenicah deluje že vrsto let Železarski izobraževalni center, v katerem je srednja tehniška in metalurška šola ter poklicna šola, ki izobražuje mlade za vse vrste poklicev v Železnici. V tem centru pa se izobražujejo tudi odrasli, že zaposleni v Železnici, za žerjavovodje, voznike viličarjev, strojnike, za razne poklice pri indu-

strijskem železniškem prometu in podobne poklice.

Tik pred 1. majem je tako 38 kandidatov za voznike viličarjev opravljalo pismeni in ustni del teoretičnega izpita in 34 jih je preizkušnjo dobro opravilo. Pred tem so obiskovali dvo-mesečni tečaj ti delavci, ki so sicer zaposleni v Železnici, pri Intereuropi, Kovinarju, Zarji,

SGP Savi, Elimu in GG Bled. Izpite iz praktične vožnje z viličarji pa bodo opravljali v maju. Ta kader podjetja zelo potrebujejo, saj viličarje v vedno večjem številu uporabljajo za opravljanje transportnih nalog. (Na sliki spodaj: Delavci, ki so obiskovali tečaj za voznike viličarjev).

B. B.

Medtem ko je 1945. leta izdala 6 knjig v nakladi 71.000 izvodov, 1965. leta 212 knjig v nakladi 2.000.215 izvodov, je lani Mladinska knjiga izdala že 294 knjig v skupni nakladi 2.712.873 izvodov. Tridesetletna tradicija ni velika, če jo primerjamo s starostjo nekaterih velikih založniških hiš v svetu, toda Mladinska knjiga je navkljub temu med prvaki založniško grafičnih podjetij v Sloveniji in Jugoslaviji.

Založba Mladinska knjiga je bila ustanovljena 29. junija 1945. Njena ustanoviteljica sta bila Pokrajinski komite SKOJ in Glavni odbor ZMS. Do 1950. leta je delovala v okviru takratne osrednje organizacije slovenske mladine, od tega leta naprej pa kot samostojna založba. Ustanovitev specializirane založbe za mladinski tisk, Mladinske knjige, sta spodbudila pravzaprav dva mladinska lista, Slovenski pionir in Mladina. ki sta pod okriljem Zveze mladine začela izhajati že med NOB, obenem pa tudi izkušnje predvojnne napredne založbe Mladinske matice. Skromen začetek, tako si mislimo danes, če na hitro prelistamo šest knjizic iz prvega leta dela Mladinske knjige, iz leta 1945, še na pol vojnega leta in časa, še bolj pa ob prvi skromni broširani knjizici za otroke Ciciban čita. Knjizica vsebuje dela vseh tedaj znanih in manj znanih slovenskih pisateljskih peres, ki se jim je pridružil hrvaški pesnik Vladimir Nazor.

Ko primerjamo skromno založniško boro prvega leta delovanja založbe s pravkar končano edinstveno zbirko 92 knjig slovenskih leposlovnih ustvarjalcev Naša beseda, ki jo prebirajo in hranijo v več kot 33.000 slovenskih domovih, ko pomislimo na stotine različnih slikanic ter bogatih in raznovrstnih knjižnih izdaj za šolsko mladino in za odrasle ter nazadnje vzamemo v roke prve zvezke nove bogate knjižne zbirke Beseda sodobnih jugoslovanskih avtorjev, ki so pred izidom, moramo priznati, da se je založba Mladinska knjiga razvijala vsa ta leta zelo organsko.

Ni dvoma, da je tako rast omogočil že na samem začetku njenega delovanja in poslanstva idejno angažiran ter kulturno in estetsko naraven program, ki je spodbudil kulturno ustvarjalnost za otroke in mladino na Slovenskem, hkrati pa je omogočil prelivanje najbolj zlatih kulturne ustvarjalnosti drugih jugoslovanskih in evropskih narodov. Prav zavoljo tega se je Mladinska knjiga povezala s številnimi domačimi in tujimi založbami, pri tem pa storila vse, da bi tujo založniško dejavnost povezala s svojim delom.

OPTIMISTIČEN POGLED V PRIHODNOST

Navkljub pojavom, ki kažejo na določeno krizo tako na domačem, kakor tudi na tujem knjižnem trgu, Mladinska knjiga razmeroma optimistično gleda na prihodnost. Na eni strani želi doseči bolj povezano in usklajeno delo in skupen nastop založbe, tiskarne in koprodukcije, na drugi strani pa veliko pričakuje od povezovanja v slovenskem založništvu in v širšem merilu, ki se najbolj učinkovito

kaže v koprodukcijski dejavnosti.

Mladinska knjiga si je v zadnjih letih pridobila širok krog dobrih sodelavcev, ki so dali njeni založniški dejavnosti značilen ustvarjalni literarni in likovni izraz, tak, ki ga danes visoko cenijo doma in v svetu. Vendar se je ta bogata kreativnost, namenjena otrokom, še prešibko uveljavila. Dejstvo je, da se tako v socialističnih državah, kakor na Zahodu čedalje bolj kaže potreba po tesnejšem sodelovanju, ki ga spodbujajo predvsem vedno ostrejši pogoji na knjižnih trgih. Delo v širokih aranžmajih, zadržujejo v Mladinski knjigi, pa bi vsekakor omogočilo znižanje stroškov. Pritrditi jim moramo, ko pravijo, da bi velike mednarodne serije slikanic lahko hitro, predvsem pa — kar je pri stvari najbolj pomembno — dovolj učinkovito, spodrinile s trga poplavo slabih in kičastih izdaj, ki se sedaj uveljavljajo predvsem zaradi nizkih prodajnih cen. Kvalitetna slikanica, ki bi bila poceni, bi dejansko lahko oblikovala tržišče, saj bi pritegnila tudi vse dosežanje kupce kiča in jih oblikovala v ljudi z bolj razvitimi potrebami po kvalitetni knjigi.

mišlja o posebnih knjižnih programih, s katerimi bi navezala poslovne stike z deželami v razvoju.

POSLUH ZA POTREBE IN ŽELJE BRALCEV

Tako kot so znali prvi oblikovalci politike založbe Mladinske knjige strniti okrog sebe vse slovenske pisatelje, pesnike in slikarje ter celo vrsto javnih in kulturnih delavcev, skuša založba danes prisluhniti potrebam in željam svojih bralcev, zlasti otrok in mladine ter njihovih pedagogov. Ta prizadevanja ponazarja predvsem njena kakovostna rast, dejavnost založbe, ki izdaja danes v veliki večini izvirne slikanice za najmlajše, v vsebinskem in likovnem pogledu na evropski ravni, leposlovna dela za otroke in mladino v svojih knjižnih zbirkah Cicibela, Cicibanova knjižnica, Sinji galeb, Kondor, Moja knjižnica, Zlata knjiga, Izbrana dela mladinskih pisateljev in v drugih zbirkah, ki so po razširjenosti, kvalitetnem izboru in kontinuiteti nepogrešljiv del kulture in idejne vzgoje mladega rodu ter sestavni del izobraževanja in vzgoje v šolah.

SODOBNO KNJIGOTRŠTVO — SESTAVNI DEL ZALOŽNIŠKE DEJAVNOSTI

Založniška prizadevanja Mladinske knjige, ki ji je bila pred 30 leti zaupana naloga, da skrbi za otroško in mladinsko branje, je vsa ta leta z uspehom opravljala svoje poslanstvo tudi zategadelj, ker je hkrati s širjenjem založniške dejavnosti že od ustanovitve naprej razvijala sodobno knjigotrštvo kot sestavni del založniške dejavnosti.

TRIDESET LET Mladinske knjige

Medtem ko je imela Mladinska knjiga 1945. leta eno knjigarno, ima danes že 21 knjigarn, 3 prodajne galerije umet-

krat, če gre za dobro, sodobno poezijo ali prozo, ki je zaradi povsem novega sloga in tematike tuja širšemu krogu bralcev. Pri prodaji določenega literarnega dela igra torej tudi komunikativnost zelo pomembno vlogo. Zanimivo pa je, da je za sodobno, „manj razumljivo“ književnost vedno večje zanimanje zlasti pri mlajših bralcih, ki iščejo v sodobnem leposlovju nove vrednote. Pozabiti ne gre, da je dobra besedna umetnost vedno najgloblji odraz časa, v katerem nastaja.

ŠIRJENJE KVALITETNEGA MLADINSKEGA TISKA

Posebej velja opozoriti na to, da je bila najpomembnejša naloga Mladinske knjige v vseh 30 letih njenega delovanja razširjanje kvalitetnega mladinskega tiska med otroki in mladino. V tem času je založba preko knjigotrških služb oblikovala najtrdnjšo in organsko povezavo s šolami, vrtci, knjižnicami in starši ter s tem dosegla, da izide za 60 tisoč predšolskih otrok, 220 tisoč otrok od 7. do 14. leta starosti in za skoraj 100 tisoč mladih na srednjih šolah, v zadnjih petih letih približno 1.400.000 iz-

Ob tem seveda zlepa ne moremo mimo cene knjig. Nekatere so postale že tako drage, da ne ustrezajo več kupni moči prepročnega Slovenca. Vse slovenske založbe, vključno z Mladinsko knjigo, so bile lani izpostavljene neusmiljenemu naraščanju proizvodnih cen, predvsem cen papirja, pa tudi tiskarskih storitev. Vemo pa, da vsa bremena podražitev v končni fazi nosi kupec, to pa bo v prihodnje vsekakor slabo vplivalo na širjenje dobre mladinske knjige.

NAJVEČJI IZVOZNIK GRAFIČNIH USLUG V JUGOSLAVIJI

Zadnja leta je Mladinska knjiga namenila precej sredstev za izgradnjo sodobne in specializirane ofsetne tiskarne, v kateri danes tiska domala celotni svoj knjižni program. Vendar to delo zaposluje le 25 % vseh tiskarskih zmogljivosti, tako da tiskarna prodaja svoje grafične usluge tudi ostalim jugoslovanskim in tujim založnikom. Z leti je postala tiskarna Mladinske knjige zavoljo svoje kakovosti, obsega specializiranih zmogljivosti in konkurenčnosti, največji izvoznik grafičnih uslug v Jugoslaviji. Posebno

Očitno je spoznanje, da doživljajo bogato ilustrirane poljudnoznanstvene knjige velik razmah in da dosega jo danes na domačem trgu presenetljivo visoke naklade. Ravno na tem področju ima Mladinska knjiga veliko izkušenj in strokovnih moči, ki bi jih lahko koristno uveljavila, najsi bo v socialističnih deželah kot na Zahodu.

Na tujem trgu se odpirajo popolnoma nove možnosti za prodajo takšnih knjižnih projektov, ker tudi dežele v razvoju kažejo vedno večje zanimanje za osnovne knjižne projekte iz poljudne znanosti in umetnosti ter slikanic, zlasti še zato, ker imajo slabo razvito domačo založniško dejavnost. Zato tudi iščejo najugodnejše ponudnike (v političnem in ekonomskem smislu), posebej še, če so možnosti vzajemnega sodelovanja. Zato Mladinska knjiga že raz-

Razen tega založba zalaga celo vrsto učbenikov in priročnikov za osnovnošolce, srednješolce in učence strokovnih šol ter za študente na višjih in visokih šolah. Posebno skrb posveča zadnja leta izdajanju poljudnoznanstvene literature za otroke in odrasle, pri otroški in mladinski enciklopediji je opravila pionirsko delo, čedalje bolj pa skrbi tudi za tehtnejša dela s področja družboslovja, zlasti v zbirki Tokovi in Družboslovje za mladino.

Pomembno vlogo v idejnem in kulturnem usmerjanju mladih imajo brez dvoma mladinski listi. Na tem področju je ravno Mladinska knjiga s številnimi svojimi knjižnimi izdajami in periodičnimi publikacijami dokazala, da ima angažirana in kakovostna založniška dejavnost svoje mesto v tržnem gospodarstvu.

niških slik, 18 papirnic, mehanografskih salonov in centrov za prodajo pisarniškega materiala. Poleg tega ima v Zagrebu, Beogradu in Nišu svoja predstavništva za prodajo knjig, pisarniškega materiala in mehanografije. K razvoju sodobnega knjigotrštva je v dobršni meri prispevala stalna skrb za vzgojo kadrov, saj ima večina knjigarnarjev v knjigarnah Mladinske knjige višjo ali visoko izobrazbo. Tako postajajo knjigarne Mladinske knjige po metodah in vsebini svojega dela tudi kulturni centri, posebno v manjših krajih, saj izpolnjujejo vrsto posebnih nalog. Kot primer naj navedemo organiziranje knjižnih razstav, tiskovnih konferenc in razgovorov z avtorji knjižnih del.

Dobre knjige ni nikoli težko prodati, vendar v vseh primerih to pravilo ne velja. Zlasti ne ta-

kovod mladinskih knjig letno. Tako dobi vsak otrok in mladinec na Slovenskem zdaj vsako leto tri do štiri knjige, ki jih izda Mladinska knjiga. Od ustanovitve Mladinske knjige dalje pa dobivajo slovenski otroci tudi kvaliteten periodični tisk, in sicer na vseh stopnjah. Tako dobiva Cicibana, Pionirja in Pionirski list 185.000 do 200.000 naročnikov od skupno 220.000 otrok, ki jim je namenjen ta tisk. Skupna naklada teh treh izdaj pa znaša več kot 4 milijone izvodov na leto.

Preveč bi bilo naštevati vse pomembne oblike širjenja kvalitetnega tiska med mladino in odrasle, čeprav so nepogrešljiv sestavni del dolgoletnih prizadevanj Mladinske knjige, da na najboljši način uresniči svoje pomembno poslanstvo kulturnega in idejnega osveščanja.

skrb je posvečala vzgoji kadrov, saj je od 1958. do 1968. leta prešla z bolj ali manj obrtniške proizvodnje na sodoben, industrijsko zasnovan proizvodni proces. Napori založbe, da bi z našo knjigo prodrla na tuje, so prav zaradi medsebojne povezanosti različnih dejavnosti Mladinske knjige v tem času že obrodili lepe sadove.

In ne nazadnje — Mladinska knjiga je bila med prvimi, ki je v Sloveniji ustanovila temeljne organizacije združenega dela. Tako deluje v okviru založniško grafičnega podjetja pet TOZD, in sicer založniška dejavnost, grafična proizvodnja, trgovska dejavnost, koprodukcijska dejavnost in samostojna prodajna organizacija v Beogradu. Vse TOZD so med seboj trdno povezane, kar velja posebno še za TOZD Založba in TOZD Koprodukcija.

POMURJE

Boljša povezanost in hitrejši razvoj gospodarstva

Tudi v Pomurju so ustanovili medobčinski odbor republiške gospodarske zbornice za soboško, lendavsko, ljutomersko in radgonsko občino. Delegati iz 71 TOZD so podprli usmeritev republiške Gospodarske zbornice, ki se z ustanavljanjem področnih odborov v večji meri približuje gospodarstvu posameznih regij. Sicer pa tudi v Pomurju letos prvič pripravljajo enotne razvojne usmeritve za štiri občine, usklajujejo razvoj in poudarjajo, da je to zelo pomembno pri hitrejšem zmanjševanju razlik med razvitemi in manj razvitimi ter obmejnimi območji v SR Sloveniji.

Zato je tudi razumljivo, da se bo medobčinski odbor za Pomurje pri republiški GZ ukvarjal predvsem z usklajevanjem predlogov in si vsestransko prizadeval za hitrejši razvoj štirih manj razvitih in od tega treh obmejnih občin. Prav slednje pa pogotuje tudi nekatere dodatne naloge pri gospodarskem sodelovanju s sosednjima Avstrijo in Madžarsko. Na ustanovnem zboru so zagledali tudi izvolili odbor za gospodarsko sodelovanje z LR Madžarsko.

Ker je Pomurje nedvomno enoten geografski in gospodarski prostor — kar pa ne pomeni nobenih lokalnih mej oziroma zapiranj — so temu prilagojene tudi naloge, sprejete na prvem zboru v Moravcih. Tako so poudarili predvsem naslednje naloge medobčinskega odbora za Pomurje pri republiški Gospodarski zbornici: dogovarjanje in povezovanje v gospodarstvu oziroma med organizacijami združenega dela; razširitev gospodarskega sodelovanja z Avstrijo in Madžarsko; dogovor o vsebini Pomurskega sejma v Gornji Radgoni, ki naj dobi jasnejšo usmeritev predvsem v kmetijstvo in živilsko pridelavo; prizadevanje za hitrejši razvoj Pomurja, zlasti na osnovi realnih možnosti, kot so kmetijstvo, energika, turizem in ostale dejavnosti, vključujoč delovno silo, probleme zaposlovanja doma in na tujem, skrb za izobraževanje in spodbujanje izvoza.

E. R.

KAJ BO NOVEGA V LETOŠNJEM RAZVOJU TRBOVELJ?

Poudarek na storilnosti

V Trbovljah so sklenili javno razpravo o predlogu resolucije o letošnjem družbenoekonomskem razvoju in nalogah združenega dela za nadaljnje povečanje obsega gospodarjenja in dohodka. Celotni dohodek bi moral letos porasti za 38 %, družbeni produkt pa za 28 % v primerjavi z letom 1974. Bruto osebni dohodki zaposlenih bodo večji za 28 %, storilnost za 6 do 7 odstotkov, izvoz za 5 %, zaposlenost pa se bo povečala za 3 do 4 %. To je samo okvir, ki ga postavljajo v Trbovljah z namenom, da bi dosegli predvidene cilje.

Predvidene cilje bo mogoče uresničiti samo z vsestranskimi prizadevanji vseh zaposlenih. Pri tem pa bo združeno delo moralo poskrbeti predvsem za nadaljnje izpolnjevanje ureditve dela, modernizacijo obstoječih naprav in obratov in ne nazadnje za intenzivnejše izkoriščanje delovnega časa ter razvijanje lastne ustvarjalnosti. Letos predvidevajo v Trbovljah precejšnje investicijske naložbe v razširitev in povečanje zmogljivosti. Med drugimi se lotevajo nadaljnega obnavljanja naprav v rudniku, termoelektrarna dokončuje graditev plinsko-parne centrale, strojna tovarna začne njo z graditvijo tovarne zobnikov, v cementarni dokončujejo urejanje naprav za prehod na ogrevanje peči z novim gorivom. Trgovsko podjetje „1. junij“ bo z gradnjo večjega paviljona razširilo prodajno mrežo, manjša vlaganja pa so predvidena tudi v drugih delovnih kolektivih.

S področja zadovoljevanja potreb družbenega standarda

kaže omeniti pospešeno graditev in urejanje novega vodovoda, za kar občani že tretje leto plačujejo s moprispevek. Odprava pomanjkanja vode sodi pravzaprav med najpomembnejše letošnje naloge trboveljske družbenopolitične skupnosti.

Resolucija natančno opredeljuje tudi naloge na področju graditve družbenih najemniških in delavskih stanovanj. Dosedanje zastojanje v graditvi novih stanovanj že povzroča precejšnje preglavice delovnim kolektivom in njihovim zaposlenim. Zato naj bi samo letos doizdali in izročili namenu 166 novih stanovanj, medtem ko bo v gradnji ostalo še nad 260 stanovanj. Letos bo končno sezi-

danih tudi prvih 60 stanovanj iz sredstev občinskega solidarnostnega sklada. Letos bodo pospešeno nadaljevali s pripravo zazidalnih območij, kjer bodo prihodnja leta zidali nova, večja stanovanjska naselja, zlasti na Leninovem trgu, Skratovini in cesti Oktobrske revolucije.

Pospešiti pa bo seveda treba tudi urejanje novih otroškovarstvenih ustanov, zagotoviti vse potrebno za začetek graditve zdravstvenega doma in srednješolskega centra. Neodložljivo nalogo pomeni tudi nadaljevanje gradnje socialnega zavoda, za kar so v glavnem sredstva na razpolago. Ne nazadnje pa bo treba že do jeseni pripraviti vse potrebno za uvedbo celodnevne šole.

-m-

SPREJET SAMOUPRAVNI SPORAZUM O DODELJEVANJU STANOVANJ V LITIJSKI PREDILNICI

NOVI ODNOSI

Poleg vseh drugih samoupravnih aktov in dokumentov so v predilnici Litija, tej veliki zasavski delovni organizaciji, potrdili tudi samoupravni sporazum o dodeljevanju stanovanj in kreditov za novogradnje, popravila in nakupe stanovanj. S tem so tudi na tem področju uvedli nove odnose oziroma najširše družbeno in samoupravno dogovarjanje in odločanje združenega dela.

V tem sporazumu sta najpomembnejša drugo in tretje poglavje. Novost drugega dela sporazuma pa je v tem, da predvideva sistem

točkovanja, kar bo odboru za stanovanjska vprašanja omogočilo lažje delo pri dodeljevanju stanovanj upravičencem, čeprav seveda sistem točkovanja ni edino merilo. Za vsako delitev, razen starih majhnih stanovanj, mora biti objavljen razpis na vseh oglašnih deskah. Odbor pa mora sestaviti poseben vprašalnik, ki je enak za vse proslce. Prav tako mora biti objavljena vsaka dodelitev stanovanj in se nanjo lahko vsakdo pritoži. O pritožbah sklepa delavski svet in njegova odločitev je dokončna.

Samoupravni sporazum predvideva, da je zgornja meja kredita, ki ga lahko dobi vsak član kolektiva, če gradi svojo stanovanjsko hišo, 120.000 din. Če pa sta oba zakonca zaposlena v predilnici, se zgornja meja posojila poveča za 30 %, kar pomeni, da lahko prejmeta največ 160.000 din kredita. Odbor za stanovanjska vprašanja lahko predlaga spremembo zgornje meje, ki pa v nobenem primeru ne sme biti večja od polovične vrednosti dvosobnega družbenega stanovanja, sezidanega v Litiji. Med pogoji za odobritev posojila pa je navedeno tudi dokazilo, da bo z nakupom ali dograditvijo hiše odpravljen proslilec stanovanjski problem in da gradi hišo v Litiji, oziroma v izjemnih primerih tudi zunaj občine. Delavci, ki so dobili kredit po določilih prejšnjega pravilnika, lahko zaprosijo za novega, če prvo posojilo ne presega zgornje meje po sedanjem samoupravnem sporazumu.

-m-

KOMISIJE ZA UGOTAVLJANJE VIROV PREMOŽENJA

PONEKOD ŠELE NA ZAČETKU

Ko so sredi leta 1972 na osnovi zakona o davkih občanov v vseh slovenskih občinah ustanovili komisije za ugotavljanje virov premoženja, je bilo delo komisij sprva usmerjeno predvsem na splošno obravnavanje problematike neupravičenega pridobivanja dohodka in premoženja ter na vsebinske in organizacijske priprave za delo. Od takrat so minila skoraj tri leta. Komisijam so od njihove ustanovitve do zdaj predložili 678 pobud za uvedbo postopka za ugotavljanje virov premo-

ženja. Pregled vloženih pobud kaže, da so jih dajali pretežno upravni organi in organi odkrivanja in pregonov. Število obravnavanih primerov in 300 konkretnih postopkov, ki so jih vodile ali pa jih še vodijo komisije, nedvomno potrjuje, da so v večjem številu občin že napravili prvi korak k uvajanju raziskovanja virov premoženja v praksi, vendar pa si bo treba še precej prizadevati, da bi ta aktivnost povsod obrodila tudi sadove.

S. R.

V OBJEKTIVU

Blizu 400-članski kolektiv Fecro — Gorenje iz Slovenjega Gradca je vse do 1972. leta bolj ali manj živel. Poskusi povezovanja z večjimi sorodnimi delovnimi organizacijami niso uspeli. To je bil tudi eden glavnih vzrokov, da se podjetje ni razvijalo, da so imeli še pred tremi leti zelo zastarelo tehnologijo, zaposleni nizke osebne dohodke. Skratka, kolektiv Fecra ni mogel ne živeti ne umreti.

Leto 1972 lahko štejemo za kolektiv Fecra kot prelomno leto. Na pobudo številnih dejavnikov v slovenjegraški občini in tudi drugje je prišlo do združitve Fecra z velenjskim Gorenjem. Od tedaj so se za kolektiv začeli boljši časi. Čeprav so zaposleni v Fecru tudi v teh treh letih pojedli marsikakšno grenko pilulo, jim danes ni žal, da so se združili z velenjskim Gorenjem. Rezultati združitve se že kažejo. Ob

»Nerjaveči« program

bistveno spremenjenem proizvodnem programu bodo letos, v primerjavi z letom 1972, skoraj za petkrat povečali bruto proizvodnjo. Tudi ostanek dohodka se jim bo skupaj z amortizacijo povečal s skromnih 600.000 dinarjev v 1972. letu kar na 8 milijonov dinarjev v letošnjem letu.

Sprememba proizvodnega programa — zdaj proizvajajo v glavnem izdelke iz nerjaveče pločevine — je terjala precejšnja vlaganja. Zgradili so si novo tovarno, ki jih je veljala 30 milijonov dinarjev. Od tega so investirali lastnega denarja 4 milijone dinarjev, ostalo pa so bili krediti s pomočjo velenjskega Gorenja.

Danes v novi tovarni lahko izdelajo do 120.000 pomivalnih korit iz nerjaveče pločevine in še do 30.000 emajliranih pomivalnih korit. Prejšnje proizvodnje, to je kos in klavniške opreme ter še nekaterih drugih izdelkov, pa ne nameravajo povsem opustiti. Na tržišču je zanje še povpraševanje, zlasti pa kupci iščejo kvalitetno klavniško opremo iz nerjaveče kovine. Zato so se v Fecru že odločili, da bodo tehnologijo izpopolnjevali tudi v tej smeri.

In še ena korist je nastala ob združitvi Fecra z Gorenjem. Zdaj so delo v tem kolektivu dobile tudi ženske, prej pa so bili izključno „moški“ kolektiv.

(m. ž.)

OB LETNEM OBRAČUNU V TMI

Preteklo leto je bilo za mesno industrijo izredno težavno. Naša TOZD se je trudila, da bi kljub tem težavam čimbolje gospodarila. Imeli smo sicer manj ostanke čistega dohodka za sklade kot prejšnja leta, vendar smo kljub temu pokrili vse obveznosti. Pri tem pa so nekoliko trpeli osebni dohodki, ki za naše težke pogoje dela v mesni industriji niso najboljši in smo v okviru Mercatorja na koncu lestvice. To posebej, če upoštevamo posebno težke pogoje dela v hladilnici, klavnicah, predelavi itd. Zmanjšanje dohodka pa je vplivalo tudi na to, da nismo mogli izločiti dovolj sredstev za razreševanje stanovanjskih problemov, ki so pereči in jih ni malo.

Naš kolektiv je prizadeven in požrtvovalen. Pretežni del delavcev imamo z daljšo delovno dobo in prav ti najbolj razumejo sedanje težave; računajo, da se bo situacija v mesni industriji, ki je zajela evropske dežele, morala popraviti. Živimo v pričakovanju, da bo spet prišlo do izvoza mesa, kar bo pozivilo in povečalo dejavnost mesne industrije. Prav tako pa imamo tudi še veliko možnosti za povečanje prometa v okviru trgovske mreže Mercatorja, kar bo vplivalo na povečanje dohodka v naši TOZD.

launa skladišča

POMETAJMO PRED SVOJIM PRAGOM

Delovni kolektiv Javnih skladišč prispeva za zdravo in boljše počutje svojih delavcev velika sredstva, pa vendar z našim okoljem nismo zadovoljni. Za popolno obvladovanje higijenske situacije v podjetju ni toliko učinkovit denar, kot zavest naših delovnih ljudi in občanov nasploh.

Vsem nam primanjkuje občutek za lepoto, prežetost za red in čistočo. Navajeni smo hoditi po smeteh in odpadkih, ki jih sami mečemo pod noge. Peščica ljudi, ki so zadolženi, ali tudi ne, za čiščenje, so kot kaplja v morje.

Vsak občan je dolžan skrbeti za osebno higieno v svoji neposredni okolici. Vsak ima možnost prispevati svoj delež za lepši videz in zdravo okolje v Javnih skladiščih. Kako? Predvsem tako, da čistočo vzdržujemo najprej pred svojim pragom. Po vsakem pretovoru iz prevoznih sredstev se naj za seboj pospravi. Pri razkladanju vagoonov skupina pusti emabalazo, slamo in druge smeti, čistilci pa naj bi bili krivi za onesnaženo okolje. Čistilci skladišč naj odpadke vozijo v večje smetnjake, ne pa da jih puščajo na cestah in ob smetnjakih.

Iz malomarnosti odmetujemo čike, smeti, embalažo, papir, lesne odpadke kjerkoli se nam zdi, ne pomislimo pa, da bo nekdo moral za nami pospraviti, da to nekdo plača. Še in še bi nas moral nekdo nenehno spominjati, kako bi z manj denarja lahko imeli lepše in bolj zdravo delovno okolje.

Podjetje Javna skladišča so ena med prvimi, ki za boljše počutje domačih in drugih članov v svojih razvojnih programih rezervirajo in urejajo velike zelene površine.

Nespoštovanje tega zelenega in rožnatega bogastva opazujemo vsakodnevno v raznih oblikah, kot so: voznja s tovornjaki po zelenicah, lomljenje okrasnega grmičevja, hoja prek nasadov tulipanov, trganje cvetja itd.

Groba beseda je vandalizem, vendar je za mnoge, ki se tako obnašajo do okolja v Javnih skladiščih, še najbolj primerna.

Želim, da bi te dobronamernosti vrstice našle svoj odmev v srcih vseh članov našega kolektiva.

ANTON DEBEVC

metalurg

Glasilo delovnega kolektiva Industrije metalnih izdelkov Slovenska Bistrica

LETOS POSKUSNA PROIZVODNJA

Po poročilu TOZD Investicije bodo končana montažna dela II. faze rekonstrukcije do konca maja. Postopoma bodo pripravljene za poskusno proizvodnjo: škarje za razrez debelejših trakov do konca aprila, stroj za zdvajanje folij 17. maja, škarje za razrez folij 24. maja, stroj za razdvajanje folij 30. maja in peč za žarjenje folij 30. maja. Obenem z montiranimi strojnimi napravami bodo izvršena še gradbena dela (tlaki, zásteklitve) ter izolacijska dela. Grelna telesa pa bodo nared v septembru. Po končanih delih druge faze bo stekla v začetku junija poskusna proizvodnja folij.

Tretja faza rekonstrukcije je zahtevnejša, ker terjajo naprave za oplemenitenje folij toplotno tehnološko energijo, zanjo pa potrebujemo centralno kotlarno. Ta bo obenem proizvajala tudi toplotno energijo za ogrevanje prostorov nove valjarne, folijske valjarne in hale za oplemenitenje folij. Tudi za ta dela je TOZD Investicije postavila roke. V aprilu in maju bodo betonirani temelji in položen tlak. Od junija do konca avgusta bodo trajala montažna in izolacijska dela. Poskusna proizvodnja pa je odvisna od toplotne energije, ki jo bo dajala novozgrajena kotlarna.

Gradbena dela za kotlarno bodo končana do 15. junija. Nato bodo delavci TOZD Investicije montirali doma izdelano halo do 15. julija. Podjetje za montažo kotlame bo pričelo z deli 15. julija. Nova kotlarna bo že dajala tehnološko energijo s 1. oktobrom, v decembru pa bo ogrevala tudi nove proizvodne prostore in pred leti zgrajeno novo valjarno.

Posvet športnih referentov

V Mostecu so se v sredo, 23. aprila zbrali športni referenti iz šišenskih delovnih organizacij. Glavni namen posveta, ki ga je sklicala komisija za šport in rekreacijo pri Obs ZS Ljubljana Šiška, je bil spoznavanje med referenti in člani komisije. Seveda pa so izkoristili sestanek tudi za razgovor o opravljenem delu, prihodnjih nalogah, težavah pri organizaciji rekreacije v delovnih kolektivih, finančnih, kadrovskih in materialnih problemih.

Iz razprave bi lahko izluščili dejstvo, da sta rekreacija in športno življenje v šišenskih kolektivih zaživela šele po ustanovitvi komisije za šport in rekreacijo pri Obs ZS Šiška. Komisija, ki je bila ustanovljena v začetku letošnjega leta, je takoj začela s delom. Najprej so organizirali občinsko sindikalno tekmovanje v veleslalomu, nato prvenstvo v namiznem tenisu, pravkar pa so v teku tekmovanja v malem nogometu, košarki, odbojki. Le-ta potekajo v obliki lig, kjer igra vsak z vsakim. Presenetljiva je res množična udeležba, saj se na primer tekmovanja v malem nogometu udeležuje kar 44 ekip. Zato so morali razdeliti ekipe v štiri skupine. Izdali so tudi že razpis za občinsko sindikalno prvenstvo v streljanju, v kratkem pa bodo organizirali še tekmovanje v kegljanju. „Seveda pa samo tekmovanja niso rekreacija, so le nekakšna spodbuda zanjo. Na tekmovanjih vidimo le, kdo je prvi, drugi, tretji, ne vidimo pa, koliko ljudi se v delovnih kolektivih ukvarja z rekreacijo,“ je posegel v razpravo Lojze Mežnarič, predsednik ObsS Šiška. „Prav tu pa stojijo tako pred komisijo kot tudi pred športnimi referenti še velike naloge,“ je ob koncu poudaril Lojze Mežnarič.

MUTA OB DRAVI

Mladinska organizacija tovarne Gorenje-Muta je priredila v okviru praznovanj delavskega praznika turnir v namiznem tenisu. Med 20 udeleženci je dosegel prvo mesto Srečko Vrhnjak, TOZD livarna. Sledijo: 1. Laure (TOZD klavirarna), 3. Florjančič (kovinarska šola), 4. Kvasnik (klavirarna), 5. Vrhnjak J. (kovin. šola), itd. Istega dne je bilo tudi srečanje med mladinci tovarne Gorenje-Muta iz Mute in tovarne Gorenje-Metal plast iz Ruš. Domačini so bili boljši nasprotnik. Premagali so ekipo Metalplasta z rezultatom 5:0.

V počastitev delavskega praznika je sindikalna organizacija tovarne Gorenje-Muta priredila turnir v košarki med ekipami temeljnih organizacij združenega dela. Tekmovanje je bilo 1. maja in si ga je ogledalo veliko število domačinov.

Najboljša je bila ekipa TOZD klavirarna, ki je osvojila lep pokal. Na drugo mesto se je presenetljivo uvrstila ekipa livarne Muta, tretja je bila ekipa DSSS II., četrta ekipa obrata male kmetijske mehanizacije, peta ekipa livarne Vuženica, šesta uprava in sedma ekipa vajencev.

Po turnirju je bil tradicionalni nastop med prvo košarkarsko vrsto Partizana iz Mute in nekdanjimi igralci tega društva. Tudi tokrat so bili boljši nasprotnik mlajši igralci košarke iz Mute. Posebej so navdušili Jelenko, Jerčič in Janež, ki ima jo največ zaslug za razvoj košarke v tem kraju.

H. J.

Člani komisije niso pozabili na množično rekreacijo, saj so za leto pripravili kar dve množični prireditvi: 22. junija, ob prazniku občine Šiška bodo organizirali prireditev „Kolo, zdravo telo“, na kateri naj bi sodelovalo od dva do tri tisoč udeležencev, jeseni pa bodo organizirali tudi trim orientacijski pohod.

Razprava ni mogla mimo problematike športnih objektov. Teh je vse premalo, zato bodo morale delovne organizacije tesneje sodelovati s športnimi društvi, ki svojih objektov naj ne bi odstopala po ekonomskih cenah, saj prispeva za redno vzdrževanje objektov SITKS znatna sredstva.

Poleg pomanjkanja objektov pa k pomanjkljivi organizaciji rekreacije prispeva še pereče vprašanje kadrov. Letos so v Po-

reču razpisani kar trije desetdnevni tečaji za organizatorje rekreacije, ki naj bi se jih udeležilo čimveč ljudi tudi iz šišenskih delovnih organizacij. Ker stroški za tečaj niso pretirano visoki, kar polovico pa jih bo krila SITKS Šiška, upajo, da bodo tečaji v Poreču dobro obiskani.

Pri delu komisije za šport in rekreacijo izdatno pomaga tudi SITKS Šiška. Ta bo že letos zaposlila strokovnega svetovalca za probleme rekreacije v delovnih organizacijah in s tem bo delo komisije nedvomno še bolj uspešno.

Ob koncu posveta so prikazali dva filma s področja rekreacije: o lanskim množičnim prireditvijo v Ljubljani „Vsi na kolo za zdravo telo“ in pa o litostroj- skih zimskih igrah.

F. KMETIČ

Občinsko tekmovanje v malem nogometu ...

Množično TRIM kolesarjenje ob 1. maju

V počastitev delavskega praznika 1. maja in 30 let svobode sta komisija za šport in rekreacijo pri občinskem svetu Zveze sindikatov in odbor za rekreacijo pri TTKS Idrija organizirala prvo letošnjo množično TRIM akcijo v Idriji „KOLESARJENJE OB 1. MAJU“.

V lepem sončnem dopoldnevu se je na praznični dan, že pred napovedano uro, zbralo na trgu maršala Tita toliko kolesarjev, kot jih v Idriji še ni bilo skupaj. Zbrani so bili stari in mladi. Rudarji, delavci, uslužbenci, upokojeanci, gospodinje, dijaki. Vsi so prihiteli, da z množično TRIM akcijo proslavijo velik praznik. Točno ob 9. uri je dolga kolona kolesarjev krenila proti Spodnji Idriji, kjer jih je čakalo še veliko domačinov na kolesih in se pridružilo

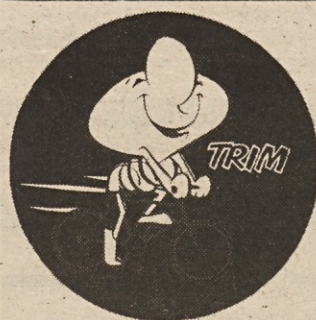
povorki, ki je nato nadaljevala pot do zaselka v Podroteji, nato pa se vrnila v Idrijo. Povorka je tako prekosarila blizu 15 km dolgo pot. Med udeleženci je bil najmlajši kolesar star le dobra tri leta, vendar je v spremstvu očeta in matere krepko poginjal jeklenega konjička, najstarejši pa je bil 73-letni Alojz Škarabot, ki kljub letom ni hotel izostati za mlajšimi.

Prvomajskega kolesarjenja se je udeležilo skoraj 900 kolesarjev iz Idrije in Spodnje Idrije, kar je preseglo vsa pričakovanja. Uspela prireditev pa je dokazala, da se staro in mlado v Idriji in okolici rado udeležuje tovrstnih množičnih prireditev, zaradi tega bosta organizatorja v kratkem priredila množično kolesarjenje v okviru cele občine.

R. ŠKARABOT

Kolesarjenje v Idriji je lepo uspelo ...

VSI NA KOLO ZA ZDRAVO TELO

V drugi polovici maja, natančno 18. t. m., bosta na Ravnah in v Celju organizirani prvi letošnji akciji množičnega kolesarjenja.

Zveza za športno rekreacijo v Celju in Mestna zveza za telesno kulturo v Ljubljani sta nosilca letošnjih akcij. Doselej so se javile že številne občine, ki bodo v maju in juniju organizirale to, vse bolj popularno obliko propagande TRIMA.

Značke s priznanjem, plakate za dotisk in nalepke za akcijo (vse v značilni oranžno-zeleni barvi) so že naročile oziroma se odločile za organiziranje akcije občine: Ravne, Slovenj Gradec, Ptuj, Zalec, Laško, Slovenska Bistrica, Šmarje pri Jelšah, Murska Sobota, Maribor, Novo mesto, Radovljica, Velenje, Celje, Ljubljana. Prav gotovo se jim bodo priključili tudi drugod, tako da že sedaj lahko pričakujemo veliko udeležbo mladih in starejših, žensk in moških, ki bodo izboljšali lanskeletni rekord – 13.000 trim kolesarjev.

V akciji lahko sodeluje vsakdo, prekosariti mora le določeno progo v predpisanem času – pri tem se upošteva poprečna hitrost približno 10 km/h. Ravno zaradi preproste, vendar zanimive naloge se ljudje radi udeležujejo akcije in kar je najvažnejše, vse bolj se odločajo za kolo – „novo“ prevozno sredstvo.

TONE GORŠIČ

LIVARJI TEKMOVALI V MALEM NOGOMETU

Za prvomajski turnir v malem nogometu med oddelki TOZD livarna si je prijavilo sedem ekip.

Po zanimivih srečanjih sta se za prvo mesto borili ekipi modelarne in kaluparnice I. Čeprav je ekipa modelarne vodila v prvem delu igre, so igralci kaluparnice I. izenačili, nato pa igrali še podaljške. Več uspeha so imeli kaluparji in zmagali s tesnim rezultatom 2:1.

Med posamezniki so se izkazali Rek Franc (modelarna), ki je bil uspešen s po enim zadetkom v vsakem srečanju, Herman iz ekipe kaluparjev, ki je dosegel zmagoviti gol, pa tudi Urh in Kvasnik.

H. J.

Igre z veliko športnega duha

Ko sem v petek, 25. aprila popoldne prišel na Soriško planino, sem bil, kot že nekajkrat letoš, prijetno presenečen: na višini 1300 m ob koncu aprila – dober meter snega. Če ne bi videl na novo postavljene vlečnice, bi bil prepričan, da tod že mesec dni ni bilo smučarjev, kajti pobočja so bila nestepnana. Zato sem kar z nejevernostjo pričakoval zimske igre Litostroja, ki naj bi bile tu v soboto in nedeljo. Toda Litostrojci, člani ekipe za pripravo prog so se pravočasno lotili dela in zvečer je bila proga za veleslalom že skoraj nared. Tudi 20 m skakalnica je že dobila svojo fiziognomijo, pa tudi trasa za tekaško progo je bila že

da je najbolj vsestran smučar v Litostroju in mlajšim dal vedeti, da še ne misli tako kmalu odnehati, pa čeprav je že zakoračil v peto desetletje. Enak čas v veleslalomu kot Sršen je dosegel tudi Giacomelli in s tem pripomogel k ekipni zmagi TOZD finalni izdelki.

V tekih in veleslalomu so tekmovali tudi ženske, vendar pa je pri njih bolj veljalo načelo sodelovanja kot zmage. Znago v kombinaciji si je priborila Boža Šoba.

Ludvik Šarf, referent za smučanje v Litostroju, mi je ob koncu tekmovanja dejal: „Prihodnje leto bomo skušale ves program uresničiti v enem dnevu. Tako ne bomo imeli

TRIM tekme na Sorici so bile več kot zanimive ...

izbrana. Sobotno popoldne so vsi dobro izkoristili, proge so bile odlično pripravljene.

Popoldne se je pričelo zares. Najprej so bile tekme v skokih, nato v tekih. Vse skakalnice je zajela prava tekmovalna mrzlica; vsak je hotel dokazati, da njegovega smučarskega znanja ne gre podcenjevati. Se zadnjič so se posvetovali, kakšno mažo bodo uporabili, ali bi bil boljši bel ali rumen vosek, mogoče celo rdeč. Vseposvoda so mazali smuči in ob 15.30 se je tekma začela. Tekmovalci so res pokazali vse svoje znanje in zato skoki okrog 18 m niso bili redkost, pa čeprav so skakali kar s smučmi za alpsko smučanje.

Kot druga disciplina je bil na vrsti tek. Tu je mazanje smuči še posebej velikega pomena. Imel sem vtis, kot bi bil kje na tekmah za svetovno prvenstvo, ne pa na sindikalnem tekmovanju. Ko je šel na progo prvi tekmovalec, je vse nastopajoče prešerno razpoloženje minilo. Tudi zbadljivke med prijatelji o tem, kdo bo boljši, so prenehale. Vsi so mislili samo še na progo in tekmo. V dobre pol ure je bilo vse znano. Branko Sršen, ki je bil tretji že v skokih, je premočno zmagal in s tem najavil kandidaturu za zmago v kombinaciji, za zlato smučko Litostroja.

Tudi pred nedeljskim veleslalomom se je ponovila slika s priprav na tekme v skokih in teku. Branko Sršen je z delitvijo drugega mesta še tretjič zapored osvojil zlato smučko Litostroja in tako dobil prehodni pokal v trajno last. Dokazal je,

problemov s prenočišči, udeležba bo večja. To bomo morali še posebej povečati v ženski konkurenci. Tekmovanje za zlato smučko med ženskami bo precej pripomoglo k uresničitvi te naloge.

Organizacija tekmovanj je bila zelo dobra, obilo smeha in dobre volje pa je tako gledalcem kot tekmovalcem prineslo trim smučarsko tekmovanje za vse prisotne na Soriški planini. Tekmovalci so se plazili pod raznimi ovirami, jih preskakovali in veselja res ni manjkalo. Lepo sončno vreme je pripomoglo, da so v nedeljo popoldne zapuščali litostrojci Soriško planino dobro razpoloženi.

REZUTATI: moški – skoki: Kalan, Klemen, Sršen, tek: Sršen, Rupnik, Klemen; Veleslalom: Kalan, Giacomelli, Sršen; Kombinacija: Sršen, Kalan, Klemen.

ŽENSKE – tek: Kosmač, Šoba, Šček; VSL: Oberstar, Jarc, Šoba; Kombinacija: Šoba, Kosmač, Šček.

EKIPNO: TOZD finalni izdelki 10,5, TOZD polizdelki 14, SSP 19 točk.

F. KMETIČ

Povečevanje proizvodnje in izvoza

Koteks Tobus je proizvodno-blagovno prometna delovna organizacija, ki je bila ustanovljena v oktobru 1945. leta. Od tedaj pa vse do danes je bila glavna naloga kolektiva oskrbovati usnjarsko industrijo s surovinami ter hkrati prodajati izdelke usnjarsko-predelovalne industrije na domačem in na tujih trgih. Seveda se je obseg poslovanja iz leta v leto povečeval in kmalu so svoj program razširili na strojlina sredstva, odpadke klavniške in usnjarske industrije ter na trgovanje s čevlji. Še posebej moramo poudariti velik pomen zunanjetrgovinske dejavnosti Koteks Tobusa, saj je danes ta delovna organizacija med vodilnimi izvozniki in uvozniki v usnjarsko predelovalni dejavnosti pri nas.

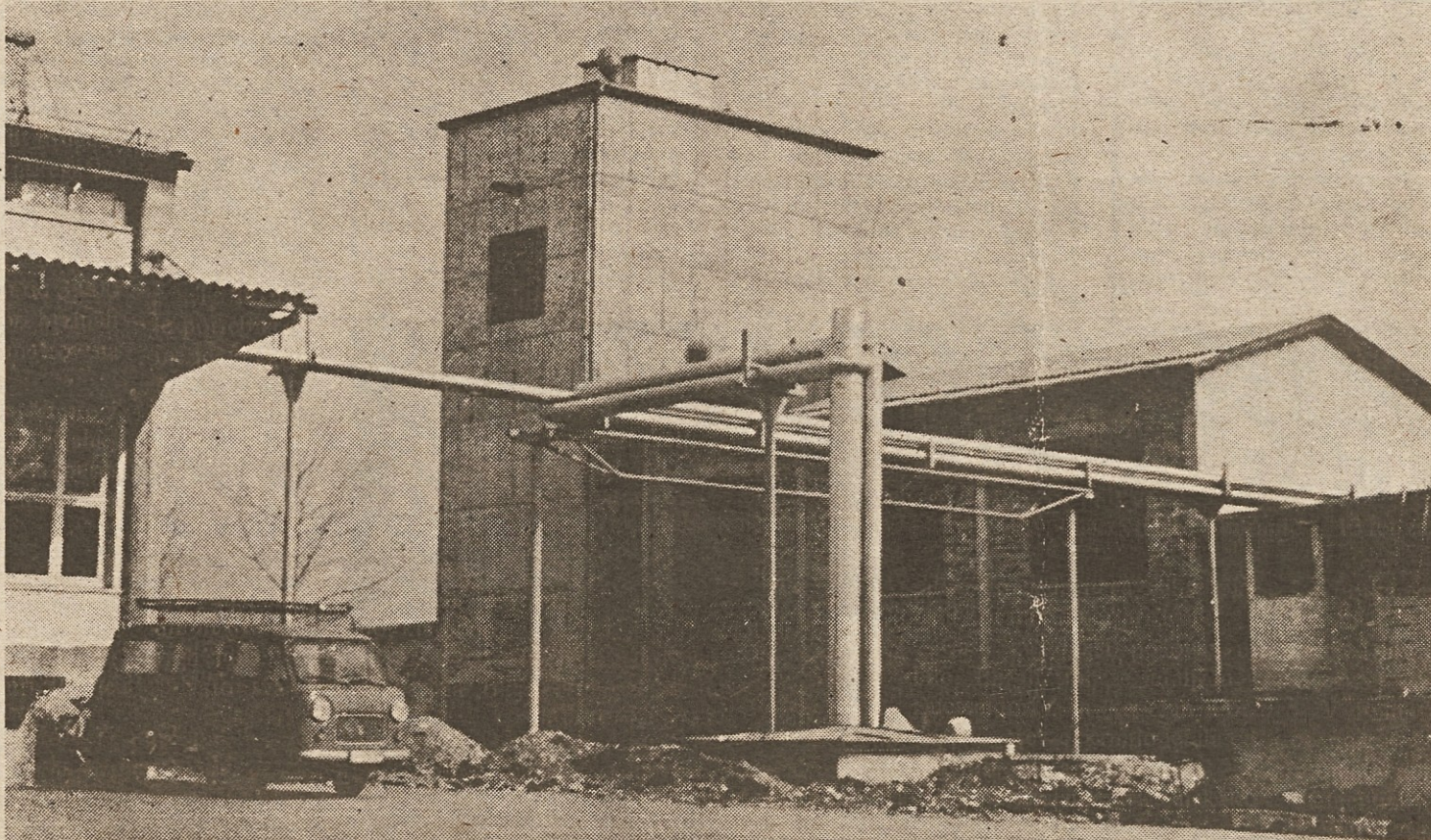
Letos, ko praznujemo 30. obletnico osvoboditve, v Koteks-Tobusu praznujejo tudi svoj trideseti rojstni dan in to bodo počastili z novo delovno zmagao, saj bodo avgusta letos zaključili rekonstrukcijo tovarne beljakovinskih koncentratov. Ta tovarna je velikega pomena za reševanje prenekaterega problema, s katerimi se srečujemo v klavniški in usnjarski industriji. Z rekonstrukcijo bo kolektiv Koteks-Tobusa pridobil največji in najmodernejši objekt te vrste v naši državi, v katerem bodo predelovali klavniške odpadke v visoko vrednostne beljakovinske koncentrate. S to proizvodnjo bo kolektiv Koteks-Tobusa tudi zmanjšal primanjkljaj v plačilni bilanci, saj smo morali do sedaj te beljakovinske koncentrate uvažati. Gre pravzaprav za najmodernejšo rešitev odstranjevanja klavniških odpadkov, kosti, konfiskatov, krvi in živalskih kadavrov ter njihovo predelavo v mesno, kostno in v krvno moko. Ti proizvodi pa pomenijo osnovne surovine za pripravo močnih krmil, brez katerih si danes ne moremo več zamisliti intenzivne proizvodnje perutnine in svinj. Doslej smo te koncentrate v celoti uvažali, z novo tovarno pa take potrebe več ne bo.

V novi tovarni bodo zagotovili sodobne delovne razmere, saj delavci ne bodo več delali v smradu in vlagi pri predelavi zdravju nevarnih snovi. Koteks-Tobus je tako pokazal veliko razumevanje ne le za izboljšanje delovnih razmer svojih delavcev, pač pa tudi rešuje širši problem odstranjevanja odpadnih snovi.

KAKO JE ORGANIZIRAN KOTEKS TOBUS

Tovarna beljakovinskih koncentratov tvori z odkupno mrežo, črvarno in z avtoparkom enotno temeljno organizacijo združenega dela, ki zaposluje 210 delavcev.

Temeljna organizacija INDE Vransko proizvaja usnje in usnjeno konfekcijo, v manjšem obratu pa tudi kovinske brzoparilnike in druge proizvode. V tej temeljni organizaciji, ki se je lani integrirala s Koteks-Tobus, je danes zaposlenih blizu 150 delavcev.

Silos za kostno moko v Tovarni beljakovinskih koncentratov v Zalogu je dograjen – Foto: Jernej Sušteršič

Po obsegu blagovnega prometa je v Koteks-Tobus najmočnejša dejavnost izvoz, saj predstavlja njegov delež 46,5 odstotka celotne realizacije. Sledi realizacija na domačem tržišču, katere delež znaša 39 odstotkov, in uvoz, ki predstavlja v realizaciji Koteks-Tobusa le 14,5 odstotka. Celotna prodaja obeh proizvodnih temeljnih organizacij, komisionarski posli za usnjarsko, čevljarsko in klavniško industrijo pa je delo 110-članskega kolektiva temeljne organizacije Kotrade.

Koteks-Tobus zelo dobro sodeluje s svojimi dobavitelji in kupci. Pred nekaj leti je skupaj s Totro zgradil tudi tovarno plastičnih cevi. Oba kolektiva sta se sporazumela za skupno investicijo ter za naložbo na osnovi samoupravnega sporazuma. Od deleža v celotni investiciji pa je odvisna delitev dohodka.

Vsi rezultati, ki jih je v dosedanjih tridesetih letih razvoja dosegel kolektiv Koteks-Tobus, so spodbudni. Ugodna struktura med izvozom in uvozom letos in lani ni naključna, temveč je sedanje razmerje med izvozom in uvozom že najmanj 8 let povezano z izjemnimi napor in naložbami kolektiva v modernizacijo poslovanja, v dobro organiziranost proizvodnih in drugih dejavnosti. V izhodiščih srednjeročnega in dolgoročnega razvoja Koteks-Tobus pa je zapisano, da se bo kolektiv usmeril na razvijanje lastne proizvodne baze na področju usnjarske, usnjarskopredelovalne industrije ter sorodnih predmetov poslovanja in za povežovanje v vseh oblikah s sorodnimi delovnimi organizacijami.

DELAVCI KERAMIČNE INDUSTRIJE LIBOJE

DANES MISLIJO O JUTRIŠNJEM KOSU KRUHA

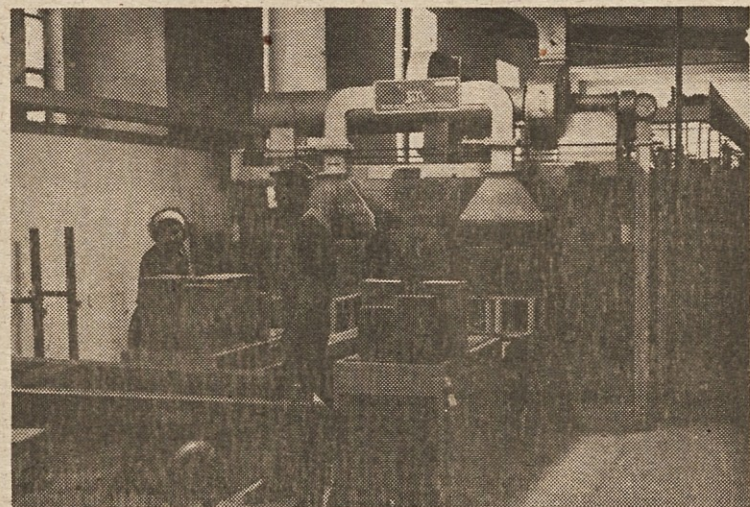
Malokdo ve, da se v oblikovanju keramike v Ljubljani „skriva“ 160 let izkušenj in tradicije v izdelovanju predmetov iz gline, peska in dodatkov. Vendar v sodobnih pogojih gospodarjenja pogosto tradicija ne pomeni več tistega, kar je pomenila nekoč. Če izkušnje niso pretkane z najmodernejšimi spoznanji, kako izdelovati, kako oblikovati pa še kako in kje prodajati, začne krivulja poslovnega uspeha počasi, a nezadržno lesti navzdol. V Keramični industriji v Ljubljani nimajo takšnih težav; uvod v ta prispevek naj bi samo ponazoril, kaj bi se lahko zgodilo s podjetjem, ki bi ostalo preveč zaverovano v dosedanje dosežke. Kolektiv v Ljubljani pa natančno ve, da bi brez modernizacije proizvodnje kos kruha, ki si ga reže, postal vse bolj tenek. Tako natančno se zaveda tega, da se je nedavno tega krepko na račun osebnega in družbenega standarda vseh zaposlenih odločil investirati znatna sredstva v nove proizvodne prostore in opremo.

Pri njunih modernizacijah si marsikateri kolektiv zateguje pas, zavoljo tega ni kolektiv Keramične industrije iz Ljubljane poseben. Je pa 15 milijonska investicija zaradi posebnosti proizvodnje in tudi gospodarjenja za kolektiv iz Ljubljane vsaj tako težka, kot za kak drug kolektiv nekajkrat večja investicija. Upoštevati namreč velja, da je vrednost izdelkov tega podjetja zaradi izjemno nizke cene surovin sorazmerno majhna, saj je lani 550-članski kolektiv izdelal in prodal izdelkov za vsega 68 milijonov dinarjev. Prav tako neugodno vpliva na obseg prisluženih sredstev način proizvodnje, ki ne more biti ne velikoserijski in ne povsem industrijski – veliko je namreč vloženega človekovega dela.

Kar se mora narediti, ni težko, pravi pregovor in v Ljubljani so se tega držali. Zahteve trga – tako domačega in tujega – predvsem pa naraščajoči stroški proizvodnje so zahtevali odločen poseg v dosednji način proizvodnje. Povečati je bilo treba tako količino izdelkov kot njihovo kakovost, pa izboljšati embalažo in še marsikaj. Lani je podjetje

na tujem prodalo za blizu 14 milijonov dinarjev svojih izdelkov – največ keramike in grafitnih loncev. (Mimogrede dodajmo, da Keramična industrija v Ljubljani izdeluje poleg gospodinjske in dekorativne keramike tudi livarske grafitne lonce in livarski pribor, talne keramične ploščice in opečne izdelke, najpomembnejši izdelek pa je keramika). V letošnjem letu, ki naj bi bilo na splošno težavno, tudi na tujem trgu pritiskajo kupci. Močno so poostriili svoje zahteve glede kakovosti izdelkov in načina opreme, po drugi strani pa so se dvigali tudi stroški proizvodnje. Letos so stroški proizvodnje nekaterih izdelkov dosegli ali celo presegli vrednost teh izdelkov na tujem trgu. V Ljubljani zato ne upajo, da bi lahko na tujem trgu ponovili lanske uspehe, ko so uspeli iztržiti na tujem 20 odstotkov celotnega dohodka.

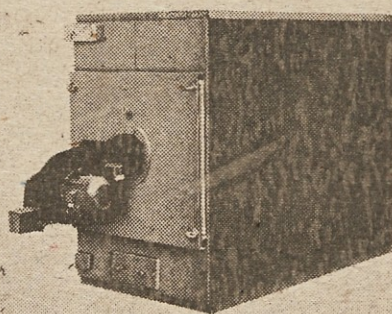
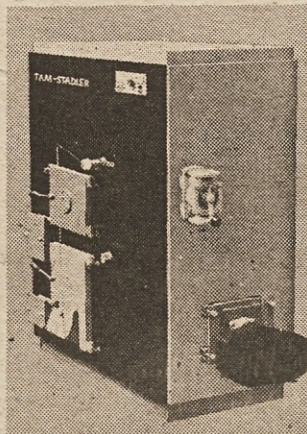
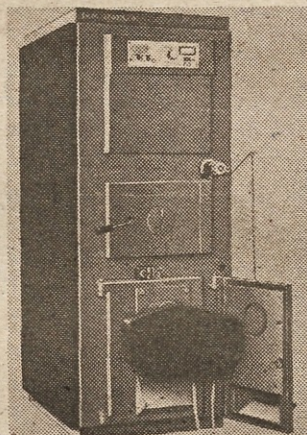
Pa tudi neurejene razmere na domačem trgu – neuravnovešene cene – bodo podjetju v letošnjem letu pobrale marsikateri tisočak akumulacije; kljub temu pa bodo rezultati poslovanja vendarle za petino boljši, kot so bili lani. Povedati pa je treba, da je podjetje že lani za dobro polovico povečalo celotni dohodek, v primerjavi z letom poprej.

Cepprav se niti surovine niti postopki izdelovanja keramičnih predmetov od davnine do danes bistveno niso spremenili, je vendarle treba tudi v tej dejavnosti modernizirati proizvodnjo, upoštevati nove tehnološke izsledke, sicer kupci obrnejo hrbet. Delavci v Ljubljani so se zato odrekli maršičemu, da so lahko modernizirali svojo proizvodnjo.

Več toplote v vaš dom TAM-STADLER

**Superavtomatsko ogrevanje
z vakuumemajiliranimi bojlerji**

UNIVERZALNI KOTLI

- od 25.000 kcal/h naprej
- možnost kurjenja z oljem, s premogom ali plinom
- visoki izkoristki goriva
- vgrajena avtomatika za samodejno delovanje
- gorilniki
- zagotovljeni nadomestni deli in servis
- ugoden dinarski nakup

NOVO IZ PROGRAMA TAM-STADLER

- kotel z dvema kuriščema od 25.000 do 80.000 kcal/h
- možnost kurjenja s premogom, odpadki, oljem ali plinom

POSEBNI KOTLI ZA OLJE ALI PLIN

- od 200.000 do 3.000.000 kcal/h
- ugodne dimenzije
- visoki izkoristki
- za režim 110/90°C ali 90/70°C
- kvalitetni gorilniki
- dinarski nakup

TAM MARIBOR
62000 Maribor
Leningrajska 27

VARČNO OGREVANJE

NA OBISKU V BELINKI

Tovarna kemičnih izdelkov Belinka je zrastle v povojnih letih in se v tem času razvila v specializiranega proizvajalca vodikovega peroksida in natrijevega perborata, surovin za proizvodnjo sredstev za pranje ter za kemično industrijo in industrijo papirja, posebno še za tekstilno industrijo. Govorimo torej o edinem proizvajalcu teh surovin v državi, o proizvajalcu, ki s svojimi kapacitetami krije in bo kril tudi v bodoče — vse potrebe jugoslovanskega gospodarstva. Hkrati bo Belinka omogočila zadostne količine teh surovin tudi za izvoz, ne zgolj na klirinško in konvertibilno področje, ampak v vedno večji meri tudi v dežele v razvoju.

Kot je znano, je bil doslej razvoj naše kemične industrije, gledano v celoti, izredno hiter. Prav zavoljo tega je tudi Belinka, kot mnoga ostala podjetja v tej panogi, iskala poti in načine, da bi našla korak s temi gibanji in da bi svoj razvoj prilagodila naraščajočim potrebam po surovinah, ki so njena osnovna proizvodnja. Cilj Belinke je potemtakem stalno vključevanje ne samo v domače, marveč v dobrih meri tudi v mednarodne gospodarske tokove.

O tem, da je Belinka zadnja leta usklajevala svoj razvoj z vedno večjo potrošnjo vodikovega peroksida in natrijevega perborata, zgovorno priča že podatek, da je v zadnjih osmih letih povečala vsako leto fizični obseg svoje proizvodnje po poprečni stopnji 44,2 %, bruto produkt pa po stopnji 45,7 %!

Resnično malo je proizvajalcev, ki bi se lahko pohvalili s takimi dosežki. Med redkimi izjemami, ki jih poznamo in med katere, kot omenjeno, sodi tudi Belinka, pa ta kolektiv s ponosom lahko pokaže tudi nekaj, kar je zares

Brez vsake pomoči do pomembnega proizvajalca

edinstveno. Gre za to, da je uvajanje sodobnejše tehnologije v letih po reformi pripomoglo k temu, da so v Belinki nasploh znižali cene obeh osnovnih proizvodov-vodikovega peroksida in natrijevega perborata! Nad tem se zamisli domala sleherni obiskovalec in poslovni partner Belinke, pri tem pa postavlja vprašanje, kako je to sploh mogoče, ko so nam znana neskladja v naših gospodarskih gibanjih ne samo v prvih letih po reformi, marveč tudi danes.

DEJSTVA GOVORIJO

Generalni direktor Belinke, dipl. oec. Miran Rižner poudarja tri dejstva, ki so prispevala k temu, da je podjetje z razliko od ostalih proizvajalcev znižalo cene svojih osnovnih proizvodov. Ta so po njegovem mnenju predvsem hiter tehnološki razvoj, združen z intenzivnimi kapitalnimi vlaganji, politika najracionalnejšega zaposlovanja delovne sile v vseh obratih in v sektorjih podjetja in ne nazadnje preusmeritev na množično proizvodnjo v okviru ožje specializacije.

Brez pretiravanja bi si upali po vsem tem trditi, da so dosedanje delo in poslovni rezultati Belinke svojevrstna demonstracija poslovnosti, notranje organiziranosti in racionalnosti

poslovanja, torej vseh tistih osnov poslovne politike naših delovnih organizacij, ki jih podarjamo posebno še v času od 1965. leta naprej. Drugače povedano: to je demonstracija prednosti specializirane množične industrijske proizvodnje na najbolj sodobnih tehnoloških osnovah.

SKUPNA VLAGANJA Z INOZEMSKIMI PARTNERJI

Največja investicija v zadnjem času v Belinki je bila izgradnja obrata za proizvodnjo natrijevega perborata z zmogljivostjo 35.000 ton letno. Prav ta čas pa je v izgradnji, trditi si upamo, eden izmed najbolj sodobnih objektov na svetu za proizvodnjo vodikovega peroksida na bazi 100 % H_2O_2 z zmogljivostjo 7.400 ton letno.

Potem ko so dolgo razmišljali o tem, kako izpeljati ta, ne tako majhen investicijski program, so se v kolektivu slednjič odločili za skupno vlaganje z inozemskimi partnerji, in sicer z enim izmed največjih svetovnih proizvajalcev teh surovin, z belgijsko firmo INTEROX. Belinka sodeluje ta čas v svetovni proizvodnji vodikovega peroksida s 6 %. Z belgijsko firmo pa medtem uspešno sodeluje

več kot tri leta, pri čemer je najbolj pomembno to, da prav od nje dobiva najsodobnejšo tehnologijo. Razen tega sodeluje INTEROX z 20 % svojih sredstev pri skupni izgradnji objekta za proizvodnjo vodikovega peroksida.

Ob naraščajoči akumulaciji, zlasti sredstev za amortizacijo, ki so funkcionalna, tako da omogočajo odpisovanje strojne opreme na vsaka tri leta, kar je stalna politika te delovne organizacije, so v Belinki dosegli, da oprema ki jo uporabljajo danes, ni starejša več kot pet let in je na ravni sedanjih tehničnih in tehnoloških dosežkov v svetu. Da je temu res tako, kaže podatek, da neposredno sodeluje v samem proizvodnem procesu ta čas komaj petina od skupnega števila zaposlenih, medtem ko ostali delavci skrbijo za pripravo proizvodnje in njen nemoten potek.

Delovna skupnost Belinke je pred kratkim sprejela preliminarne načrt razvoja delovne organizacije. Z njim je predvideno, da se bo v obdobju od 1976. do 1985. leta, upošteva je sedanje cene osnovnih proizvodov, povečal bruto produkt za štirikrat, število zaposlenih pa samo za polovico.

USMERITEV NA LASTNO SUROVINSKO BAZO

V zadnjih 10 letih je Belinka vložila, računajoč sedanje cene, v osnovna sredstva 400 milijonov din, v obratna sredstva pa skoraj 100 milijonov din. Sicer pa v tej delovni organizaciji sploh ne poznajo problema plašmaja svojih proizvodov. Glede surovin pa so se zaradi težav, ki jih je povzročila nepričakovano visoka potrošnja nekaterih kemičnih izdelkov, v Belinki začeli usmerjati na lastno surovinsko bazo. Takšna orientacija je edino pravilna, zlasti še, ker je znano, da se je uvoženi perborat podražil v zadnjih dveh letih za 30 % do 50 % v primerjavi z Belinkinim, ki ni nič slabši od uvoženega.

Zato je odveč bojazen, da naša kemična in papirna, zlasti pa tekstilna industrija, ne bi letos in v prihodnje dobila v zadostnih količinah te surovine, nujno potrebne za svojo osnovno proizvodnjo.

KOMPAS
JUGOSLAVIJA

VSEM DELOVNIM LJUDEM ČESTITAMO OB 30. OBLETNICI OSVOBODITVE IN SE PRIDRUŽUJEMO PROSLAVLJANJU Z OTVORITVIJO »KOMPAS« HOTELA V LJUBLJANI, NA MIKLOŠIČEVI CESTI.

Nov »Kompas« hotel v Ljubljani, na Miklošičevi cesti ima 116 postelj, bistro, dve restavraciji, klubske in poslovne prostore, konferenčno dvorano z 250 sedeži, ki jo je možno preurediti v dve manjši dvorani, opremljeni s sodobno tehniko za poslovne sestanke in konference.

Ob hotelu so na voljo parkirišča v parkirni hiši, bencinska črpalka, v isti stavbi je še agencija rent a car za izposojanje avtomobilov in splošna turistična Kompasova agencija ter številne trgovine.

Poslovni uspehi — rezultat dobrega gospodarjenja

V tovarni barv in lakov Color v Medvodah ne skrivajo zadovoljstva, ko govorijo o svojem lanskem gospodarjenju. Že nekaj suhoparnih števil, ki prikazujejo izpolnjevanje proizvodnih nalog, potrjuje, da je 540-članska delovna skupnost tega podjetja resnično lahko ponosna na svoje poslovne rezultate, dosežene v letu 1974, čeprav so se otepli s kopico težav.

V Colorju so lani izdelali 25.510 ton različnih barv in lakov, od tega 18.523 ton gotovih izdelkov. Na domačem trgu so prodali 15.517 ton proizvodov, za izvoz pa so

izvozili 2.859 ton svojih izdelkov. Tako je znašala lani celotna vrednost prodaje 339.885.000 din, od tega na domačem trgu 272.577.000 din, v izvozu pa 67.308.000 din. Na klirinško področje so lani izvozili za 4.386.912 dolarjev proizvodov, na konvertibilno pa za 99.694 dolarjev.

V LETOŠNJIH PRVIH MESECIH MANJŠA PROIZVODNJA OD NAČRTOVANE

Podobno kot prejšnja leta je tudi letošnja dinamika plana proizvodnje v Colorju zasnovana na sezonskih potrebah in povpraševanju po premazih. Pri tem seveda ne kaže prezreti tudi načrtovane usposobitve novih proizvodnih zmogljivosti, saj nameravajo prav letos rekonstruirati obrat za proizvodnjo smol, s čimer bodo precej povečali proizvodnjo nekaterih svojih osnovnih proizvodov.

V primerjavi z lanskim prvim trimesečjem so konec letošnjega marca dosegli v Colorju nekoliko nižjo proizvodnjo firmežev in bitumen-

skih premazov, večjo rast proizvodnje pa ugotavljajo pri sintetičnih lakih in emajlih ter pri umetnih smolah. Tako so izdelali 3542 ton lakov in emajlov ali za 214 ton več kot so načrtovali. Nekaj več so izdelali tudi različnim poliestrov.

Med vzroke, ki so v največji meri vplivali na izpolnjevanje planskih predvidevanj, omenjajo v Colorju na prvem mestu slabo oskrbo z reprodukcijskim materialom. Najbolj se je letos podražilo uvoženo laneno olje, vendar upajo, da jim bo uspelo sčasoma premostiti tudi te težave in po obljubljenem „paketu predpisov“, ki naj bi letos v našem gospodarstvu urejal uvozne in izvozne posle, naposled urediti tudi vprašanje oskrbe s tujim reprodukcijskim materialom, saj je znano, da nimajo večjih težav pri oskrbi z domačimi surovinami. Nekaj težav so v Colorju imeli letos pri nabavi antracenskega olja, predvsem zaradi spreminjanja se kvalitete te surovine ter deloma zavoljo zakasnitve pri dobavi rdečih in rumenih

smol od sedanjih 4000 na 9000 ton. Ob še enkrat večji proizvodnji pa bodo v tem obratu na novo zaposlili samo 25 delavcev.

Nasploh si v Colorju zadnja leta na moč prizadevajo, da bi z modernizacijo proizvodnje zmanjšali fizično delo, omogočili izdelovanje večjih serijskih količin barv in lakov in da bi, v celoti gledano, bolj poenotili razdrobljeno proizvodnjo. V teh prizadevanjih so očitno na najboljši poti.

pigmentov. V Colorju pa so še posebej zadovoljni, ker jim je po velikih prizadevanjih sled-

njič pri domačih proizvajalcih uspelo prav letos nabaviti določene količine nekaterih osnovnih surovin za proizvodnjo barv in lakov, ki so jih doslej zvečine uvažali.

Precej preglastic pa jim povzročajo razmere na domačem tržišču embalaže. Kaže namreč, da bodo imeli proizvajalci embalaže letos za 40 % manjši kontingent uvožene bele pločevine, vrh tega pa so se letos povečale cene embalaže v primerjavi z letom 1974 v poprečju za 12 %.

Pri oceni izpolnjevanja letošnjih proizvodnih nalog ne moremo tako mimo izvoza. V prvem trimesečju je bil količinski plan dosežen 76-odstotno, vrednostni pa 100-odstotno. Sledi, da so izvažali predvsem kvalitetnejše premaze. Sicer pa v Colorju upajo, da se bo izvoz v drugem trimesečju bistveno povečal, saj jim je že do sedaj uspelo podpisati pogodbo za približno enako količino avtoemajlov kot v prvem trimesečju. Razen tega imajo sklenjeno še pogodbo za 150 ton ladijskih barv in za 150 ton sintetičnih smol.

OBRAT ZA PROIZVODNJO SMOL

Omenili smo že, da bo k letošnji večji proizvodnji v dobršni meri prispeval novi obrat za proizvodnjo smol. V Colorju pričakujejo, da bodo z novimi proizvodnimi zmogljivostmi povečali proizvodnjo

smol od sedanjih 4000 na 9000 ton. Ob še enkrat večji proizvodnji pa bodo v tem obratu na novo zaposlili samo 25 delavcev.

Nasploh si v Colorju zadnja leta na moč prizadevajo, da bi z modernizacijo proizvodnje zmanjšali fizično delo, omogočili izdelovanje večjih serijskih količin barv in lakov in da bi, v celoti gledano, bolj poenotili razdrobljeno proizvodnjo. V teh prizadevanjih so očitno na najboljši poti.

Od proizvodnje kontejnerjev si v tovarni EMO še veliko obetajo ... (Foto: A. Ul.)

KOLEKTIV TOVARNE EMO SE JE ZNOVA TRDNO POSTAVIL NA LASTNE NOGE

Vse na osnovi čistih računov

Celjska delovna organizacija EMO, ki posluje v okviru sestavljene organizacije združenega dela ISKRA, je že sredi leta 1973, med prvimi v Sloveniji, ustanovila temeljne organizacije združenega dela. Reorganizacija, ki temelji predvsem na povsem čistih medsebojnih odnosih in s tem tudi na čistih medsebojnih računih, se kolektivu več kot dobro obrestuje.

Podjetje ima značaj kombinata z različnimi vrstami proizvodnje, zato smo z ustanovitvijo temeljnih organizacij združenega dela kar malce pohiteli. Pričakovali smo namreč, da bo sprožila reorganizacija veliko mero iniciativnosti in željo po čim uspešnejšem delu in seveda kar največjem dohodku. V svojih računih se nismo ušli. Temeljne organizacije združenega dela so postale še kako zainteresirane za svoje razvojne programe. Vse iniciative se jim lepo obrestujejo, saj delajo in kujejo svoje načrte z zavestjo, da je „vsak svoje sreče kovač“. S čistimi medsebojnimi računi smo odpravili nezaupanje. Vsi se zavajajo, da je potrebno pošteno delati, da ni več moč računati na žulje drugih ... nam danes razlagajo v tovarni EMO.

Življenje in delo v temeljnih organizacijah je prineslo kolektivu številne kvalitetne spremembe, med drugim tudi na področju gospodarjenja in poslovnih uspehov. Lansko leto predstavlja prelomnico v življenju velikega delovnega kolektiva tovarne EMO. S trdim delom se je kolektiv znova postavil na lastne noge in se znova uvrstil med vodilne delovne organizacije — svoje panoge pri nas.

NEPOSREDNO ODLOČANJE SE VSE BOLJ OBRESTUJE

Pod streho tovarne EMO danes deluje več temeljnih organizacij združenega dela in delovna skupnost skupnih služb. Temeljne organizacije so tovarna frit, tovarna posode, tovarna kotlov, tovarna radiatorjev, tovarna odpadkov in avtokoles, tovarna TOBI v Bistrici, tovarna kopalnih kadi v Kruševcu, orodjarna, elektronsko-računski center in končno tovarna kontejnerjev, katere temeljna organizacija je še v ustanavljanju. Vse temeljne organizacije so zaključene delovne enote z zaključenim proizvodnim procesom. Več kot 90 odstotkov svojega dohodka ustvarjajo temeljne organizacije z zunanjim prodajo.

Glede na različne delovne oziroma proizvodne naloge se po številu delavcev temeljne organizacije med seboj zelo razlikujejo, saj štejejo od 30 pa tja do 1900 zaposlenih. Delavci neposredno odločajo o vseh stvareh preko svojih delovnih skupin, ki se sestajajo po potrebi in redno ob zaključku trimesečnega obračuna.

Temeljne organizacije odločajo o vsem: sestavljajo svoje razvojne programe, iščejo najrazličnejše možnosti za vključitev v sodobno tehnologijo, same prihajajo na trg, saj so za vse to stimulirane v polni meri. Z ustvarjenim dohodkom razpolagajo temeljne organizacije seveda samostojno, dogovorile pa so se za medsebojno solidarnost. Vedno ne gre vsem enako dobro, zato si med seboj pomagajo. Tako na primer zaradi hudih težav delavci v Kruševcu niso delali skoraj leto dni. Ne glede na to so prejeli osebne

dohodke. Na pomoč so jim prišli zaposleni temeljnih organizacij iz Slovenije. Danes oni njim, jutri obratno. Sicer pa prihaja medsebojna solidarnost do izraza povsod, denimo, tudi na področju gradnje stanovanj ...

PERSPEKTIVNA PROIZVODNJA KONTEJNERJEV

Pred dvema letoma se je odločil kolektiv za modernizacijo svoje proizvodnje. Namen modernizacije je bil predvsem izenačitev pogojev dela vseh temeljnih organizacij združenega dela. Letošnje leto naj bi z modernizacijo zaključili. Kolektiv bo veljala nekaj več kot 100 milijonov dinarjev.

V kratkem se bo temeljnim organizacijam združenega dela kolektiva EMO priključila še nova — tovarna kontejnerjev. Naj ob tem povemo, da je proizvodnja kontejnerjev že stekla in da ima kolektiv prav na tem področju dela še zelo lepe možnosti.

„V Jugoslaviji so le trije proizvajalci kontejnerjev, seveda pa vsi skupaj enotno nastopamo na tržišču ...“, razlagajo v tovarni EMO. „Za proizvodnjo kontejnerjev smo ustanovili svojo razvojno skupino. Letošnje leto bomo napravili nekaj več kot 2000 kontejnerjev, prihodnje leto pa že blizu 5000. Proizvodnja je zelo zahtevna, saj ne smemo odstopati od zahtevnih Lloydovih registrov. Glede na to, da predstavlja kontejner zelo pomemben element svetovnega transportnega sistema, ki je v bistvu šele na pohodu, si od nove temeljne organizacije še veliko obetamo ...“

načrtujejo, da bi na klirinško področje izvozili za 5.257.444 dolarjev svojih pro-

UREDITI POGOJE GOSPODARJENJA

Prvi zametki žagarske proizvodnje segajo v Novolesu 110 let nazaj, ko je začela poslovati žaga v Soteski. Vse do konca druge svetovne vojne je bila ta žaga v grofovski lasti, po vojni pa predstavlja z žago v Straži prvi proizvodni obrat novonastajajoče delovne organizacije Novoles. Vse do 1958. leta je za

novoles

dejavnost Novolesa značilna primarna, predelava lesa, torej žagarstvo, po tem letu pa so začeli proizvodni program širiti. Zametek finalizacije pomeni gradnja prvega večjega objekta za proizvodnjo vezanih plošč, nato pa sledi gradnja tovarne drobnega pohištva, tovarne stilnega pohištva in v zadnjih letih tudi proizvodnja akrilnih proizvodov.

Danes je v Novolesu zaposlenih 1800 delavcev, ki ustvarjajo v osmih temeljnih organizacijah združenega dela. Lanski bruto produkt tega kolektiva je znašal 360 milijonov dinarjev, letos ga nameravajo povečati na 480 milijonov in lahko pričakujemo, da bo v naslednjih letih prav tako hitro rasel. Sicer pa moramo poudariti, da je rast proizvodnje v Novolesu usklajena predvsem z naraščanjem povpraševanja na domačem in tujih trgih in da v zadnjih dveh letih povečanje bruto produkta ni posledica inflacije in le vred-

novoles

nostnega povečevanja proizvodnje, pač pa predvsem novih proizvodnih zmogljivosti ter večje produktivnosti v tej organizaciji združenega dela.

NEUGODNI POGOJI GOSPODARJENJA

Od lani gospodarski pogoji za poslovanje lesno-predelovalne industrije niso ugodni. Na svetovnem trgu vlada recesija in prodaja zastaja predvsem v razviti deželah. Novoles je znan kot izvoznik na ameriško tr-

žišče, v Libijo, Francijo, Nemčijo in v dežele Bližnjega vzhoda, saj izvozi kar 45 odstotkov celotne proizvodnje. Trenutno je ta izvoz na meji rentabilnosti, kajti cene na svetovnem trgu so zelo padle, naše delovne organizacije pa se v procesu gospodarjenja srečujejo s stroškovno inflacijo, z relativno visokimi cenami surovin in reprodukcijskega materiala ter z naraščajočimi družbenimi dajatvami. Novoles izvaža predvsem kolonialno pohištvo, žagan les in vezane plošče.

Na tujem trgu se bori Novoles z močno konkurenco, ki ponuja svoje izdelke tudi po 15 do 20 odstotkov nižjih cenah. Padanje cen — predvsem na ameriškem tržišču — se nadaljuje, vrh vsega se ponudba stalno povečuje. Novoles bo sicer obdržal sedanjí obseg proizvodnje, vendar pa se mora na tujih trgih izenačiti z cenami drugih ponudnikov, kar pa ni enostavna zadeva v razmerah, ko cene surovin na domačem trgu ne padajo tako kot drugje. Prav zato si je tudi ta kolektiv zadal, da

novoles

bo izkoristil vse skrite rezerve, izboljšal produktivnost, kvaliteto izdelkov ter se tako organiziral, da bo sedanje razmere na tržišču lahko obvladal in vsaj ohranil že sedaj minimalno stopnjo akumulacije. Seveda bodo vsi ti ukrepi zelo pomembni za izboljšanje gospodarjenja, vendar bo potrebno tudi večje sodelovanje in dogovarjanje v lesno-predelovalni industriji za skupen in enoten nastop na tujih trgih, prav tako pa se bo potrebno tesneje povezati tudi s proizvajalci surovin. Na to pa opozarja tudi naslednji podatek: lani je kolektiv Novolesa povečal obseg proizvodnje za 40 odstotkov, vendar ostane dohodka ni naraščal tako kot proizvodnja, pač pa je ostal na približno enaki ravni kot predlani.

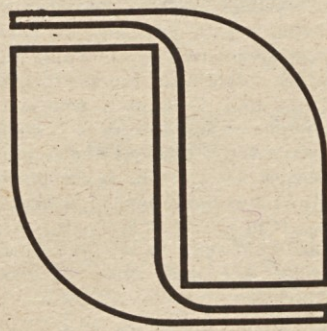
V Novolesu pravijo, da bo slednjič treba razrešiti vprašanja, s katerimi se pri gospodarjenju srečuje lesno-predelovalna industrija. Še vedno ni zadovoljiva stimulacija izvoza, kljub temu da naše delovne organizacije že precej časa opozarjajo na resnost razmer. Prav gotovo pa je trenutno najbolj problematična nelikvidnost v našem gospodarstvu, ki vse bolj narašča in grozi predvsem do-

brim gospodarjem. Terjatve Novolesa so sicer večje kot obveznosti in tudi z nelikvidnostjo nimajo hudih težav, vendar pa to predvsem po zaslugi izvoza, pa čeprav ob nizki akumulativnosti. Dolgoročno gledano je izvozna usmeritev Novolesa prav gotovo nujna, saj se na jugoslovanskem trgu srečujemo z velikimi proizvodnimi zmogljivostmi v lesno-predelovalni industriji in naše tržišče ni sposobno samo absorbirati vse te proizvodnje.

KAKO NAPREJ

Priprava gospodarskega načrta za letos ni bila lahka, kajti Novoles in tudi drugi proizvajalci se srečujejo pri načrtovanju z vsakodnevnimi spremembami na tržišču. Zato se mora kolektiv hitro prilagajati

zanesle in kljub temu, da so cene za njihove izdelke na tržišču sproščene, jih ni mogoče popraviti, saj bi ob zmanjšani kupni moči in zaostrenem kre-

novoles

ditiranju potrošnikov prodaja samo nazadovala.

Novoles se dogovarja z Gozdničnim gospodarstvom Novo

prihodnosti. Prav zaradi potrebe po usklajenem razvoju posameznih proizvodnih dejavnosti, dogovarjanju o skupnih naložbah in enotnih nastopih na tujem trgu se je Novoles tudi odločil vstopiti v sestavljeno organizacijo združenega dela Uniles, ki se vse bolj organizacijsko utrjuje in pridobiva na pomenu tako na domačem trgu, kakor tudi v tujini.

V Novolesu so se odločili za takšen proizvodni asortiment, ki jim bo zagotovil nadaljnji razvoj, gre predvsem za proizvodnjo stilnega pohištva, kolonialnega pohištva ter različnih proizvodov iz akrilatov.

Seveda je ta program odvisen od povpraševanja na tržišču, velja pa poudariti, da so proiz-

kup avtocamp prikolic. V Unilesu pa se dogovarjajo tudi o gradnji drugih kapacitet za letovanje delavcev.

novoles

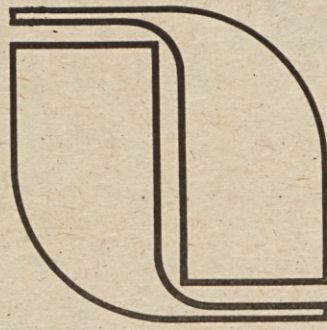
V Novolesu se zavedajo, da je izobraževanje delavcev eden od osnovnih pogojev za hitrejši napredek. Tako se skozi vse leto

spremembam ter vgrajevati v svoje gospodarjenje vse tiste elemente, ki mu omogočajo ohraniti vsaj minimalno akumulacijo. Glede na dokaj kritično stanje v nekaterih temeljnih organizacijah združenega dela, so izdelali v Novolesu posebne akcijske programe ter sprejeli ukrepe, ki bodo omogočili vsaj minimalno rentabilnost.

Če kritično ocenimo lansko gospodarjenje in hkrati poudarimo sedanje naloge tega kolektiva v boju za lastno gospodarsko stabilnost, moramo reči, da se Novoles težko prebija in da kljub vsem naporom ne bo mogoče pričakovati planske predvidenega ostanka dohodka. Visoki skoki cen surovin, materialov in energije v minulem letu so zelo osiromašili „blagajno“ Novolesa, take razmere pa tudi letos kolektiv niso pri-

mesto o tesnejšem povezovanju in o boljšem sodelovanju. To je tudi normalno, saj dobiva Novoles od te delovne organizacije kar 40 odstotkov surovin za svojo proizvodnjo. Dogovarjanje s proizvajalci surovin je zelo pomembna osnova za bolj usklajen razvoj slovenskega in jugoslovanskega gozdarstva in lesnopredelovalne industrije v

novoles

vodne zmogljivosti Novolesa trenutno povsem izkoriščene in da razmišljajo predvsem o večji produktivnosti, boljši organizaciji ter taki proizvodnji, ki jo bo tržišče sprejelo.

MNOGO POZORNOSTI DRUŽBENEMU STANDARDU

Lahko rečemo, da je Novoles v vsem povojnem razvoju posvečal mnogo pozornosti družbenemu standardu. Tako ima danes ta kolektiv 90 lastnih stanovanj, poleg tega pa namenljajo precejšnja sredstva za kreditiranje individualne gradnje. Letos so namenili za nakup stanovanj in za stanovanjsko gradnjo več kot 3,5 milijona dinarjev, poleg tega pa so vložili tudi pomembna sredstva v gradnjo nove delavske menze ter v na-

pri njih vrstijo različni tečaji in seminarji, kjer se delavci strokovno in družbenopolitično izobražujejo. Novoles je bil pobudnik za ustanovitev tehniške šole lesne smeri v Novem mestu, pa za delovodsko šolo.

Lahko rečemo, da je Novoles dobro organizirana delovna skupnost, sami pa pristavljamo, da bo potrebno poglobljanju samoupravljanja posvetiti še več pozornosti. Danes imajo v Novolesu 8 temeljnih organizacij združenega dela, poleg tega pa še posebej organizirane delovne skupine, ki že pomenijo samoupravna in informativna jedra delovnega kolektiva. Lahko pa tudi rečemo, da kljub trenutno težkim pogojem gospodarjenja volja do dela in reševanja problemov ni splahnela, nasprotno, še okrepila se je.

UNIVERZALE DOMŽALE JE KOLEKTIV, KI DOSEGA VSE BOLJŠE USPEHE V SVOJI USMERITVI, KI SE JI PRAVI:

Za šport in prosti čas

Samo delovna skupnost, ki svojo pot gradi na več kot stoletje trajajoči tradiciji najprej obrtne in potem industrijske proizvodnje zna povedati, koliko naporov in prizadevanj je potrebnih iz dneva v dan, da se hkrati potrjuje že pridobljeni sloves in da podjetje ne gre le v korak s časom, ampak vsaj še za kakšnega pol koraka pred njim. Taka delovna skupnost pri nas je nedvomno kolektiv tovarne UNIVERZALE DOMŽALE kot eno tistih redkih slovenskih podjetij, katerih produktivnost dela že leta dosega in presega evropske normative, izbor izdelkov pa je tudi tak, da jim vselej zagotavlja zanesljivo prodajo. Kvaliteta izdelkov, modnost in praktičnost modelov, pri vsem tem pa še sorazmerno nizke cene v primerjavi s konkurenti in drugimi sorodnimi podjetji pomenijo tiste adute, ki so sprejemljivi za slehernega kupca.

Nobena skrivnost ni, da je današnja tovarna UNIVERZALE DOMŽALE nekaj naravni naslednik obrtne proizvodnje slamnikov, ki ima v tej občini že dobro stoletje dolgo tradicijo, ki je pred 67 leti tudi narekovala gradnjo prvotne to-

varne slamnikov. V tej tovarni in še v nekaterih drugih obratih v sosesčini, ki so se po vojni nekako zliili v sedanjo tovarno, je bilo z izdelovanjem slamnikov v zadnjih letih pred II. svetovno vojno zaposlenih že okrog 1000 Domžalčanov in okoličanov. Zato lahko rečemo, da sta tradicija in vseskozi uspešen razvoj te proizvodnje, še posebej pa v okviru današnjega podjetja UNIVERZALE, v znatni meri vplivala na splošni in še posebej industrijski razvoj občine Domžal, v kateri sedanji UNIVERZALE nedvomno pomeni enega njenih najmočnejših stebrov.

Nekako do leta 1936 sta bili osnovni dejavnosti tovarne UNIVERZALE DOMŽALE izdelovanje slamnikov in klasičnih klobukov, po tem letu pa so začeli izdelovati tudi tulce. Tako je ostalo dve desetletji, da bi v letu 1956 svoj proizvodni program dopolnili še z najrazličnejšimi konfekcijskimi izdelki. Nova tehnologija, ki so jo uvedli pred tremi leti in jo medtem tudi že posodobili, pomeni nov in nadvse pomemben mejnik v njihovem razvoju. Proizvodnjo imajo zdaj namreč urejeno po vrstah artiklov. To pa ni le so-

dobno in po svoje tudi bolj enostavno, temveč omogoča tudi bistveno večjo proizvodnjo.

S tako organizacijo dela in proizvodnje so torej ustvarjeni pogoji za resnično sodobno industrijsko proizvodnjo, katere odlika pa se izkaže šele v pravi, da ne rečemo vrhunski kvaliteti. V tovarni UNIVERZALE DOMŽALE te možnosti, ki imajo, kot že omenjeno, precej osnov v bogati tradiciji, s pridom tudi izkoriščajo. Tako njihovi napor niso toliko usmerjeni v povečevanje proizvodnje, ampak se prizadevajo predvsem za njeno kvaliteto rast.

Rezultat take usmeritve niso le številna najvišja priznanja, osvojena na raznih modnih sejmi in njim podobnih prireditvah, čeprav kolektiv seveda tudi navdajajo s ponosom. Najpomembnejši dosežki se izražajo v takorekoč vnaprej razprošani proizvodnji, kar pomeni, da so njihovi izdelki med kupci cenjeni in iskani. Med temi izdelki in v tej zvezi naj opozorimo zlasti na vetrovke, ki so postale že pojem zimske športne konfekcije.

POUDAREK JE NA KONFEKCIJI

Po perspektivnem programu razvoja tovarne UNIVERZALE DOMŽALE v obdobju do leta 1980 računajo, da se bo proizvodnja povečevala po stopnji 25 odstotkov na leto, zdaj 530-članski kolektiv pa naj bi se v tem času povečal na skupaj 600 zaposlenih. Kot sami pravijo, za naslednjih pet let predvidevajo umirjeno rast, ki temelji na analizah trga in na doslednem spoštovanju izhodišč srednjeročnega razvoja SR Slovenije v tem obdobju.

Direktor tovarne UNIVERZALE DOMŽALE tovariš Matija Svoltšak nam je povedal, da njihova organizacija združenega dela za navedeno obdobje svojega razvoja poudarja razmah proizvodnje športne konfekcije in pokrival iz blaga. Zaradi povpraševanja na trgu pa ostajajo v pro-

Vsakdanji motiv iz konfekcije tovarne Univerzale Domžale

gramu tudi klasični klobuki in slamniki, katerih proizvodnja že po tradiciji precej niha: včasih za toliko, da bi bilo najbolj rentabilno, če bi jih nehali izdelovati, včasih pa tako močno, da jih sploh ne morejo narediti toliko, kot bi jih lahko prodali.

„Ob taki, da rečem generalni usmeritvi,“ je nadaljeval tovariš Svoltšak, „se vsekakor zavedamo, da je naša perspektiva predvsem v tistih izdelkih iz našega programa, ki jih lahko uvrstimo pod skupni imenovalec: šport in prosti čas. To pa pomeni, da se moramo z resnično prefinjenim občutkom prilagajati zelo negotovim tržnim razmeram, kakršnim so tudi v najbolj stabilnih časih redno podvrženi izdelki tiste vrste, kakršne proizvaja naš UNIVERZALE. Mislim, da ne bom povedal nič preveč ali narobe, če omenim, da smo našli pravo pot, kajti sicer popraševanje po naši proizvodnji ne bi bilo tolikšno kot je, to pa velja tako za domač kot za tuji trg. Od celotne naše proizvodnje namreč izvozimo nekaj manj kot tretjino. Po sestavi dve tretjini izvoza pomeni športna konfekcija, tretjino pa pokrivala. Regionalno pa je izvoz usmerjen tako, da polovico izvozimo v zahodne, polovico pa v vzhodne države.“

ZA DRUGE IN ZASE

V odvisnosti od povpraševanja ima UNIVERZALE DOMŽALE v svojem programu po nekaj deset vrst slamnikov, kap in izredno moderno ter praktično krojenih vetrovk, potem pa še približno ducat raznih modelov klobukov, da tulcev zanje niti ne omenjamo. Za nobeno teh dejavnosti ne velja ugotovitev, da bi bili takšni ali drugačni monopolisti, ampak imajo pri vsaki vrsti proizvodnje vsaj še po enega bolj ali manj resnega tekmeča. Toda: če so prvi in največji proizvajalec kap v Jugoslaviji, to še ne pomeni, da imajo zaradi tega kakorkoli privilegiran položaj. Da proizvodnja in prodaja potekata brez zastoja, razen v primerih motenj pri dobavi surovin, tudi pri tej proizvodnji, še zlasti pa pri izdelovanju vetrovk odločata njihov trud za kvaliteto opravljeno delo ob največji možni meri občutka za praktičnost in modnost modelov ter njihova, vsakomur dostopna cena. Če pa se v tovarni s čim vendarle tudi pohvalijo, to velja za njihove vetrovke, ki sodijo v sam evropski in svetovni kvalitetni vrh.

Taka in podobna dejstva v jubilejnem letu osvoboditve ugotavlja kolektiv tovarne UNIVERZALE DOMŽALE, ki bo letos prvič podelil jubilejne nagrade. Kar 220 jubilan-

tov je, ki so svojemu podjetju zvesti deset in več let. Prav pripadnost kolektivu pri tolikšnem delu zaposlenih, skratka njegova homogenost, nedvomno pomeni eno najtrdnjših opor, na katerih slonijo dosednji uspehi in na katerih smejo pričakovati tudi uresničitev prihodnjih proizvodnih in drugih načrtov.

Omeniti velja, da poprečni zaslužki delavcev v tovarni UNIVERZALE DOMŽALE trenutno znašajo 2824 din in da se bodo do konca leta povečali na vsaj 3600 din na zaposlenega. To pomeni, da ob vedno bolj-ših uspehih, ki jih dosega njihova tovarna, njen kolektiv, v katerem je nad štiri petine žensk, tudi po osebnih dohodkih prekašajo poprečne dosežke slovenske tekstilne industrije, ki ji pripadajo.

Med „drugimi načrti“ velja opozoriti na pospešeno stanovanjsko gradnjo in sploh na izboljševanje njihovega družbenega standarda. Tako so se ob našem obisku pripravljali na otvoritev nove jedilnice in kuhinje, v kateri bodo poslej sami pripravljali tople obroke. Počitniškima hišicama v Izoli pa bodo letos dodali še tri: eno v Poreču in dve v Novem gradu. Tako bo na dopuste v različne obmorske kraje lahko odhajalo iz tovarne UNIVERZALE DOMŽALE še več delavcev in njihovih družinskih članov.

Slamnik je priznано najboljšo pokrivalo za vroče dni

**čestita vsem
delovnim ljudem
ob 30. obletnici
osvoboditve
in jim želi
še veliko
delovnih
uspehov**

DC-9 NA PROGI LJUBLJANA-DÜSSELDORF-FRANKFURT-ZAGREB

Varno in hitro

Reporterju tega zapisa je bilo omogočeno, da delovni dan preživi med piloti, kopiloti, mehaniki, stekardesami in drugimi delavci edinega slovenskega letalskega podjetja Inex - adria avioprometa iz Ljubljane.

Večina „delovnega dne“ smo bili v zraku, na višinah od 3.000 do 9.000 metrov in pri brzinah od 600 do 900 kilometrov na uro.

Leteli smo na čarterski progi Ljubljana-Duesseldorf-Frankfurt-Zagreb z enim od petih letal DC-9, ki jih ima Inex adria aviopromet.

PILOT Z NAJVEČ URAMI LETENJA

Odhod z brniškega letališča je bil točno ob 8.05. uri. Bila je

kabini poleg njega in kopilota vedno sedi še njegov učenec, bodoči kapetan velikih letal.

RUTINSKO LETENJE

Pogovor je kaj hitro stekel. „Kako bi ocenili tale polet?“ sem ga vprašal.

„To je rutinsko letenje, kjer je potrebna disciplina... Takoj me je spregledal... Kaj bi bilo, če bi se kaj zgodilo? Kakšen mora biti takrat kapetan letala?“

„V našem poklicu je hitra odločitev vedno dobra odločitev.“ je na kratko potolažil mojo radovednost. „Mi nismo kot kapetani na morju, ko po ure in ure razmišljajo, kje bodo vrgli sidro.“

Nato sva se pogovarjala o

manj „nevarnih“ stvarih.

„Verjetno se pri Inex adrii avioprometu dobro počutite?“

„Zelo dobro! Najbolj sem vesel, da je vedno na prvem mestu človek, ne pa tako kot v velikih letalskih družbah, kjer si samo številka. Če ne bi imeli dobrih medsebojnih odnosov, verjetno ne bi toliko časa vztrajal pri tem podjetju, čeprav smo bili

Stanko Forkapič - 13 let za krmilom letala - 17.500 ur letenja

piloti do nedavnega slabše plačani kot na primer pri JAT.“

Časa za daljši pogovor ni bilo. Bližali smo se letališču v Duesseldorfu in kapetan Forkapič je prevzel krmilo letala od kopilota Janka Pokorna.

Čas pristajanja traja nekako petnajst minut. Ta čas sem izkoristil za pogovor s Petro Forkapič, glavno stekardeso na letalu in s soprogo kapetana letala.

„Z možem preletiva skupaj skoraj na tričetrh linijah bodisi čarterskih ali na redni liniji Ljubljana-Beograd-Ljubljana.“

„Stekardese imate največ stikov s potniki, kaj menite o njih?“

„Vozimo najrazličnejše ljudi, ta čas največ naših zdomcev iz Zvezne republike Nemčije v domovino in nazaj. Kar hvaležni potniki so, letala pa so do zadnjega sedišča zasedena. Razumljivo, potovanje je manj naporno, hitreje so doma in še manj jih stane, kot če bi potovali z vlakom.“

Naj še omenim, da sta bili na tem letalu kot stekardesi še Dasa Bassinova in Barbara Gortnerjeva, obe redno zaposleni. Sicer pa v turistični sezoni pri Inex adrii avioprometu najamejo še 40 do 50 honorarnih stekardes, zvečine študentk.

STROJNI INŽENIR - KAPETAN LETALA

V Duesseldorfu smo bili pol ure. Mehaniki so pregledali letalo in opravili vse potrebno. Nato smo nadaljevali pot do Frankfurta, ki je trajala manj kot dvajset minut. Tu smo se tudi poslovili od kapetana Stan-

ka Forkapiča in njegove posadke, ki je še isti dan nadaljevala pot v Dubrovnik in spet nazaj v Zvezno republiko Nemčijo.

V Frankfurtu nas je čakalo že novo letalo Inex adria avioprometa z našimi zdomci, namenjenimi v Zagreb.

Srečal sem se z novo po-

sadko, kapetanom inž. Francem Mordejem, kopilotom Jankom Medvedom in stekardesami Metko Ivančič, Alenko Gosak, in Tatjano Rijavec.

Ing. Franc Mordej je diplomiral na ljubljanski strojni fakulteti.

„Kako, da kot strojni inženir

Posadka letala, ing. Franc Mordej (levo) in kopilot Janko Medved (desno)

Edo Svetek skrbi pri Inex adrii avioprometu za propagando

sobota. V letalo se je vkrvalo blizu 100 nemških turistov, ki so zgodaj spomladi prišli na Gorenjsko smučat in razen udobnega potovanja k nam in zdaj nazaj v domovino od smučanja pri nas niso imeli nič. Ni bilo snega niti na Bledu niti v Kranjski gori. A vseeno smo na njihovih obrazih opazili, da se zadovoljni vračajo domov. Dopust je le dopust.

Bili smo nekje nad Avstrijo, preleteli smo Beljak, ko mi je moj sopotnik Edo Svetek, sicer šef propagande pri Inex adrii avioprometu „uredil“, da sem

Z letali Inex adria avioprometa potuje na dopust iz Zvezne republike Nemčije v domovino veliko naših zdomcev, med njimi tudi Slovencev.

Inex adria aviopromet ima trenutno pet letal tipa DC-9. V minulem letu so opravila 9.688 ur letenja. Faktor polnjenja letal je 72,96 odstotka, kar Inex adria aviopromet kot čartersko letalsko podjetje uvršča na sedmo mesto v letalskem prometu na svetu. Lani je Inex adria aviopromet prepeljal 511.614 potnikov. Za varne prevoze teh potnikov je skrbelo 22 kapetanov, 23 kopilotov in 20 stalnih ter 80 honorarnih stekardes.

se lahko pogovarjal s posadko.

To pravzaprav niti ni bilo tako enostavno. Pot od Ljubljane do Duesseldorfa je pravzaprav „kratka“, komaj uro in dvajset minut leta. V tem času pa ima posadka veliko dela.

Kapetan letala Stanko Forkapič je trinajst let pri Inex adrii avioprometu - pa ne samo to, tudi največ ur letenja ima za sabo - kar 17.500. Pilot je že od 1944. leta in je doslej letel že z najrazličnejšimi letali. Zdaj leti le na DC-9 in je tudi instruktor mladih pilotov. Zato ni nič nenavadnega, če v pilotski

Stekardese imajo največ stikov s potniki in jim morajo biti vedno na voljo. Prijazno jih postrežejo z zajtrkom ali s kosilom ter jim na letalu ponudijo vse vrste pijač in cigaret.

sedite za krmilom letala?“

„Že od mladih nog se ukvarjam z letali, prej s športnimi, zdaj pa sedim za krmilom letala kot profesionalce. Pri Inex adria avioprometu so pred leti potrebovali letalskega mehanika pa sem se javil na razpis in bil sprejet. Poldrugo leto sem letal pod krili letal, pa nisem vzdržal. Vleklo me je za krmilo in tako sem začel spet leteti.“

„Ste ves čas pri Inex adrii avioprometu?“

„Vseskozi pilotiram letala tega podjetja. Res je, da so bili tudi zelo slabi časi za podjetje, toda vzdržal sem tudi to in ostal zvest delovni organizaciji.“

Polet iz Frankfurta do Zagreba je trajal dobro uro. Pristali smo nekaj po petnajsti uri. Na letališču v Zagrebu je že čakal kombi, da je razvozil članke posadke na domove.

Naslednji dan so bili na vrsti novi poleti, nova letališča po Evropi.

Letalo Inex adria avioprometa po pristanku na letališču v Duesseldorfu

(sp)

V Železarni Ravne so si zadali nalogo, da bodo v počastitev tridesetletnice osvoboditve prvič v zgodovini izdelali več kot 200.000 ton jekla

Odločilni naskok na »zvočni zid«

Zaključni boji ne le na jugoslovanskem ozemlju, ampak sploh v drugi svetovni vojni, v katerih so naše sile zajele ogromen vojaški plan in nad 150.000 mož zadnje nemške armade na naših tleh s številnimi njihovimi pomagači ter z generalfeldmaršalom von Lehom na čelu, so potekali tako rekoč „pred vrati“ sedanje železarne na Ravnah. Komaj 300-članski kolektiv je v letu osvoboditve vsem težavam navkljub uspel izdelati 7000 ton jekla. V treh desetletjih, ki so minila odtlej, se je železarski kolektiv povečal za približno petnajstkrat, na 4418 ljudi ob koncu minulega leta, iz leta v leto pa nizar nove in nove delovne in proizvodne dosežke. Če so bile železarne in jeklarne na Guštanju, kakor so se do osvoboditve imenovala Ravne, že od nekdaj pojem kvalitetnega dobavitelja železa in jekla za razne potrebe, je zdaj pač treba samo ugotoviti, da je železarski kolektiv ta svoj sloves ne le obdržal, ampak še močno povečal – tako doma, kot na tujem. Tako današnja Železarna Ravne, predstavljena najbolj na kratko, pomeni proizvajalca več kot 200 vrst najbolj plemenitih jekel, obenem pa dobavitelja še vrste drugih pomembnih izdelkov.

Tako svojo „legitimacijo“ pa želijo ravenski železarji v letošnjem jubilejnim letu, ko slavimo tridesetletnico osvoboditve, samo še požlahtniti z novimi proizvodnimi in delovnimi dosežki. Prvega med njimi predstavlja „preboj zvočnega zidu“ proizvodnih zmogljivosti. Potem ko so namreč lani izdelali rekordnih 192.691 ton jekla, bi letos radi dosegli in presegli zanje magično mejo 200.000 ton proizvodnje jekla, kar bi pomenilo približno tridesetkrat večjo proizvodnjo, kot pa so jo imeli v letu 1945. Kot bomo videli kasneje, ne gre samo za količino, gre tudi za nadaljnje spremembe v strukturi v prid višji stopnji obdelave.

„ENAJST ZAPOVEDI“ TUDI URESNIČUJEJO

K tako postavljenim letošnjim ciljem kajpak vodi več poti. Na tehničnem, tehnološkem, organizacijskem in ostalih, tako ali drugače neposredno z vsakdanjim delovnim ritmom povezanih področjih, so si za vodilo vseh svojih snovanj izbrali naslednjih deset pglavitnih zapovedi:

- v prvi vrsti: večja disciplina in red;
- drugič: poostrena vsestranska štednja,
- tretjič: boljše izkoriščanje proizvodnih naprav in delovnega časa,
- četrtič: povečanje izplena in zmanjšanje izmečka,
- petič: zniževanje vseh vrst stroškov,
- šestič: povečanje produktivnosti,
- sedmič: izboljšanje kvalitete,
- osmič: izboljšanje dobavnih rokov,
- devetič: uspešnejše vodenje tehnološkega procesa in

– desetič: spodbudna in pravična delitev osebnih dohodkov.

Osnovo in spodbudo za uspešno delo na vseh teh področjih pa, kajpak, pomenijo dobri samoupravni odnosi. Njihovo „enajsto“ pglavitno zapoved, čeprav bi jo v bistvu morali omeniti na prvem mestu, torej pomeni vztrajanje v boju za dosledno uveljavitev ustavnih določil v praksi. Omenimo naj, da se v Železarni Ravne, ki predstavlja enega izmed stebrov združenega podjetja slovenskih železarn, že pripravljajo, da bi še letos preoblikovali sedanje tri temeljne organizacije združenega dela v 14 proizvodnih TOZD, medtem ko naj bi iz zdaj enovite delovne skupnosti skupnih služb nastalo deset delovnih skupnosti skupnih služb, ki bodo torej resnično kar najbližje proizvodnji, ki tudi pogotuje njihov obstoj.

Že na podlagi doslej povedanega je torej upravičena trditev, da so tako zastavljenim ciljem ravenski železarji v letošnjem jubilejnim letu podredili takorekoč vse delovne dni od novega leta naprej. Da njihova obljuba o rekordni proizvodnji v vsej zgodovini železarne ne temelji samo na željah, ampak na realnih temeljih, skratka na zavestnem izpolnjevanju poprečnega omenjenih „zapovedi“, najbolj pričajo dosežki v prvem četrtletju, oziroma prav do današnjega dne. V prvih treh mesecih letos so ravenski železarji izdelali 52.000 ton jekla ali več kot četrtino za letos predvidene proizvodnje. Dinamiko pa na sploh držijo na ravni, ki je potrebna, da bi ob letu ugotovili: kot možmožmo si dali besedo, obljubo pa smo tudi držali!

KAKO JE BILO LANI?

Proizvodnja jekla seveda pomeni le enega izmed meril, po katerih ravenski železarji ugotavljajo uspešnost svojega dela. Zato bi na kratko omenili še ostala, predvsem z vidika, kako so jih v zvezi z delom v minulem letu ocenjevali sami.

Tako je bila skupna proizvodnja lani dosežena v višini 448.245 ton, kar je za 1 % več kot leto poprej. Pri tem je zaradi preusmeritve proizvodnje v nekaterih obratih količinska proizvodnja padla, čeprav je bila vrednostno višja. Ravenski železarji so pri tem menili, da vendarle niso bili dovolj vztrajni in dosledni pri prizadevanjih za preusmeritev v kvalitetnejše programe. Na tako dragih agregatih, kot jih imajo, je treba proizvajati draga jekla. Z nizkimi kvalitetami se doseže le nizka cena, čeprav so za proizvodnjo potrebne velike količine starega železa kot osnovnega in vedno dražjega reprodukcijskega materiala.

Glede blagovne proizvodnje so ugotovili, da je bila lani po količini enaka tisti, kot so jo zabeležili predlanskim. Tudi to je torej ena izmed posledic začetega prehoda na kvalitetnejši in zahtevnejši proizvodni program.

Po izvoznih načrtih za leto 1974 so na Ravnah predvidevali, da se bo količinsko oziroma po teži prodaja na tuje zmanjšala, da pa se bo zato povečal izvoz kvalitetnejših jekel in drugih njihovih, skratka „domačih“, izdelkov. Načrtovali so 24.599 ton izvoza v vrednosti 10,3 milijona dolarjev. Obračuni so pokazali, da so izvozili 29.300 ton izdelkov v vrednosti 12,6 milijona dolarjev. Na preseganje izvoznih načrtov, računano v tonah, je zlasti vplivalo to, da so uspeli „počistiti“ tisto, kar je bilo dogovorjeno še za leto 1973 in obenem bolj ali manj sproti izpolnjevati tekoča naročila. Vrednostno vzeto pa preseganje planiranega izvoza po njihovih ocenah temelji predvsem na spremenjenem – boljšem asortimentu in na višjih cenah, ki so jih uspeli doseči pri svojih inozemskih kupcih, katerih večina je s konvertibilnih področij.

NAČRTI ZA LETOS

Že omenjena magična meja 200.000 ton jekla je po oceni ravenskih železarjev trenutno največ, kar lahko dajo ob sedanjih omejenih možnostih oskrbe z električno energijo in visokih cenah starega železa kot njihove osnovne surovine.

Sicer pa za letos na Ravnah planirajo skupno proizvodnjo v višini 467.615 ton, oziroma blagovno proizvodnjo v višini 133.940 ton. S tem naj bi rezultate minulega leta presegli za 4 %.

Že leta 1974 začeta akcija za preusmeritev izvoza na izdelke višje stopnje predelave se mora nadaljevati tudi letos. Zato predvidevajo, da bodo izvoz količinsko zmanjšali od 29.300 ton na 15.639 ton. Računajo pa, da bi se vrednost izvoza povečala od lanskih 12,6 milijona na približno 14 milijonov dolarjev. Spremenila se bo tudi regionalna usmerjenost izvoza. Medtem ko so doslej le v manjšem obsegu izvažali na klirinska področja, predvsem v Bolgarijo in Romunijo, se jim namreč od letos dalje odpirajo večje možnosti izvoza na prostrano tržišče Sovjetske zveze.

Skupna vrednost prodanega blaga naj bi bila, kot predvidevajo, nekako za 30 % višja kot lani. Sorazmerno višok porast bo dosežen predvsem na osnovi usmeritve h kvalitetnejšemu izboru izdelkov, kar bo ob spremenjenih cenah – seveda vplivalo na večji dohodek.

Skladno s tako zastavljenimi cilji naj bi se poprečni osebni dohodki povečali za okrog 24 % in bi v letošnjem letu znašali 3.750 din neto na zaposlenega mesečno. Pri tem predvidevajo, da bo kolektiv zaposlil kakšnih 100 novih sodelavcev, tako da bi v poprečju letošnjega leta štel 4440 delavcev.

POGLAVJE O STISKALNICAH

Poleg valjanih in kovanih jekel, jeklenih ulikov in odkovkov, ravenski železarji izdelujejo še

marsikaj drugega, tako tudi pnevmatsko orodje in stiskalnice. Slednje pravzaprav pomenijo tisti njihov dosežek, na katerega so v zadnjem času najbolj ponosni. Zato je prav, če kaj več pove-mo o tej zanimivi proizvodnji, ki se je v Jugoslaviji razvila samo na Ravnah.

Povedati velja, da so na Ravnah po petih letih trdega, toda uspešnega dela osvojili zahtevno proizvodnjo dveh družin stiskalnic: dvojno kolenatih in dvojno ekscentričnih stiskalnic s silo stiskanja od 160 do 1200 Mp. V tem času so njihovi delavci, tako v izdelavi kot v strojni in elektro montaži, uspeli obvladati nadvse zahtevno delo in s tem pokazati vse svoje znanje, s katerim se lahko merijo z vsako renomirano tujo firmo. Delo pri stiskalnicah zahteva dobro koordinacijo. Tehnološki proces in komplikiranost dela pa terjata ustrezne strokovne profile kadrov. Predvsem mlajši njihovi sodelavci si takega dela želijo in je zato treba pozdraviti njihovo voljo do izvajanja zahtevnih nalog. Razen na delovnem mestu in po „uradni“ dolžnosti o tem veliko govorijo tudi v Društvu inženirjev in tehnikov, ki šteje 238 članov in tako predstavlja, razen družbenopolitičnih organizacij, najbolj številčno organizacijo na Ravnah.

Toda: vrnimo se k stiskalnicam! Njihove že „delajo“ v Gorenju, pa v tovarnah TAM, Crvena zastava, EMO, Energoinvest, IMT in še drugod. Povsod so z njimi zadovoljni. Krog kupcev se vse bolj širi in za prihodnje leto samo domači naročniki želijo njihovih stiskalnic v vrednosti nad 85 milijonov dinarjev. Naročila bi bila nedvomno še večja, če bi naše banke dajale kredite tudi za nakup individualne opreme. Videti pa je, da se časi jasijo, saj Ljubljanska banka letos prvič predvideva tudi kreditiranje tovrstne prodaje. Praktično to pomeni, ne le za Ravne, ampak sploh za vse domače dobavitelje individualne opreme, znatno izboljšanje njihove konkurenčne sposobnosti v primerjavi s tujimi konkurenti, kajti poslej bi kupci lahko tudi tovrstno domačo opremo odplačevali skozi več let.

Še večje perspektive pa se na področju stiskalnic ravenskim železarjem odpirajo v izvozu. Sovjetska zveza je namreč izrazila željo, da bi se dolgoročno oskrbovala z njihovimi stiskalnicami. Po dosedanjih razgovorih sodeči bi bila pripravljena z Ravnami skleniti pogodbo za obdobje od 1976 do 1980. leta z vrednostjo izvoza med 15 do 20 milijonov dolarjev na leto. Že letos pa bodo za „Stankoimport“ iz Sovjetske zveze dobavili prve stiskalnice v vrednosti 4 milijone dolarjev. Zato lahko rečemo, da tudi izvoz stiskalnic pomeni enega njihovih naporov za povečanje izvoza končnih proizvodov, ki že letos pomenijo polovico vrednosti vseh dobav tujim kupcem. Ob taki usmeritvi namreč ostaja, kar je zelo pomembno, več polizdelkov, ki bi jih sicer tudi lahko izvozili, na razpolago domačim kupcem, ki jih potem predelajo za potrebe jugoslovanskega trga, oziroma oplenitijo z lastnim delom in se tako tudi zase donosneje vključijo v mednarodno delitev dela.

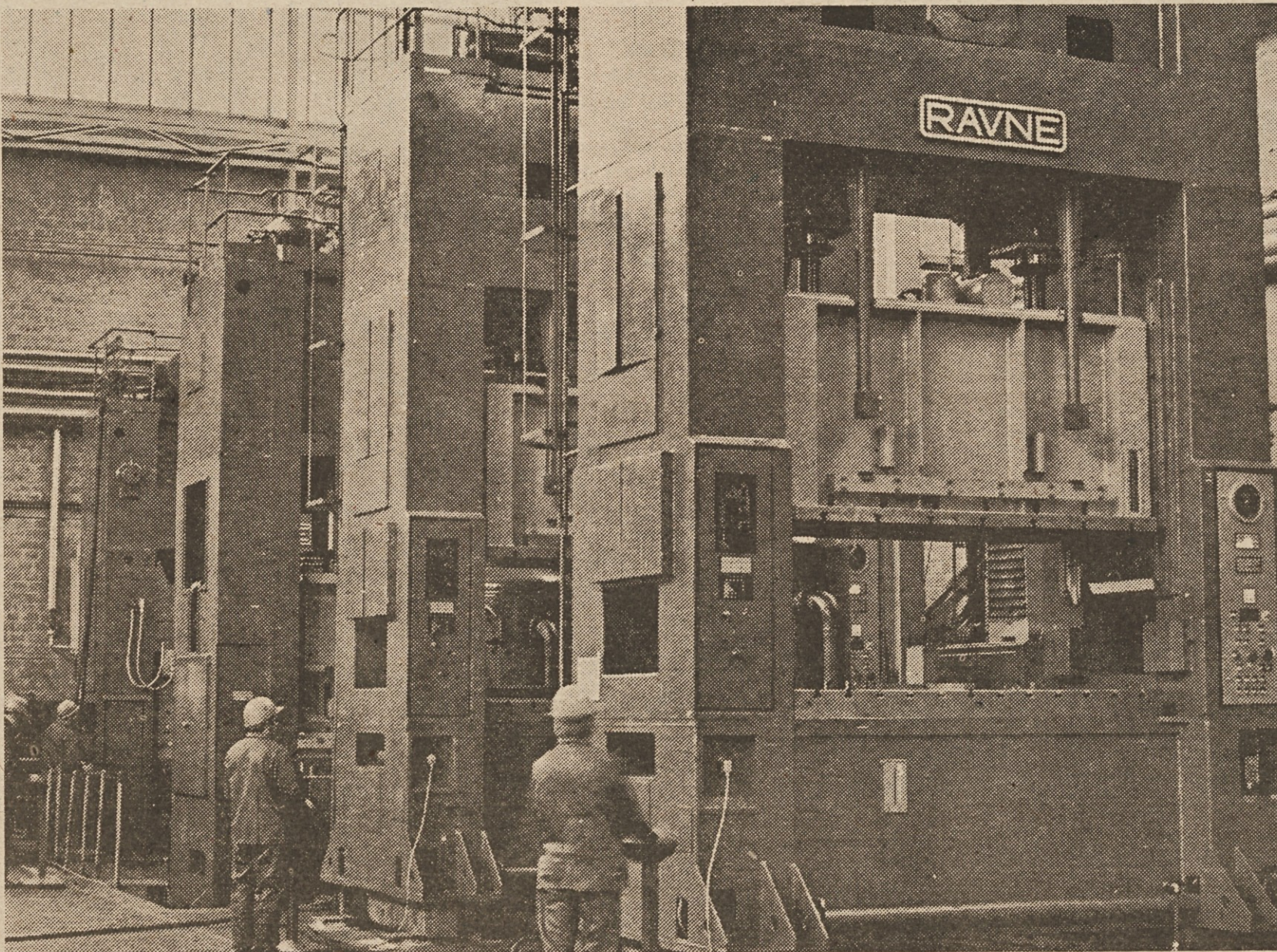
Kot proizvajalec litih in kovanih komponent Železarna Ravne seveda ne more graditi tudi kapacitet, ki bi jih potrebovala za izdelavo zvarjenecv. Pravzaprav bi to lahko storili, vendar ne bi bilo smotno. Tako so se raje odločili za sodelovanje z Metalno Maribor, ki je specializirana za tako proizvodnjo. Zato tudi ni naključje, da so prvi večji posel za izvoz „delili“ z Metalno. V prihodnje pa si bodo prizadevali za tako delitev dela, da bodo skupaj z Metalno in ostalimi kooperanti v Sloveniji dejansko sposobni realizirati predvideni obseg naročil. Na osnovi takih hotenj že nastaja samoupravni sporazum o skupnem nastopanju v proizvodnji in prodaji strojev za deformacijo na domačem in tujem trgu.

TUDI VARSTVO OKOLJA POMENI PERSPEKTIVO

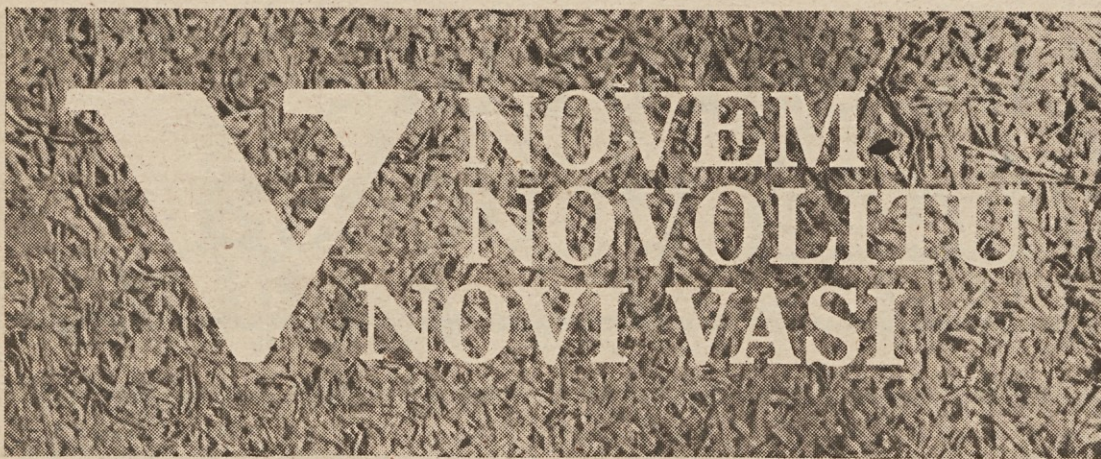
Zelo napak bi bilo, če ne bi omenili, da je delovna skupnost Železarne Ravne v minulem letu opravila tri pomembne naloge s področja izboljševanja varstva okolja. Sredi leta so bili ustavljeni generatorji za proizvodnjo plina iz premoga. Proizvodnja lastnega plina je namreč dolga leta povzročala mnogo žveplovega dioksida in grde fenolne odlake.

V novi jeklarni so, čeprav z zamudo, začele delati odpraševalne naprave, ki dnevno zajamejo okrog 900 kilogramov rdečega prahu, ki je prej odhajal v zrak.

Poleg tega, kar so storili neposredno v tovarni, pa so tudi izven nje nadaljevali z izvajanjem programa centralnega ogrevanja Raven z namenom, da bi preprečili kurjenje pozimi iz tistih objektov, ki pozimi onesnažujejo zrak bolj, kot pa ga železarna sama. Z razvoji centralnega ogrevanja bodo letos nadaljevali, kajti želijo si samo eno: ob dobrih delovnih in proizvodnih rezultatih tudi kar najbolj čist zrak ter dolgo perspektivo in v zeleni in „živi“ dolini, katere središče je ravno njihov kraj.

Že letos bo Železarna Ravne dobavila prve stiskalnice za „Stankoimport“ iz Sovjetske zveze v skupni vrednosti 4 milijone dolarjev

Ob dnevu osvobodilne fronte, v počastitev praznika dela ob 30. obletnici osvoboditve so tudi v Novi vasi na Bloški planoti odprli modernizirani obrat za proizvodnjo lahkih gradbenih plošč in s tem dosegli veliko delovno zmago, ki je za ta kraj še posebej pomembna. V Gramexu, TOZD Novolit – Nova vas so tako začeli na najmodernejši način v Evropi izdelovati lahke gradbene plošče iz lesne volne in cementa.

Tako velik uspeh, ki ga je dosegel 70-članski kolektiv Novolita, je prav gotovo tudi zasługa trgovsko-proizvodnega podjetja Gramex, katerega TOZD je Novolit že od leta 1971.

Povezovanje trgovine in proizvodnje ni samo ustavna dolžnost, temveč tudi ekonomska nujnost. Tega so se zavedali pri Gramexu in v Novolitu. Prav zato se je trgovsko podjetje Gramex, ki se je razvilo iz majhne poslovalnice Cement – opeke in ki je zaposlovalo pred 20 leti 14 delavcev, danes pa ima svoje skladišče oziroma predstavništvo v Ljubljani, Vrhniki, Sentvidu pri Stični, na Blokah, v Beogradu, Zagrebu, Reki in Sarajevu, začelo že pred leti povezovati tudi z industrijo. Gramex, ki je imel leta 1964 vsega 224 kvadratnih metrov pisarniških prostorov, ima danes 7.200 kvadratnih metrov zaprtih in 25 tisoč kvadratnih metrov urejenih odprtih skladiščnih prostorov. Poleg združitve z Novolitom se Gramex tesno povezuje tudi z industrijo gradbenega materiala. Znatna sredstva so kot poslovni partner vložili v industrijo cementa v Sloveniji in Istri, prav tako sode-

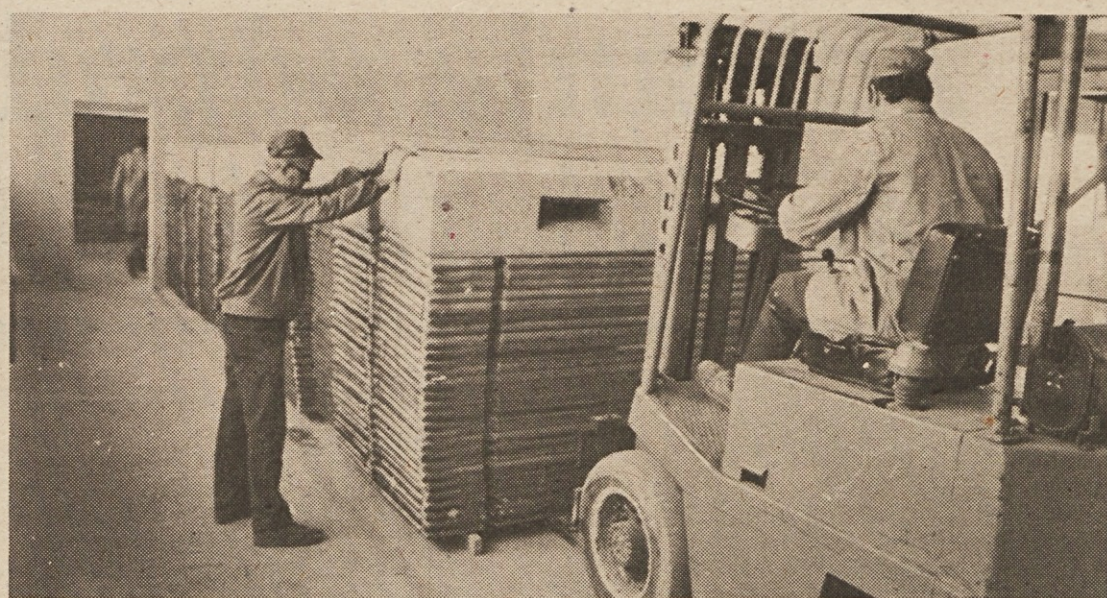
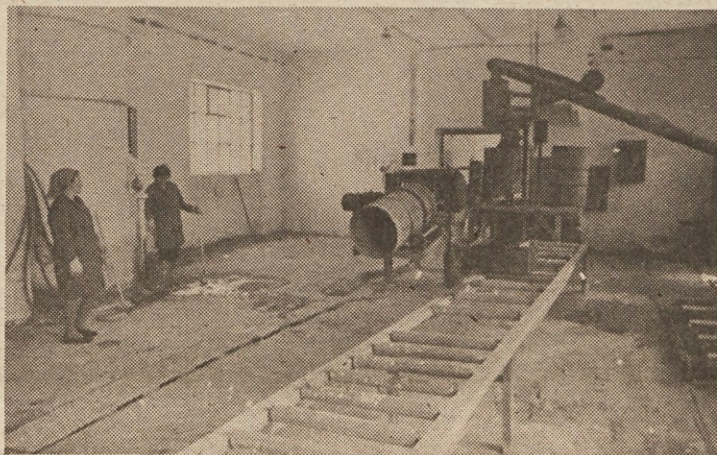
lujejo na primer tudi z industrijo apna. Gramex je tudi član konzorcija za gradnjo tovarne plinobetonov.

Nagel razvoj Gramexa nam ponazarjajo podatki za zadnjih deset let. Poprečna letna rast podjetja po celotnem dohodku je 48 %, po čistem dohodku pa presega stopnjo 50 %. Število zaposlenih se je v zadnjih desetih letih povečalo za devetkrat, celotni dohodek pa v istem obdobju za enaintridesetkrat. Osnovna sredstva so se v teh desetih letih povečala za 26-krat, poslovni sklad pa kar za 103-krat. V letu 1974 je, denimo, v TOZD Trgovina znašal promet na zaposlenega 1,7 milijona din letno, kar je glede na cenenost in volumensko blago, zelo visoko.

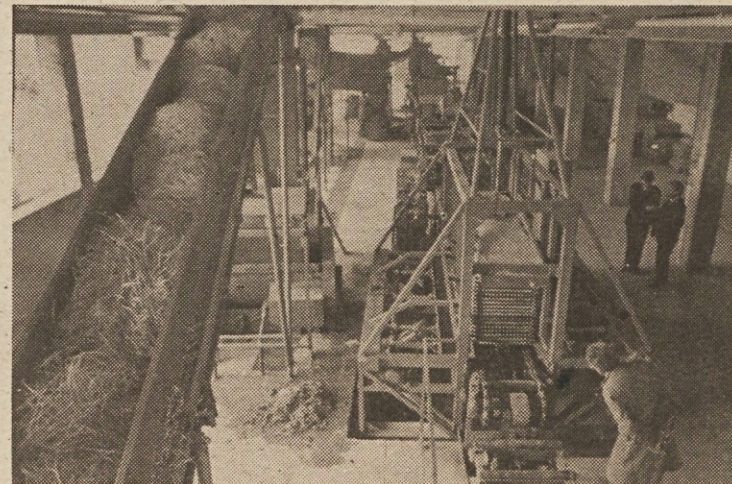
Novolit v Novi vasi ima pravzaprav veliko starejšo tradicijo, saj zasledimo prve zametke industrije na Bloški planoti že pred 50 leti. Tam so takrat postavili manjšo parno žago, ki pa je bila takrat le predmet izkoriščanja cenene delovne sile in lesnega bogastva okolice. Šele leta 1955 so bili storjeni prvi koraki k modernizaciji. Parno lokomotivo so zamenjali elektromotorji in tako je podjetje dobilo ime Elektrožaga Nova vas in takrat zaposlovalo 15 do 20 delavcev. Naslednjo večjo prelomnico je pomenila odločitev, s katero so s pomočjo tovarne Brest iz Cerknice v Novi vasi začeli proizvajati lahke gradbene plošče iz lesne volne in cementa. Proizvodnja teh lahkih plošč pa je bila do nedavna preprosta, tehnološko primitivna in v glavnem ročna. Kljub nekaterim izboljšavam v zadnjih desetih letih

in kljub trudu in pripravnosti zaposlenih ni bilo mogoče proizvesti kaj več kot 300 do 400 kvadratnih metrov plošč letno. Tudi kvaliteta teh plošč ni bila na zahtevani ravni. Vse to je nujno terjalo odločne ukrepe.

Kolektiv Novolita in prav tako celotnega Gramexa se je dobro zavedal, da je osnovni pogoj napredka popolna posodobitev tehnologije, za kar pa so potrebni novi stroji, ki bodo omogočili industrijski način proizvodnje. S pomočjo sredstev sklada skupnih rezerv SRS, kredita ljubljanske banke in seveda z lastno udeležbo je bila v lanskem letu podpisana pogodba o nabavi strojev, ki trenutno omogočajo najbolj racionalen in tehnološko najbolj sodoben sistem proizvodnje lahkih gradbenih plošč v Evropi. Glede na surovinsko bazo Bloške planote in na prodajo v poslovalnicah Gramexa, pri čemer ne

Lahke gradbene plošče, katerih sestavina sta lesna volna in cement, se po 20 dneh „staranja“ lahko uporabijo predvsem kot izolacijsko sredstvo pa tudi kot gradbeni material.

Še pred nedavnim je bila edina mehanizacija v Novolitu stroj za izdelavo lesne volne in mešalec za mešanje volne s cementom. Oblikovanje plošč je bilo povsem ročno in zato kvalitetno znatno slabše.

Proizvodna linija, ki je stekla pred dnevi, je ena najmodernejših v Evropi. Omogočila bo nekajkrat večjo proizvodnjo v Novolitu in predvsem znatno višjo kvaliteto lahkih gradbenih plošč iz lesne volne in cementa.

TERMIKA – TOZD PROIZVODNJA TRATA

Nove naložbe v povečevanje obsega proizvodnje

Nastanek Termike Ljubljana sodi v 1958. leto, ko je skupina montažerjev, ki se je odcepila od druge delovne organizacije, ustanovila svoje podjetje. Kmalu potem so ti delavci tudi spoznali, da je pri njihovi dejavnosti potrebno razvijati tudi proizvodnjo termoakustičnih materialov. Le nekaj časa po ustanovitvi Termike lahko že zabeležimo ustanovitev prvega proizvodnega obrata v Badovljah v Poljanski dolini. Vse do pred dobrimi sedmimi leti je bil to edini proizvodni obrat, toda po tem so nastajale prave nove tovarne izolacijskega materiala v sestavi Termike. Pravzaprav lahko rečemo, da je povečevanje obsega proizvodnje v Termiki usklajeno z razvojem sodobne tehnologije v gradbeništvu in poudarjanja pomembnosti izolacij pri gradnji.

Kot vemo, pomen termoakustičnih izolacijskih materialov narašča predvsem v zadnjem času, ko se v svetu srečujemo z energetsko krizo, ki nas seveda ni zaobšla. Danes so že znani izračuni, koliko sredstev bi lahko prihranili, če bi poslovne, stanovanjske, industrijske in druge objekte pravilno izolirali z termoizolacijskimi materiali. V naših novo zgrajenih objektih, ki so sicer več ali manj že izolirani, bi morali povečati izoliranost vsaj še za enkrat bolj, kot smo jo do sedaj. V mnogih deželah se že zelo dobro zavedajo pomembnosti izolacije in imajo celo predpisane normative. Prav bi bilo, če bi temu vprašanju tudi pri nas posvetili več pozornosti in s tem onemogočili „izgubljanje energije“.

Organizacija združenega dela Termika Ljubljana je sestavljena iz več temeljnih organizacij. Ena izmed zelo pomembnih, o njej tudi govori naš zapis, je temeljna organizacija združenega dela – proizvodnja Trata pri Škofji Loki, ki ima štiri delovne enote. Te so v Badovljah, Poljanah in na Trati, četrta pa je avtopark.

Proizvodnja kamene volne na Trati je stekla 1969. leta in se iz leta v leto povečuje. To je tudi največji proizvodni obrat Termike, skupaj pa je v tej temeljni organizaciji zaposlenih 340 delavcev. Velja poudariti, da je to moderna proizvodnja, saj je vsa strojna oprema uvožena iz Švedske, vendar so trenutno pro-

izvodne zmogljivosti premajhne glede na povpraševanje po izolacijskem materialu. Lani so delavci Termike v Škofji Loki proizvedli 16.800 ton kamene volne, kar je za 3300 ton več kot leto poprej.

Predlanskim je nastal v tej proizvodnji Termike precejšen preobrat, kajti kot surovino so začeli uporabljati diabaz, ki ga dobivajo iz Lepoglave, kar tudi omogoča stalno povečevanje proizvodnje. Letna stopnja rasti obsega proizvodnje znaša v zadnjih petih, šestih letih 20 odstotkov, seveda pa se še hitreje povečuje vrednostno, kajti vpliv inflacije je močan. Lani je znašal ustvarjeni celotni dohodek te temeljne organizacije nekaj čez 134 milijone dinarjev, letos pa bodo po predvidevanjih ustvarili okrog 155 milijonov celotnega dohodka. Prvi kazalci govorijo o tem, da bo ta številka celo presežena.

V Termiki – TOZD proizvodnja Trata – so se odločili za novo naložbo v povečanje proizvodnih zmogljivosti. Gre za izgradnjo nove proizvodne linije z zmogljivostjo 16.000 ton kamene volne, poleg tega pa tudi za izboljšanje delovnih pogojev.

Nova investicija bo veljala nekaj čez 75 milijonov dinarjev, vendar pa bo proizvodnja v tej delovni organizaciji narasla brez teh vlaganj letos za 20 odstotkov, kot smo že omenili.

To je predvsem posledica višje produktivnosti, boljše organizacije dela ter boljše izkoriščanja surovin in reprodukcije materiala.

Tudi stroškovna inflacija ni prizanesla tej proizvodnji. Osnovne surovine, predvsem koks, so se podražile za 80 odstotkov. Vendar pa so izdelki Termike le za 20 odstotkov dražji, kar je prav gotovo malo v primerjavo z rastjo cen surovin in reprodukcije materiala.

Povpraševanje na tržišču stalno raste. Prav zato so se v Termiki – TOZD proizvodnja Trata odločili za nove investicije tudi v drugih delovnih enotah. V Poljanah bodo zgradili novo proizvodno halo ter pogoje za delo zelo izboljšali, kar ni samo v interesu delovne organizacije, pač pa tudi krajevne skupnosti, s katero zelo dobro sodelujejo.

Tudi delovna enota Badovlje bo deležna precejšnjih rekonstrukcij, vendar bo ob vseh teh naložbah v Termiki potrebno na novo zaposliti le 35 ljudi, kar kaže na tako investicijsko politiko te delovne organizacije, s katero želijo – predvsem s sodobnejšo tehnologijo – povečati obseg proizvodnje in utrditi svoj položaj na tržišču.

Prav gotovo danes ni več potrebno omenjati, da se bo Termika morala še tesneje povezati s projektanti v gradbeništvu in tako tudi povečevati svojo vlogo v procesu gradbene proizvodnje. Spoznanje o večji izolaciji s termoakustičnimi materiali je prodrlo tudi pri nas in lahko pričakujemo, da bodo potrebe po tem materialu v bodoče še narašale.

SKRB ZA IZOBRAŽEVANJE IN STANOVANJA

V Termiki – TOZD proizvodnja Trata se zavedajo, da pomeni stalna skrb za izobraževanje svojih delavcev zelo pomembno osnovo nadaljnjega razvoja. Prav zato tesno sodelujejo z mnogimi vzgojno izobraževalnimi zavodi in še posebej z delavsko univerzo v Škofji Loki, kjer se njeni delavci udeležujejo različnih seminarjev. Lani in letos so organizirali vrsto seminarjev za strokovno usposabljanje delavcev, poskrbeli pa so tudi za izobraževanje delavcev, ki so v vodstvu družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov.

Prav gotovo je taka politika rezultat spoznanja, da je možno predvsem z več znanja napredovati, obdržati svoje mesto v gospodarskem prostoru in krepiti položaj doma in na tujem.

Sicer pa naj omenimo tudi skrb za stanovanjsko gradnjo v tej delovni organizaciji. Kljub temu, da je zaposlenih kar 90 odstotkov delavcev iz Poljanske doline, torej domačinov, pa le-ti potrebujejo kredite za individualno gradnjo in za nakup stanovanj. Letos bodo vložili v to gradnjo nekaj čez 700 tisoč dinarjev sredstev, poleg tega pa razmišljajo o gradnji samskega doma. Pri tem računajo na sodelovanje nekaterih drugih delovnih organizacij škofjeloške občine.

Zbiranje odpadnih surovin — začetek proizvodnega procesa

Govoriti o pomenu zbiranja odpadkov in njih vračanju industriji v ponovno predelavo, je pravzaprav skorajda brez pomena. Že vsak otrok ve, da se da iz starega papirja veliko lažje in ceneje narediti novega in iz starega, odpadnega železa nove izdelke za široko potrošnjo. To je ceneje in predvsem hitreje. Upoštevati pa moramo seveda tudi to, da tehnološki postopek v železarni celo potrebuje staro železo. To je seveda ena plat. Druga pa je tista, ki ji zadnje čase posvečamo vse več pozornosti. To je onesnaževanje okolja. Vsakovrstni odpadki, od raznega papirja in praznih konzervnih skat do vse mogoče druge embalaže, ki jo odmetavamo na vseh mogočih krajih, prav gotovo ne „krasijo“ našega življenjskega okolja. Tudi sežiganje raznih odpadkov povzroča dim in smrad v okolici.

To je predvsem tisto, kar daje zbiranju uporabnih odpadkov in njihovu obračanju v ponovno predelavo poseben pomen, lahko bi rekli poseben družben pomen.

Prav pri tem zbiranju uporabnih odpadkov smo kljub soraz-

memo velikemu prizadevanju storili doslej premalo oziroma smo kot družba njihovu pomenu dajali premajhno pozornost.

Hiter porast industrije in s tem bistveno povečana potreba po surovinah sta v zadnjem času ne samo pri nas, ampak po vsem svetu potrdila, da prav zbiranje in vračanje odpadnih surovin nazaj v proizvodnjo — lahko znatno omili nastajajočo krizo po surovinah.

Tudi pri nas, kljub dolgoletni tradiciji zbiranja odpadnega materiala, še vedno nismo storili dovolj. Premalo se zavedamo, da je prav zbiranje odpadkov, njihovo sortiranje, dejansko prva faza proizvodnje novih izdelkov. To velja prav tako kot za staro železo tudi za uporabljen papir in razbito steklenino.

Prav v letošnjem letu, ki ga posvečamo inovacijam, to je novim izumom in izboljšavam, predvidevamo tudi na področju uporabe odpadkov precejšnje spremembe. Veliko število znanstvenikov po svetu, pa tudi pri nas, proučuje in se ukvarja s postopki, ki bi bili primerni in

ekonomsko opravičljivi za predelavo kar največjega števila odpadkov v uporabne surovine.

Eno najstarejših podjetij pri nas, ki se ukvarja z zbiranjem odpadnih surovin, je prav gotovo DINOS. Je največje in najbolj znano tovrstno podjetje v Jugoslaviji ter bo naslednje leto praznovalo 30-letnico svoje dejavnosti. Z odstranjevanjem ruševin in ostankov uničenega vojnega materiala in tehnike, se je po vojni neposredno vključilo v graditev naše nove države.

Zaradi tradicije, bližnje obletnice osvoboditve in še posebej zaradi vse večjega pomena dejavnosti zbiranja odpadnih surovin, bomo napisali nekaj več o Dinosu včeraj, danes in o Dinosu, kot si ga zamišljajo jutri.

ZBIRANJE ODPADNIH SUROVIN ŽE TRADICIJA

Že takoj po vojni je Dinos (oziroma kot se je takrat imenoval: Odpad) organiziral prve akcije z mladino in občani in zbral za potrebe naših železarn deset in sto tisoče ton odpadnega starega železa in velike količine papirja, ki so ga v papirnicah ponovno predelali. V 30 letih obstoja so zbrali samo preko Dinosu precej nad milijon ton odpadnih surovin in jih izročili v ponovno predelavo.

Tudi zbiranje odpadkov, njihovo sortiranje in priprava za predelavo, je v preteklih letih že doživela velike spremembe in zahteva vsak dan večjo kvaliteto, večje količine in s tem jasno sodobnejšo mehanizacijo in tehnologijo.

Danes zaposluje Dinos preko 500 delavcev. Ima 16 poslovalnic in 40 skladišč v vseh večjih krajih Slovenije, pa še v Zagrebu in Beogradu. Poleg teh zbirnih in sortirnih skladišč imajo še dva obrata za predelavo tekstila. Tako v Ljubljani in Mariboru. Prav tako pa imajo tudi v Celju poseben obrat za granulacijo steklenih črepič, ki ga pa prav v bližnji prihodnosti mislijo še razširiti. Že sedaj v Celju „predelajo“ 5 tisoč ton steklenih črepič, jih sortirajo po barvi in očistijo vse nesnage. Za zbiranje in predelavo surovin so pri Dinosu že danes dokaj dobro opremljeni, saj imajo med drugim preko 1200 kontejnerjev, 25 kamionov za prevoz teh kontejnerjev, 10 kamionov z dvigali, da o raznih stiskalnicah, transportnih in sortirnih trakovih niti ne govorimo. Ročnega dela je pri transportu su-

rovin pri Dinosu že sedaj sorazmerno malo, računajo pa, da ga bodo do konca letošnjega leta praktično odpravili.

ODPADKI NISO KLASIČNA TRGOVINA

Da pa zbiranje odpadnih surovin in njihovo vračanje industriji ni preprosta trgovina, nam zagotavljajo dejstva, ki so nam jih povedali pri Dinosu. Takole pripovedujejo:

„Žal je doslej gledala družba na našo dejavnost kot na klasično trgovino kupovanja in prodajanja odpadkov. Če si stvar ogledamo nekoliko bližje, ugotovimo, da temu ni tako. Naša dejavnost je mnogo bližja industriji, za katero zbiramo in pripravljamo odpadke. Dejansko je to prva faza bodočega proizvodnega procesa, ki ga je industrija prenesla na nas iz ekonomskih razlogov, ker želi imeti odpadke primerno pripravljene po vrstah, saj je prav od tega odvisna kvaliteta materiala v naslednjih fazah proizvodnega postopka. Prav tako pa s povečano specifično težo odpadkov, to je s stiskanjem na čim manjšo prostornino, mnogo boljše izkoriščamo transportna sredstva in pocenimo prevozne stroške, ki so ena pomembnih stroškovnih postavk.“

Zato se ni čuditi, da je v zadnjem času prišlo do tesnejšega poslovnega sodelovanja ne samo med podjetji, ki se ukvarjajo z zbiranjem in pripravo odpadkov, ampak še bolj z industrijo, kateri odpadne surovine dobavljamo. Podpisani so že prvi samoupravni sporazumi s slovenskimi železarnami ter papirnicami. Prav od tega sodelovanja si obetajo predvsem povečan obseg zbranih količin odpadkov, kar pa bo pomenilo, da bo lahko naša družba prihranila znatna devizna sredstva, ki jih danes še vedno daje za uvoz odpadkov, potrebnih v industrijski proizvodnji.

„Pomembnosti zbiranja odpadkov in to ne samo industrijskih, ki je sorazmerno dobro organizirano, ampak tudi odpadkov v široki potrošnji, smo se začeli zavedati že pred desetimi leti. Takrat smo začeli intenzivno sodelovati z mladino po šolah in z društvi prijateljev mladine. Z vključevanjem pionirjev v šolske akcije zbiranja starega papirja smo želeli zbrati čim večje količine zavrženega papirja iz gospodinjstev in s tem v mladem človeku tudi vzgojiti pravičen odnos do vrednotenja takih odpadkov. Prav zato smo za najbolj prizadevne pionirje v teh akcijah prirejali vsako leto

strokovne ekskurzije v naše papirnice, kjer so z ogledom tovarne in v stikih z neposrednimi proizvajalci spoznali koristnost in pomembnost zbiranja odpadkov in povezanost naše dejavnosti, v kateri so tudi sami sodelovali z industrijo.“

Preteklo leto smo imeli s pionirji akcijo za izgradnjo spominskega doma mladine in zveze borcev v Kumrovcu, za katerega so pionirji zbrali preko tisoč ton starega papirja. Tako so se uvrstili med pomembne ustvarjalce te spominske zgradbe. Zato smo organizirali prevoz za nad 2000 pionirjev slovenskih šol in jim omogočili ogled doma, pri izgradnji katerega so sodelovali.

Pričakujemo, da je sodelovanje pionirjev z Dinosom pustilo v njih trajne vzgojne posledice, da bodo znali ceniti in vrednotiti odpadke in istočasno varovati naše okolje pred onesnaževanjem zaradi odvrgnenih odpadkov, ki pa prav gotovo ne doprinašajo k zdravemu in estetskemu okolju, v katerem bi vsi tako radi živeli.“

SKUPNE AKCIJE GARANCIJA ZA USPEH

Zavedajo se, da gre v tem primeru za postopen in trajen odnos, ki bo dal toliko boljše rezultate, čim več bo udeleženec. Zato so, skupaj s Surovino iz Maribora in Unijo iz Zagreba, začeli v letošnjem letu sodelovati z Rdečim križem Slovenije. Podpisali so tudi že samoupravni sporazum, po katerem bi intenzivno vključili v akcije RK vse občane po krajevnih skupnostih po vsej Sloveniji.

„Prvi rezultati zbiralnih akcij po krajevnih skupnostih, kjer občani darujejo star papir v humanitarne namene, so dali spodbudne rezultate. To pa pomeni, da bo to postala naša stalna oblika sodelovanja z občani in vsemi tistimi, ki želijo, da bi zbrali čim več odpadkov za našo industrijo in istočasno varovali naše okolje.“

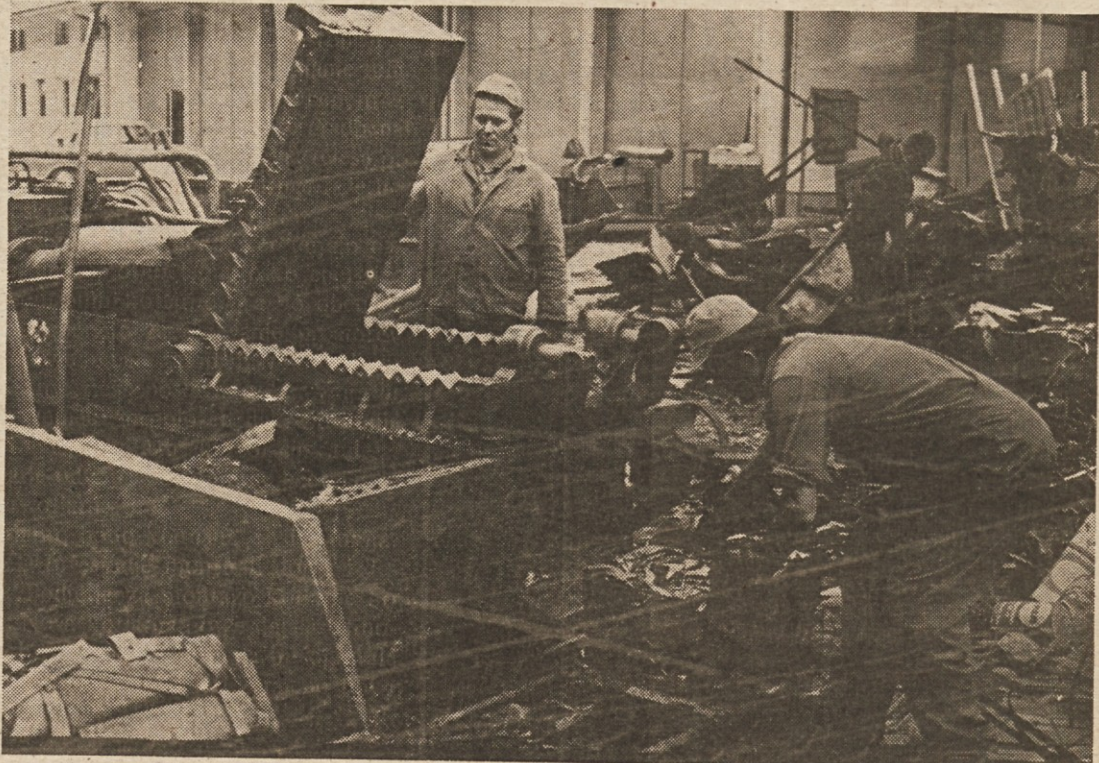
Pri tem zbiranju pa je razumljivo nujna tudi ustrezna družbena pomoč. Tako je potrebna organizirana družbena akcija v vzgoji ljudi in stalna kontinuirana akcija zbiranja odpadkov iz gospodinjstev, društev, uradov in trgovin, široka razvejanost zbiralnih centrov in strokovna usposobljenost in tehnična opremljenost v teh centrih. Tudi obdavčenje dohodka zbiralcev odpadkov bi posamezne občine in republika morale urediti bolj stimulatивно. Prav tako bi morali pri dodeljevanju lokacij za skladiščne prostore

upoštevati, da gre za dejavnost splošnega družbenega pomena, kar pa danes predstavlja ravno največji problem, saj se tako občine in krajevne skupnosti upirajo dodelitvi lokacij za skladišča odpadnih surovin. Povsem razumljivo bi bilo, da bi družba s krediti, davčnimi in carinskimi olajšavami pospeševala tehnično opremljenost zbiralnih in predelovalnih centrov, saj so v visokorazvitih industrijskih državah to že zdavnaj storili.“

Prav pri dodeljevanju lokacij imajo pri Dinosu izredno slabe izkušnje. Očitno gre za premajhno poznavanje njihovih dejavnosti in iz tega izvirajoče nerazumevanje ustreznih občinskih organov pa tudi nekaterih institucij, ki njihovo dejavnost brez utemeljenih dokazov prištevajo celo med zdravstveno nevarne in škodljive. Prav tako pri Dinosu upravičeno pričakujemo, da bodo v bodoče že v urbanističnih programih predvidena zbiralna mesta za odkup in pripravo odpadkov. Prav posebej še, če upoštevamo, da v Sloveniji zbereta DINOS in SUROVINA skupaj preko 200 tisoč ton raznih vrst odpadkov, kar prav gotovo niso majhne količine in s tem dajeta našemu gospodarstvu pomemben surovinski vir.

Po srednjeročnem načrtu, kot so ga izoblikovali v Dinosu, želijo predvsem modernizirati tehniko zbiranja, sortiranja in obdelave surovin, povečati odkup in izpolniti odkupno mrežo v Sloveniji. Z izboljšanjem in širjenjem zbiralnih akcij hočejo pri Dinosu zajeti čimveč uporabnih odpadkov iz gospodinjstev, kar pa prav gotovo ne bo lahko. Vseeno pa računajo, da bodo do leta 1980 skorajda pokrili potrebe domače papirne industrije po starem papirju in izpolnili mehanizacijo za odpadno staro železo tako, da bodo za industrijo pripravljali tudi tiste odpadke, ki prihajajo iz uvoza. Saj je znano, da tudi v drugih državah take mehanizacije primanjkuje.

Našli smo nekaj načrtov in težav, ki jih imajo pri Dinosu in s katerimi se ubadajo že leta nazaj. Tisto pa, kar jih trenutno najbolj „žuli“ pa je nelikvidnost. Niso edini. Pa naj poyemo samo za primer, da so sami dolžni dobaviteljem 200 milijonov, kupci pa so jim dolžni kar 700 milijonov dinarjev in zgodi se, da jim je prav nerodno, ko morajo šolarju, ki pripelje voziček odpadnega papirja ali starega železa pojasnjevati, naj pride po tistih nekaj deset dinarjev čez teden dni.

LITOSTROJ – LJUBLJANA

DOBRO ZNANI DOMA IN V SVETU

Ime Titovi zavodi Litostroj se je prvič pojavilo v 1946. letu, torej skoraj neposredno po koncu druge svetovne vojne, ko je bila ta delovna organizacija ustanovljena. V okrajšavi izraža ime vlivanje in izdelovanje strojev. To je bila tudi najpomembnejša naloga Litostroja, ki je za porušeno domovino začel izdelovati vodne turbine in drugo strojno opremo za hidroelektrarne in s tem omogočil izgradnjo energetskih objektov in osnovo za industrializacijo dežele.

Iz leta v leto se je povečeval obseg proizvodnje Litostroja, njegova vloga v narodnem gospodarstvu in na tujih trgih pa se je krepila. Seveda je kolektiv dopolnjeval tudi proizvodni program in razvil širok spekter proizvodov, ki jih prodaja doma in v tujini. Lansko bruto produkt Litostroja znaša 780 milijonov dinarjev, ustvarilo pa ga je 3.400 članov kolektiva.

V proizvodnji imajo najpomembnejše mesto turbine in oprema za hidroelektrarne. Prav s to opremo se je Litostroj tudi uveljavil na tujih trgih, saj skoraj polovico proizvodnje izvažajo. Lani so naredili tri turbine za hidroelektrarno v Keniji, delajo za Tanzanijo, Novo Gvinejo, Argentino in Novo Zelandijo. Največji uspeh Litostroja pa je naročilo za turbine iz ZDA, natančneje, iz ameriške države Colorado.

Litostroj sodeluje s svojo opremo in turbinami tudi pri izgradnji jugoslovanske energetske baze, saj njihove naprave vgrajujejo v Varadžinu, v HE Mratinje, Peručica pa še marsikje drugje.

Druga razvojna smer Litostroja je proizvodnja črpalk. Takoj po vojni je največ črpalk potrebovalo kmetijstvo, zato je Litostroj takoj izdelal večje število črpalk za izsuševanje in namakanje. Leta 1951 so ustanovili poseben konstrukcijski oddelk za črpalke, ki je začel sistematično izdelovati dokumentacijo za vse vrste črpalk. Prav je, če omenimo tudi izdelavo dveh velikih mlinov s premerom 4,5 m za cementarno v Anhovem.

Tudi proizvodnja diesel motorjev stalno narašča. Te motorje izdelujejo predvsem za potrebe ladjedelništva. Samo lani so dobavili ladjedelnici „Tito“ iz Beogra-

da 62 motorjev, sedaj pa se dogovarjajo o proizvodnji novih 60 diesel motorjev. Te motorje pa tudi izvažajo, in sicer v Sovjetsko zvezo, Romunijo in v Libijo.

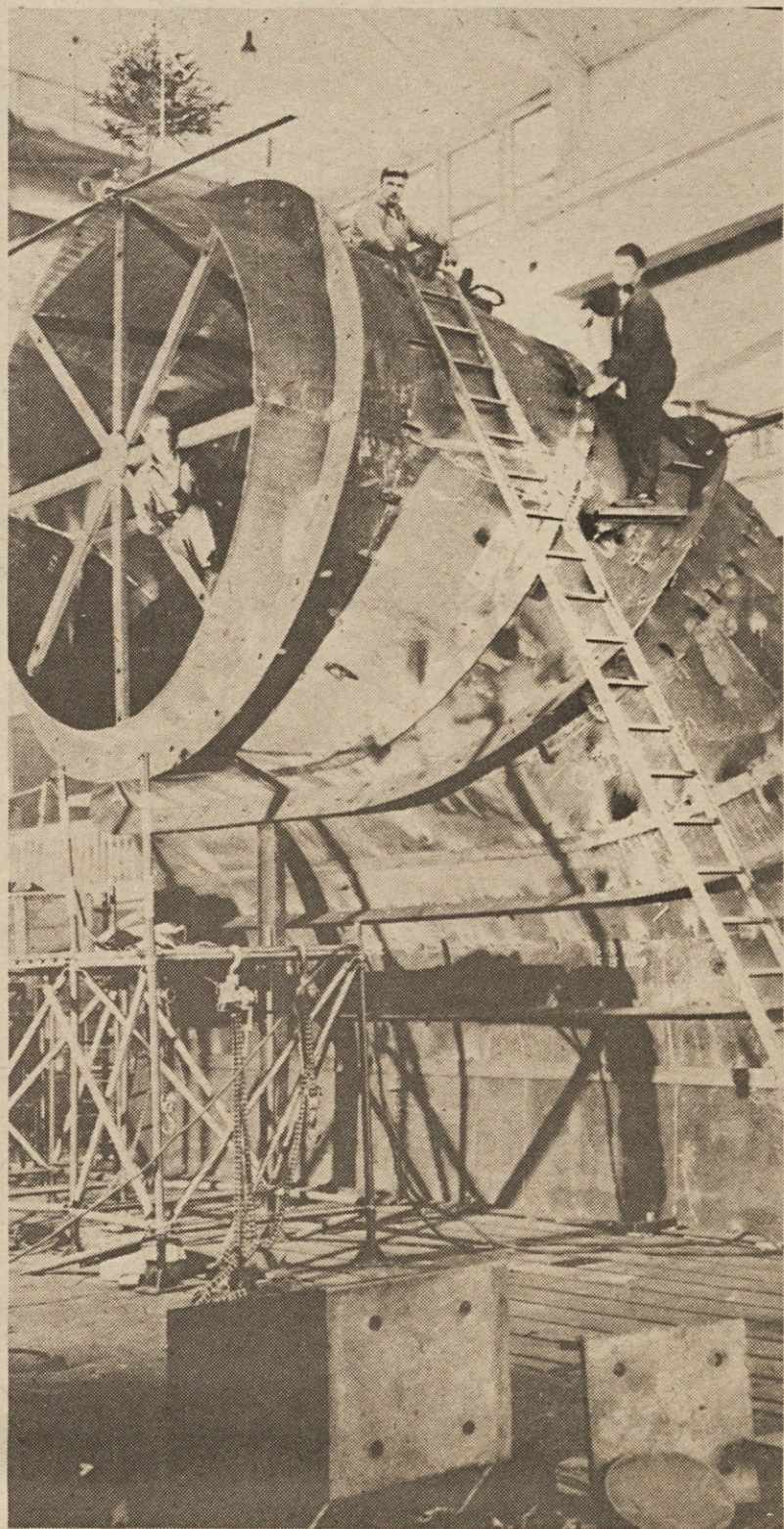
V dogovoru z drugimi tovarnami iz panoge strojegradnje in v okviru združenih podjetij strojegradnje izdeluje Litostroj tudi 3,5-tonske 7,5-tonske in 12-tonske viličarje, v pripravi pa je proizvodnja 25-tonskega viličarja.

Hidravlične stiskalnice, ki jih proizvaja Litostroj, si lahko ogledamo v številnih jugoslovanskih tovarnah. Začeli so jih proizvajati pred 15 leti in to na osnovi lastnih tehnoloških rešitev. V zadnjih nekaj letih je povpraševanje po hidravličnih stiskalnicah zelo veliko in kar dve tretjini celotne proizvodnje bo Litostroj letos izvozil v Sovjetsko zvezo.

Letos bo Litostroj izvozil za 170 milijonov dinarjev svojih izdelkov, kar je 2,5-krat več kot njihov uvoz. Kljub relativno dobri gospodarski rezultatom, ki jih je ta kolektiv dosegel lani, pa se borijo v Litostroju s pomanjkanjem surovin, z neurejeno politiko cen, kritično ocenjujejo politiko spodbujanja izvoza ter sedanjí način kreditiranja izvoza.

Posledice vseh teh problemov so hude in se že kažejo v realizaciji finalne proizvodnje v prvi četrtini letošnjega leta.

Predlani so tudi v Litostroju izvedli nadaljnjo decentralizacijo upravljanja. Ustanovitev temeljnih organizacij vzpodbudno vpliva na povečanje proizvodnje, večjo racionalizacijo, boljše izkoriščanje strojne opreme, povečevanje storilnosti dela. To potrjujejo lanskoletni rezultati gospodarjenja, saj je šest temeljnih organizacij združenega dela v Litostroju dobro gospodarilo in okrepilo organizacijo združenega dela kot celoto. Seveda pa s tem proces uveljavljanja ustavnih dopolnil v Litostroju še ni zaključen. Razmišljajo o ustanovitvi novih temeljnih organizacij, prav tako pa tudi o večjem povezovanju naše strojegradnje. Že lani je bila ustanovljena nova sestavljena organizacija združenega dela „Združena podjetja strojegradnje“, v katero so se vključile poleg Litostroja še Gostol iz Nove Gorice, Hidrometal iz Mengša, Indos iz Ljubljane, Kladivar iz Žirov, Kovind iz Unca pri Rakeku, Metalna iz Maribora, Mlinostroj iz Domžal, Riko iz Ribnice, Strojna tovarna Trbovlje, Viator iz Ljubljane in ljubljanski Agrostroj. Nova sestavljena organizacija je rezultat spoznanja in želje, da bi se naša strojegradnja v bodoče razvijala bolj usklajeno. Poleg tega pa bo predvsem združena lahko mnogo učinkoviteje sledila v uresničevanju razvojnih načrtov in si zagotovila večji delež v domači in mednarodni menjavi. V samoupravnem sporazumu o združevanju so se podpisnice obvezale, da bodo usklajevale svoj razvoj, proizvodnjo in poslovanje s sprejemanjem skupnih razvojnih in letnih gospodarskih načrtov, da bodo enotno nastopale na tržišču ter združevale sredstva za financiranje skupnih potreb in programov skupnega interesa.

»DONIT« MEDVODE – investiranje v nove proizvodne zmogljivosti

Vse trdnejši temelji hitrejšega razvoja

Prav gotovo nam ni potrebno posebej predstavljati medvoške tovarne Donit, saj se je v zadnjih desetih letih zelo uveljavila s svojimi proizvodi tako na domačem trgu kakor tudi v tujini. Zdaj že 1200 članski kolektiv je organiziran v štirih temeljnih organizacijah združenega dela, ki bodo letos skupaj ustvarile okrog 500 milijonov dinarjev celotnega dohodka. Prav je, če ob tem poudarimo, da bo prodaja na domačem trgu povečana za 36 odstotkov in izvoz za 54 odstotkov.

Donit je znan kot izvoznik v zahodnoevropske države, prav tako pa tudi na vzhod. Morda je celo to edina tovarna, ki je z lastno tehnologijo zgradila tudi podobne tovarne na Čehoslovaškem, Romuniji in celo v Kanadi. Vsekakor velik uspeh donitovcev, ki so vedno močno skrbeli za lastno inovacijsko delo in se lahko tudi pohvalijo z doseženimi uspehi.

Zadnji dve leti pa se ta kolektiv pri svoji prodaji in proizvodnji srečuje s precejšnjimi težavami. Lani je energetska in surovinska kriza prizadela to tovarno, kajti srečevali so se s pomanjkanjem surovin ter precejšnjimi nihanjem cen na tujih trgih. Kljub težavam pa so poslovno leto relativno ugodno zaključili. Tudi letošnje leto je značilno predvsem po pritiskih na znižanje cen pri izvozu. Donit se mora seveda tem pritiskom prilagajati, vendar pa zaradi teh nihanj rentabilnost poslovanja pada. Tako že tri leta dosegajo enako akumulacijo, čeprav so medtem močno povečali obseg proizvodnje, izboljšali produktivnost in organizacijo dela. Prav posebno pa so prizadeti kot veliki izvozniki tudi zaradi

neurejenega sistema stimulacij za izvoz. To je tem hujše, ker so materialni stroški narasli za 26 odstotkov, njim pa je uspelo povečati izvozne cene le za 5 odstotkov.

V takih razmerah se je kolektiv odločil za aktiviranje vseh notranjih rezerv, predvsem pa za zmanjšanje proizvodnih stroškov, povečevanje obsega proizvodnje ter boljše izkoriščanje surovin in reprodukcijskega materiala.

Donit izvažajo predvsem v skandinavske države, v Zvezno republiko Nemčijo, Sovjetsko zvezo, Francijo, ZDA in v dežele Bližnjega vzhoda. Te države so njegovi največji kupci. V Evropi pravzaprav le še na Norveškem ne prodajajo svojih izdelkov. Letos je izvozna politika Donita enaka lanske, kar pomeni, da želijo obdržati kar se da širok krog kupcev, katerim prodajajo tesnit, laminate, filtre in tesnila.

Za dosednji razvoj te delovne organizacije lahko trdimo, da je povečevanje obsega proizvodnje in naložbe v nove proizvodne zmogljivosti zelo značilno. V zadnjih nekaj letih so zgradili novo tovarno filtrov za avtomobilsko industrijo, ki je največja v Evropi in tudi izdelajo zelo širok izbor tovrstnih proizvodov za potrebe koncernov. Letos bo začela s proizvodnjo nova tovarna avtomobilskih tesnil, prav tako pa bodo povečali tudi zmogljivosti borovniškega Fenolita ter modernizirali proizvodnjo v Sodražici. Skupaj bodo samo letos vložili v modernizacijo 83 milijonov dinarjev, kar je dokaz spoznanja, da je le z novimi naložbami, ki pa morajo seveda biti pokrite in ekonomsko ute-

meljene, možno obdržati in še krepiti položaj doma in na tujem.

Kljub stalni skrbi za povečevanje proizvodnje in visokim naložbam v investicije pa v Donitu do sedaj niso pozabljali tudi na povečevanje osebnega in družbenega standarda zaposlenih. Letos bodo vložili v stanovanjsko gradnjo okrog 4,8 milijona dinarjev, poleg tega pa so lani vložili tudi znatna sredstva v izgradnjo zmogljivosti za družbeno prehrano v vseh temeljnih organizacijah združenega dela ter za izobraževanje.

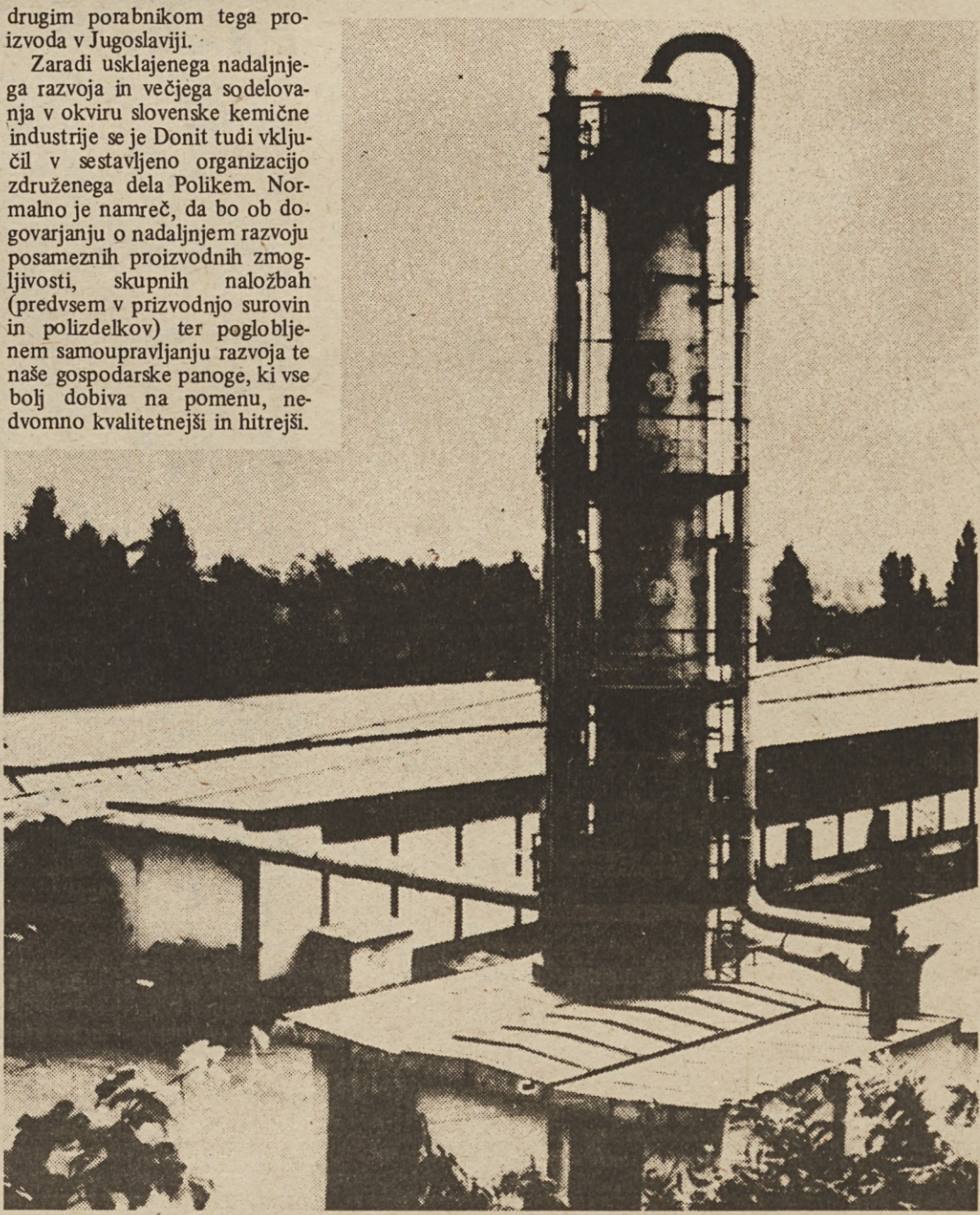
Prav izobraževanju posvečajo v Donitu mnogo pozornosti, saj se zavedajo, da je le strokovno in družbenopolitično usposobljen delavec nosilec resničnega napredka delovne organizacije. Tako teko skoraj vse leto v tej tovarni različni seminarji in lahko bi rekli, da je Donit prava šola, saj je izredno veliko delavcev vključenih v ta izobraževalni proces.

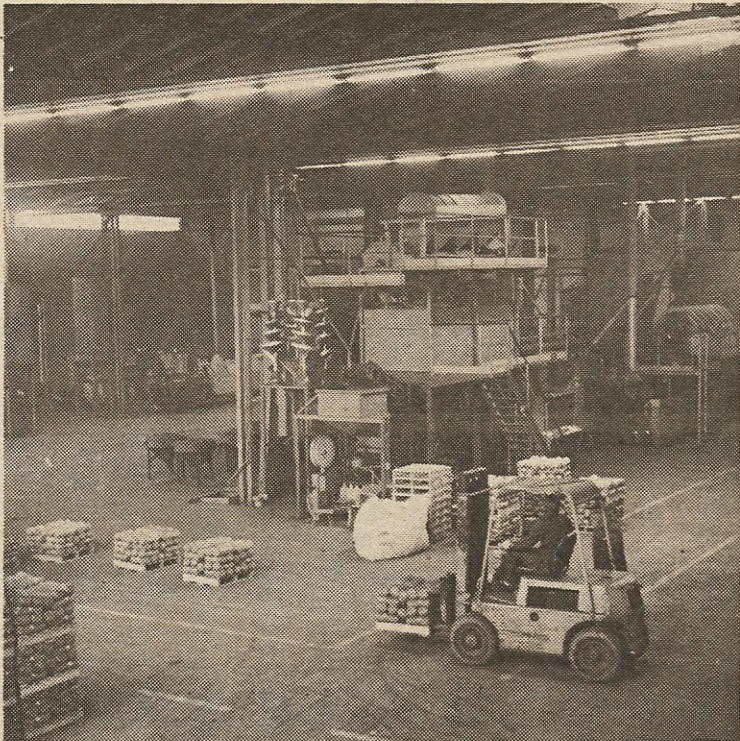
Dosedanji razvoj kemične industrije v Sloveniji je tekel predvsem v smeri razvijanja predelovalnih zmogljivosti, zanamarna pa so bila vlaganja v industrijo surovin in polproizvodov. To razmerje se sicer vse bolj spreminja in pomemben delež ima pri tem tudi Donit. V okviru srednjeročnega programa razvoja slovenske kemične industrije bodo v Donitu razvijali predvsem proizvodnjo fenolne smole, formalina in metanola.

Ta proizvodnja že sedaj obstaja v okviru Donita, vendar bodo potrebne naložbe za povečanje zmogljivosti. Po predvidevanjih bo Donit dobavljal fenolno smolo vsej slovenski industriji, prav tako pa tudi

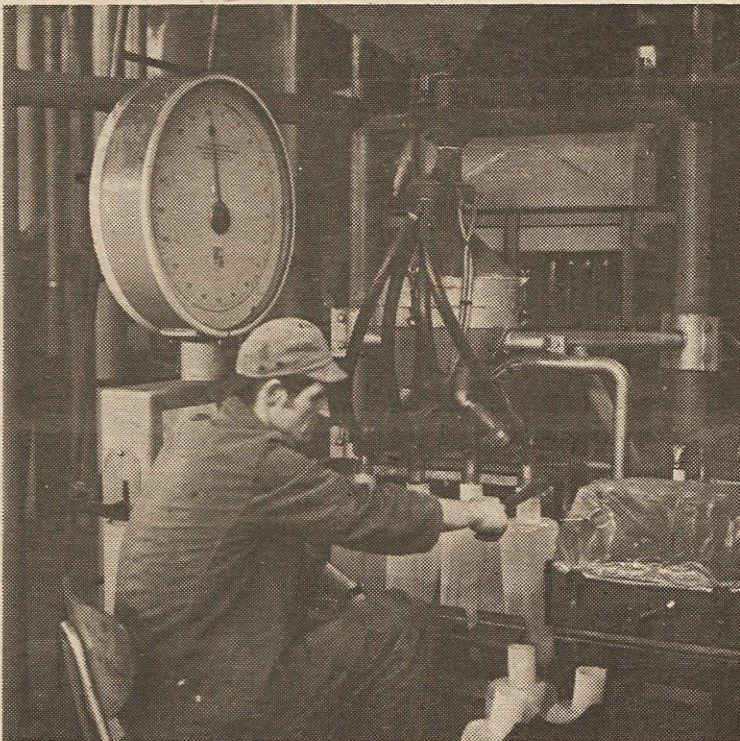
drugim porabnikom tega proizvoda v Jugoslaviji.

Zaradi usklajenega nadaljnega razvoja in večjega sodelovanja v okviru slovenske kemične industrije se je Donit tudi vključil v sestavljeno organizacijo združenega dela Polikem. Normalno je namreč, da bo ob dogovarjanju o nadaljnjem razvoju posameznih proizvodnih zmogljivosti, skupnih naložbah (predvsem v proizvodnjo surovin in polizdelkov) ter poglobljenem samoupravljanju razvoja te naše gospodarske panoge, ki vse bolj dobiva na pomenu, nedvomno kvalitetnejši in hitrejši.

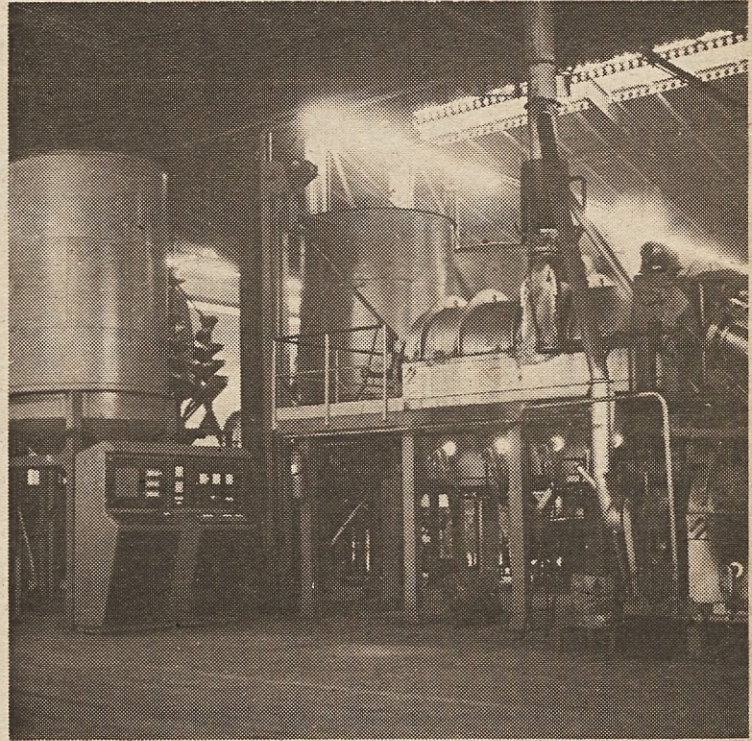

Jekleni pesek je koristno čistilno sredstvo v domačih in tujih železarnah in jeklah

Avtomatsko tehtanje in pakiranje jeklenega peska

V novi tovarni v Muti imajo sodobno strojno opremo za proizvodnjo jeklenega peska

OBISK V DELOVNI ORGANIZACIJI GORENJE-MUTA

LETOS 33.000 TON IZDELKOV

Te dni smo obiskali delovno organizacijo Gorenje — Muta, tovarno poljedelskega orodja, kmetijskih strojev in livarskih izdelkov.

Delovno organizacijo nam je predstavila Kristina Pregel, prvi referent v podjetju:

„Našo delovno organizacijo, kjer je 1.100 zaposlenih, lahko prištevamo med srednje velika podjetja v Jugoslaviji. V svojih štirih lokacijsko in po tehnologiji ločenih obratih proizvaja poljedelsko orodje, orodje za vrtničarje, orodje za gojenje cvetlic, malo kmetijsko mehanizacijo, ulitke sive litine, kovinska čistilna sredstva in mlevska telesa. Obstoje tovarne sega daleč v preteklost, saj je predlani tovarna proslavljala 400-letnico, nekateri podatki pa kažejo, da segajo začetki tovarne pravzaprav še dlje v preteklost.“

Tovarna poljedelskega orodja, kmetijskih strojev in livarskih izdelkov Gorenje-Muta je do konca 1970 leta poslovala kot samostojno podjetje. Njen razvoj je bil vezan predvsem na lastna sredstva, ki so delno oplemenitena s krediti omogočila znatna vlaganja v razširitev in modernizacijo proizvodnih obratov, predvsem v livarno sive litine v Vuzenici. Ta razvoj in vlaganja so se še intenzivneje nadaljevala po pripojitvi tovarne Muta k podjetju Gorenje.

UGODNI REZULTATI GOSPODARJENJA

Delovni kolektiv Gorenja-Mute je vsa zadnja leta dobro gospodaril. O tem pričajo tudi številni podatki. Leta 1962 so na primer dosegli 11.909.000 dinarjev, lani pa že nad 190 milijonov dinarjev prometa ob 1.075 zaposlenih delavcev. V tem času se je povečevala tudi količinska proizvodnja. Leta 1962 so proizvedli 5.052 ton izdelkov, medtem ko je lanska proizvodnja znašala 19.435 ton izdelkov. Letos bodo dosegli celotnega dohodka za blizu 300.000.000 dinarjev, medtem ko računajo, da bodo izdelali 33.000 ton izdelkov s 1.220 zaposlenimi delavci. Tovarna poljedelskega orodja, kmetij-

skih strojev in livarskih izdelkov Muta prodaja večino svojih proizvodov na domačem trgu, nekaj pa jih tudi izvozi. Poljedelsko orodje izvažajo v glavnem v afriške dežele, jekleni pesek pa v Zvezno republiko Nemčijo, Francijo, Italijo in v neuvrščene dežele Afrike.

Uspehi prikazanega obdobja so nedvomno veliki. Največji porast celotnega dohodka, količinske proizvodnje in števila zaposlenih ugotavljajo v Muti od leta 1971 dalje, ko je začela tovarna poslovati kot samostojna organizacija združenega dela v združenem podjetju Gorenje-Velenje.

Hiter porast količinske proizvodnje kot tudi celotnega dohodka in akumulacije — ta je znašala lani več kot 12 milijonov dinarjev — v združenem podjetju Gorenje-Velenje je omogočil uresničitev že več let načrtovanega obrata na Dobravi pri Muti. V njem so osvojili tehnologijo za proizvodnjo novih kovinskih in čistilnih sredstev. Gradnja novega obrata jih je veljala blizu 40 milijonov dinarjev.

REORGANIZACIJA UPRAVLJANJA IN GOSPODARJENJA

Lani so v tovarni Gorenje-Muta na osnovi podrobne analize gospodarjenja ustanovili tri temeljne organizacije združenega dela in delovno skupnost skupnih služb. Naj na kratko predstavimo predmet poslovanja posameznih temeljnih organizacij združenega dela in delovne skupnosti skupnih služb.

Temeljna organizacija združenega dela kladivarna s kmetijsko mehanizacijo ima v svojem programu izdelovanje vseh vrst poljedelskega in vrtničarskega orodja, izdelovanje in montažo kmetijske mehanizacije, vlečnih strojev in vseh vrst priključkov. Razen tega izdelujejo mehanizacijo za komunalne potrebe, vrtnarske stroje, naprave in priprave. Sprejemajo pa tudi individualna naročila za obdelavo kovin, železa, jekla in litine.

Temeljna organizacija združenega dela livarna Muta z obratom jeklenega granulata proizvaja vse vrste kovinskih čistilnih sredstev ter izdelke iz bele litine. Prav tako sprejema ta temeljna organizacija tudi posebna naročila za obdelavo kovin, železa, jekla in litine.

Temeljna organizacija združenega dela livarna Vuzenica ima v proizvodnem programu vplivanje strojne ter komercialne litine za potrebe kovinske predelovalne elektro industrije,

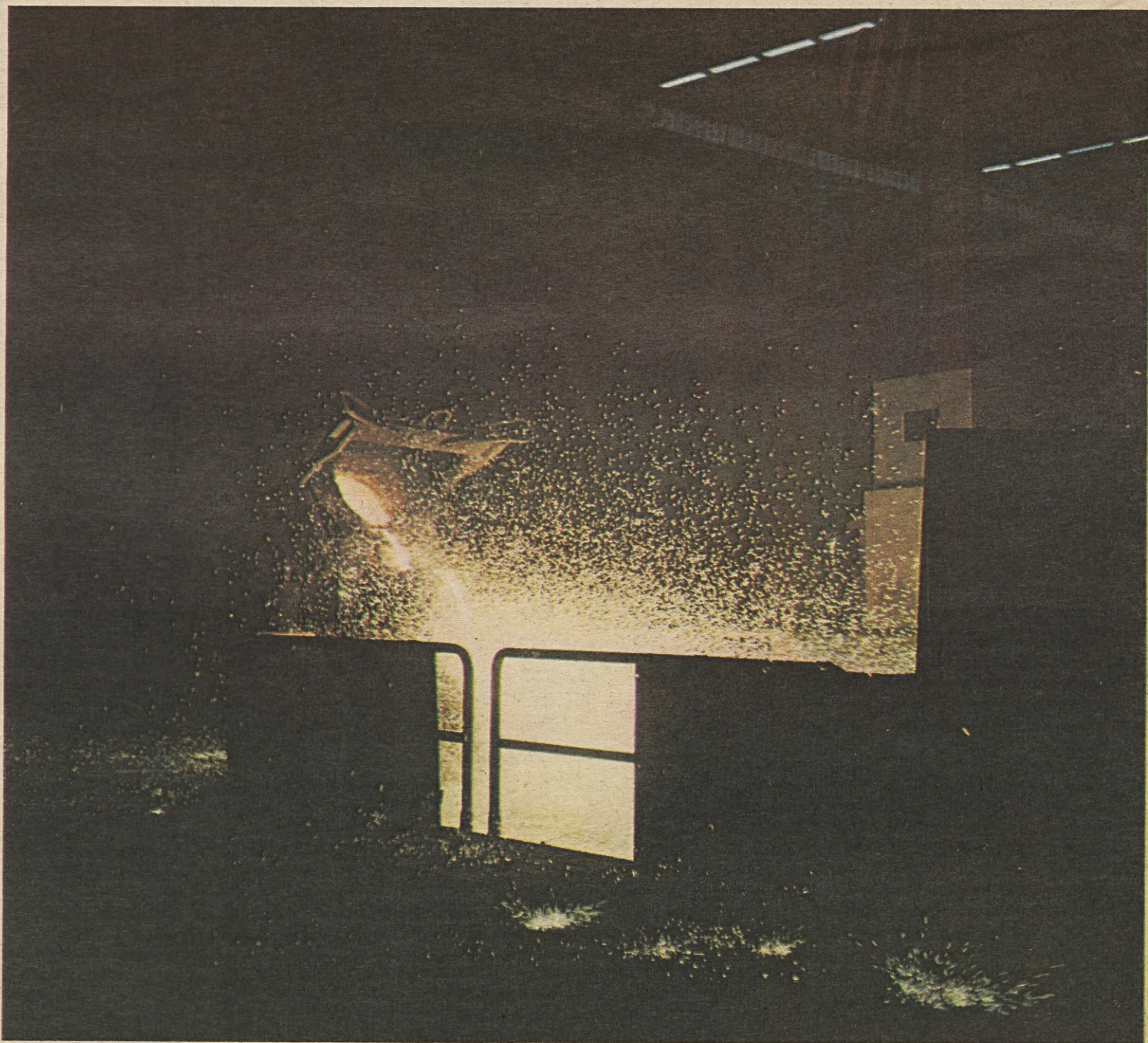
avtomobilске industrije ter širokega trga.

V delovni skupnosti skupnih služb pa delujejo naslednje strokovne službe: vodstvo delovne organizacije, komercialna služba, finančno računovodska služba, splošna in kadrovska služba z izobraževalnim centrom, razvojno investicijska služba, služba tehnične kontrole in kvalitete, služba razvoja topilnic in laboratoriji, energitika in telefonija ter služba vrednostne analize.

E. P.

Značilnost za vse tovarne Gorenja je, da imajo lepo urejeno okolico. Tako je tudi ob novi tovarni v Muti, kjer so delavci z udarniškim delom uredili zelenice in postavili skulpture, ki so jih izdelali zaposleni sami

Proizvodnja jeklenega peska